

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TURHAL-ZİLE-ARTOVA
HAVZASINDA YETİŞEN ÂŞIKLAR ve ÂŞIK KUL
SEMAÎ'DE GELENEK, ETKİLEŞİM ve EĞİTİM

SEDA GEDİK

İzmir

2010

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TURHAL-ZİLE-ARTOVA
HAVZASINDA YETİŞEN ÂŞIKLAR ve ÂŞIK KUL
SEMAÎ'DE GELENEK, ETKİLEŞİM ve EĞİTİM

SEDA GEDİK

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI

İzmir

2010

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Cumhuriyet Döneminde Turhal- Zile-Artova Havzasında Yetişen Âşıklar ve Âşık Kul Semaî’de Gelenek, Etkileşim ve Eğitim” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Seda GEDİK
2010

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

İşbu çalışma, jürimiz tarafından.....

.....Türkçe.....Eğitimi.....Anabilim Dalı

.....Türkçe.....Öğretmenliği.....Bilim Dalında

YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. İlhan GENÇ.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDAKCI.....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nerin AKKAYA.....

Onay

Yukarıda imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. —

..../..../....

Prof. Dr. h. c. İbrahim ATALAY
Enstitü Müdürü

T.C
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYINLAMA İZİN FORMU

Referans No	372609
Yazar Adı / Soyadı	Seda GEDİK
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 53551593668
Telefon / Cep Telefonu	02322344676 05363405318
e-Posta	gedik_seda@hotmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	Cumhuriyet Döneminde Turhal-Zile-Artova Havzasında Yetişen Âşıklar ve Âşık Kul Semaî'de Gelenek, Etkileşim ve Eğitim
Tezin Tercümesi	Grown In The Basin During The Republic Artova Ashig Turhal Zile
Konu Başlıkları	Türk Dili ve Edebiyatı
Üniversite	Dokuz Eylül Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Bölüm	Türk Edebiyatı Bölümü
Anabilim Dalı	Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2010
Sayfa	550
Tez Danışmanları	Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI
Dizin Terimleri	Zile Ovası=Zile Plain Âşıklar=Lovers Âşık edebiyatı=Âşık literature
Önerilen Dizin Terimleri	
Yayımlama İzni	☒ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☐ Ertelenmesini istiyorum

a.Yukarıda başlığı yazılı olan tezinin, ilgilenenlerin incelemesine sunulmak üzere Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından arşivlenmesi, kağıt, mikroform veya elektronik formatta, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezime ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) ve erteleme talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.

28.06.2010

İmza:.....

Yazdır

ÖNSÖZ

Zile, ülkemizde en çok âşık ve şair yetiştiren ilçelerimiz arasında yer almaktadır. Zile'den pek çok ünlü âşık ve şair yetişmiştir. Bunlar geleneği bilen, geleneği sürdürmeye çalışan, geleneği zenginleştiren sanatkârlardır. Zile gibi, aynı coğrafyada bulunan Artova ve Turhal da âşıkların yetiştiği önemli yerlerdendir.

Sadece kendi köy, belde, ilçe ve illerinde tanınıp bilinenlerin yanında ülkenin pek çok yerinde tanınıp bilinenleri de vardır. Onlar kıymetleri bilindikçe başarılı olurlar ve âşıklık geleneğinin devam etmesinde önemli rol oynarlar. Âşık hem döneminde hem de sonraki dönemlerde sesini geniş kitlelere duyurarak âşıklık geleneğinin nesilden nesle aktarılmasında büyük rol oynamaktadır.

Yetiştikleri coğrafya da âşıklar üzerinde etkili olmuştur, âşıklar hem birbirlerine özenerek hem de âşıkların yanında eğitilerek yani usta-çırak ilişkisi ile âşıklık geleneğine katılmışlardır. Sözlü halk edebiyatı milletlerin kültür varlığının önemli bölümünü oluşturmaktadır. Âşıklar da bu geleneği devam ettirerek kültürün sürekliliğini sağlamışlardır. Çalışmamızda Zile-Artova-Turhal havzasının âşıklık geleneği içindeki önemini vurgulamaya çalıştık.

Bu çalışmayı yaparken bana rehberlik edip beni yönlendiren değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet YARDIMCI'ya, çalışmamın her aşamasında birikimi, teşvik ve yardımlarıyla beni destekleyen Yrd. Doç. Dr. Mehmet AKKAYA'ya, Yrd. Doç. Dr. Nevin AKKAYA'ya ve yüksek lisans süresi boyunca her zaman yanımda olarak bana destek veren aileme teşekkür ederim.

Seda GEDİK

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	ii
İçindekiler.....	iii
Özet.....	xv
Abstract.....	xvi
I.BÖLÜM GİRİŞ	1
1.1. Âşık Edebiyatı.....	1
1.1.2. Âşıklık Gelenekleri.....	2
1.2. Araştırmaya Giriş.....	3
1.2.1. Problem Durumu.....	3
1.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	3
1.2.3. Problem Cümlesi.....	4
1.2.4. Alt Problemler.....	4
1.2.5. Sayıtlılar.....	4
1.2.6. Sınırlılıklar.....	5
1.2.7. Tanımlar.....	5
1.2.8. Kısaltmalar.....	5
II. BÖLÜM	6
İLGİLİ YAYIN VE ARASTRMALAR	6
III. BÖLÜM	7
YÖNTEM	7
3.1.Araştırma Modeli.....	7
3.2. Evren ve Örneklem.....	7
3.3. Veri Toplama Araçları.....	7
3.4. Veri Çözümleme Teknikleri.....	7
IV. BÖLÜM	8
BULGULAR VE YORUMLAR	8
ZİLE-TURHAL-ARTOVA HAVZASINDA CUMHURİYET DÖNEMİNDE	
YETİŞEN ÂŞIKLAR	8
4.1. Artovalı Âşıkla.....	9
4.1.1. Hasan Yılmaz.....	9

4.1.1.1. Küsenlerden Oldum.....	10
4.1.1.2. Türk Kanı.....	11
4.1.1.3. Uyanmıyor Halkım.....	13
4.1.1.4. Gücün Yetmez.....	15
4.1.1.5. Son Durak.....	16
4.2. Zileli Âşıklar.....	18
4.2.1. Kadir Akalan.....	18
4.2.1. 1. Yazılmış Yazım.....	19
4.2.1.2. Zile.....	20
4.2.2. Memiş Ay.....	22
4.2.2.1. Eyle Beni.....	23
4.2.2.2. Geldim.....	24
4.2.2.3. Teller Perişan.....	25
4.2.2.4. Sen Yarayı Saramazsın.....	26
4.2.2.5. Var.....	28
4.2.3. Âşık Bahattin Avcu.....	29
4.2.3.1. Bir Yanda	30
4.2.3.2. Geçirdim Ömrümü.....	31
4.2.3.3. Duramıyorum.....	32
4.2.3.4. Diye Yazmış.....	33
4.2.3.5. Bilinmez.....	34
4.2.4. Ali Bayar.....	35
4.2.4.1. Dedi Bana	36
4.2.4.2. Gördüm.....	38
4.2.4.3. Demeli.....	40
4.2.4.4. Canlar.....	42
4.2.4.5. Gönlümüz.....	43
4.2.5. Âşık Hacı Beydilli.....	44
4.2.6. Ahmet Biteker.....	45
4.2.6.1. Canım Zile'm.....	46
4.2.7. Musa Eyüp Bozdemir.....	49
4.2.7.1. Ey Felek.....	50
4.2.7.2. Deli Gönül.....	51
4.2.7.3. Ata'm.....	53

4.2.7.4.Bizim.....	54
4.2.7.5.Yeter.....	56
4.2.8.Hüseyin Ceylan.....	57
4.2.8.1.Soran Canlara.....	58
4.2.9.Cemal Çelebi.....	59
4.2.9.1.Nerede.....	61
4.2.9.2.Gerekir Bize.....	62
4.2.9.3.Kazan.....	64
4.2.9.4.Yaram Derindir.....	66
4.2.9.5.Bilmem Nedendir.....	68
4.2.10. İsmail Çelebi.....	69
4.2.10.1.Acısu Köyü.....	70
4.2.11.Sadık Doğanay.....	72
4.2.11.1.Gel Efendim.....	73
4.2.11.2.Ne Deyim.....	74
4.2.11.3.Ellerinden.....	76
4.2.11.4.Var.....	77
4.2.11.5.Sefa Geldiniz.....	78
4.2.12.Âşık Emîni Düştü.....	79
4.2.12.1.Eyle Beni.....	80
4.2.12.2.Efendim.....	82
4.2.12.3.Delidir.....	84
4.2.12.4.Atışma.....	85
4.2.12.5.Âşık Olmuş.....	87
4.2.13.Cemal Demirelli.....	89
4.2.13.1.Çiviköy Baba.....	90
4.2.13.2.Utandırma.....	92
4.2.13.3.Atatürk.....	93
4.2.13.4.Canlar Yetişir.....	95
4.2.13.5.Hakkı Arıyorum.....	97
4.2.14.Feramuz Yüenal.....	99
4.2.14.1.Bahar.....	100
4.2.15.Lütfi Gerçek.....	101
4.2.15.1.Ali Çağırır.....	102

4.2.16.Murat Gönel.....	103
4.2.16.1.Engeller Geçildi.....	104
4.2.16.2.Geçerim.....	105
4.2.17.Nuri Gulamî.....	106
4.2.17.1.İkrah Etmesin.....	107
4.2.18.Hüseyin Gündoğdu.....	108
4.2.18.1.Hakkın Birliğidir.....	109
4.2.19.Hasan Güvenç.....	111
4.2.19.1.Sen Misin.....	112
4.2.20.Haydar Güpür.....	113
4.2.20.1.Nazar Değmesin.....	114
4.2.20.2.Erenler.....	115
4.2.21.Rıza Hasgül.....	116
4.2.21.1.Derman Eyle.....	117
4.2.21.2.Yoldan Ayrılmam.....	118
4.2.21.3.Sevdiğim.....	120
4.2.21.4.Bulunmaz.....	122
4.2.22.İskanî.....	124
4.2.22.1.Ehli İrfan.....	125
4.2.23.Aşur Koçak.....	126
4.2.23.1.Sazım.....	127
4.2.23.2.Böyle Böyle.....	128
4.2.23.3.Turabiyem.....	130
4.2.23.4.Şimdi Bildim.....	132
4.2.23.5.Silenler Gelsin.....	134
4.2.24.Aziz Koçak.....	136
4.2.24.1.Eyle Ya Ali.....	137
4.2.24.2.Değil mi.....	138
4.2.24.3.Nazlı Dilber.....	140
4.2.24.4.Zor.....	141
4.2.24.5.Hasret.....	143
4.2.25.Âşık Ali Kurt.....	145
4.2.25.1.Deli Gönül.....	146
4.2.26.Halil Özkan.....	147

4.2.26.1.Zile Belkaya’mda Görsünler Beni.....	148
4.2.26.2.Zile’nin Köyleri.....	149
4.2.27.Âşık Mustafa Sancar.....	158
4.2.27.1.Erenler.....	159
4.2.28.Ali Söyleyen.....	160
4.2.28.1.Dersimi Alınca.....	162
4.2.28.2.Hünkar Hacı Bektaş Veli’dir Nesli.....	164
4.2.28.3.Gönül Halin Bil de Eyle İhtiram.....	165
4.2.28.4.Dostlarım.....	167
4.2.28.5.Görünmez.....	168
4.2.29.Âşık Haydar Tezel.....	169
4.2.29.1.Haber Alamadım.....	170
4.2.30.Zeki Tipi.....	171
4.2.30.1.Sor da Öyle Gel	172
4.2.31.Salih Yıldız.....	174
4.2.31.1.Haber Verdi.....	175
4. 3.Zileli Kadın Âşıklar.....	177
4. 3.1.Şehriban İşler.....	177
4.3.1.1.Kârına Bak	178
4.3.1.2.Bulamam.....	179
4.3.2.Nevruz Oylum.....	181
4.3.2.1.Bulabildin mi.....	183
4.3.2.2.Mübarek Olsun.....	185
4.3.2.3.Hacı Bektaş.....	187
4.3.2.4.İsterim.....	188
4.3.2.5.Nerden Uzamış.....	189
4.3.3.Hatır Tunç.....	190
4.3.3.1.Usandım.....	191
4.3.3.2.Hacı Bektaş.....	192
4.4.Turhallı Âşıklar.....	193
4.4.1.Ömer Faruk Alyüz.....	193
4.4.1.1.Söz Oldu Şimdi.....	194
4.4.1.2.Atışma.....	196
4.4.1.3.Bitmiyor.....	198

4.4.1.4.Köylü Çeker.....	200
4.4.1.5.Hidayet.....	202
4.4.2.Âşık Dermanî.....	204
4.4.2.1.Sözünü Ehline Sakla.....	205
4.4.2.2.Bilmeze Eyvah.....	206
4.4.2.3.Kim Yardım Eder.....	207
4.4.2.4.Çekmem Elim.....	208
4.4.3.Adil Yaman.....	209
4.4.3.1.Tez Gel.....	210
4.4.3.2.Turhal’.....	211
4.4.3.3.Hacı Bektaş.....	212
4.5.Turhal-Zile-Artova Havzasında Cumhuriyet Döneminde Yetişen Âşıklarda Gelenek, Etkileşim ve Eğitim.....	213
4.6.Âşık Kul Semaî.....	220
4.6.1.Âşık Kul Semaî’nin Yaşamı ve Yaşadığı Çağ.....	220
4.6.2.Âşık Kul Semaî’nin Âşıklığa Başlaması.....	224
4.6.3. Âşık Kul Semaî’nin Sanatı.....	227
4.6.4. Âşık Kul Semaî’nin Şiirlerinde Dış Yapı.....	229
4.6.5. Âşık Kul Semaî’nin Şiirlerinde İç Yapı.....	230
4.6.5.1. Âşık Kul Semaî’nin Şiirlerinde İşlenen Ana Duygular.....	230
4.6.5.1.1. Âşık Kul Semaî’de Doğa.....	230
4.6.5.1.2. Âşık Kul Semaî’de Gurbet.....	232
4.6.5.1.3. Âşık Kul Semaî’de Tanrı Sevgisi.....	234
4.6.5.1.4.Din Ulularına Duyulan Sevgi ve Saygı.....	235
4.6.5.1.5. Âşık Kul Semaî’de Alevilik Adap ve Erkânı.....	237
4.6.5.1.6. Âşık Kul Semaî’de Yoksulluk.....	248
4.6.52.Devlet Baba.....	249
4.6.53.Ersin Keçeci Baba.....	250
4.6.54.Ahı Keçeci Baba.....	251
4.6.55.Yâr Aziz Baba.....	253
4.6.56.Acaba.....	254
4.6.57.Gör Avrupa’da.....	255
4.6.58.Bulana Kurban.....	257
4.6.59.Yeşili Bir Yanda Alı Bir Yanda.....	258

4.6.60.Kat'a Gel Kat'a.....	259
4.6.61.Ne Fayda.....	260
4.6.62.Çöl Savaşı.....	261
4.6.63.Turnam Deyişi.....	263
4.6.64.Bir Selam Salsam.....	264
4.6.65.Yaşlarıyla.....	265
4.6.66.Er başka.....	266
4.6.67.Bir Rençperim.....	267
4.6.68.Bana.....	269
4.6.69.Zaman Neler Getirdi.....	270
4.6.70.Bacım Ağlama.....	271
4.6.71.Bu Erkekler Ne Yapar.....	273
4.6.72.Karşılama.....	274
4.6.73.Erzurumlu Âşık Emrah.....	275
4.6.74.Ne Camiye Ne Tarikata.....	277
4.6.75.Nişan Yüzüğü Takılırken.....	279
4.6.76.Razıyız.....	281
4.6.77.Naza Bak Naza.....	282
4.6.78.Altın Kiraz Festivali Zile'de.....	283
4.6.79.Yüce Yaylalarda Erikli tekke.....	284
4.6.80.Niyaz Eyle.....	285
4.6.81.Erenden Eyle.....	286
4.6.82.Duvazda 12 İmam.....	287
4.6.83.Üzülme.....	289
4.6.84.Sevilmeyi Düşünme.....	290
4.6.85.Sallar Bile Kan Ağladı Bu Sene.....	292
4.6.86.Bu Sene.....	293
4.6.87.Konmamasına.....	295
4.6.88.Deme Ellere Ellere.....	296
4.6.89.Ne Ölmüşe Döndüm Ne Ölmemişe.....	298
4.6.90.Yurt Oldu Bize.....	299
4.6.91.Ah Kardeşim Ah.....	300
4.6.92.Vah Vah.....	302
4.6.93.Yarışmaya Başladı.....	303

4.6.94.Eren Az Kaldı.....	305
4.6.95.Küsmez İdim.....	307
4.6.96.Hacı Bektaş Veli Derneğini Ziyaret.....	308
4.6.97.Haberin Var mı.....	310
4.6.98.Nevruz Bayramı.....	311
4.6.99.Nevruz Bacı'ya.....	313
4.6.100.Atışma.....	314
4.6.101.Yarabbi.....	316
4.6.102.Güzel Gördüm.....	318
4.6.103.Veremedim ki.....	320
4.6.104.Bilinemez ki.....	321
4.6.105.Birisi Muhammed Birisi Ali.....	322
4.6.106.Veli'dir Veli.....	324
4.6.107.Yön Verendir Hacı Bektaş veli.....	325
4.6.108.Gülmez Emekli.....	326
4.6.109.Leyli Leyli.....	328
4.6.110.Edebiyat Temeli.....	329
4.6.111.Atışma.....	331
4.6.112.Âşık Reyhanî Kardeşime.....	333
4.6.113.Âşık Beni.....	334
4.6.114.Taşlar Beni.....	336
4.6.115.Yandırma Beni.....	337
4.6.116.Deme Bari.....	338
4.6.118.İlle Birisi.....	340
4.6.119.Bostancı.....	342
4.6.120.Yirmi Birinci Asır İnsanlarına.....	344
4.6.121.Görmeye Geldik.....	345
4.6.122.Hacet Yok.....	347
4.6.123.Lüzum Yok.....	348
4.6.124.Biri Hacı Bektaş Biri Atatürk	349
4.6.125.Atatürk.....	351
4.6.126.Atatürk.....	353
4.6.127.Atatürk.....	354
4.6.127. Gel Gel.....	355

4.6.128. Al da Gel.....	356
4.6.130. Güzel.....	357
4.6.131. Cennet.....	358
4.6.132. Görenlerden Ol.....	359
4.6.133. Bul.....	360
4.6.134. Desturi Pir.....	361
4.6.135. Yalancıya İnanma.....	363
4.6.136. Vazgeç.....	364
4.6.137. Barış İster Türkiye'm.....	365
4.6.138. Şu Dünyadan Boş Boşuna Dönemem.....	367
4.6.139. Ahret Sermayemi Tutmak Muradım.....	369
4.6.140. Zülfü Tele Acıdım.....	371
4.6.141. Gelmez Olaydım.....	372
4.6.142. Hoşgörülü Olalım.....	373
4.6.143. Ulusoy Gülüydü Bektaş Efendim.....	375
4.6.144. Selam Getirdim.....	377
4.6.145. Görelim.....	378
4.6.146. Gidelim mi Sevdiğim.....	379
4.6.147. Halı Dokuyan Kızlar.....	380
4.6.148. Atışma.....	382
4.6.149. Ah Kuzum.....	384
4.6.150. Damla Damla Yaş Gördüm.....	386
4.6.151. Atışma.....	387
4.6.152. Desturi Pir İlk Eserimi Sunuyorum.....	389
4.6.153. Almışa Döndüm.....	390
4.6.154. Eridim.....	391
4.6.155. İstersen İnan.....	392
4.6.156. Sabahtan.....	393
4.6.157. Tezahürat.....	394
4.6.158. Yavrum Sizden Kuzum Sizden.....	395
4.6.159. Atışma.....	396
4.6.160. Turhal.....	398
4.6.161. Talip Olanın.....	399
4.6.162. Ağlasın.....	400

4.6.163.Karışamazsın.....	401
4.6.164.Tokat.....	402
4.6.165.Ne de Durdurdun.....	404
4.6.166.Atışma.....	405
4.6.167.Dedeme Hasretiz Sen Sefa Geldin.....	407
4.6.168.Neyin Var Senin Ey İnsanoğlu.....	409
4.6.169.Elmadur.....	410
4.6.170.Ayrı Değilsin.....	411
4.6.171.Ahuzara Düşersin.....	413
4.6.172.Ah Hüseyin Vah Hüseyin.....	415
4.6.173.Desturi Pir Gelecek Bir Gün.....	418
4.6.174.Candakiydi O.....	420
4.6.175.Canımın Cananı.....	421
4.6.176.Turnalar.....	422
4.6.177.Yirminci Asırda Tokat İlinde.....	424
4.6.178.Yaşlılar.....	428
4.6.179.Gözü Yaşlı Bacılar.....	429
4.6.180. Barış İçin Yarış edin Çocuklar.....	431
4.6.181.Güzel Anadolu'm.....	432
4.6.182.Karda Fayda Var.....	434
4.6.183.Yâr.....	435
4.6.184.Sefa Yâr.....	436
4.6.185.Gelir Gider.....	438
4.6.186.Anneler.....	439
4.6.187.Keneler.....	441
4.6.188.Gani Dediler.....	442
4.6.189.Çiçekler.....	443
4.6.190.Döndüm Erenler.....	444
4.6.191.Ali Abadır.....	445
4.6.192.Atışma.....	446
4.6.193.Atışma.....	448
4.6.194.Kur'anımız Bir.....	450
4.6.195.İmandan Gelir.....	451
4.6.196.Atatürk'e Methi Sena Az Gelir.....	452

4.6.197.Perişan Olur.....	454
4.6.198.Nolur.....	455
4.6.199.Hedayem Yoktur.....	456
4.6.200.Gidiyor.....	457
4.6.201.Atışma.....	459
4.6.202.Görendir Yunus.....	461
4.6.203. Gemi.....	463
4.6.204.Yediden Yetmiş Oku Vatandaş.....	464
4.6.205.Tasarrufa Çağrı.....	465
4.6.206.Kardeş.....	469
4.6.207.Gönlün Cana Nasihat Sözü.....	470
4.6.208.Yara Saran Olmamış.....	471
4.6.209.Gelemem Demiş.....	473
4.6.210.Yâr İmiş.....	474
4.6.211Baba Nasihati.....	475
4.6.212.Başımda Bir Bulut Buluşum Oldu.....	476
4.6.213.Ettim Buldum Dünyası.....	478
4.6.214.Ormanı Korum.....	479
4.6.215.Barişalım Bayram Günü.....	481
4.6.216.Birliğe Çağrı.....	482
4.6.217.Bir Hal Geldi Başıma.....	486
4.6.218.İnanç Olmasa.....	489
4.6.219.Belli Olmaz.....	490
4.6.220.Yürü Kanlı Sivas.....	491
4.6.221.Gider Eğlenmez.....	494
4.6.222.İnsafsız.....	495
4.6.223.Kafileyiz Biz.....	496
4.6.224.Değiliz.....	497
4.6.225.Valimiz.....	498
4.6.226.Ah Çekmeyiz.....	501
4.6.227.Koşarsın Deniz.....	502
4.6.228.Sefa Geldiniz.....	503
4.6.229.Törene Hoş Geldiniz.....	504
4.6.230.Gelenler Hoş Geldiniz.....	505

4.6.231.Sefa Geldiniz.....	506
4.6.232.12 Eylül 1980.....	508
4.7.Âşık Kul Semaî’de Etkileşim.....	510
4.7.1.Âşık Kul Semaî’nin Etkilediği Âşıklar.....	510
4.7.2.Âşık Kul Semaî’nin Etkilediği Âşıklar.....	514
4.8.Sözlük.....	516
V.Bölüm.....	523
Sonuç ve Öneriler.....	523
5.1.Sonuç.....	523
5.2.Öneriler.....	524
Kaynakça.....	525

ÖZET

CUMHURİYET DÖNEMİNDE TURHAL-ZİLE-ARTOVA HAVZASINDA

YETİŞEN ÂŞIKLAR ve ÂŞIK KUL SEMAÎ'DE

GELENEK, ETKİLEŞİM VE EĞİTİM

Seda GEDİK

Yüksek Lisans Tezi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı

Tezimizin içeriğini “Turhal-Zile-Artova havzasında yetişen âşıklar” oluşturmaktadır. Anadolu’da yaşayan âşıklar arasında yoğun bir etkileşim ve âşıklık geleneği görülmektedir. Âşıklar, hem dönemlerinde hem de sonraki dönemlerde seslerini geniş kitlelere duyurabilmişlerdir. Bu yolla kendilerinden sonra gelen âşıklara da bir nevi rehber görevi görmüşlerdir.

Anadolu da âşıkların çok olduğu ve âşıklık geleneğinin nesilden nesle aktarılarak sürdürüldüğü yer konumundadır. Âşıklıkta etkileşimin ve usta-çırak ilişkisinin çok önemli bir yeri vardır. Âşığın içinde yaşadığı çevre ve bağlı bulunduğu gelenekler de âşık edebiyatının oluşmasında belirleyicidir. Anadolu sahasında gördüğümüz usta-çırak ilişkisi, saz çalma, bade içme gibi geleneklerin Turhal-Zile-Artova havzasındaki âşıkların arasında daha güçlü ve yaygın olduğu konusunda örnekler verildi.

Dil ve üslûp özellikleri incelenmesinde sözel kaynaklardan yararlandık. Daha sonraki bölümlerde bu havzada yaşayan âşıklardan ve âşıkların şiirlerinden örnekler verdik. Çalışmamızın son bölümünde Turhal’ın ünlü âşıklarından Âşık Kul Semaî’nin yaşamını, sanatını ve şiirlerini detaylı olarak ele alıp inceledik.

Anahtar Sözcükler: Zile-Turhal-Artova, Âşıklık Geleneği, Âşık Edebiyatı, Âşık Kul Semaî

ABSTRACT

“GROWN IN THE BASİN DURING THE REPUBLIC ARTOVA ASHIG TURHAL ZİLE”

Seda GEDİK

Master Thesis, Department of Turkish Education

Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Yardımcı

This study is about Turhal-Zile- Artova ashig tradition and ashig literature. We saw frequent ashig tradition and literature between these area. We have introduced ashig tradition and ashig literature in introduction. Then we give knowledge about culture and history ashig tradition. In this work we used Ashig’s books that printed in ashig literature. Also we use ashig oral tradition in these area.

Thus we saw very similarity between three area. Telling poems ashigs is better and more powerfull than the other area in Anatolia. For exampel; “Âşık Kul Semaî” is the best ashig traditionin Turhal.. Also we give informatin about Ashig instrument such as Saz, Kaval and Balaban. We give sample about Zile-Artova and Turhal ashig poetry in third part.

We intruduce “Âşık Kul Semaî” such as oral literature. In fact, it’s in the region is famous for his poetry. We study ashig’s poemformand kind in other part. We give about a few Artova ashiges and their poem in other part. And last we detailed review Âşık Kul Semaî. After we interpret poems of the poem, we give information about motif, personal pronoun and place pronoun.

Key Words: Zile-Turhal-Artova , Ashig Tradition, Ashig Literature, Âşık Kul Semaî.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1 ÂŞIK EDEBİYATI

Âşık edebiyatı, Türk kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Halk diliyle ve hece vezniyle meydana getirilen, saz eşliğinde söylenen şiirlerden oluşan geleneksel edebiyatımızın adıdır. Bu geleneği sürdüren şairlerimize âşık denildiği için bu edebiyata da âşık edebiyatı denilmiştir (Arat, 1969: 11). Âşık edebiyatı, ozan-baksı geleneğinin Anadolu'da yaşama biçiminin değişmesiyle ortadan kalkması üzerine 15.yy 'dan sonra Anadolu'da başlamıştır (Köprülü, 1989: 57). Bu akımı temsil eden âşıklar, Orta Asya Türk şiir geleneğine bağlı kalıp ellerinde sazları ile diyar diyar dolaşarak sanatlarını icra etmişlerdir. Âşıklar, halk arasında yetişip duygu ve düşüncelerini saz çalarak dile getirmişlerdir.

Âşık şiiri geleneğinin kendine özgü kavramlarını karşılayan motifler, mecazlar, semboller, remizler vb. gibi özel ve dolaylı anlatım dili vardır (Artun, 2008: 207). Ozan-baksı geleneğinin devamı niteliğinde olan Âşıklık geleneği eski tarihi işlevlerini kaybetse de günümüzde Türk topluluklarında canlılığını sürdürmektedir. Âşık şiiri; gerek biçim, dil, ölçü, kafiye gerek içerik bakımından günümüze kadar varlığını devam ettirebilmiştir. Âşıklık geleneğinde söz hece ile tartılır, dörtlük içinde anlamsal bir bütünlüğe kavuşur, dize başı ve sonu kafiyeyle ritim kazanır (Artun, 2004: 56). Âşıkların kullandıkları Türkçe, dili diri tutmuş ve gelişmesine ortam yaratmıştır. Âşığın içinde yaşadığı çevre ve bağlı bulunduğu gelenekler de âşık edebiyatının oluşmasında belirleyicidir.

Âşık, hem döneminde hem de sonraki dönemlerde sesini geniş kitlelere duyurmuş bir sanatçıdır. Her edebiyat akımı gibi, âşık şiiri de kendi döneminin zihinsel atmosferinin bir sonucu olarak oluşmuştur. Âşık yaşadığı kültürel ortamla iç içedir, âşık şiiri toplumun ihtiyaçlarına bağlı olarak ortaya çıkmıştır.

Âşık edebiyatının temel özelliklerinden en önemlisi sözlü oluşudur. Bu yönüyle anonim Türk edebiyat geleneğinin birçok özelliğini taşır. Sözlü geleneğin kural ve ilkelerine âşık da bağlıdır. Âşıklar sözlü geleneği nesilden nesle aktararak, Türk dilinin sürekliliğini sağlamışlar ve bir tür kültür taşıyıcılığı görevini üstlenmişlerdir.

1.1.2 ÂŞIKLIK GELENEKLERİ

Bir toplulukta eskiden olmalarından dolayı saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar olarak ifade edilen âşıklık geleneği farklı kültür değerlerinde olduğu gibi, belirli bir işlevi yerine getirmek, bir ihtiyacı karşılamak üzere geleneksel kültürün yarattığı kültür değeridir (Günay, 1996: 102).

Halk şiirinde âşıkların şiirlerini dörtlük düzenine göre söylemesi gelenektir. Yine dörtlük düzeninde hece ölçüsünü ve bu ölçünün yedili, sekizli, on birli olanlarını kullanmaları geleneğin belirgin örneklerindendir.

Âşıklık geleneklerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Mahlas alma.
2. Rüya sonrası âşık olma. (Bade içme)
3. Usta – Çırak
4. Atışma – karşılaşma
5. Leb – değmez (Dudak değmez)
6. Askı (muamma)
7. Dedim – dedi tarzı söyleyiş.
8. Tarih bildirme.
9. Nazire söyleme.
10. Saz çalma.

1.2. ARAŞTIRMAYA GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın yapılmasına duyulan ihtiyacın anlatıldığı "Problem Durumu", araştırmada ulaşılmak istenen başlıca 'Amaçlar', 'Araştırmanın Önemi', 'Problem Cümlesi', 'Alt Problemler', 'Sayıtlar', 'Sınırlılıklar', 'Tanımlar' ve kullanılan 'Kısaltmalar' sunulmuştur.

1.2.1. Problem Durumu

Zile, Turhal ve Artova havzasında yetişen âşıklar hakkında derli toplu bir çalışma yapılmamıştır. Bu yörede yetişen âşıkların şiirleri de çeşitli kaynaklarda dağınık halde bulunmaktadır. Âşık Kul Semaî'yi de bütün yönleriyle ele alıp inceleyen kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır. Çalışmamızda bu durum göz önünde bulundurularak kapsamlı bir çalışma yapılmıştır.

1.2.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

"Zile, ülkemizde en çok âşık ve şair yetiştiren ilçelerimiz arasında yer almaktadır." (Tarihi ve Kültürü ile Zile Sempozyumu, 2008: 237). Zile ve Turhal havzasında yetişen âşıklar hakkında düzenli bir çalışma yapılmamıştır. Bu yörede yetişen âşıkların şiirleri de çeşitli kaynaklarda dağınık halde bulunmaktadır. Âşık Kul Semaî'yi de bütün yönleriyle ele alıp inceleyen kapsamlı bir çalışma yapılmamıştır.

Aynı yörede yetişen âşıkların birbirlerinden etkilenmemeleri ve kendilerine bir âşığı örnek almamaları da söz konusu değildir. Âşık Kul Semaî'nin şiirlerini yazarken kullandığı tarz ve seçtiği konular da elbette bazı âşıkları etkilemiştir. Bu etkileşimin en güzel göstergesi Âşık Kul Semaî'den etkilenerek âşık olan eşi Nevruza Bacı'dır. Bu etkileşim de detaylı olarak ele alınıp örneklerle ortaya konulmamaktadır.

Ozanların böylesine yaygın olduğu bir bölgede kadın ozanların da olduğu; ama bunların bir bütünlük halinde ve kapsamlı olarak incelenmediği bilinmektedir. Âşıklığın bu kadar önemli olduğu bir bölgede kadın âşıkları ve onarın hayatlarını inceleyen bir kaynak bulunmamaktadır.

Yörede yetişen kadın ozanlar hayatları, âşıklığa başlamaları bakımından bir bütün olarak ele alınmamıştır. Onların hayatları, şiirleri ve yöredeki diğer âşıklarla olan etkileşimleri de gerektiği kadar incelenmemiştir. Yapacağımız çalışma ile Cumhuriyet döneminden itibaren Zile, Artova ve Turhal havzasında yetişen âşıkların etkileşimlerini ve bütün yönleriyle Âşık Kul Semaî'yi ele alıp bir bütün halinde inceledik.

1.2.3. Problem Cümlesi

Zile, Turhal ve Artova havzasında yetişen âşıkların ve tüm yönleriyle Âşık Kul Semaî'nin hayatı ve sanatlarının incelenmesi, bu âşıklarda etkileşim, eğitim ve gelenek unsurlarının belirlenmesi.

1.2.3.4. Alt Problemler:

Yapılan bu araştırmayla, yukarıda verilen temel probleme bağlı olarak şu alt problemler cevap aranacaktır:

1. Cumhuriyet döneminde Zile, Turhal ve Artova havzasında hangi âşıklar yetişmiş?
2. Bu âşıklar arasındaki hangi yönlerden etkileşim vardır?
3. Bu havzadaki kadın ozanlar âşıklığa nasıl başlamıştır?
4. Âşık Kul Semaî'nin şiirlerinin dış ve iç yapısı nasıldır?

1.2.5. Sayıtlar:

Araştırmanın evreni (Zile, Turhal ve Artova havzasında Cumhuriyet döneminde yetişen âşıklar), örnekleme (Âşık Kul Semaî) kapsamaktadır.

1.2.6. Sınırlılıklar:

Ele alınan çalışmada;

1. Bazı âşıklar öldüğü için kendileri hakkında çok detaylı bilgi verilememiştir.
2. Âşık Kul Semaî ve eşi Nevruza Bacı'nın trafik kazasında Allah'ın rahmetine kavuşmaları sonucunda kendilerinin yayımlanmamış şiirlerinin tamamına ulaşılammıştır.

1.2.7. Tanımlar:

Genel kabul gören görüşlerden hareketle çalışmamızdaki temel kavramları şöyle tanımlayabiliriz:

Âşık (Ozan) : İslâmiyet öncesinde şiir yazan şairlere; “Şair” anlamında “Ozan ve Baksı” gibi adlar verilmiştir.

Ehli Dil: Tanrı'yı iyice anlamış kimse.

Kemal: Olgunluk.

Kemter: Değersiz.

Kevn ü Mekân: Varlık, evren, kâinat.

Kıblegâh: Kiblenin bulunduğu yer.

Kınamak: Yapılan işi kötü gördüğünü söylemek, ayıplamak

Mürşit: Yol gösteren, müritlere yol gösteren şeyh.

1.2.8. Kısaltmalar:

C.:Cilt

s.:sayfa

S.:Sayı

str.:sattır

Üniv. Üniversite

TDK:Türk Dil Kurumu

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

DEÜ: Dokuz Eylül Üniversitesi

BÖLÜM II

İLGİLİ YAYIN VE ARASTIRMALAR

Araştırmanın bu kısmında Cumhuriyet döneminde bu havzada yetişen âşıklarla ilgili olarak yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Doğanay'ın (1969) yaptığı araştırmada, kadın halk ozanları hakkında bilgiye ulaşılmıştır.

Elçin'in (1988) yaptığı araştırmada, halk şiirinin genel özellikleri bulunup bunların bu havzadaki âşıklarda olup olmadığına bakılmıştır.

Öztelli'nin (1941) yaptığı araştırmada, Zileli âşıklar hakkında bilgi bulunmuştur.

Özhan'ın (1992) yaptığı araştırmada, bu havzada yaşayan halk ozanları hakkında bilgiye ulaşılmıştır.

Semaî'nin (1973) yaptığı çalışmada, kendisi hakkında birinci ağızdan bilgilere ulaşılmıştır.

Semaî'nin (1991) yaptığı çalışmada, kendisi hakkında birinci ağızdan bilgilere ulaşıp bu bilgiler ile araştırmalar sonucu bulunan bilgiler karşılaştırarak eksik yönler tamamlanmıştır.

Yardımcı'nın (2004) yaptığı araştırmada, Zileli âşıklar hakkında detaylı bilgiye ulaşılmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde ‘Araştırma Modeli’, araştırmada kullanılan ‘Evren ve Örneklem’, ‘Veri Toplama Araçları’ ve ‘Veri Çözümleme Teknikleri’ açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli:

Araştırmada tahlil yöntemi ve araştırma-inceleme modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem:

Evreni Cumhuriyet döneminde Zile, Turhal ve Artova havzasında yetişen bütün âşıklar oluşturuyor. Araştırmanın örneklemini Âşık Kul Semaî oluşturuyor.

3.3. Veri Toplama Araçları:

Araştırmanın evreninde yer alan konular için alan-yazın tarama ve saha araştırması yapılmış ve kaynaklar belirlenmiştir.

3.4 Veri Çözümleme Teknikleri:

Elde edilen verilerle araştırmanın bölümleri belirlenmiştir. Bölümler tasnif edilirken alt bölümler de ortaya çıkmıştır. Eserde yer alan âşıklar saptanan bölümler ve başlıklar çerçevesinde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

ZİLE-TURHAL ve ARTOVA HAVZASINDA YETİŞEN ÂŞIKLAR

Âşıklık geleneği Türk kültür varlığında önemli bir yer tutmaktadır. Âşıklık, çağlar süren deneyimlerden geçerek biçimlenmiş, kendine özgü icra töresi, geleneğe dayalı yapısı, âşık olmak ve âşıklığı sürdürmek için uyulması gereken kuralları olan bir gelenektir (Arat, 1969: 11; İnan, 1969: 547; Dizdaroğlu, 1994: 44).

Âşık edebiyatı, günümüz âşıkları tarafından yeni boyutlar kazandırılarak sürdürülmektedir. Âşık şiiri, gerek biçim, dil, ölçü, kafiye gerek içerik yönüyle günümüze kadar gelmiştir. Âşığın bağlı bulunduğu gelenek ve çevre şiirin oluşmasında belirleyicidir. İşte bu durumda çalışmamızın çıkış noktasını oluşturan Zile, Turhal ve Artova havzasındaki âşıklarında çevrenin ve etkileşimin önemi ortaya çıkar.

“Zile, ülkemizde en çok âşık ve şair yetiştiren ilçelerimiz arasında yer almaktadır.” (Tarihi ve Kültürü ile Zile Sempozyumu, 2008: 237). Bu havzanın âşık gelenekleri bakımından oldukça zengin bir geçmişi olduğunu birçok kaynakta bulabilmekteyiz. Turhal ve Zile Türk âşıklık geleneği içerisinde yetiştirdiği âşıklarla adından sıkça söz ettiren bir bölgedir (Öztelli, 1944: 48).

Bu havzada yetişen âşıklardan olan ve diğer âşıkların yetişmesinde ve âşıklığa başlamasında etkili olan Âşık Kul Semaî’de de çevrenin ve âşıklık geleneğinin âşıklar üzerindeki etkisini görmekteyiz. Sonuç olarak aynı çevrede yetişen ve yetenekli gençlerde âşıklığa başlamada etkileşim oldukça önemlidir. Âşıklar bu havzada usta-çırak ilişkisiyle ya da toplantılarda bir araya gelerek bu âşıklık geleneğini halen devam ettirmektedirler.

4.1. ARTOVALI ÂŞIKLAR

4.1.1. HASAN YILMAZ

(1946 -)

Yaşamı

Âşık Hasan Yılmaz 1946 yılında Tokat ilinin Artova ilçesine bağlı Aktaş (eski adı Ayazma) köyünde doğmuştur. İlk tahsilini ilkokul üçüncü sınıfa kadar kendi köyünde yapmıştır. Nisan 1957’de ailesiyle birlikte İzmir’e yerleşen âşık, dışarıdan sınavlara girerek ilkokulu bitirmiştir. Âşık Hasan Yılmaz, 1973 yılına kadar çeşitli işlerde çalışmıştır.

Mart 1973’te Almanya’ya işçi olarak giden âşık; Karlsruhe Enstitüsü’ne mektupla müracaat ederek Almanca öğrenim görmüş ve diploma almıştır. Almanya’da 14 sene çalıştıktan sonra 1987 yılında İzmir’e dönmüştür. Âşık, şu anda ise İzmir’in Narlıdere ilçesinde oturmakta ve çiçek yetiştirmekle uğraşmaktadır.¹

Sanatı

Mahlas olarak şiirlerinde kendi adını kullanan âşık, şiirlerinde daha çok yaşamsal konularda yazmıştır. Bireysel sorunlarının (aşk, gurbet, ayrılık, özlem, umut, neşe, keder, ölüm...) yanı sıra toplumsal sorunlara da (sömürü, rüşvet, hırsızlık, haksızlık, çıkarıcılık...) değinmekten geri kalmamıştır. Ayrıca âşık şiirlerini genellikle 11’li hece kalıbına göre yazmıştır. Âşık şiirlerini “Karanlığa Işık Yaktım” adlı kitabında toplamıştır.

¹ (Âşığın kendisiyle yapılan görüşmeden alınmıştır.)

4.1.1.1. KÜSENLERDEN OLDUM

Seni böyle mi koymuştum

Ne hallere düştün köyüm

İnsanlık kaybolmuş gitmiş

Göçenleri arar oldum

Misafire hoş geldin yok

Muhabbetin sohbetin yok

Bağrına saplanmış bir ok

Ölenleri arar oldum

Nerde sevgi nerde saygı

Sanki ırklar ayrı ayrı

Sen de yaşanılmaz gayrı

Gördüm de perişan oldum

Namın elinden alınmış

Sanki sahipsiz kalınmış

Hasan Yılmaz da darılmış

Ben de küsenlerden oldum²

² (Yılmaz, 2004: 369)

4.1.1.2. TÜRK KANI

Düşman sarmıştı dört taraftan vatani
Kâbuslar ckmştı şehriner köyüne
Padişah yardım diliyordu düşmandan
Gece bir gemi kalkıyordu limandan

Ve Cnakkale'den gecebeyen düşman
Savaşsız işgal etmişti İştanbul'u
Settlbahir Eceabat Gelibolu
şehitler inliyordu toprak altında

Ve bir gemi yaklaşıyordu limana
Haber gitmiş dnden İngiliz Yunan'a
Türk'ün güneşi Samsun'dan doğacaktı
Düşmanı bir kaşık suda boğacaktı

Amasya tamamı bir kıvılcım oldu
Alev aldı yandı yurdun her yanı da
Erzurum'a toplanmıştı delegeler
Uyumadan gecebeyordu tüm geceler

Sivas kongresinde alındı karar
Ankara yeni başkentimiz olmalı
Durmuyorlardı içteki münafıklar
Akılları kısa beyince zayıflar

Büyük Millet Meclisi karar almıştı
Artık Mustafa Kemal cephede idi
Ordulara şu emrini veriyordu
İlk hedefiniz Akdeniz'dir ileri

Şehit kanıyla sulanıyordu toprak
Memleket kurtuluyordu şafak şafak
Geceler gebe güneş doğdu doğacak
Ölenler şehit kalan gazi olacak

Damarında dolaşıyorsa Türk kanı
Hasan'ın elbet seveceksin atanı
Sana o emanet etti bu vatani
Kim alır benden yüreğimde yatani³

³ (Yılmaz, 2004: 118)

4.1.1.3. UYANMIYOR HALKIM

Bu nasıl bir uyku ki uyanmıyor halkım
Demiyor kim yiyor nere gidiyor hakkım
Kader denen musibet bağlamış kolundan
Yetmiyor mu artık silkin de kalk uykundan

Gözler önünde bankalar bir bir batarken
Paraları çalan yurt dışına kaçarken
Azmış yaraların merhemini ararken
Bu ağır yükü bu beden ne kadar çeker

Bükemediğin eli öpeceksin derler
Yönetemediğinde gideceksin derler
Elbet alana geçerli söylenen sözler
Şu hal olmazdı iktidar olsaydı körler

Nerede bülbül avazlı ekonomistler
Öyle attılar ki uçtu mangalda küller
Takat kalmadı dizlerde büküldü beller
Şimdi de Kemal Derviş'e çevrildi gözler

Atatürk'ün ilkelerinden sapıldıkça
Hasan'ım batacağız dış kaynaklı borca
Atsın ellerini zenginler ceplerine
Kızmasınlar namus günüdür sözlerime⁴

⁴ (Yılmaz, 2004: 135)

4.1.1.4. GÜCÜN YETMEZ

Hükmet sen de şu cihanın tümüne
Karşı koyamazsın bil ki ölüme
İnat edip gitme körü körüne
Anlayıp gerçeği sen de kanarsın

Baki değil hiçbir nesne hep kalsın
Enginlerde sepken tepede karsın
Aşka düş yüreğin alevler sarsın
Hayatına küsüp sen de bıgarsın

Bulut gibi kabarıp da gürlesen
Şimşekleri çakıp yere de insen
Çağlayanlar olup yüksekten düşsen
Sonunda deryaya sen de akarsın

Hasan'ım bir zaman için buradasın
Yaşlanmışsın şimdi çok da zordasın
Ateş düşmüş yüreğinde kordasın
El gibi toprağa sen de yatarsın⁵

⁵ (Yılmaz, 2004: 107)

4.1.1.5. SON DURAK

Şu gördüğün yerde yatan ölüler
Yiyip içip güzel ile gezdiler
Bir gün geldi canlarından bezdiler
Kimi dertle kimi gamla göçtüler

Bilmeden geldiler toprak üstüne
Kimi çıktı sarayına köşküne
Kim yardım eder ki fakir düşküne
Yokluklar içinde naçar göçtüler

Kimi sultan kimi vezir bey idi
Kimi iyi huylu kimi şer idi
Kimi yiğit bir güzele kul idi
Son sözünü söylemeden göçtüler

Kimi Kerem gibi çaldı çağırdı
Kimi Mecnun gibi çölde bağırdı
Kimi Ferhat gibi kayayı yardı
Sevdiğine eremedi göçtüler

Ne kinleri kalmış ne de hasutlar
Görüyorum böyle çok da mesutlar
Hasan'ın da geleceği bu yurtlar
Ben Karun'um diyenler göçtüler⁶

⁶ (Yılmaz, 2004: 17)

4.2. ZİLELİ ÂŞIKLAR

4.2.1. KADİR AKALAN

(ÂŞIK GAYNARÎ)

(1934 -)

Yaşamı

Âşık Gaynarî mahlasını kullanan Kadir Akalan 1934 yılında Zile’de dünyaya gelmiştir. Âşık Gaynarî evli ve altı çocuk babasıdır. Halk ozanlığına küçük yaşlarında heves eden ozan, 12 yaşından beri şiir ve destan yazmaktadır. Askerden döndükten sonra saz çalmayı da öğrenerek yazdığı şiir ve destanları sazla çalip söylemeye başlamış, halkın beğenisini kazanarak çevresinde takdir görmüştür (Özhan ve diğer., 1992: 4).

Gezici ozanlık geleneğini sürdüren Gaynarî birçok köy ve kenti dolaşarak âşıklık sanatını icra etmiş, karşılaştığı başka ozanlarla çeşitli atışmalar yaparak bu daldaki başarısını herkese kabul ettirmiştir.

Sanatı

Âşık Gaynarî’nin kaynaklara geçen iki şiiri olduğu için bunları öz – biçim açısından değerlendirmenin eksik olacağı ve ozan hakkında yanlış ve eksik bilgi vereceğinden ozanın şiirlerini böyle bir değerlendirmeye tabi tutamayız. Ancak kaynaklarda ozanın iki yüzden fazla şiiri olduğu, bunların kendisi tarafından kitaplaştırılacağı belirtilmektedir.

4.2.1.1. YAZILMIŞ YAZIM

Evrak-ı ezelden yazılmış yazım

Gaynarî yazısın okunsun diye

Âşıklar cevheri özünden satar

Yârim tezgâhları dokusun diye

Gaynarî sözlerin herkes kınadı

Şakıyor bülbülün yeşil kanadı

Bülbül çam, kavakta bulamaz tadı

Kırmızı güllerde şakısın diye

Gaynarî sıladan cüdai firak

Herkes âşık olmuş ne gam ne merak

Verdiler altıma sağ yandan Burak

Evrenler göçüne katılsın diye

Gaynarî çok nağmen dilden dillere

Ne sırlat gezersin garip çöllerde

Gemisiz kayıksız derin göllerde

Bir kaptan bul seni kurtarsın diye⁷

⁷ (Yardımcı, 2004: 266)

4.2.1.2. ZİLE

Zile seni maşallahsız geçilmez
 Ab-ı hayat soğuk suyun içilmez
 Güzel kirazların kıymet biçilmez
 Kiraz festivali bayramın bugün

Bağında çalınır kemanla sazlar
 Kirazı sepete doldurur kızlar
 Bir gören Zile'yi bir daha özler
 Kiraz festivali bayramın bugün

Hem sefa hem çekersin kahir
 Sen Zühre misali ağalar Tahir
 Kazalar başısın tarihi şehir
 Kiraz festivali bayramın bugün

Vilayeti Tokat, Zile burası
 Güzelliği haktan almış mirası
 Lakin bir fabrika ister ovası
 Kiraz festivali seyranın bugün

Ozan Gaynarî de yazmış özenmiş

Vişne kaysı kirazların güzelmiş

Bağın bahçen al yeşile bezenmiş

Kiraz festivali her yanın bugün⁸

⁸ (Kalkan, 1991: 145)

4.2.2. MEMİŞ AY

(ÂŞIK İKRARÎ)

(1955 -)

Yaşamı

Âşık İkrarî mahlasını kullanan Memiş Ay 1955 yılında Zile'nin Palanlı köyünde doğmuştur. Âşık İkrarî'nin babasının adı Ali, annesinin adı Rukiye'dir. Altı kardeş içinde sondan ikinci olan âşığın kardeşlerinin isimleri şöyledir: Süleyman, Arife, Fadik, Hasan ve Habip. Eşinin adı ise Satı'dır. Satı ile evliliklerinden Ali, Engin ve Derya adında üç çocukları dünyaya gelmiştir.

Asıl mesleği inşaat ustalığı olan Âşık İkrarî âşıklığı yan uğraş olarak yürütmektedir. Tokatlı halk ozanlarının arasında yaşça en genç olanlarından birisi Âşık İkrarî'dir. Ozan aynı zamanda tapşırma olarak da kendi adını kullanmaktadır.

Sanatı

Âşık İkrarî âşıklığa askerlikten sonra başladığını, beş altı yıl kendi kendine şiirler söylediğini, otuz yaşlarından sonra da âşıklığa olan meylini fark edip cemlere, cemaatlere katıldığını belirtip ozanlık serüveni üzerine şunları anlatır:

“Ancak yöremizdeki halk ozanlarından Âşık Semaî, Âşık Ali, Âşık Şükrü ve Âşık Sadık Doğanay gibi ustalardan belli ölçülerde etkilendim. Bizler alevi toplumu sazla - sözle, yani şiirle iç içe yaşarız. Saz – söz bizim dinsel ayinlerimizin, toplumsal yaşantımızın vazgeçilmez bir parçasıdır. Aynin-i cemlerde âşıklar, zahirler eski yeni ozanlardan deyişler çalıp söylerler. Kendisinde biraz yetenek olan kişiler haliyle bu âşıklara özenirler. Benim âşıklığımda da bunların çok etkisi olmuştur. Ben âşıklığa içimden gelen bir hevesle başladım. Başımdan herhangi bir sevda olayı da geçmedi. Kimi âşıklarda olduğu gibi düş de görmedim. Tanışıp görüştüğüm ozanların güzel, manalı sözleri karşısında o kadar duygulanıyordum ki, bu duygu beni zamanla âşıklığa yönlendirdi. Ben hala usta ozanlardan beğendiğim şiirleri defterime yazarım. Bunları okumak, çalıp söylemek bana müthiş zevk verir. “(10.8.2009 tarihinde âşığın kendisiyle yapılan görüşmeden alınan metin.)

Âşık İkrarî'nin hece ölçücünü kusursuz bir şekilde kullandığını ve dörtlüklerinde uyak düzenine çok özen gösterdiğini görüyoruz.

4.2.2.1. EYLE BENİ

Seher vakti bülbül gibi terim
 Dostun bahçesinde gl eyle beni
 Arı gibi her çiçekten tadarım
 N'olur kovanında bal eyle beni

Kur'an'da heceyi okur dillerin
 Lezzetinde doyamadım balların
 Kâbe Beytullah'a gider yolların
 Ol ulu dergâha yol eyle beni

Öter kumruların kokar gllerin
 Sana malum sen bilirsin hallerim
 Akar ırmakların coşar sellerin
 Gönül yağmuruyla sel eyle beni

Memiş sen ilimle kursana vatan
 Bir dost bulamadım elimden tutan
 Gönül sarayında oturan sultan
 Pirim Hacı Bektaş Kul eyle beni⁹

⁹ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.2.2. GELDİM

Erenler özümü kıldım temaşa
 Gönüllere mihman olmaya geldim
 Yediden yetmişe bakılmaz yaşı
 Önce kâmil insan olmaya geldim

Okuyabilersen insan bir Kur'an
 Yedi hat üstünde kurulu binam
 İrşat et sultanım boştur bu kovan
 İlimle irfanla dolmaya geldim

Kaddimize böyle ferman yazdılar
 Kırk elekten kıl torbadan süzdüler
 Nesimi'nin derisini yüzdüler
 Özde Dar-ı Mansur olmaya geldim

İkrarî aşığım gerçeğe ere
 Şükür cemal gördüm erdim didara
 Şefaati boldur hizmet et Pir'e
 Bu gün kismetimi almaya geldim¹⁰

¹⁰ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.2.3. TELLER PERİŞAN

Dost bana gücenmiş gönlüm yaslıdır

Sormuyor halimi diller perişan

Sazım kara giymiş teller paslıdır

Derdimin ortağı teller perişan

Gönlüm bir güzele bağlandı kaldı

Vermek istemedim gönlümü çaldı

Beni Mecnun gibi sahraya saldı

Gezerim beyhude çöller perişan

Oturup karşımda zülfün tarama

Lokman değil isen değme yarama

Bülbül güle âşık bilmem kârı ne

Şakıyıp ötüyor güller perişan

Memiş dost uğruna ömrüm farıdı

Şu yüce dağların karı eridi

Gönülde gönüle yollar var idi

Kör cahil elinden yollar perişan¹¹

¹¹ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.2.4. SEN YARAYI SARAMAZSIN

Yıkma gönül sarayını

Mimarı yok bulamazsın

Söküp atma duvarını

Bir taşını öremezsın

Cahille gitme yola

Yalpa vurur sağa sola

Değerin düşer bir pula

Sen pazara giremezsın

Olursan ilmin âşığı

Seni ısıtır ışığı

Yoksa kanaat kaşığı

Kepçe ile doyamazsın

Yoldaş ol kâmil insana

Canı teslim et canana

Derdini söyle Lokman'a

Sen yarayı saramazsın

İkrarî insanı sever

Gerçeğe biçilmez değer

Hedefin yok ise eğer

On ikiden vuramazsın¹²

¹² (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.2.5. VAR

Ne sorarsın bana hey gafil softa
 Hakk'ı zikreleyen dillerimiz var
 Anasır bezminde mevcuduz ruhta
 Hakikate giden yollarımız var

Gerçekler yolunda tutmuşuz dmeyin
 Dört kitap içinde bizimdir Kur'an
 Gerçek müminlere yakışır iman
 Müşküller halleden hallerimiz var

Has bahçenin gonca gülü kokuyor
 Aşka gelmiş bülbülleri şakıyor
 Irmakları deryalara akıyor
 Dalarız yüzeriz göllerimiz var

Memiş der ki dost uğruna yanarım
 Şahini neyleyim vardır doğanım
 Dostum ara ben yaşatan kovanım
 Kırk elekten süzen ballarımız var¹³

¹³ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.3. ÂŞIK BAHATTİN AVCU

(1951 -)

Yaşamı

Âşık Bahattin Avcu, 1951 yılında Zile'nin Çakırcalı köyünde doğan âşığın çocukluk ve gençlik yıllarının çoğu köyde geçmiştir. Çocuk yaşlarda, âşık olan babası Âşık Kanber Avcu'dan ilham alarak 11-12 yaşlarında saza heves edip saz çalmaya ve türkü söylemeye başlamıştır. Âşık bir yılı aşkın bir süre Viyana'da kalmıştır. 1977 yılında evlenen ve aynı yıl özel bir bankaya girmiş ve 1996 yılında emekli olmuştur. Bir kız, bir erkek 2 çocuk babasıdır. İstanbul'da ikamet etmektedir.

Sanatı

Âşık Bahattin Avcu, genellikle memleket sevgisi ve sosyal konuları işlemiştir.

4.2.3.1. BİR YANDA

Dünya benim sana aklım ermiyor
Akıllın bir yanda delin bir yanda
Al yeşil giyinmiş bezenmiş dağlar
Dikenin bir yanda gülün bir yanda

Kimi ağadır kimi paşa
Kimi dertleriyle kalmış baş başa
Kiminde gözyaşı kiminde neşe
Ağlayan bir yanda gülen bir yanda

Kimi servetine servet katıyor
Kimi meteliğe kurşun atıyor
İnsanoğlu doğru yalan sapıyor
Zenginin bir yanda fakir bir yanda

Kimisi göz dikmiş dünya malına
Kimisi de yanmış aşkın narına
Mevla'm ne sevdalar vermiş kuluna
Sevilen bir yanda seven bir yanda

Bahattin Avcu'yum yaram derinde
Hırsızın haydudun kaldık elinde
Kimi cellât olmuş silah belinde
Öldüren bir yanda ölen bir yanda¹⁴

¹⁴ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.3.2. GEÇİRDİM ÖMRÜMÜ

Bir beladır başımızda dönüyor
Tehlike lambası yanıp sönüyor
Artık yavaş yavaş zaman geliyor
Geçirdim ömrümü yalan dünyada

Bütün ömrüm geçti gurbet ellerde
Mecnun oldum sahralarda çöllerde
Dikenli yollarda viranelerde
Geçirdim ömrümü yalan dünyada

Ne günler geçirdim akli karalı
Bazen gözü yaşlı bazen yaralı
Hayat defterinde dertler sıralı
Geçirdim ömrümü yalan dünyada

Bahattin'im der ki olan olacak
Kime kaldı dünya kime kalacak
Ömrümün güneşi battı
Geçirdim ömrümü yalan dünyada¹⁵

¹⁵ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.3.3. DURAMIYORUM

Ela gözlerine kurban olduğum
Ben seni görmeden duramıyorum
Düşmüş ateşine yandıkça yanar
Bu gönle zincir vuramıyorum

Sana olan sevgim yüceden yüce
İsmini dilimde eyledim hece
Sana bir sözüm var inceden ince
Darılırsın diye soramıyorum

Ne gündüzüm gündüz ne gecem gece
Bir yara açtın ki geniş derince
Mecnun gibi dolaşırım delice
Bir türlü kendime gelemiyorum

Bahattin'im ateş oldum kor oldum
Yağmur oldum dolu oldum kar oldum
Yar sevdanı çeke çeke yoruldum
Derdime bir çare bulamıyorum¹⁶

¹⁶ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.3.4. DİYE YAZMIŞ

Acele bir mektup aldım o yârden
 Gözlerimin yaşı sel diye yazmış
 Tokat ellerinden bizim diyardan
 Bekletme yolları gel diye yazmış

Zalim felek devre yazmış kalemi
 Ahu zarım aldı bütün âlemi
 Gurbet ellerinde kesme selamı
 Uçan kuşlarla sal diye yazmış

Ekin ekim yapamadım harmanı
 Yar kesildi dizlerimin dermanı
 Bahar geldi bizim köyün zamanı
 Yalnız yaşamak zor diye yazmış

Bahattin'im çok özledim sılayı
 Zalim felek fazla açtı arayı
 Yıkılsın gurbetin tahtı sarayı
 Yanıyor içerim kor diye yazmış¹⁷

¹⁷ (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 175)

4.2.3.5. BİLİNMEZ

Şu bendeki figan mıdır zar mıdır
Benim gibi bahtı kara var mıdır
Yar sevdası kolay mıdır zor mudur
Bir zalime düşmeyince bilinmez

Yar yoluna giden yolcu yorulmaz
İzinsiz bahçenin gülü derilmez
Yara gider ama izi silinmez
Oda baştan geçmeyince bilinmez

Bahattin'im felek yıktı bendimi
Ben kendimde bulamadım kendimi
Kimse bilmez kimselerin derdini
Oturup da içmeyince bilinmez¹⁸

¹⁸ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.4. ALİ BAYAR

(ÂŞIK ALİ ABDAL / DEDEMOĞLU)

(1946 - 2008)

Yaşamı

Âşık Ali Abdal mahlasını kullanan Ali Bayar 1946 yılında Zile'nin Şeyh Ali Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Annesinin adı Hatice, babasının adı da Hüseyin'dir. Selman, Nergis ve Kevser adında üç kardeşin en küçüğüdür. O günkü koşullar elvermediği için eğitim – öğretimini sürdürememiş ve eğitimi ilkokul düzeyinde kalmıştır. Genç yaşta Zübeyde Hanım'la evleniş ve bu evlilikten altı çocuğu olmuştur.

Âşık Ali Abdal, ilk mesleğinin saraçlık olduğunu, vatani görevini ulaştırma-er olarak 1966-68 yılları arasında Isparta ve Konya'da yaptığını, askerlik dönüşü ağabeyi Selman ile ticarete atıldığını, bir süre tır ve otobüs şoförlüğü yaptıktan sonra oto alım-satımcılığına başladığını belirtmiştir. Daha sonra ticari işlerinin bozulması üzerine 1988 yılında İzmir'e yerleşmiştir. Halen İzmir'de İzmir Halk Ozanları Derneği'nin aktif bir üyesi olarak derneğin her türlü sosyal-kültürel etkinliğine katılmıştır.

Sanatı

Âşık Ali Abdal eserlerini bazen doğaçlamadan bazen de yazarak ürettiğini belirtmiştir. Bütün halk ozanları gibi şiirlerinde hece ölçüsünü ve dörtlükleri kullanmıştır. Hece ölçüsünün daha çok 7'lik, 8'lik ve 11'lik kalıplarını kullanmasına rağmen 14'lük, 15'lik kalıplar da şiirler yazan aşığın beş yüzün üzerinde şiiri vardır. Bu şiirlerden bazıları dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır.

Ali Abdal kimi şiirlerinde doğrudan tasavvufi inançlarını, düşüncelerini sergilerken kimi şiirlerinde ise tasavvufi düşünceleriyle çağdaş düşüncelerini bir potada yoğurup yeni olana bağlanma eğilimdedir. Bunun yanı sıra halk şiirinin geleneksel türlerinden biri olan muammayı çok sevmekte ve kimi yapıtlarında muammalı söyleyişlere de yer vermiştir

4.2.4.1. DEDİ BANA

Erenler şahından bir haber aldım

Dürüstçe yanıma var dedi bana

Evliya enbiya orda toplandı

Kendine bir mekân kur dedi bana

Kırkların başında hem kemal olmuş

Nasipler dağıtan bir cemal olmuş

Miraç'ta Muhammet aslanı görmüş

Böyle bir esrara er dedi bana

Kırkların engürü orda ezildi

İnce tülbentlerden anda sızıldı

Bunda Kırklar bir araya dizildi

Gelip de bir pervaz vur dedi bana

Hızır Nebi deryaların kaptanı

Davut Peygamber'dir ateşli yanı

Nuh Nebi'den gelir anın tufanı

Özünüz tufandan ziyan dedi bana

Cümle âlem alo alo bağıır

Bilir misin Şah Ali'me çağırır

Ali Abdal Allah'ına duyurur

Duyurduğun an da kâr dedi bana¹⁹

¹⁹ (Âşığın yakınlarından alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.4.2. GÖRDÜM

Şu âlemde üç güzele aşığım

Pir Hazreti Ali, Muhammet, Allah

Çağırırım muratlarım ver diye

Pir Hazreti Ali, Muhammet, Allah

Sırların içinde sırrını buldum

Onlardan hidayet alıp da geldim

Aşkımı deryaya salıp da gördüm

Pir Hazreti Ali, Muhammet, Allah

Dünyam sensin, ukbam sensin, bünyadım

Zebur'da, Tevrat'ta, İncil'de adın

Kur'an'da tamamet belli sıfatın

Pir Hazreti Ali, Muhammet, Allah

Kâinata bütün canlar verensin

Hükmedip dünyaya evren dönensin

Canımın içinde bir de sen varsın

Pir Hazreti Ali, Muhammet, Allah

Ali Abdal’a sevgi verip taşıran

Allah’ın aşkıyla kulun coşturan

Beni kendi kazanında pişiren

Pir Hazreti Ali, Muhammet, Allah²⁰

²⁰ (Âşığın yakınlarından alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.4.3. DEMELİ

Böyle bir evrakın sahibi isen

Evvel özün bilip haksın demeli

Gayrı düşünceler sende yok ise

Gerçeğe pak oğlu paksın demeli

Üç nesne vardır ki daldan düşürür

Toplum içerisinde yolun şaşırır

Kazan kurar üstat senin pişirir

Böyle bir üstada yaksın demeli

Üstat seni senden alır götürür

Tartar terazide iyi getirir

Eksik isen tamamına yetirir

Bu gerçek bana da baksın demeli

Esmâ-yı Hüsnî'ye beş nesne ile

Muhammet Ali'yle Fatıma bile

Hasan Hüseyin'im hem cara gele

Haklı pirlerim de çoksun demeli

Ali Abdal der künde-i nazım

Nefes ver bitmesin her daim sözüm

Sendeki güç kuvvet hepsi bizim

Kulaklara küpe taksın demeli²¹

²¹ (Âşığın yakınlarından alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.4.4. CANLAR

Vermişim ikrarım bağıyım ezel
 Sadakat ilminden gül zarı süzer
 Maşukandır anı sevenler gezer
 Anın müridiyiz söyleriz canlar

İlim irfan ana tamam gizlendi
 Sır oldu hanede gönül tazelandı
 İkrarında duran irfana erdi
 Sadakat ilminden haber alanlar

Saf saf durur Şah-ı Merdan katarı
 Katarında vardır anın gül zarı
 Ali Abdal anın gözcüsü varı
 Hikmet-î abada dâhil olanlar²²

²² (Âşığın yakınlarından alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.4.5. GÖNLÜMÜZ

Ey felek senin elinden

Yaralıdır şu gönlümüz

Yıktın harap ettin yine

Paralıdır şu gönlümüz

Sanki bir garazın mı var

Eyledin dünyayı bizar

Kocaman Ukbe bize dar

Karalıdır şu gönlümüz

Aldın yârimi götürdün

Güzellikleri bitirdin

Kazandıklarım yitirdin

Törelidir şu gönlümüz

Ali Abdal Ağa'm çağırayım

Başka kimlere duyurayım

Beni yârimden ayıran

Görelidir şu gönlümüz²³

²³ (Âşığın yakınlarından alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.5. ÂŞIK HACI BEYDİLLİ

(1943 -)

Yaşamı

Âşık Hacı Beydilli, 1943 yılında Zile'nin Çiftlik köyünde doğmuştur. Babasının adı Mahmut, annesinin ise Fatma'dır. İki erkek ve üç kız kardeşi vardır, bu kardeşlerden üçü hayattadır. 1963 yılında, Hatun Hanım'la evlenmiş ve bu evliliğinden altı çocuğu olmuştur. Herhangi bir sosyal güvencesi olmayan ve çiftçilikle uğraşan âşık, halen Çiftlik Köyü'nde yaşamaktadır.

Sanatı

Âşık Hacı Beydilli âşıklığa başlamasını şöyle anlatmıştır:

“ Askerden geldiğimde bağlama çalan ve kendi köylüm olan Ali İşler'den esinlenerek âşıklığa merak saldım. Akçakeçi Köyü'nden Âşık Halil Baykal ve Güblice Köyü'nden Âşık Hasan İnce'den destur ve ders aldım. Biraz da kendi heves ve gayretimle âşıklığa başladım. O gün bu gündür cem tarikatlarına ve on iki hizmete âşıklık yaparak hizmet etmekteyim. Ben de bölgedeki birçok âşık gibi usta mallarından çalıp söylüyorum.” (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 172)

4.2.6.AHMET BİTEKER

(DERMANÎ)

(1951-)

Yaşamı

Dermanî mahlasını kullanan Ahmet Biteker, 1951 yılında Zile'nin Fırtıman köyünde doğmuştur. İlk, orta ve lise öğrenimini Zile'de, üniversite öğrenimini Bursa'da tamamlamıştır. Evli ve üç çocuk babası olan şair, uzun yıllar Fen dersleri öğretmenliği yaptıktan sonra emekli olup İstanbul'a yerleşmiştir.²⁴

²⁴ (Yardımcı, 2010: 83)

4.2.6.1.CANIM ZİLE’M

Biraz tanıtayım canım Zile’ mi
 Vatanımdır kursağım da aş ı var
 Yayan yayan az mı çektim çilemi
 F ırt ıman’ da gözlerimin yaşı var

Bir panay ır vakti okula gittim
 Biri okumadan ikiye yuttum
 Bıdıçlardan ahretime yar tuttum
 Fadime Ana’ nın bende eşı var

Muallim Dede’ ye bir mum yakayım
 Kara Dini Şeyh Ahmet’ e çıkayım
 Esvap Çayla Gezir’ ine akayım
 Hüseyin Gazi’ nin yüce baş ı var

Dere Boğaz ı’ nda bağlık bahçalar
 Boduç’ un Kavağın Dibi tef çalar
 Kalesinde piknik açar bohçalar
 Veni Vidi Vici Sezar Taşı var

Haziranda yeşil dallar allanır

Kiraz bayramında kızlar sallanır

Kiraz dudak şekerlenir ballanır

Patırdakta şarılıtsı duşu var

Minareden minareye ger ipi

Her köşede soku hamam her tipi

Altınlı avratlar şişman kar tipi

Tınmasa da epey zorlu kışı var

Panayırda etlikleri keselim

Çaputunan sucukları asalım

Küleklere kavurmayı basalım

Salçası pekmezi kışlık işi var

Boğma rakı çil tavuğu mezesi

Kıynak cevizinen köme dizmesi

Zilli eşşeğinen bağı gezmesi

Semerinin kolanı var kışı var

Ağ Baba'ya bağdaş kurup otursak

Bir kazan bat sarıp yesek bitirsek

Sarılık suyundan biraz götürsek

Evde de çimecek birçok kişi var

İnsanımız içeride il gibi

Hele gör dışarıda nazik gül gibi

Bayrağına vatanına kul gibi

Dermanî ozanı Hak serhoşu var²⁵

²⁵ (Yardımcı, 2010: 84)

4.2.7. MUSA EYÜP BOZDEMİR

(ÂŞIK SEFİL TURABÎ)

(1951 -)

Yaşamı

Âşık Sefil Turabî mahlasını kullanan Musa Eyüp Bozdemir 1951 yılında Zile'nin Kızılca köyünde doğmuştur. Babasının adı Ali, annesinin adı Satı'dır. Aşığın Ahmet ve Fatma adında iki kardeşi vardır. Âşık Sefil Turabî amcasının kızı Ümmü Gülsüm ile evli; bu evlilikten Satılmış, Bayram ve Fadik adında üç çocuğu vardır.

Âşık Sefil Turabî âşıklığa başlamasını şöyle anlatmaktadır:

“ Köyde üç yaşlarımdayken babamı kaybedip yetim kaldım. Beni dedem Ahmet Usta büyüttü. Çocukluk ve gençlik dönemim çobanlıkla geçti. Askere gidene değin çobanlıkla, tarla – tapan işleriyle uğraştım. Şiire on beş, on altı yaşlarımdayken başladım. Kırdan bayırda sürüleri yayarken kendi kendime deyişler mırıldanmaya çabalıyordum. Usta malı şiirleri, türkülerini okuyordum. Derken askerliğim gelip çattı. Vatani görevimi tamamladıktan sonra İstanbul'a işçilik yapmaya gittim. Gurbet ellerde zor koşullarda yaşamanın etkisiyle âşıklığımı ilerlettim. Saz çalmayı da gurbetçilik yıllarımda öğrendim. Burada birkaç yıl kaldıktan sonra memleketime geri döndüm; ancak bu dönüşümde köyüme değil de Zile'ye yerleşmeye karar verdim (Âşıkla yapılan görüşmeden alınmıştır).”

Sanatı

Âşık Sefil Turabî şiirlerinde tema olarak genellikle kişisel sorunlara ağırlık vermiştir. Bunun yanı sıra toplumsal sorunlara, Alevilik ve Bektaşilikle ilgili konulara da değinmiştir. Âşık Turabî yapıtlarını genellikle eş dost sohbetlerinde çalıp söylemektedir. Bugüne değin yapıtları herhangi bir yerde yayımlanmamıştır.

4.2.7.1. EY FELEK

Garip bülbül dertli dertli tyor
 Kokusu burnumda slam ttyor
 Yavaş yavaş ömrüm bitti bitiyor
 Yetmez mi ey felek çektiğim çile

şu tatlı canımdan ben de usandım
 Feleği kendime dost olur sandım
 şekerin mi yedim bala mı kandım
 Yetmez mi ey felek çektiğim ile

Felek neden bana kafayı taktın
 Ezeli ezelden canımı yaktın
 Tarlanı mı aldım sınır mı söktüm
 Yetmez mi ey felek çektiğim ile

Sefil Turabı'yım ne desin sana
 Bak işte lyorum ben yana yana
 Merhamet edip de gelsen imana
 Yetmez mi ey felek çektiğim ile²⁶

²⁶ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.7.2. DELİ GÖNÜL

Helal alıp haram satma

Elin gıybetine atma

Bu dünyada hatır yıkma

Kendine gel deli gönül

Her güleni dostun sanma

Cahil sözlerine kanma

Dünya malına aldanma

Kendine gel deli gönül

Ariflerin sözün dinle

Ağır otur cahil olma

Kötülüğe fırsat verme

Kendine gel deli gönül

Gel kendini ucuz satma

Vatandaşı iki tutma

Torpil yapma haram yutma

Kendine gel deli gönül

Sefil Turabî almış yara

Darda isen yapış pire

Hasta isen şifa vere

Kendine gel deli gönül²⁷

²⁷ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.7.3. ATA'M

Bütün dünya âleme kendin tanıttı

Nur içinde yatsın o yüce Ata'm

Türkçe alfabeyi bize öğretti

Nur içinde yatsın o yüce Ata'm

Okullar yaptırdı aydın yetişti

Nur içinde yatsın o yüce Ata'm

Cahillikler kalktı ülke gelişti

Nur içinde yatsın o yüce Ata'm

Sefil Turab onun izinden gelir

Nur içinde yatsın o yüce Ata'm

Onun eseleri bizlere kalır

Nur içinde yatsın o yüce Ata'm²⁸

²⁸ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.7.4. BİZİM

Hak Muhammet Ali bizim yolumuz

Âdem peygamberden gelir soyumuz

Ehl-i Beyit kanı bizim canımız

Muhammet Ali'dir ulumuz bizim

Kandil'de nur idi nur-u ceddimiz

Pir hacı Bektaş'tan vardır elimiz

Daim gerçekleri söyler dilimiz

Erenlere karışır ölümüz bizim

Fatımat-üz Zehra bizim anamız

Hasan Hüseyin'le açar gülümüz

Erenlerin himmetiyle cemimiz

Gerçekleri söyler dilimiz bizim

Kırkların Cemi'ni kurduğumuz zaman

Kurbanla duaya durduğumuz zaman

Cem birleyip rıza gördüğümüz zaman

Göğe direklenir nurumuz bizim

Sefil Turabî'm der dede-âşık coşar
Döner semahımız lokmalar pişer
Ceme gelen cana cevherler düşer
Pirim Hacı Bektaş velimiz bizim²⁹

²⁹ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.7.5. YETER

Hak ben- i âdemde görmek istersen

Bir dost cemalini gör sana yeter

Derdine dermanın bulmak istersen

Mabud-u didara dur sana yeter

Daima özünde hakkı bilesin

Hak ilmini sen zatından alasin

Ariflerden gerçek yolu bulasin

Bir gerçeğe özün ver sana yeter

Hoş gör cahilleri kusuruna kalma

Oku hak ilmini gel cahil olma

Erenler yolundan geride durma

Erenlere yüzün sür sana yeter

Sefil Turabî'm der olma serseri

Hünkâr'ın yolundan kalmayın geri

Nalın almayana satma cevheri

Ali'nin yolunda kâr sana yeter³⁰

³⁰ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.8. HÜSEYİN CEYLAN

(1921 - 1976)

Yaşamı

Hüseyin Ceylan, 1921 yılında Zile'nin Taşkiran köyünde doğmuştur. Babasının adı Mustafa, annesinin adı ise Fadik'tir. 1976 yılında, 55 yaşında vefat etmiştir.³¹

Sanatı

Âşık, dini konularda şiirler yazmış, şiirlerini söylerken saz ve keman kullanmıştır.

³¹ (Yardımcı, 2004: 251)

4.2.8.1. SORAN CANLARA

Hak selamet versin gitmek istersen

Selam söyle bizi soran canlara

Şarsan kumaş alıp satmak istersen

Selam söyle bizi soran canlara

Gittiğin yer al baharlı yaz olsun

Vardığın yer engin olsun düz olsun

Sen gidersen gelmelerin tez olsun

Selam söyle bizi soran canlara

Hüseyin Âşık da boş eyler sözü

Bize yardım etsin Hüseyin Gazi

Elime alırsam al telli sazı

Selam söyle bizi soran canlara³²

³² (Yardımcı, 2004: 252)

4.2.9. CEMAL ÇELEBİ

(ÂŞIK DELİ CEMAL)

(1942 -)

Yaşamı

Âşık Deli Cemal mahlasını kullanan Cemal Çelebi 1942 yılında Zile'nin Palanlı köyünde doğmuştur. “Âşık Deli Cemal” mahlasını kendisine Hacı Bektaş Veli'nin günümüzdeki evlatlarından Doğan Ulusoy vermiştir. Annesinin adı Saniye, babasının adı Mustafa'dır. Altı kardeşin en büyüğü olan Deli Cemal, ilk ve ortaokulu Zile'de okuduktan sonra 1962 yılında askere gitmiştir (Yardımcı, 2004: 289).

Askerliğini bitirdikten sonra da devlet memurluğuna girmiştir. Memurluk yaşamı da türlü serüvenlerle geçen âşık sırasıyla; Bulancak'ta meteoroloji memurluğu, tahrirat kâtipliği, Piraziz'de nüfus memurluğu, Trabzon'da tekel müdürlüğü ayniyat muhasipliği, Sorgun'da tekel idare memurluğu, Kayseri'de tekel başmüdürlüğü satış büro memurluğu, Taşova'da tekel müdürlüğü muhasipliği görevlerinde bulunduktan sonra Zile'de pancar bölge şefliğinden emekli olmuş ve buraya yerleşmiştir.

Âşığın eşinin adı Alime'dir. Bu evlilikten Ali, Tamer, Ömer ve Gülşah adında dört çocukları dünyaya gelmiştir.

Sanatı

Âşık Deli Cemal şiirlerini klasik halk yazınınımızın ilke ve kurallarına uygun biçimde yazmaktadır. Bütün şiirlerinde biçimsel yapı bakımından ölçü olarak hece ölçüsünü, birim olarak dördlüğü, uyak olarak da yarım ve tam uyakları kullanmıştır. Ancak yapıtlarında birtakım biçimsel bozuklulara rastlanmaktadır; yer yer anlatım, dil ve söyleyiş kusurları da görülmektedir.

Şiirlerinin içeriğini ise bütünüyle Alevi – Bektaşî yaşayış ve inancı oluşturmaktadır. Tarikat, tarikat büyükleri, tasavvuf, tanrı, Ali, Ehl-i Beyt, on iki imam, Hacı Bektaş sevgisi şiirlerinde tema olarak ilk sırada yer almaktadır. Bunun yanı sıra âşık çağımızın bireysel ve toplumsal sorunlarına da tamamen yabancı kalmamış, tasavvufî ve tarikatî bir söylemle de olsa çağımızın sorunlarına değinmiştir. Şiirlerinin bazılarında sosyal ve siyasal mesajlar ön plandadır.

4.2.9.1. NEREDE

Aleviyim diye yola girenler
 Birkaç gün hizmetle Hakk'a erenler
 Benlik ile kendi kendin övenler
 Doğru yolu bilmez, sultan nerede

Bir hizmet alırlar sultan olurlar
 Hâlbuki taht yıkar viran olurlar
 Baba, derviş diye halka varırlar
 Doğru yolu bilmez, sultan nerede

Deli Cemal de günahkâr kuldur
 Hakk'ına götüren sürdüğü yoldur
 Akan çeşmelerden testini doldur
 Doğru yolu bilmez, sultan nerede³³

³³ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.9.2. GEREKTİR BİZE

İnsanlar omuz omuza kol kola

Böyle bir Türkiye gerektir bize

Cem evi kilise cami yan yana

Böyle bir Türkiye gerektir bize

Âdem değil midir bizim babamız

Havva'dan gelmez mi ortak anamız

Türk Kürt Sünni Alevi ne davamız

Böyle bir Türkiye gerektir bize

Uyan yüce Ata'm Türkiye'ne bak

Yurdumu birlikten ayırmasın Hak

Hem Kur'an Muhammet tanrımız ortak

Böyle bir Türkiye gerektir bize

Tanrı bile birdir ikilik yersiz

İnsanlar ölüyor niye sebepsiz

Bunları kışkırtan soysuz edepsiz

Böyle bir Türkiye gerektir bize

Deli Cemal der ki yücedir insan
Şu fani dünyada akmasın hiç kan
Yurdumda ölmesin yeter artık can
Böyle bir Türkiye gerektir bize³⁴

³⁴ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.9.3. KAZAN

Güvenme dünyanın külli varına
 Ecel gelip can çıkarsa yarına
 Pir yetişir gene senin darına
 Boş gitme sevdiğim amelin kazan

Şu dünyanın cefası hiç çekilmez
 Ekin ekmeyince mahsul biçilmez
 Nasip olmayınca kevser içilmez
 Boş gitme sevdiğim amelin kazan

Bazen şu dünyanın tadı çok olur
 Arayan her yerde maksudun bulur
 Gün gelir Azrail canını alır
 Boş gitme sevdiğim amelin kazan

Dünya güzel aldatıyor insanı
 Cehennem narında yakan o teni
 Fırsat elde iken gel kurtar canı
 Boş gitme sevdiğim amelin kazan

Deli Cemal şu dünyadan göçerse

şarap - tahur derler acep içerse

Ölmeden kefenin kendi biçerse

Boş gitme sevdiğim amelin kazan³⁵

³⁵ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.9.4. YARAM DERİNDİR

Ben seni sevmişim gönülden köşkten

Ağamın verdiği cevherden aşktan

Yoksa çıkardın mı aklımı baştan

Bana fazla değmen yaram derindir

Âşık olmak suçsa topluma gelme

Âlemden korkarsan mürşide varma

Açıkgöz görünüp gaflete dalma

Bana fazla değmen yaram derindir

Âşık olmayanı sen göster bana

Herkesler âşıktır gerçeğe cana

Âşık ol ki sultan badesin suna

Bana fazla değmen yaram derindir

Kerem aşk uğruna ağızdan yandı

Ferhat bu uğurda canını verdi

Kaygusuz bu halden Kırklara erdi

Bana fazla değmen yaram derindir

Deli Cemal'in de yarası derin

Kimi ateşlerde kimisi serin

İsterse bir kadeh zehir de verin

Bana fazla değmen yaram derindir³⁶

³⁶ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.9.5. BİLMEM NEDENDİR

Belki derdi çoktur, efkârı büyük
 Zahir sarhoş amma batında ayık
 Derde duçar eden ol aşk-ı maşuk
 Niye hor görülür, bilmem nedendir

İçerim o benden memnun ve gani
 Bu dünya böyledir sürelim demi
 Kırklar meydanında gördüm o cemi
 Niye hor görülür, bilmem nedendir

Üzüm danesinden engür ettiler
 İçip içip Hak yoluna gittiler
 Mest olup Hak didarına yettiler
 Niye hor görülür, bilmem nedendir

Deli Cemal'in o kendi halidir
 Sanmayın ki demden olan delidir
 Onu böyle eden Hakk'ın narıdır
 Niye hor görülür, bilmem nedendir³⁷

³⁷ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.10.İSMAİL ÇELEBİ

(1960-)

Yaşamı

İsmail Çelebi 1960 yılında Zile'nin Acısu köyünde doğmuştur. İlkokulu köyünde, ortaokulu Zile'de, eğitim enstitüsünü Ankara'da okumuştur. 1994 yılına kadar Kars ve Tokat'ta sınıf öğretmenliği yapmıştır.

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü'nü bitirerek 1994 yılında ilköğretim müfettişi olarak Tokat'ta ve İzmir'de çalışmıştır. Halen bu görevini sürdürmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.³⁸

³⁸ (Yardımcı, 2010: 98)

4.2.10.1.ACISU KÖYÜ

Özledim Zile'yi illa köyümü

Karayün Belen'i acep kar m'ola

Karşıda görünen Karadede mi

Adakçısı, kurbancısı var m'ola

Çekerek ırmağı, bazen coşardı

Beşkızlar da hayret eder şaşardı

Ahmedin Köprü'den sular taşardı

Yanındaki garip mezar var m'ola

Nallı Evliya, Ağılkeçe arası

Bura bize ata dede mirası

Oğrupınar, Aluşlusu, Kovası

Suyun içip elin yuyan var m'ola

Kisliğin başından hava karışır

Güllüğün ağzında sular buluşur

Koyun kuzu çalmalarla doluşur

Köremezi sağıp içen var m'ola

Harmanlarda “ara gitti” oynardık
 Bazen kaçır bazen emen yapardık
 Gâvurun kürkünde hoplar dururduk
 Pürleri yakmaya adam var m’ola

Düğünlerde gençler cirit binerdi
 Büyük küçük herkes semah ederdi
 Kurbanlar kesilir keşkek yenirdi
 Yazıcılar, yozucular var m’ola

Salıncakta “al varıyo!” dedin mi
 Bakacakta horo kesip yedin mi
 İncik Deresi’ne inip geldin mi
 Karaçal’dan odun eden var m’ola

Kim özlemez cıttırağı tarlayı
 Gılafınlar edip sayıcı olmayı
 Ziyaret etsem Veli Baba’yı
 Çirkin’im de niye gelmiş der m’ola³⁹

³⁹ (Yardımcı, 2010: 99)

4.2.11. SADIK DOĞANAY

(1933 – 1979)

Yaşamı

Sadık Doğanay, 1933 yılında Zile'nin Yücepınar Köyü'nde doğmuştur. Aşığın iki gözü de doğuştan kördür. Aynı zamanda ünlü âşık Kemteri'nin torunu ve Zile çevresinde Sefil Edna adı ile tanınan Abuzer Doğanay'ın yeğenidir.

Sanatı

Saz çalmayı, küçük yaşta amcasından öğrenen âşık, keman çalmayı da bilmektedir. Halk ozanı olan Sadık Doğanay TRT'de mahalli sanatçı olarak da tanınmıştır. Özellikle “366 Kemiğim yandı Ha Yandı” ve “Vay Dünya Vay Vay” türküleriyle tanınan ozanımız, 23 Ocak 1979'da vefat etmiştir. (Yardımcı, 2004; 268)

4.2.11.1. GEL EFENDİM

Âşık oldum aşka düştüm

Gel efendim gel efendim

Mecnun olup çöle düştüm

Gel efendim gel efendim

Hak kelamı düzülüyor

Yaralarım sızlıyor

Gönül seni arzuluyor

Gel efendim gel efendim

Yandım dosta yandım dosta

Ümitsizi gönül hasta

Günlerim geçiyor yasta

Gel efendim gel efendim

Söyle Sadık Baba söyle

Hakkın kalamını dinle

Hak olup ummanı boyla

Gel efendim gel efendim⁴⁰

⁴⁰ (Yardımcı, 2002: 270)

4.2.11.2. NE DEYİM

Şikâyetim vardır kara bahtıma

Zalim talih kader sana ne deyim

Oturmadım şu dünyanın tahtına

Zalim talih kader sana ne deyim

Otuz üç de doğdum Yücepınar'da

Ömrün geldi geçti kurtulamam da

Başım hâli değil dertte belâda

Zalim talih kader sana ne deyim

Dokuz yüz elli dokuzda evlendim

Bir kırık saz ile gönlüm eğledim

Yalancı dünyaya belim bağladım

Zalim talih kader sana ne deyim

Hem çoluk çocuk hasta hem de kendim

Başım alıp diyar diyar gideyim

Ne Zile koydum ne Turhal köylerim

Zalim talih kader sana ne deyim

Ekin ekim yere o da bitmedi

Yağmur yağıp kemaline yetmedi

Bu Sadık'ın sazi düzen tutmadı

Zalim kader sana ne deyim⁴¹

⁴¹ (Özhan ve diğer., 1992: 150)

4.2.11.3. ELLERİNDEN

Bu dünyaya geldik geçtik

Hakikatin yollarından

Aşkın şarabını içtik

Bir mürşidin ellerinden

Bu ilimin yazanıym

Bozuk değil düzeniyim

Ben halkımın ozanıym

Şu Zile'nin ellerinden

Sadık Baba gül büzüldü

Engür şerbetler ezildi

Aşkınla İrfan dizildi

Bir ustanın ellerinden⁴²

⁴² (Kalkan, 1991: 412)

4.2.11.4. VAR

El vurup yaramı incitme tabip

Bilmem sıhhat bulmaz hicraneler var

Dert vurup yaramı eylersin derman

Her can kabul etmez viraneler var

Teşebbüs yaralar figanı başlar

Bilmem ki Cenabı Mevlâ'm ne işler

Ol adüler bize meyhur demişler

Daha bizden özge mestaneler var

Dert ehli olanlar dergâha gelir

Elbette arayan dermanın bulur

Sadık der ki kimde ne var kim bilir

Geçti güzar ettik, elde neler var⁴³

⁴³ (Kalkan, 1991: 412)

4.2.11.5. SAFA GELDİNİZ

Âşık oldum bir güzelin adına

Merhaba sevdiğim safa geldiniz

Doyamadım lezzetine tadına

Merhaba sevdiğim safa geldiniz

Âşıklar okuyor elifle hece

Hatırımdan çıkmaz gündüz ve gece

Dünyalar benim oldu sizi görünce

Merhaba sevdiğim safa geldiniz

Cennetin meyvesi bahçe bağımız

Orda biter hurma ile narımız

Sizi görmek muradımız kârımız

Merhaba sevdiğim safa geldiniz

İsmim Âşık Sadık dedem Kemterî

Er olanlar sever böyle erleri

Bulamadım sizin gibi bir yârî

Merhaba sevdiğim safa geldiniz ⁴⁴

⁴⁴ (Yardımcı, 2004: 268)

4.2.12. ÂŞIK EMİNÎ DÜŞTÜ

(EMİN DÜŞTÜ)

(1943-)

Yaşamı

Âşık Eminî Düştü mahlasını kullanan Eminî Düştü, 1943 yılında Zile'nin Hatippınarı köyünde doğmuştur. Dar gelirli bir ailenin üç çocuğundan en büyüğüdür. Maddi imkânlar nedeniyle sadece okuma-yazma öğrenecek kadar okula gitmiştir. İlkokul diplomasını daha sonraları dışarıdan sınavlara girerek almıştır. 1961 yılında Ankara'ya gider ve orda çalışır. 1966 yılında Hacettepe Hastanesi'nde bulaşıkçı olarak işe başlar. Âşık Eminî Düştü evli ve dört çocuk babasıdır (Düştü, 1990, 12).

Sanatı

Âşık Eminî Düştü; şiirlerinde birlik, beraberlik ve kardeşlik düşüncesini dile getirmiştir. Ayrıca şiirlerinde Kemalizme ve Atatürk sevgisine de değinmiştir. Genellikle koşma tipi ve 11'lik hece ölçüsünü kullanmıştır. Bunun yanı sıra 8'li hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde lirizm daha ön plandadır. Aşığın plak ve kasetleri de vardır.

1975 yılında yapılan Hacı Bektaş Şenliklerinde “Yetmiş Bin Köşeli Gönümüz Vardır” deyişiyle katıldığı yarışmada ikinciliği; 1981 yılında TRT'nin açtığı Atatürk'ün Doğumunun 100. Yılı Destan Yarışması'nda üçüncülük kazanmıştır.

4.2.12.1. EYLE BENİ

Leyla'nın Mecnun'un sevdası gibi

Candan sevenlere çöl eyle beni

Kerem gibi alevlenip tutuşan

Aşkın ateşiyle kül eyle beni

Huri gılman çağırmayan cennetten

Âdem ile Havva gelmiş hicretten

Yılan süt mayalar levh-i kudretten

“Enel Hak” konuşan dil eyle beni

Hak beni Âdem'de uzağa gitme

Bu sırrı hikmeti sakın fâş etme

Kapına geleni yabana atma

Sırrı hakikate kul eyle beni

Muhabbetin ikrarında duralım

Gel hak deyip küntü kenze erelim

Aşk ile rıza şehrine girelim

Menzili mübarek hâl eyle beni

Gerçeği fark eden serini açar

Hünkârın delikli taşından geçer

Kana kana zemzem suyundan içer

Arının yaptığı bal eyle beni

Eminî'yim, dilden gevher saçanlar

Aşka gelip kendisinden geçenler

Âb-ı hayat ırmağından içenler

Karıştır ummana sel eyle beni ⁴⁵

⁴⁵ (Düştü, 2009: 247)

4.2.12.2. EFENDİM

Ben kendimi çok aldattım

Saymadım hatır efendim

Gönlümü nefsimе sattım

Boynuma satır efendim

Hak ile hiç hak olmadım

Pak ile hiç pak olmadım

Var içinde yok olmadım

Menzile yetir efendim

Gönülden tecelli uçmuş

Kör nefis haddini geçmiş

Riyakârlık hiçten hiçmiş

Sen yola getir efendim

Sil götür şu beni benden

Gönül ayrılır mı senden

Gelenler gider bu handan

Al beni götür efendim

Ham ervahtan kemlik gelir

Kişi mayasını bilir

Helal mahlûk kurban olur

Eminî katır efendim⁴⁶

⁴⁶ (Kültür Bakanlığı Halk Kùltürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Mùdùrlùğü Yayınları: 184, 1992)

4.2.12.3. DELİDİR

Her ne arar isen kendi özünde ara

Bulan veli bulamayan delidir

Zahiri batında Hak denizine

Dalan veli, dalamayan delidir

Geçmişim yobazın şeriatından

Bıkmışım zamanın tarikatından

Ulu erenlerin nasihatinden

Alan veli, alamayan delidir

Aldanılmaz her âlemin rengine

Arif mağlup olmaz nefsin cengine

İnsan olan öz gönlünü engine

Salan veli, salamayan delidir

Eminî'yim bıktım fesat felinden

Kurtar beni boz bulanık selinden

Erenler ceminden aşkın telinden

Çalan veli, çalamayan delidir⁴⁷

⁴⁷ (Düştü, 2009:345)

4.2.12.4. ATIŞMA

Âşık Eminî: Dinle sözlerim Davut Sulari

Âşık önce nişan bilmek gerektir

Bir noktadır kâinatın direği

Deryayı girdaba dalmak gerektir

Davut Sularî: Âşık sen bir nişan diye bahsettin

Nişan nedir diye bulmak gerektir

Nişan nişan diye uzadın gittin

Nişanı âşığa anlatmak gerektir

Âşık Eminî: Sende bir nokta ol olma ha harap

Aşkın kudretidir içirim şarap

Gel benlik eyleme, turap ol turap

Gönlü engine salmak gerektir

Davut Sularî: Esas o noktadır verdi okuttu

Gerdi tezgâhına elle dokuttu

Antepliler gibi bağda şakıttı

Nokta kapısından varmak gerektir

Âşık Eminî: Sana saygım sonsuz hey Davut Baba

Ben de kudret ile verdim bir çaba

Nedense bu gönül sığmaz bir kaba

Gerçeği ölmeden ölmek gerektir

Davut Sularî: Tevekkeltu taalallah denmesi

Pervaneler gibi şeme dönmesi

Mestane suyuna girip yunması

Gülzar-ı handandan dermek gerektir

Âşık Eminî: Tevella Teberra haktır hakikat

Evlad-ı resûle etmişim biat

Eminî'ye yeter sabr ü kanaat

Muhabbetten mana çalmak

Davut Sularî: Davut Sularî der sana Eminî

Noktayı âmâda gezdir gemini

Kaptanıderyadan yaksan şemini

Bir Ruşen-i ziya vermek gerektir⁴⁸

⁴⁸ (Düştü, 2009: 548) *22.12.1982 tarihinde Âşık Davut Sularî ile Âşık Eminî'nin bir sohbette atışmasıdır.

4.2.12.5. ÂŞIK OLMUŞ

Şu âşıklık kolay mı ki
Her saz çalan âşık olmuş
Ermiş çalımını satar
Ömrü yalan âşık olmuş

Bak âşık mı tapusuna
Sor gönlünün yapısına
Arş-ı rahman kapısına
Leke çalan âşık olmuş

Âşık Mecnun gibi olur
Ferhat gibi serin verir
Kerem gibi alevlenir
Zevke dalan âşık olmuş

Yazık şu ömrüne yazık
Var mıdır gönlünde azık
Sözü düzgün özü bozuk
Nifak salan âşık olmuş

Âşık denilir adına

Zehir karışmış tadına

Utanç insanlık adına

Zarda kalan âşık olmuş

Eminî'yim yar olmamış

Kafa dengini bulmamış

Mertlere sıra kalmamış

Namert olan âşık olmuş⁴⁹

⁴⁹ (Düştü, 2009: 101)

4.2.13. CEMAL DEMİRELLİ

(ÂŞIK HAKİROĞLU)

(1953 -)

Yaşamı

Âşık Hakiroğlu mahlasını kullanan Cemal Demirelli, 1953 yılında Zile'nin Palanlı köyünde doğmuştur. Annesi Keziban Hanım, babası Süleyman Bey'dir. Beş kız ve üç erkek kardeşin en büyüğüdür. 1972 yılında evlenen aşığın üç kızı ve bir oğlu vardır. Geçmişte geçimini hayvancılık ve çiftçilikle uğraşmış olan âşık halen Tokat'ın Zile ilçesinde yaşamakta ve geçimini âşıklık yaparak sağlamaktadır (Âşığın kendisiyle yapılan görüşmeden alınmıştır.).

Sanatı

Şiirlerinde mahlas olarak Hakiroğlu adını kullanmasının sebebinin ise; Battal Gazi evlatlarından Merzifonlu ocak dedesi Ahmet Turan Saltık efendinin kendisine vermesi nedeniyle olduğunu belirtmektedir. Âşık Hakiroğlu sanatını geliştirmede yöresindeki âşıklardan yararlandığını ve doğaçlama söylemeyi Savcıköylü Aşık Söyleri'den, bağlamayı ustalıkla kullanmayı da Palanlılı Hacı Koçer'den öğrendiğini belirtmektedir. Günümüz ozanlarından ise; Mahzuni Şerif, Daimi, Hüdayi gibi ustaları hayranlıkla dinleyip bu ustalardan belli ölçüde etkilendiğini dile getirmektedir (Âşığın kendisiyle yapılan görüşmeden alınmıştır.). Ayrıca âşık şiirlerinde daha çok 8'lik ve 11'lik hece ölçüsünü kullanmaktadır. Bunun yanı sıra aşığın şiirlerinde yarım, tam ve zengin uyakları da başarılı bir şekilde kullandığını görüyoruz.

4.2.13.1. ÇİVİKÖY BABA

Palanlı köyünün tarihi yeri

Ne güzel seyrangâh Çiviköy Baba

Kesilir koç kurban verilir seri

Ne güzel seyrangâh Çiviköy Baba

İlkbaharda lale sümbül kokuşur

Batısında Kaygusuz'la bakışır

Ne kadar methetsem sana yakışır

Ne güzel seyrangâh Çiviköy Baba

Yeşertir ovayı çağlayan suyu

Şehit bir yüzbaşı bellidir soyu

Çekilen emeği etmesin zayı

Ne güzel seyrangâh Çiviköy Baba

Bir ismi Çiviköy biri de Murat

Kurulur burada hak mizan Sırat

Derdi belaları al yabana at

Ne güzel seyrangâh Çiviköy

Hakiroğlu ora benim vatanım

Erenler yoluna fedadır canım

Geldim dergâhına medet sultanım

Ne güzel seyrangâh Çiviköy Baba⁵⁰

⁵⁰ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.13.2.UTANDIRMA

Arzuhalim sana Pir'im

Beni benden utandırma

Budur sana tek dileğim

Beni benden utandırma

Ekildim de oldum tohum

Senin olsun azım çoğum

Bugün varım yarın yoğum

Beni benden utandırma

Başka iş gelmez elimden

Ayırma beni yolundan

Elim belimle dilimden

Beni benden utandırma

Akıtma beni sel gibi

Hara dolaşmış gül gibi

Hakiroğlu 'nu el gibi

Beni benden utandırma⁵¹

⁵¹ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.13.3. ATATÜRK

İlim okyanusu, fikir deryası

Hünkâr Hacı Bektaş, Kemal Atatürk

Fehmedersen insanlığın aynası

Hünkâr Hacı Bektaş, Kemal Atatürk

Üç güzel âşık oldum, gözümde

Üçü birdir, biri üçtür özünde

Ervah-ı ezelde ruhlar bezminde

Şah-ı Merdan, Hünkâr, Kemal Atatürk

Kim sevmez Hünkâr'ı özü pakları

Birlik ile var ederiz yokları

Eşitlik simgesi kadın hakları

Veren Hacı Bektaş, Kemal Atatürk

Yaradan'dan başka olma kula kul

Bilimle teknikle çalış ara bul

Sevip sevmektir güzel doğru yol

Diyen Hacı Bektaş, Kemal Atatürk

Pir'in felsefesi dünyaya ışık
Demokrasi, Cumhuriyet, Atatürk
Hakiroğlu yürümeli bu tüzük
Yazan Hacı Bektaş, Kemal Atatürk⁵²

⁵² (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.13.4. CANLAR YETİŞİR

Yazılmış eserin tarihe Zile

Bu toprakta nice canlar yetişir

Ne kadar söylesem gelmiyor dile

Bu toprakta nice canlar yetişir

İstemem ben kışı özledim yazı

Ötüşür baharda turnası, kazı

Güneyinde yatar Hüseyin Gazi

Bu toprakta nice canlar yetişir

Gerçeği konuşur aşığın özü

N'olur katarından ayırma bizi

Hıdırlık'ta Hıdır Abdal'ın izi

Bu toprakta nice canlar yetişir

Gönül teselli olur sevgiden aşktan

Söylerim sözümü eylerim destan

Kale güneyinde Beyaz-ı Bestan

Bu toprakta nice canlar yetişir

Çekilen emekler olmaz imiş zay
Turabî Baba'dan alsam idi pay
Âşık Sefîl Necmî, Sadık Doğanay
Bu toprakta nice canlar yetişir

Hakiroğlu Hünkâr ederse himmet
Güzel vatanıma eylerim hizmet
Batısında yatan yüce Şah Ahmet
Bu toprakta nice canlar yetişir⁵³

⁵³ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.13.5. HAKKI ARIYOR

Gel ey gafıl kör dolaşma cihanda

Hak âdemde, âdem hakkı arıyor

Mihman olmuş canevinde binanda

Hak âdemde, âdem hakkı arıyor

Bu gizli esrara olursan mazhar

Danış bir üstaza defterin yazar

Her nereye gitsen hak sende gezer

Hak âdemde, âdem hakkı arıyor

Razı ol hakkına olasın gani

Bunca gelip giden insanlar hani

Oku vücudunu sen seni tanı

Hak âdemde, âdem hakkı arıyor

Eğer çeker isen yolun nazını

Bülbül isen güle et avazını

Dön canlı Kâbe'ye kıl niyazını

Hak âdemde, âdem hakkı arıyor

Hak yoluna verir isen serini

Ta bugünden seyreylersin yarını

Hakiroğlu köre deme sırrını

Hak âdemde, âdem hakkı arıyor ⁵⁴

⁵⁴ (Âşığın kendisinden alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.2.14. FERAMUZ YÜNAL

(ÂŞIK FERRUZÎ)

(1951-)

Yaşamı

Âşık Ferruzî mahlasını kullanan Feramuz Yüenal, 1951 yılında Zile’de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini kendi ilçesinde (Zile’de) yaptıktan sonra Tokat Öğretmen Okulu’nda okumuştur. Okuldan mezun olduktan sonra Zile’ye atanıp Zile’nin çeşitli köylerinde ilkokul öğretmenliği yapmıştır. Âşık daha sonra Zile merkez ilkokullarında beden eğitimi öğretmenliği yapmıştır (Âşığın kendisiyle yapılan görüşmeden alınmıştır.). Ferruzî evli ve üç çocuk babasıdır.

Sanatı

Feramuz Yüenal, gerçek adını biraz değiştirerek “Ferruzî” biçimine sokmuş ve şiirlerinde bu adı mahlas olarak kullanmıştır. Ferruzî, başta Zile olmak üzere çeşitli kasaba ve kentlerde düzenlenen kültürel etkinliklere, gecelere katılmış, sazını ve sesini halkın beğenisine sunmuştur.

4.2.14.1. BAHAR

Aylar geçip mevsim bahar olunca
 Pas tutmuş önlüme coşluk geliyor
 Herkes sevdiğini kola alınca
 Boşalmış keseme başlık geliyor

Değışir rengini o yüce dağlar
 Herkes sevdiğine ah çeker ağlar
 Düşünmez öleni vefasız sağlar
 Kurumuş çözüme yaşlık geliyor

Ötüşerek uçar kuşlar havada
 Bekler yavrusunu ana yuvada
 Haksızlar kazanmış yüce davada
 Kapanmış ruhuma boşluk geliyor

Serin olur havaların durumu
 Zapt olmuyor hasislerin kurumu
 Ferruzî içtiğın sular duru mu
 Aydınlık dünyam loşluk geliyor⁵⁵

⁵⁵ (Yardımcı, 2004: 290)

4.2.15. LÜTFİ GERÇEK

(1924 -)

Yaşamı

Lütfi Gerçek, 1924 yılında Zile'nin Yalinyazı (Maşat) Köyü'nde doğmuştur. Deliyusufoğulları diye bilinen bir aileden gelen âşığın babası Hasan Hacı, dedesi ise Zileli Halil Çavuş'tur.

Lütfi'nin babası Kurtuluş Savaşı'nda subay olarak görev yapmış, savaş sonrası da İstanbul'a yerleşmiş ve uzun bir süre de devlet memuru olarak çalışmıştır.(Yardımcı, 2004; 246)

4.2.15.1. ALİ ÇAĞIRIR

Seherin vaktinde kalktım uyanım
 Kuşlar samahından cümbüşe geldim
 Dağlarla konuştum ikrarım verdim
 Dağlar Hak Muhammet Ali çağırır

Baktım sular cûş u huruşa gelmiş
 Kayalar zevk ile vuruşa gelmiş
 Kâinat el ele tutuşagelmiş
 Dağlar Hak Muhammet Ali çağırır

Mevcûdat saf olup selâma durmuş
 Ehl-i dil bâtından kelâma durmuş
 Lütfi bir seherde âmâna durmuş
 Dağlar Hak Muhammet Ali çağırır⁵⁶

⁵⁶ (Yardımcı, 2004: 246)

4.2.16. MURAT GÖNEL

(ÂŞIK FAKİR KÖROĞLU)

(1940 -)

Yaşamı

Âşık Fakir Köroğlu mahlasını kullanan Murat Gönel, 1940 yılında Zile'nin Bildiş köyünde doğmuştur. Ozanlığının yanı sıra serbest meslekle geçimini sağlayan Âşık Fakir Köroğlu evli ve altı çocuk babasıdır (Yardımcı, 2004: 279).

Sanatı

Bazı şiirlerinde mahlasıyla birlikte gerçek adını da kullanmıştır. Okuryazar olan âşık, her zaman ve her ortamda kendi deyişlerini kullanmayı tercih etmiştir.

4.2.16.1. ENGELLER GEÇİLDİ

Bin dokuz yüz doksan iki yılı

Okuma yazma yılı seçildi

Devletimiz destek oldu bu işe

Hep evlerde türlü kitap açıldı

Aydın sözler ile izah eylesek

Yediden yetmişse el ele versek

Bütün büyük küçük okumak gerek

Okumakla tüm engeller geçildi

Kimi seri okur kimi heceler

Okusunlar ihtiyarlar kocalar

Bütün teyze anne baba bacılar

Okuyana iyi değer biçildi

Murat Koroğlu'yum böyle söyledik

Herkeslere güzel izah eyledik

Başöğretmen ulu önder Atatürk

Okuyana ilim irfan saçıldı⁵⁷

⁵⁷ (Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Müdürlüğü Yayınları: 184, 1992)

4.2.16.2. GEÇERİM

Dinledin sözümü aziz gardaşım
 Bu halde perişan benim bu başım
 Karışman işine ağırdır daşım
 İnce tülbentlerden süzer geçerim

Aman bu düny'âlemi böyle giderse
 Kadir Mevla'm bana izin verirse
 Fırsat gelir halde böyle olursa
 Ben bu elinizden tozar geçerim

Eskiden gelenek bunu bilirim
 Her çift sözden birer hisse alırım
 Sen gidersen ben peşinden gelirim
 Karşıma geleni yazar geçerim

Köroğlu der sözüm burada bitsin
 Muhabbet âlemi böylece gitsin
 Hakikat sırrına merhemler yetsin
 Merhemi bu alet çözer giderim⁵⁸

⁵⁸ (Yardımcı, 2004: 279)

4.2.17. NURİ GULAMÎ**(1925 – 1983)****Yaşamı**

Nuri Gulamî mahlasını kullanan Nuri Özcan, Zile'nin Karabalçık köyünde doğmuştur. Âşık, 1983 yılında vefat etmiştir.

4.2.17.1. İKRAH ETMESİN

Mümin isen gir meydana

Bilen de ikrah etmesin

Hak kelam et doğru konuş

Duyan da ikrah etmesin

Hâsıl ol karışma hama

Kamil ol da er makama

Pişmedik çiğ yerin koma

Yiyen de ikrah etmesin

Ben insana kötü demem

Hak yolunda yürü hemen

Her dem yedir, her dem yiyen

Doyan da ikrah etmesin

Hakka bağlan çekme gamı

Bir gün içen ecel şemi

Doğru dürüst öl Gulamî

Yuyan da ikrah etmesin⁵⁹

⁵⁹ (Yardımcı, 2004: 255)

4.2.18. HÜSEYİN GÜNDOĞDU**(ÂŞIK OTMAN)****(1924 -)****Yaşamı**

Âşık Otman mahlasını kullanan Hüseyin Gündodu, 1924 yılında Zile’de doğmuştur.

4.2.18.1. HAKKIN BİRLİĞİDİR

Gel kardeşim bir olalım

Birlik Hakkın birliğidir

Yek vücut bir can olalım

Birlik Hakkın birliğidir

Şaşar ikilikte kalan

Gönül evi olur talan

Bu dünyanın sonu yalan

Birlik Hakkın birliğidir

Bir olan Hak ile Haktır

Recasi korkusu yoktur

İkilikte kalan çoktur

Birlik Hakkın birliğidir

Birdir hak Muhammed Ali

Birdir ahir ve evveli

Pirim Hacı Bektaş Veli

Birlik Hakkın birliğidir

Bir bahçede buluşalım

Gerçeklere karışalım

Küskün isek barışalım

Birlik Hakkın birliğidir

Fakir Otman budur sözüm

Birliğe bağladım özüm

Gel birliğe iki gözüm

Birlik Hakkın birliğidir⁶⁰

⁶⁰ (Yardımcı, 2004: 254)

4.2.19. HASAN GÜVENÇ

(ÂŞIK GÜVENCİ)

(1942 -)

Yaşamı

Âşık Güvenci mahlasını kullanan Hasan Güveç, 1942 yılında Zile'nin Acıpınar köyünde doğmuştur. Annesinin adı Satı, babasının adı ise Mustafa'dır. Âşığın bir erkek ve üç kız kardeşi vardır. 1959 yılında, Sakine Hanım'la evlenmiştir. İki erkek ve iki kız çocuğu olan âşık halen İstanbul'un Avcılar ilçesinde yaşamaktadır.

Sanatı

13 yaşında gördüğü bir rüyanın etkisiyle âşıklığa başlayan Hasan Güvenç, bu rüyayı şöyle anlatmaktadır:

“Güzel yüzlü, yaşlı bir adam yanıma gelip Akkılıç (Kuldan) köyüne ceme gideceklerini ve beni de götürmek istediklerini söyleyerek hazırlanmamı istedi. Akkılıç köyüne vardığımızda ceme girdik; Çelebi Rıza Ulusoy Efendi'm postta oturuyordu ve orada efendime şiir söyledim.” (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 170)

Âşık Güvenci gördüğü bu rüyadan sonra, ustası merhum Âşık Hüseyin Günaltay'dan usta çırak ilişkisiyle saz öğrenmiş ve gayreti ile saz çalmayı ilerleterek âşıklığa başlamıştır. Ozan şiirlerini genellikle Alevi-Bektaşî düşünce ve anlayışla yazmaktadır.

4.2.19.1. SEN MİSİN

Güzel cemaline kurban olduğum
 Misk-i Amber dedikleri sen misin
 Ne güzel kokarsın kurban olduğum
 Misk-i Amber dedikleri sen misin

Güzel Muhammed'e benzer cemalin
 Nesline yakışmış senin Kemalin
 Üç yüz sene hizmet eden Salmanın
 Şah-ı Merdan dedikleri sen misin

Âşıkları aşk atına bindirdin
 Aklım aldın divaneye dönderdin
 Zeliha'yı ateşlere yandırdın
 Yusuf-u Kenan dedikleri sen misin

Güvencî'yim sana bağlı özümüz
 Yine geldi baharımız yazımız
 Kör cahile geçmez oldu sözümüz
 Derde derman dedikleri sen misin⁶¹

⁶¹ (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 170)

4.2.20. HAYDAR GÜPÜR

(ÂŞIK GÜPÜR HAYDAR)

(1955 -)

Yaşamı

Âşık Haydar Güpür, 1955 yılında Zile'nin Temecik köyünde doğmuştur. İlkokul mezunu olan âşık geçimini serbest meslek yaparak sağlamaktadır. Âşık Güpür Haydar evli ve iki çocuk babasıdır (Yardımcı, 2004: 286).

Sanatı

Âşık, şiirlerinde özel bir mahlas kullanmak yerine gerçek adını-soyadını birlikte kullanmakta; ancak soyadını adının önüne getirip “Güpür Haydar” biçimde söylemektedir. Sazını ustaca kullanabilen âşık, hem kendi şiirlerini hem de usta malı deyişleri saz eşliğinde okumaktadır.

4.2.20.1. NAZAR DEĞMESİN

Ne gezersin bu yerlerde bûlbûlüm
 Ötme garip garip nazar değmesin
 Boynu eğri su değmemiş sümbülüm
 Durma garip garip nazar değmesin

Gözlerinin üstü yemyeşil perde
 Sitemkâr eyledim girdim bu derde
 Yanarak ararım güzelim nerde
 Gezme garip garip nazar değmesin

Güzeller gezerek sevgiden söyler
 Seviyorum diye Güpür'ü eyler
 Gönül ah u zarda sitemi neyler
 Sevme garp garip nazar değmesin⁶²

⁶² (Yardımcı, 2004: 286)

4.2.20.2. ERENLER

Bin bir isim baş gösteren uluya

Kervan seyisi gitti erenler

Gönüller serverı Mürsel Bali'ye

Kervan seyisi gitti erenler

Güvercin donunda höyüğe konan

Engürü şerbeti kırklara sunan

Aşıkâr sevgisi müminde kalan

Horasan'dan geldi üçler yediler

Aşka gelip ya Muhammet dediler

Güpür Haydar Kerbelâ'ya erdiler

Şehitlik mertebe çekti ereler⁶³

⁶³ (Yardımcı, 2004: 286)

4.2.21. RIZA HASGÜL

(ÂŞIK HASGÜL)

(1932 -)

Yaşam

Âşık Hasgül mahlasını kullanan Rıza Hasgül, 1932 yılında Zile'nin Güzelbeyli köyünde doğmuştur. Ailesinin ekonomik sıkıntısı olduğu için öğrenimine devam edememiştir. Âşık Hasgül genç yaşta Gülperi adında bir kıza sevdalanarak onunla evlenmiş, askere gidene kadar çiftçilikle uğraşmıştır (Âşığın yakınlarından öğrenilmiştir.).

1952 yılında askere giden ve askerliğini jandarma onbaşı olarak yapan âşık, vatani görevini bitirdikten sonra terhis olmayıp orduda uzatmalı onbaşı rütbesiyle yurdun çeşitli yerlerinde askerlik görevini sürdürmüştür. Emekli olduktan sonra Antalya'ya yerleşen âşık Hacı Bektaş Veli Derneği'nde bir yıl başkanlık yapmıştır.

Sanatı

Âşık, şiire olan tutkusunu hep sürdürmüş, yapıtlarını çeşitli toplantılarda, konser ve dernek etkinliklerinde çalıp söylemiştir. Şiirlerine baktığımızda Âşık Hasgül'ün halk şiirimizin geleneksel yapısına, öz ve biçimin kurallarına uyduğunu görüyoruz. Ayrıca âşığın şiirlerinde dil, anlatım, ölçü ve uyak gibi biçimsel kusurlara çok fazla rastlanmıyor. Şiirlerinde daha çok sevgisi ve aşk temalarını işlemiştir.

4.2.21.1. DERMAN EYLE

Meftun oldum ben o nura
 Gel derdine derman eyle
 Merhem kabul etmez yara
 Gel derdime derman eyle

Âşık oldum hayalime
 Baldan tatlı yar diline
 Kurban olayım cemaline
 Gel derdime derman eyle

Şeker kaymak tatlı sözü
 Sanki melek güzel yüzü
 Beni yakar aşkın közü
 Gel derdime derman eyle

Âşık Hasgöl yanar tüter
 Ayrılık ölümden beter
 Garip bülbül dertli öter
 Gel derdime derman eyle⁶⁴

⁶⁴ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmayan şiiridir.)

4.2.21.2. YOLDAN AYRILMAM

Muhammet Ali'ye daim hak derim
 Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam
 Hak bilirim ene-l hakkı söylerim
 Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Hasan Hüseyin'in gülleri kokara
 Kâmil olan insan gönül mü yıkar
 Rahmet olmayınca nebat mı biter
 Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

İmam Zeynel Bakır özümde buldum
 Cefer-i Sadık'ı mezhebim bildim
 Musa-yı Kazım'a yüzlerim sürdüm
 Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

İmam İrıza'ya ağı verdiler
 Taki'ye Naki'ye nasıl kıydılar
 Onlar hak yolunda serin verdiler
 Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam

Hasan Ali Askeri düşte bir oldu

İmam Nehdi mağarada sır oldu

Âşık Hasgöl imamlara kul oldu

Hak deyip tuttuğum yoldan ayrılmam⁶⁵

⁶⁵ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmayan şiiridir.)

4.2.21.3. SEVDİĞİM

Kabahat sende mi, yoksa bende mi

Neden kuru aşkın gölü sevdiğim

Yoksa şu bizdeki boş bir sevda mı

Niye güldürelim eli sevdiğim

Âşığa muhabbet fazla görülmez

Rızasız bahçenin gülü derilmez

Gönül bahçesine kolay girilmez

Gülü de koruyan çalı sevdiğim

Esmersin sevdiğim hem de alımlı

Karac' oğlan'ın kara kızı yalımlı

Sevip seilmeyen hep bunalımlı

Aktı gözyaşların seli sevdiğim

İnsanın içlisi özünden çeker

Yiğidin densizi sözünden çeker

Boş yere ağlayan gözünden çeker

Yananın sivrulur külü sevdiğim

Âşık Hasgöl sensiz olamayınca
Şaşırır el atıp bulamayınca
Sevdiğim halimden bilemeyince
Dönmüyor aşğın dili sevdiğim⁶⁶

⁶⁶ (Âşğın yakınlarından alınan ve yayımlanmayan şiiridir.)

4.2.21.4. BULUNMAZ

Nasıl methedeyim Anadolu'mu
 Dolaşsam dünyayı benzer bulunmaz
 Birlikte gezelim güzel yurdumu
 Tarihi doğası elde bulunmaz

Denizi, ovası, yükse dağı var
 Sebzesi, meyvesi, gonca gülü var
 Irmağı, havası, bin bir gölü var
 Yaylası, menbal çölde bulunmaz

Bülbülü, kekliği, alageyiği
 Petrol, kaplıcası, madendir dağı
 Hamsisi, uskumru, alabalığı
 Hazar Denizi'nde, Nil'de blunmaz

Güzel Anadolu'm cennet misaki
 Yemyeşil yaylası sanki bir halı
 Türlü çiçeklerden yaparlar balı
 Ayvası, arası elde bulunmaz

Âşık Hasgöl bir ozandır sazı var

Dizesi var düzeni var sözü var

Atasına bağlı sağlam özü var

Arifin, aşığın elde bulunmaz⁶⁷

⁶⁷ (Yardımcı, 2004: 262)

4.2.22. İSKÂNÎ

(1927 – 1976)

Yaşamı

Âşık İskânî, 1927 yılında Zile’de doğmuştur. Babasının adı Mehmet, annesinin adı ise Ayşe’dir. Âşık, 1976 yılında Zile’de vefat etmiştir.⁶⁸

⁶⁸ (Yardımcı, 2004:257)

4.2.22.1. EHL-İ İRFAN

Ârif meclisine vardım oturdum
İlmilerin derslerinden okudum
Beş modelle hem de halı dokudum
Aşk olsun okuyan ehli irfana

Men Aref sırrını okuyan çoktur
İlmine de âmil bir çare yoktur
On iki kapıdan on iki bağ kur
Aşk olsun okuyan ehli irfana

Batınından seyreder çok âlemi
Saröküzden haber veren kalemi
Ağır olur ariflerin kelamı
Aşk olsun okuyan ehli irfana

Yol olursan ben ululardan uluya
Say bizi de bir kerecik doluya
İşkânî de işte şahın kulu ya
Aşk olsun okuyan ehli irfana⁶⁹

⁶⁹ (Yardımcı, 2004: 257)

4.2.23. AŞUR KOÇAK

(ÂŞIK KUL AŞUR)

(1932 -)

Yaşamı

Âşık Kul Aşur mahlasını kullanan Aşur Koçak, 1932 yılında Zile'nin Küçük Kozlu'ca Köyü'nde doğmuştur. Çocukluk ve gençlik yıllarını köyünde geçiren âşık, 1953 yılında Zile'ye yerleşmiştir. Âşık, evli ve üçü kız, üçü erkek olmak üzere altı çocuk babasıdır.

Sanatı

Âşık Kul Aşur, şiirlerinde yalın bir halk Türkçesi kullanmasına rağmen, dizelerinde ölçü, uyak ve söyleyiş kusurlarına rastlanmaktadır.

4.2.23.1. SAZIM

Sazım bana bakıp sen de ağlama

Coşkun sular gibi akıp çağlama

Sabır eyle yüreğimi dağlama

Sazım pek benzersin telli turnaya

Turna gibi pervaz vurup hızlanma

Pençe vurup sarı telden sızlanma

Sazım sen de eller gibi nazlanma

Sazım pek benzersin telli turnaya

Sazım seni çok severdim ezelden

Bana yadigârsın hüsnü güzelden

Küsme sazım küsme sen de tez elden

Sazım pek benzersin telli turnaya

Aşur da ismini göksüne yazar

Alır gider diyar diyar hep gezer

Turna gibi seni katara düzer

Sazım pek benzersin telli turnaya⁷⁰

⁷⁰ (Yardımcı, 2004: 239)

4.2.23.2. BÖYLE BÖYLE

Kahırlanıp tattım ben de gurbeti
 Çok yalvardım hiç bilmedin kıymeti
 Niçin verdin bana böyle zahmeti
 Zahmete katlanıp dur böyle böyle

Gençliğim geçti senin peşinde
 Yemez ettin beni ekmek aşında
 Yakışır mı gurbetlik bu yaşımda
 Bekleyip yolları sor böyle böyle

Rüsva ettin beni böyle ellere
 Mecnun gibi saldın garip çöllere
 Düşürdün beni dilden dillere
 Sevda başta iken zor böyle böyle

Akşam erken düştüm tozlu yollara
 Bülbülüm hasretim gonca güllere
 Sulu sepken gibi aktım sellere
 Karışıp gidiyor gör böyle böyle

Aşur der böyle kahırlı yazma
Geçer bu günler kendini üzme
Ağlayıp ağlayıp gurbeti gezme
Aklın başında ise var böyle böyle⁷¹

⁷¹ (Yardımcı, 2004: 241)

4.2.23.3. TÜRABİYEM

Girdim sabır deryasına

Türabiyem türabiyem

Kimse girmez arasına

Türabiyem türabiyem

Şükür yanımda hazırdır

Hakkı orada nazırdır

Bir de kanaati vardır

Türabiyem türabiyem

Muhammet Kırklar'a geldi

Fahrı fukarayam dedi

Destur aldı ol dem girdi

Türabiyem türabiyem

Eyüp şükrünü kıldı

İbrahim'le nâra girdi

Mansur darına durdu

Türabiyem türabiyem

Aşur der o yoldan yürü

Budur erenlerin varı

Ali-yel Murtaza sırrı

Türabiyem türabiyem⁷²

⁷² (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.23.4. ŞİMDİ BİLDİM

Çok aradım çok da daldım

Bir üstazdan haber aldım

Hakkı kendimde buldum

Bende imiş şimdi bildim

Bilmezdim ki bu ne haldir

Kimi deniz kimi seldir

Kimi kelam kimi baldır

Bende imiş şimdi bildim

Kimi hayatında hürdür

Kimi kerpiç kimi surdur

Kimi evşal kimi nurdur

Bende imiş şimdi bildim

Yüce dağlardan da aştım

Nice nehirlerden geçtim

Ab-ı kevserden de içtim

Bende imiş şimdi bildim

Aşur der ki çok dolaştım

Aşk ilen bile savaştım

Aşkın küresinde piştım

Bende imiş şimdi bildim⁷³

⁷³ (Âşğın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.23.5. SİLENLER GELSİN

Eğlen güzel eğlen sual edeyim
 Şu garip halimden bilenler gelsin
 Geldiğin yollara kurban olayım
 Akan gözyaşlarım silenler gelsin

Yürü hey yürü ömrümün varı
 Neyleyim dünyayı neyleyim kârı
 Bülbül gibi güle eylerim zarı
 Açılan güllerim derenler gelsin

Eyüp gibi çeksem cevrimen cefa
 Derd-i hicranından bulmuşam sefa
 Ararım bir tabib eylesin vefa
 Derdimin dermanı bulanlar gelsin

Kalbinde yazılmış sebbül mesani
 Sen seni görmezsen göreni tanı
 Koyunca teneşire bu nazik teni
 Lifini kendinden yuyanlar gelsin

Aşur der aşkın deryası coşunca
Dert ile dert olur baştan aşınca
Birlik meydanda hallolup pişince
Ölmeden evveli ölenler gelsin⁷⁴

⁷⁴ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.24. AZİZ KOÇAK

(ÂŞIK PERİŞAN)

(1941 -)

Yaşamı

Âşık Perişan mahlasını kullanan Aziz Koçak, 1941 yılında Zile'nin Fırtıman Köyü'nde doğmuştur. Babasının adı Sadık, annesinin adı Fevziye'dir. Âşığın altı kız ve iki erkek kardeşi vardır. Pullu adında bir bayanla evlenmiş ve bu evlilikten biri erkek, dördü kız olmak üzere beş çocuğu olmuştur. Âşık Perişan'ın mesleği çiftçiliktir. Âşık halen Zile'nin Fırtıman köyünde yaşamaktadır (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.).

Sanatı

Maddi durumu yerinde olmasına rağmen, âşık ” Perişan” mahlasını içinde bulunduğu toplumun gidişatına bağlı olarak kullandığını belirtmektedir. Âşık Perişan ilk şiirini on beş yaşında yazmıştır. Âşık Veysel, Âşık Mahzuni, Âşık Davut Sülari... gibi birçok âşıktan etkilendiğini belirten âşığın ustası olamamıştır. Şiirlerinde toplumsal konuları, Alevi-Bektaşî inancını işlemiştir.

4.2.24.1. EYLE YA ALİ

İmam-ı Hasan'a kurbandır canım
 Hüseyin yoluna akıyor kanım
 Zeynel Abidin'dir dinim imanım
 Medet senden imdat eyle ya Ali

İmam-ı Bakır'a bağlıdır belim
 İmam-ı Cafer'dir mezhebim yolum
 Musa-yı Kazım'a sığındı serim
 Medet senden imdat eyle ya Ali

İmam-ı Rıza'ya bağlıdır özüm
 İmam Taki, Naki hem iki gözüm
 Yazıp huzurunda karadır yüzüm
 Medet senden imdat eyle ya Ali

Askeri, Mehdi'dir hem kıblegâhım
 Affet Perişan'ı eleman şahım
 Ayandır sizlere külli günahım
 Medet senden imdat eyle ya Ali⁷⁵

⁷⁵ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.24.2. DEĞİL Mİ

Horasan elinden Rum diyarına

Gelen Hacı Bektaş Veli değil mi

İlimde, bilimde halk yararına

Olan Hacı Bektaş Veli değil mi

Bozuk bir ortamda düzen sağlayan

Darı gibi gönülleri bağlayan

Gönül camisinde namazın kılan

Hünkâr Hacı Bektaş Veli değil mi

Bilimden mantıktan geçer yolumuz

Bölünmez bir bütün Anadolu'muz

Türklüğün rehberi yüce ulumuz

Hünkâr Hacı Bektaş Veli değil mi

İslam sancağını barışla açan

Hasetten kibirden gururdan kaçan

Tayyareden önce semada uçan

Hünkâr Hacı Bektaş Veli değil mi

Âşık Perişan'ın budur övgüsü

Olacaktır cehaletin tepkisi

Taşı hamur eden gönül sevgisi

Yapan Hacı Bektaş Veli değil mi⁷⁶

⁷⁶ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.24.3. NAZLI DİLBER

Ben sana âşık olalı

Libasım giydim karalı

Sen dertlisin ben yaralı

Seni gidi nazlı dilber

Ben Kerem'im sen Han Aslı

Ben derdinle oldum yaşlı

Süzülürsün nazlı nazlı

Seni gidi nazlı dilber

Sen sultansın ben de kulum

Sen altınsın bense pulum

Yeter artık etme zulüm

Seni gidi nazlı dilber

Perişan'ım bak bu yana

İnan ki aşığım sana

Cemalini göster bana

Seni gidi nazlı dilber⁷⁷

⁷⁷ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.24.4. ZOR

Sevgiyi inancı aşkı beraber
 Toplayıp gönülde etmek zor
 Bıraksan dünyaya bir ölmez eser
 Bu tempoyla ahrete gitmek zor

İtibar etmezler orda yalana
 Yollar açık geçidini bulana
 Arafat Dağı'nda şeytan arama
 Nefsin pençesine zincir vurmak zor

Mağrurlanıp varlığına sevinme
 Duygulanıp yokluğuna derinme
 Oturup da geçmişinle övünme
 Kendi düzenini kendin kurmak zor

İster zengin ol isterse fakir
 İsterse âlim ol isterse cahil
 Etiketle sınıf olmaz iyi bil
 Mevkiin vardır ama insan olmak zor

Allah türlü tevir canlı yaratmış

Emeğiyle kısmetini aratmış

İnsanları ilim ile donatmış

Aldığın ilimi icra etmek zor

Perişan'ım sever yüce Mevla'yı

Adım adım gezdim koca dünyayı

Herkes ister dostum meşhur olmayı

Dilde kolay lakin gerçek olmak zor⁷⁸

⁷⁸ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.24.5 HASRET

Hayret ettim Şu dünyanın işine

Yaradan akıllı kula hasret

Kervanı katarı takmıŐ peşine

Hareket ediyor yola hasret

Çok cevherler gördüm dünya içinde

Çok canlar gizlenmiŐ bünye içinde

Balık cvelan eder derya içinde

Yanıyor yüreği suya hasret

 nsanın cemali Hakk'ı binası

Mantığı duygusu inanç dünyası

Her çiçekten alır kovan arısı

Kendi ürettiği bala hasret

Allah yalvaranı fazla severmiŐ

Kullarına akıl fikirler vermiş

Kimisinde saray villa köŐk varmış

Kimisi de yıkık dama hasret

Kimi zevkle yaşar bahar yaz gibi

Kimi çırpınıyor şaşkın kaz gibi

Ben kocadım dünya yine kız gibi

Perişan'ım bir akıla hasret⁷⁹

⁷⁹ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.2.25. ÂŞIK ALİ KURT

(ALİ KURT)

(1931 -)

Yaşamı

Aileden gelen âşıklık geleneğini devam ettiren Âşık Ali Kurt, 1931 yılında Zile'ye bağlı Çakırcalı köyünde doğmuştur. Dedesi döneminin ünlü âşıklarından Âşık Kâtibi, babası da yine aynı derecede önemli bir âşık olan Âşık Murtaza Kurt'tur. Ayrıca Âşık Ali Kurt, babası ile birlikte âşıklık yapan Âşık Veli Bozkurt'tan da etkilenmiştir (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.).

Yirmi sekiz yıl Sivas'ta yaşayan âşık, Karayolları Sivas Bölge Müdürlüğü'nden emekli olmuştur.

Sanatı

Âşık Ali Kurt genellikle tasavvufi konularda şiirler yazmıştır.

4.2.25.1. DELİ GÖNÜL

Gezen abdallara eş deli gönül

Ta ezelden âşıkların kalbine

Değer iragipten taş deli gönül

Sen özünü erenlerden ayırma

Bir hüsnü güzele meylimi verdim

Kalbinde ikrarımda dilimde verdim

Ben dostu gördükçe artıyor derdim

Aksın gözlerimden yaş deli gönül

Sen özümü erenlerden ayırma

Zamane halkına sırrın duyurma

Âlem sele gitmiş yanıp kayırma

Sen kendi sevdana coş deli gönül⁸⁰

⁸⁰ (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 168)

4.2.26. HALİL ÖZKAN

(ÖZKANÎ)

(1952--)

Yaşamı

Özkanî mahlasını kullanan Halil Özkan, 1952 yılında Zile'nin Belkaya köyünde doğmuştur. İlkokulu Zile Altınyurt ilkokulunda, ortaokulu Zile Kale Ortaokulu'nda bitirip 1974'te Zile Sanat Enstitüsü'nden mezun olmuştur.

Uzun yıllar Turhal Şeker Makine Fabrikası'nda çalışan Halil Özkan, 1955 yılında Bursa'ya yerleşti. Ödüllü şiirleri de bulunan şair, yaşamını halen şiir yazmakla sürdürmektedir.⁸¹

⁸¹ (Yardımcı, 2010: 219)

4.2.26.1. ZİLE BELKAYA'MDA GÖRSÜNLER BENİ

Dostlar göç eylemiş kimi hastadır

Gülen zevk sefada yanan yastadır

Yoksul yaz baharda sanki kıştadır

Halkın özündeyim sorsunlar beni

Gurbette hasretlik dağına düştüm

Bu ne biçim iştir kendim de şaştım

Anadolu'yu adım adım dolaştım

Eşim dostum yanlarında sansınlar beni

Ezelide ta ezelden ezeli

Kendim Bursa'dayım özüm Zileli

Felek kanca attı neler demeli

Kale agbaba gezirde ansınlar beni

Ben ölürsem vasiyetim kalana

Minnettar kalırım yarem sarana

Özkanî yazılsın mezar taşıma

Zile Belkaya'mda görsünler beni⁸²

⁸² (Yardımcı, 2010: 219)

4.2.26.2. ZİLE’NİN KÖYLERİ

Zile’mizi övdük mü

Gecek şimdi köylere

Boztepe’yi duyduk mu

Kurulmuş belediye

İsmi Yıldıztepe’ymiş

Bilmeyenler öğrensin

Misafiri sevmezler

Tanış yoksa gitmesin

Ennebadi merhaba

Adamları çok kaba

Kimseye fırsat vermez

Ah Kızılcin olmasa

Üyük köyü suları

Üstü Hatip pınarı

İnadına pek durur

Cin fikir adamları

Çelteği de unutma

Kavuş git şifasına

Akşam gir hamamına

Ters bakma adamına

Hıcıba bak Hıcıba

Ne dururlar acaba

En zengini Zor Ali

O da zurnacı baba

Arapların yakası

İşte olmaz şakası

Prensipli çalışırlar

İşçiliğin sehpası

Gelin gidek Devrend'e

Bir göz at bak Çerkez'e

Kaçmak ister seninle

Şirin sunayla tülbente

Güngörmez ne haldesin

Gene ayrı beldesin

Fatih, Süleymaniye

Senden akıl öğrensın

Hacılar ha Hacılar

Çamaşır yıkar bacılar

Duyduk çok zenginlemiş

Şu sizin afacanlar

Kurşunlu Karapınar

Akıyor çifte sular

Karayün güzellerin

Çifte selamlar yazar

Savcı köyü salına

Çık seyret poyrazına

Geç Osman Pınarı'na

Dinle bak lisanına

Selam ver Belkaya'ya
 Gece misafir kal ha
 Eğleşmeler bitince
 Git gez Kur'an kursuna

Şıheylik düşündürür
 Pehlivan yetiştirir
 Evliyasını gezelim
 Dermanlar bitıştırır

Söğütözü saklanmış
 Abdallara sokranmış
 Maşat çok ilerliyor
 Ortaokula başlanmış

Tekke baba sarığı
 Çok Salur'un moruğu
 Pek de nazlı oluyor
 Üsüköy'ün mırıği

İğdir Silis zengindir

Dağları çok engindir

Çakırçalı Ali Bağ

İnsanlıktan bezgindir

Çapak senin çakmağın

Hiç inmiyor yaşmağın

Çok misafirperverdir

Göçenli'yi geçmeyin

Heris senin boğazın

Boğumludur boğumlu

Şu kışlanın yoğurdu

Doyumludur doyumlu

Karabalçık balına

Doyamadım tadına

Allah bir de boy vermiş

Gölçük'ün muhtarına

Ede Kepez arası

Ağılığın yaylası

Çok nakışlı örülmüş

Gederliğin şapkası

Gorucuğa vardın mı

Güzelleri gördün mü

Bütün köyler övüldü

Hiç Kırila'dan sordun mu

Geldik bak istasyona

İşi alak gırgıra

Güzel görmek istersen

Gel gidek Hasanağa

Emirören tekkesi

Hoştur ekin ekmesi

Bildişin ocağında

Zordur güzel öpmesi

Kireçli koçlarında
 Gözleri can almada
 Ne yaparsan yap dostum
 Olukman da durma da

Arapoğlu şaştın mı
 Bayır köye küstün mü
 Bak çok rahat edersin
 Temecük'e düştün mü

Butlu Garac'ören'den
 Bahsetmedim yörükten
 Derebaşı kızların
 Yaktı beni yürekten

Karakaya'nın damı
 Yiğit olur adamı
 Yünlü senin güzelliğin
 Endamlı'dır endamlı

Çayır senin bellerin
 Çok sadıktır gençlerin
 Çok cıcılı bıcılı
 Gömlek, etek, peşlerin

Koçaca bak Koçaca
 Mendil sallar saraca
 Bir de hoşuma giden
 Maşat senin kızılca

Uzunöz'ün yarması
 Hoştur odun kırması
 Geldik kervan sarayına
 Hiç boş olmaz durması

Alarap'a varalım
 Misafir can görelim
 Hoş eğlence hoş vakit
 Evimize dönelim

Akçakeçi ak mısın
 Kınaları yakmışın
 Acıpınar kızına
 Sordum sen çok düşmüşsün

Hey Kirampa, Kirampaçıksın

Palanlı'dan kız alma

Reşadiye kızına

Kaçar mendil sallama

Bacul bahtım düzüne

Baba çıksın yüzüne

Zeladdin'in kızları

Bakar ta göz içine

Özkanî de yoruldu

Üçkaya'ya darıldı

Üç köyü herge bırak

Kağızman'ın vuruldu⁸³

⁸³ (Yardımcı, 2010: 220-224)

4.2.27. ÂŞIK MUSTAFA SANCAR

(1970 -)

Yaşamı

Âşık Mustafa Sancar mahlasını kullanan Mustafa Koçak, 1970 yılında Zile'nin Kozdere köyünde doğmuştur. Annesinin adı Cennet, babasının ise Hasan'dır. 1994 yılında Hayriye Hanım'la evlenmiş, bir erkek ve bir kız babası olmuştur. Halen Zile Belediyesi'nde çalışan âşık Zile'de yaşamaktadır (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.).

Sanatı

Âşık Mustafa Sancar, bölgesindeki âşıkların etkisinde kalarak âşıklık geleneğine gönül vermiş ve Âşık Cemal Hakiroğlu'ndan usta-çırak ilişkisiyle dersler almıştır.

4.2.27.1. ERENLER

Ağarsın bahtınız doğan gün gibi
 Gelmekliğiniz mübarek olsun erenler
 Dostluğun şefkati tende can gibi
 Gelmekliğiniz mübarek olsun erenler

Erenlerin yolunda bir çetin yoldur
 Sizi sevenlerin de ihsanı boldur
 Âşık Mustafa'da kapınıza kuldur
 Gelmekliğiniz mübarek olsun erenler⁸⁴

⁸⁴ (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 177)

4.2.28.ALİ SÖYLEYEN

(ÂŞIK AYDIN ALİ)

(1928 -)

Yaşamı

Âşık Aydın Ali mahlasını kullanan Ali Söyleyen, 1928 yılında Zile'nin Evrenköy (Kızılcın) beldesinde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Hasan, annesinin adı Gülhanım'dır. Âşık Aydın Ali beş kardeşin en büyüğüdür. Ayrıca âşığın da beş çocuğu vardır (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 177)

Sanatı

Küçük yaşta saz çalmaya ve şiir söylemeye başlayan Ali Söyleyen önceleri mahlas olarak Ali adını kullanırken bir şiirinde:

Seni deyip geldim Semaî Baba

Gel bak şu halime pîrin aşkına

Cemde cemiyette hayranım sana

Gel bak şu halime pîrin aşkına

biçiminde ustalığını vurguladığı ve kendisine manevi usta olarak kabul ettiği yörenin önemli aşıklarından Kul Semaî'nin eşi Nevruz Bacı Enginî mahlasını verir. Bir süre Enginî mahlasıyla şiirler söylerken yine bir dördlüğünde:

Eşi Nevruz adım koydu Enginî

Kul Semaî uygun buldu Aydın'ı

Unutmam dost hatıranı adını

Güler yüzlü şirin dilli canım dostum

biçiminde açıkladığı gibi Âşık Kul Semaî Aydın mahlasını verince Âşık Ali bir daha şiirlerinde Aydın Ali mahlasını kullanmıştır. Bu nedenle şiirleri arasında her üç mahlasa da rastlanmaktadır. (Yardımcı, 2006;3)

Âşık Aydın Ali'nin şiirlerinde Alevi-Bektaşî inanç ve geleneğinin ön planda olduğu; Allah, Hz. Ali, 12 İmamlar, Hacı Bektaş Veli ve Hacı Bektaş Postnişinlerinden Ali Rıza Ulusoy'a sevgi, saygı ve yürekten bağlılığı sık sık vurgulanmaktadır. (Yardımcı, 2006; 4)

4.2.28.1. DERSİM ALINCA

Mürşidi Kamil'den dersim alınca

Bir katre idim ummana daldım

Mürşidi Kamil'den dersim alınca

Kırklar meclisine ser verip geldim

Erenlerden irfan bilgimi aldım

Sırrı hakikât ı erkânda buldum

Mürşidi Kamil'den dersim alınca

Ol mecliste şahım Ali oturur

Onulmaz dertlere derman yetirir

Gördüm ki Hakk yolu Hakka götürür

Mürşidi Kamil'den dersim alınca

Âşık olan aşk badesi içmeli

İkilikten geçip biri seçmeli

Hak kapıda maldan candan geçmeli

Mürşidi Kamil'den dersim alınca

Aydın Âlim bak sağına soluna

Serini feda et Hünkâr yoluna

Vâkıf oldum nihayetsiz ilmine

Mürşidi Kamil'den dersim⁸⁵

⁸⁵ (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 171)

4.2.28.2. HÜNKÂR HACI BEKTAŞ VELİ'DİR NESLİ

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir nesli

Gel ikrar imanım sendedir sende

Dost bağında açar gonca gülleri

Bülbülün derdi de güldedir gülde

Dergâh-ı âlânın gonca gülleri

Taramış zülfünü şirindir dilleri

Her nefesin Hak'tır Kuran sözleri

Aşkî muhabbetim sendedir sende

Bunca âşıkların aşkı niyazı

Ali evladına eyle niyazı

Ben severim Pirim Ali Rıza'yı

Bu aşkın ziyası sendedir sende

Aydın Ali'm şükür gördük pirimiz

Ol haki payına sürdük yüzümüz

Bu iki cihanda sensin varımız

Meyli Muhabbetim sendedir sende⁸⁶

⁸⁶ (Yardımcı, 2006: 149)

4.2.28.3. GÖNÜL HALİN BİL DE EYLE İHTİRAM

Gönül halin bil de eyle ihtiram

Erenler feyzinden alasin ilham

İyi ol âlemde çekmeyesin gam

Sadık meclisinde sohbeti dinle

Arı çoktur, uçar da bal veremez

Kişi benlik ile menzil eremez

Benlikle gelenler didar göremez

Sadık meclisinde sohbeti dinle

Arifler bu sırra böyle erdiler

Oturduğu posta ikrar verdiler

Emanetin kıymetini bildiler

Sadık meclisinde sohbeti dinle

Her zaman oyunda üterim sanma

İşimi bilirim deyip de kanma

Her sakala tarak vurayım deme

Sadık meclisinde sohbet dinle

Gösterip sağlamı sakatı satma

Nefsin ateşine düşüp de batma

Hakikat sözünden şaşıp da gitme

Sadık meclisinde sohbeti dinle

Aydın Ali'm der ki yalanım yoktur

Biz kuluz elbette suçumuz çoktur

Cümle günahları affeden Hak'tır

Sadık meclisinde sohbeti dinle⁸⁷

⁸⁷ (Yardımcı, 2006: 65)

4.2.28.4. DOSTLARIM

Vatan milletimi Allah korusun

Özüne sözüne sadık dostlarım

İmanı gücüyle ayrılmaz bütün

Özüne sözüne sadık dostlarım

Akıl fikir vermiş Allah'ım bize

Doğruyu tanırız bak gözümüze

Biz hürmet biliriz büyüğümüze

Özüne sözüne sadık dostlarım

Akıl fikir ile gidelim yola

Kardeş fırsat vermeyelim düşmana

Birlikte çalışır arı kovana

Özüne sözüne sadık dostlarım

Aydın Ali'm varayım Hak kapısına

Hak özenmiş yurdumun yapısına

Kirli el değmesin tek çatısına

Özüne sözüne sadık dostlarım⁸⁸

⁸⁸ (Yardımcı, 2006: 55)

4.2.28.5. GÖRÜNMEZ

Gezdiğim şu elleri seyran eyledim

Açılmış güllerin gülü görünmez

Arı gibi her çiçeği izledim

Boş kalmış kovani balı görünmez

Bülbül figan eyler gonca gülüne

Âşık oldum yârin tatlı diline

Mecnun gibi düştüm Leyla çölüne

Âşık maşukuna deli görünmez

Lale, sümbül, menekşe, gül dereyim

Diyar diyar ben yârimi arayayım

Güzellerden yâr haberin sorayım

Şu yüce dağların yolu görünmez

Gel âlim yâr ile ahd u amanın

Canım nazlı dilber canda cananım

Huri midir melek midir sultanım

Arasam cihana misli görünmez⁸⁹

⁸⁹ (Yardımcı, 2004: 287)

4.2.29. ÂŞIK HAYDAR TEZEL

(1959 -)

Yaşamı

Âşık Haydar Tezel, 1959 yılında Zile'nin Palanlı köyünde doğmuştur. Annesinin adı Yücel, babasının ise Durmuş âşık, yedi çocuklu bir ailenin en büyüğüdür. Halen İstanbul'da yaşayan Âşık Haydar Tezel, bir mermer fabrikasında işçi olarak çalışmakta olup fırsat buldukça sanatını icra etmekte ve hemşerileri arasında da saygın bir yere sahip bulunmaktadır. (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008:174)

Sanatı

Birçok âşık gibi küçük yaşta âşıklığa heveslenen Âşık Haydar Tezel, dedesinin yönlendirmesiyle ustası merhum Kôr Hacı'dan usta-çırak ilişkisi ile ders alarak âşıklığa başlamıştır. Ayrıca, Âşık Haydar Tezel badeli bir âşıktır.(Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 175) Genellikle şiirlerinde aşk ve sevgi konularını işlemiştir.

4.2.29.1. HABER ALAMADIM

Bülbüllerin feryadını

Gülden haber alamadım

Âşıkların sevdasını

Telden haber alamadım

Şu gönlümün yaylasından

Seçtim güzeller hasından

Mecnunların Leyla'sından

Çölden haber alamadım

Âşık Haydar'ın halinden

Kim nergis aldı elimden

Süleyman'ın kuşdilinden

Dilden haber alamadım⁹⁰

⁹⁰ (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008: 175)

4.2.30. ZEKİ TİPİ

(TAYYARÎ)

(1949 -)

Yaşamı

Tayyarî mahlasını kullanan Zeki Tipi, 1949 yılında Zile'nin Bildiş (eski adı Özyurt) köyünde doğmuştur. Erzincan, Erzurum ve Samsun'da TCDD memurluğu yapmıştır. 2001'de emekli olmuş ve Samsun'a yerleşmiştir. Evli ve dört çocuk babasıdır.⁹¹

⁹¹ (Yardımcı, 2010: 249)

4.2.30.1.SOR DA ÖYLE GEL

Bilir misin güzel köyüm neresi
 Zile'me Özyurt'u sor da öyle gel
 Üzüm yaprağının bizde alası
 Cihan'a Bildiş'i sor da öyle gel

Yayılır kuzular otluk merası
 Sivriçal, Çamlığı, Çal'ı Kalesi
 Kurumuş akıyor Kale deresi
 Peygamber pınarın sor da öyle gel

Diplerin simgesi koca kayası
 Boyun eğmiş lale, sümbül, mor menekşesi
 Miski amber kokar temiz havası
 Sıhhat mekânını sor da öyle gel

Geçit vermez koliklerin batağı
 Korucuk'un yamaç toylar yatağı
 Çayırda, Nayıplar çoban otağı
 Ayvalı Pınarı sor da öyle gel

Serhat şehri Kars'tan gelmişiz
 Gelip bu yerlere oba kurmuşuz
 Hakkı hak, batılı lanetlemişiz
 Erenlerden destur al da öyle gel

Yaşatmak için geleneği töreyi
 Toplarsınız bir araya bütün Dünya'yı
 Görmek için emmi, dayı, halayı
 Gagala Şenliği'ni sor da öyle gel

Zümrüt misali yeşil dağları
 Bülbülün mekânı üzüm bağları
 Geçti Tayyarî'nin gençlik çağları
 Ölürsem kabrimi sor da öyle gel⁹²

⁹² (Yardımcı, 2010: 249)

4.2.31. SALİH YILDIZ

(ÂŞIK SÖYLERÎ)

(1944 -)

Yaşamı

Âşık Söylerî mahlasını kullanan Salih Yıldız, 1944 yılında Zile'nin Savcı köyünde doğmuştur. Okur – yazar olan âşık evli ve üç çocuk babasıdır. Geçimini inşaat ustalığı yaparak sağlayan Salih Yıldız'a “Âşık Söylerî” mahlasını ustası Âşık Kul Semaî vermiştir (Yardımcı, 2004: 284)

Saz da çalabilen âşık, gördüğü rüya ve içtiği badeden sonra ustasından aldığı derslerle gelişmiş, Şükrü Pekaçar'ı (Sedaî) yetiştirmiştir.

4.2.31.1. HABER VERDİ

Anadan doğup da dil çözülnce
 Güzeli sevmeyi kul haber verdi
 Vardım bir gerçekten hâl yazılınca
 Bülbülü sevmeyi gül haber verdi

Bir yar için aştım yüce belleri
 Mecnun oldum gezer idim çölleri
 Gözünden akınca aşkın selleri
 Deryayı sevmeyi göl haber verdi

Bülbül gibi durmaz idi dillerim
 Kerem gibi yanık idi hâllerim
 Şiddetinden kırılınca dallarım
 Rüzgârı sevmeyi yel haber verdi

Güzel sevmek âşıkların huyları
 Aklım aldı kalem kaşın yayları
 İnce dal misali yârin boyları
 Selviyi sevmeyi dal haber verdi

Gurbet gezdim türküm vardır azıkta

Söylerî der kaldım böyle tuzakta

Dedi benden böyle kalma uzakta

Yolcuyu sevmeyi yol haber verdi⁹³

⁹³ (Kültür Bakanlığı Halk Kùltürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 184, 1992: 352)

4.3. ZİLELİ KADIN ÂŞIKLAR

4.3.1.ŞEHRİBAN İŞLER

(GÜNAHKÂR ŞEHRİBAN)

(1932 -)

Yaşamı

Günahkâr Şehriban mahlasını kullanan Şehriban İşler, 1932 yılında Zile’de doğmuştur. Annesinin adı Fatma, babasının adı Hasan’dır. Âşık Şehriban evli ve dört çocuk sahibidir.

Sanatı

Âşık deyişlerini değişik konularda irticalen söylemektedir.

4.3.1.1.KÂRINA BAK

Gururlukla yükün tutma

Sermayene hile katma

Elin kazancını satma

Kazancından kârına bak

Herkes okur herkes yazar

Kendi kuyusunu kazar

Hak ile sen eyle pazar

Kazancından kârına bak

Günahkâr Şehriban der böyle

Ârif isen sen de söyle

Kalp evine mihman eyle

Kazancından kârına bak⁹⁴

⁹⁴ (Soysal, 2005: 240)

4.3.1.2. BULAMAM

Akıl ermez şu Allah'ın işine
 Neler de gelirmiş kulun başına
 Tatlı iken acı katar aşına
 Sonradan çorbana tuz da bulaman

Dünyanın malına sevinip gezme
 Kulun gıybetine kuyular kazma
 Nefsine uyup da yolundan azma
 Sonradan içmeye su da bulaman

Malına mülküne güvenip kalma
 Övünüyorum diye kendini yorma
 Amel kazan sakın boşuna durma
 Sonra sığınmaya in de bulaman

Vilayetim Tokat kasabam Zile
 Bu destanım yadigârdır sizlere
 Bacı da bacıya düşünmez hile
 Sonra bacı demeye dil de bulaman

Günahkâr Şehriban kalbini kırma

Temizim diye de kurulup durma

İncitme bu canı sen gafil olma

Sonradan başına şal da bulaman ⁹⁵

⁹⁵ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.3.2. NEVRUZ OYLUM

(ÂŞIK NEVRUZA)

(1934 – 1995)

Âşık Nevruza 1934 yılında Zile'nin Karabalçık köyünde doğmuştur. Annesinin adı Zülfiye, babasının adı Mehmet'tir. Âşık Nevruz'a 15-16 yaşlarında Âşık Semai ile evlenmiştir. Âşığın asıl adı Nevruz Oylum'dur. Âşıklığa başladıktan sonra şiirlerinde mahlas olarak kendi adından türeme Nevruza Bacı'yı kullanmıştır.

Nevruza Bacı'nın âşıklık serüveni Semai Baba evlendikten bir süre sonra başlamıştır. Kendi âşıklık geleneğini sürdüren bazı kişilerin bulunması, toplumsal yaşamlarının sazlı-sözlü muhabbet ortamlarında geçmesi nedeniyle Nevruza Bacı halk şiirine uzak değildi.

Nevruza Bacı'nın âşıklığa başlama olayı şu şekilde gerçekleşmiştir:

Eşi Âşık Semai âşık arkadaşları ile Anadolu turnelerine çıkmakta, âşıklık geleneğini sürdürüp gitmektedir. 1963 yılının bir kış günü, Tokat'ta âşıklar gecesine gitmek için evine sazını almaya gelir, Nevruza Bacı'nın sazı vermek istemeyip sazın bulunduğu odanın anahtarını gizlemesi üzerine sinirlenen Semai eşine vurup elindeki anahtarları alarak odayı açıp sazı alır; giderken de “Kadın senin âşıklıktan haberin yok. Ben de sana âşıklığı sevdirmem, senin içine benim içimdeki gibi kor düşürmezsem o meydanlarda çalıp söylemem.” diye intizarda bulunarak, “Hoşça kal” demeden gider.

Bu hâl, Nevruza Bacı'nın, eşinin arkasından “Çoluğun çocuğun rızkı peşine koşmayıp âşıklık diye kuru sevdâ peşine yelıyor.” diye söylenmesine sebep olup çocuklarını uyutup o sinirle kendi de uykuya dalar. (Semaî, 1973: 24)

Âşık Semai Tokat yolunda kendi kendine ağlayarak:

O yâr insafsız mı gönlü olmuyor

Aşkım zor eğliyor geri durmuyor

Gönül şehri alev alev yanıyor

Gör senin sevdana yandım ha yandım

diye söylenip âşıklık uğruna hayatında ilk kez eşini dövmenin burukluğunu yaşarken; Nevruza da bir rüya görmektedir:

Evlerinin yolu tren yoludur. Nevruza Bacı'nın saz çalıp demeler söyleyişine komşular başına birikip; "Tren gelir çiğnenirsin. Kalk evine git." ikazları üzerine komşularına; "O, devletin treni, beni çiğnemez, burada durur. O durur da, aşkın treni durmaz. Önemli olan aşkın trenidir." der.

O sıra rüyasında hiç tanımadığı bir kişinin; "Sen eşinin âşıklığa gitmesine razı olmuyorsun da, niye kendin çalıyorsun?" sorusuna; "Eşim bana intizar etti. Onun için ben de sazımı alıp tren yoluna oturdum." diye cevap verir.

Uyandığında kendini kan ter içinde bulur. Şaşkınlıkla kalkıp evde saz arar. Kendinde hiç hissetmediği duygular vardır, hafiflemiş gibidir. Sabırsızlıkla sabaha kadar Âşık Semai'nin yolunu bekler. Semai âşık arkadaşı Âşık Söyleri ile birlikte gelir. Kızgın gittiği için eşinin tavrından endişelidir; ancak eşinin sabahın erken vaktinde kendisini beklediğini, sanki hiç kırgınlık olmamış gibi karşılayışını görüp şaşırır. Nevruza Bacı " Gece hakkında başarılı oldu mu?" diye sorunca, Semai kendisi ile eğlendiğini sanarak eşine şaka yollu takılır. Bu sırada Nevruza Bacı'nın ilk kez bir dörtlük söyleyişi âşıklığa ilk adım atışı, âşıklar kervanına bir âşık bacının daha katılışı olur:

Ben de hayran oldum senin hâline

Rüyamda biz saz verdiler elime

Saz ile oturdum tren yolun

Tren durur aşkın treni durmaz (Aylık Fikir ve Sanat Dergisi, Mart 1987)

Nevruza Bacı, şiirlerini doğaçlama söylemiş; ama saz çalamamıştır. Şiirlerinde konu olarak genellikle Alevi-Bektaşî yolunun erdemlerini, inanç ve düşüncelerini, yol ulularına karşı beslediği duyguları dile getirmiştir.

4.3.2.1. BULABİLDİN Mİ

Duydum ki ey kardeş âşık olmuşsun

Âşıklık ne demek onu bildin mi

Gurbete düşeli zara dalmışsın

Bülbül olup gonca gülü derdin mi

Eline bir adet saz istiyorsun

Kışı beğenmeyip yaz istiyorsun

Sabrim yoktur deyu tez istiyorsun

Âşık olmak için dolu aldın mı

Âşık sana daha ders vereceğim

Diploma alırsan post sereceğim

Seni bir sarrafa göstereceğim

Sen âşık olmaya karar verdin mi

Bu deryaya dalma yüzmesi zordur

Gönüller bağında gezmesi zordur

Ledün derslerini çözmesi zordur

Kırklar meclisinde dâre durdun mu

Semaî Nevruza ah ile zarda

Bir gönül yıkmazsak kârımız orda

Er de maksuduna sabırlı dur da

Sabrı tahammüle çare buldun mu⁹⁶

⁹⁶ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.3.2.2. MÜBAREK OLSUN

Kullar tören eder Hacıbektaş'ta
 Hünkâr'ım törenin mübarek ola
 Kulun imtihanı Deliklitaş'ta
 Geçersen mahrecin mübarek olsun

Deliktaş'ta imtihanı eyledik
 Çilehane'de çile çektik ağladık
 Zemzem içtik ummanları boyladık
 Hünkâr'ım törenin mübarek olsun

Alıç Ağacı'na seyyaha vardık
 Pirim kerametini orada gördük
 Bir niyaz eyleyip geriye döndük
 Hünkâr'ım törenin mübarek olsun

Üç bacı, üç kardeş semaha geldik
 Sazlar sar eyledi pervane döndük
 Dergâh-ı âlâya yüzümüzü sürdük
 Hünkâr'ım törenin mübarek olsun

Nevruza ‘yam deli gibi söyledi

Hak’tan nida geldi nazar eyledi

Âşıkların sende pazar eyledi

Hünkâr’ım törenin mübarek olsun⁹⁷

⁹⁷ (Âşığın yakınlarından alınan yayımlanmamış şiiri.)

4.3.2.3. HACI BEKTAŞ

Aşkına düşeli divane oldum

Dertlerim dermanı yâr Hacı Bektaş

Dergâhına geldim niyaz eyledim

Yeşil libas giymiş er Hacı Bektaş

Bunu bana söyletene ne deyim

Deli edip ağlatana ne deyim

Başka kimim vardır, kime gideyim

İster dergâhından sür Hacı Bektaş

Nevruza'yam bu dergâha yüz sürdüm

Kırklar Meydanı'ndan içeri girdim

İmam İrıza'nın nurunu gördüm

Türlü hikmetlerin var Hacı Bektaş⁹⁸

⁹⁸ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.3.2.4. İSTERİM

Canımı canana veririm kardeş
 Nefsini öldürmüş canan isterim
 Hakikat babında istemem kalleş
 Sırr-ı hakikatte tamam isterim

Bülbül gibi güle avazımız var
 Hükâr'ın nesline niyazımız var
 Dört kapı içinde namazımız var
 Şah-ı Merdan gibi imam isterim

Nevruza'yam girmez böyle oyuna
 Her ele yakılmaz bu başka kına
 Bana musahiptir Semaî Turna
 Kılavuzum yeşil turnam isterim⁹⁹

⁹⁹ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.3.2.5. NERDEN UZAMIŞ

Kalleşe aldanma divane gönül

Kökü yoktur dalı nerden uzamış

Hakk'ı sevmeyende Hak mevcut değil

Rahmeti yok seli nerden uzamış

Ben Allah'ım diye gezen çoğaldı

Muhipleri soyup yüzen çoğaldı

Nice firavunda tufanda kaldı

Damlası yok gülü nerden uzamış

Nevruza'yam ölmemişe ölemem

Kutubum bir ben aşkımı bölemem

Nefsen ölmeyene lokma olamam

Dervişçilik kolu nerden uzamış¹⁰⁰

¹⁰⁰ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.3.3. HATIR TUNÇ

(1963 -)

Yaşamı

Âşık Hatır Tunç, 1963 yılında Zile'nin, o zamanki adıyla Büyük Butlu, şimdiki adıyla Uzunköy'de dünyaya gelmiştir. İlkokulu ve ortaokulu dışarıdan bitirmiştir. Annesi adı Fadik, babasının adı Cuma'dır. Âşıklık geleneğindeki az sayıda bayan âşıktan biri olan Hatır Tunç, aileden gelen bağlama çalma geleneğini de devam ettirmektedir (Âşığın kendisiyle yapılan görüşmeden alınmıştır.).

Sanatı

Çocuk yaşta yakın çevresindeki âşıklardan etkilenecek âşıklık yapmaya başlayan Hatır Tunç, genellikle güncel ve sosyal olaylar üzerine şiirler yazmakta, cemlerde ise usta malı deyişler icra etmektedir. (Zile Belediyesi Kültür Yayınları, 2008; 173) Zaman zaman yerel gazetelerde şiirleri yayınlanan Âşık Hatır Tunç'un bugüne kadar hakkında yapılmış herhangi bir çalışma yoktur.

4.3.3.1. USANDIM

Bu kahpe dünyadan derdin elinden

Vallahi sıkıldım candan usandım

İkiyüzlü olup melek görünen

Vallahi bu türlü kuldan usandım

Dünya yalan değil insanlar yalan

Bu kahpe dünyada sende oyalan

Sen değil miydin kahpe felek bacımı alan

Sözünde durmayan kuldan usandım

Elin versen kolun alamıyorsun

Nasıl kaderdir bu bilemiyorsun

Butlulu Hatır'ım gülemediyorsun

Sahte gülümseyen yüzden usandım¹⁰¹

¹⁰¹ (Âşığın kendisinden alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.3.3.2.HACI BEKTAŞ

Gönlüm üzgün kalbim yara

Derman sende Hacı Bektaş

Gel bu derde derman ara

Derman sende Hacı Bektaş

Bu sevdama nolur derman

Ayırmasın bizi Yusuf'a Kenan

Kapına gelirim dilerim aman

Derman sende Hacı Bektaş

Hatır der ki ben neyleyim

Gönlümü sana vereyim

Çıkmaz dertteyim neyleyim

Derman sende Hacı Bektaş¹⁰²

¹⁰² (Âşığın kendisinden alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.TURHALLİ ÂŞIKLAR

4.4.1. ÖMER FARUK ALYÜZ

(ÂŞIK İMAMOĞLU)

(1943 -)

Yaşamı

Âşık İmamoğlu mahlasını kullanan Ömer Faruk Alyüz, 1943 yılında Turhal'ın Emirseyit köyünde doğmuştur. Köyde kendilerine İmam oğulları denildiği için bu mahlası seçmiştir. Annesinin adı Naime, babasının adı Süleyman'dır. İkişi şu anda hayatta olmayan (Makbule ve Üzeyir) üç kardeşi vardır. Hayattaki kız kardeşinin adı Zeynep'tir. Eşinin adı ise Nevzat'tır. Nevzat Hanım'la evliliklerinden Gündüz adında bir erkek çocukları olmuştur. Siyasal bilgiler mezunu olan Gündüz, tarım-kredi müdürlüğünde çalışmaktadır. Âşık İmamoğlu askerlik görevini bitirdikten sonra Emirseyit Köyü'nden Tokat'a göç etmiştir (Özhan ve diğer., 1992: 20)

Sanatı

Âşık İmamoğlu usta-çırak ilişkisi içinde yetişmemiştir. Ancak çevresindeki âşıklardan ve biraz da eski âşıklardan etkilendiğini de söyleyebiliriz. İmamoğlu, şiirlerini genellikle doğaçlama okumaktadır. Şiirlerini imcelediğimizde yer yer biçimsel kusurlara rastlıyoruz. Âşık İmamoğlu, şiirlerinde daha çok yaşamsal ve dünyasal olan konularla ilgilenmiştir. Ayrıca, çevresinde ve diğer illerde düzenlenen yarışma ve şenliklere katılmış, buralarda bazı derece ve ödüller almıştır.

4.4.1.1. SÖZ OLDU ŞİMDİ

Bozuldu dost şu dünyanın âlemi

İçime düşen de köz oldu şimdi

Ne yazsın ki ozanların kalemi

Eski gelenekler söz oldu şimdi

Köyden göçtü idi tanırım onu

Sanatkâr ne olmuş baksana Banu

Bilemem ki nasıl olacak sonu

Kırkındaki hanım kız oldu şimdi

Avrupa atmıştır bize bu ağı

Gençler bilemiyor var ile yoğun

Sahnedede çalınan diskoyla şovu

Âşıkların sazı caz oldu şimdi

Cümle âlem bu düzeni biliyor

Yavaş yavaş bize doğru geliyor

Birer birer tüyümüzü yoluyor

Rakibi bülbüller kaz oldu şimdi

İmamoğlu ne söyleyip ne çalsın

Ârif olan sözlerimden anlasın

Modasın bırakıp ilmini alsın

Benim bu sözlerim öz oldu şimdi¹⁰³

¹⁰³ (Kalkan, 1991: 175)

4.4.1.2. ATIŞMA

İmamoğlu: Dinle Pürvan benî, yollar kış olur

Geçemem Mum Belin yolda kalırsın

Başımıza gelen büyük iş olur

Eser acı poyraz yelde kalırsın

Pürvanî: Dinledim sözünü ben İmamoğlu

Karalar bağlama alda kalırsın

Gücük ayının gelir on sekizi

Vurur lodos ile belde kalırsın

İmamoğlu: Kalk gidelim burada oturup kalma

Kurda kuşa yabaniye yem olma

Evde pişirirler yapraktan dolma

Düşünüp burada elde kalırsın

Pürvanî: Gencim diye sen kendine güvenme

Karşındakini yaşlı görüp sevinme

Götürürsen eğer beni evime

İnsanlık uğruna halde kalırsın

İmamoğlu: İmamoğlu der ki, kışta donarlar

Her geçen ayları ay mı sayarlar

Bir salın üstüne ölün koyarlar

Dört kişi omunda salda kalırsın

Püryanî: Püryanî der, sen de benle birlikte

Böyle şeyler olur bazen köylükte

Ne olursa insanlıkta iyilikte

Okurlar destanı dilde kalırsın¹⁰⁴

¹⁰⁴ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.1.3. BİTMİYOR

Deli gönül hiç kimseye benzemez

Güzeller içine kattım gitmiyor

Âlemin bağında güller nergisler

Benimkinde diken bile bitmiyor

Deli gönül niye neye daldıysa

Ben ne yapayım garip garip kaldıysa

Cebrail toprağı nerden aldıysa

Benimkinde sıva bile tutmuyor

Gönül çok dolaştı gurbet elleri

Çok dinledi güzel şirin dilleri

Herkesin gönlünde şen bülbülleri

Benimkinde baykuş bile ötmüyor

Bugün yarın derken günlerin geçer

Bir gün gelen insan bir gün de göçer

Oturup hocalar kefenin biçer

Gelirse Azrail tez alır gider

İmamoğlu der ki, vermeli karar

Cehennem dediğinde ateş n'arar

Herkes ateşiyle kendisi yanar

Kişi bu dünyadan köz alır gider¹⁰⁵

¹⁰⁵ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.1.4. KÖYLÜ ÇEKER

Bozuk dünya temelinden

Fakir çeker, köylü çeker

Gam yükünü ezelinden

Fakir çeker, köylü çeker

Sökmüş kıracın bükünü

Dünyanın acı yükünü

Beylerin maaş ekini

Fakir çeker, köylü çeker

Okudun mu hak dersini

Yüzecekler derisini

Tüccarın tüm vergisini

Fakir çeker, köylü çeker

Malın karaborsasını

Haksız doktor parasını

Yokun içten yarasını

Fakir çeker, köylü çeker

İmamoglu çare arar

Beyler vermiş böyle karar

Her zaman biz ettik zarar

Fakir çeker, köylü eker¹⁰⁶

¹⁰⁶ (Kalkan, 1991: 176)

4.4.1.5. HİDAYET

Şu devr-i âlemin akışı boşa
 Eyleme nazarı tutmazsa niyet
 İlla ki yazılan gelir bu başa
 Hak'tan gelir ise eğer hidayet

Ay ile yıldızı kuranlar kurmuş
 Aslı dünya giden gelen yalanmış
 Bu fanide ibret alanlar varmış
 Çünkü yavaş yavaş belli alamet

Ezeli ezelden kurulmuş taş
 Ne zamandan beri bilinmez yaş
 Her nereye varsan bir insan baş
 Ta ezelden varmış böyle sefalet

Kendini akıllı sanan kişiler
 Dünya çevresinde bozuldu işler
 Çıkıyor topraktan dökülmüş dişler
 Bir gün gelir her şey olur felaket

İmamoğlu der ki, Kur'an'da yazar

Tacını tahtını hepsini bozar

Ay yıldızı olur hepsi mezar

Kopacaktır bir gün yakın kıyamet¹⁰⁷

¹⁰⁷ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.2. ÂŞIK DERMANÎ

Yaşamı

Âşık Dermanî, 1966 yılında Tokat'a bağlı Turhal ilçesinin Aşağı Geyran köyünde doğmuştur. Üç dört yaşlarında yakalandığı çiçek veya kızamık sanılan hastalıkta yanlış iğne yapılması sonucu felç olur. Sekiz yaşına kadar hiç yürüyemez. Ailesi Turhal'a taşınır ve orada Gazi Osman Paşa İlkokulunu bitirir.

İlkokulu bitirdikten sonra 1979 yılında, Almanya'da işçi olarak çalışan ailesinin yanına giden Dermanî, 1986 yılından beri Saarland eyaletinde bir sakatlar firmasında çalışmaktadır. Dermanî'nin ozanlık serüveni de Almanya'da başlar (Âşığın yakınlarından alınmıştır.)

Sanatı

Dermanî'nin şiirlerine baktığımızda hece ölçüsünü ustalıkla kullandığını görüyoruz. Hece ölçüsünün daha çok 8'li ve 11'li kalıplarını kullanmıştır. Şiirleri öz- içerik olarak genelde Alevi-Bektaşî felsefesini yansıtmaktadır. Bunun yanı sıra kişisel ve toplumsal konulara da şiirlerinde yer vermiştir.

4.4.2.1.SÖZÜNÜ EHLİNE SAKLA

Bakın ne söyler dururum

Hal bilmezin hali başka

Kendini kâmil görenin

Bir acayip dili başka

Er olan erlikten geçmez

Ser verir sırrını açmaz

Kamil insan doğar ölmez

Her gönülde yeri başka

Dört mevsimde ihtiyacın

Bilmez muhannet muhtacın

Meyve vermeyen ağacın

Çiçek açmaz dalı başka

Gel Dermanî dur durakla

Sözünü ehline sakla

Biraz da kendini yokla

Bu insanın dini başka¹⁰⁸

¹⁰⁸ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.2.2. BİLMEZE EYVAH

Her olur olmaza gönül bağlanmaz
 Dost kıymeti nedir bilmeze eyvah
 Bir bilirse bin bileni tanımaz
 Böylesi kulların tümüne eyvah

İnsanlık nasibin almaz ne çıkar
 Değiştiremez kötü huydan ne çıkar
 Ne çıkarsa cahil kafadan çıkar
 Bilmezin üstüne varana eyvah

Dermanî'yim sözüm derdime ortak
 Dost kıymetin nedir bilene ortak
 Dünyada bir karış toprağa ortak
 Malda göz'olanın aklına eyvah¹⁰⁹

¹⁰⁹ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.2.3. KİM YARDIM EDER

Bize bizden başka kim yardım eder

Uzat yardım elin ya Şah-ı Merdan

Müminin varını münkir yok eder

Uzat yardım elin ya Şah-ı Merdan

Zalim softa bilmez anlamaz bizi

Gönüller sultanı Bektaş-ı Veli

Allah'ın aslanı Murtaza Ali

Uzat yardım elin ya Şah-ı Merdan

Dermanî'yim bu dert bizi içerler

Zülfikar'a gelsin inkâr edenler

Zalimin zulmü bizi yaralar

Uzat yardım elini ya Şah-ı Merdan¹¹⁰

¹¹⁰ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.2.4. ÇEKMEM ELİM

Zaman durulacak zaman değil dost

İrfan meclisinde söz bizi bekler

Kapılma cahilin kara kaşına

İlkbahar geçse de yaz bizi bekler

İnat da bir murat erebilirsen

Eğlenme ebedi kalabilirsen

Erenler himmetin alabilirsen

Kalmaz dere tepe düz bizi bekler

Dermanî'yim durma dergâha yürü

Pir'immin cemali cennetin gülü

Kırsalar kollarım çekemem eli

Erenler ceminde saz bizi bekler¹¹¹

¹¹¹ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.3. ADİL YAMAN

(ÂŞIK ADİL)

(1938 -)

Yaşamı

Âşık Adil mahlasını kullanan Adil Yaman, 1938 yılında Turhal'ın eski adı Serpin yeni adı Yenisu kasabasında doğmuştur. Annesinin adı Şerife, babasının adı Aşur'dur. İki ablası ve iki erkek kardeşi vardır. On bir yaşında âşıklığa atın kuyruk kılından tel yaparak içinden gelen bir istek ile başlamıştır. Başka köylerden köylerine gelen Âşık Sadık İbrahim'den de etkilenmiştir. Kendi çabasıyla her türlü müzik aletini çalmayı öğrenmiştir.

İlkokul mezunu olan âşık düğünlerde ve İstanbul'da barlarda çalıp söyleyerek emekli olmuştur. Halen Turhal'da Varvara Mahallesi'nde ikamet etmektedir. Âşık Adil'in iki kızı ve iki oğlu vardır ve çocuklarının hepsi evlidir. Aynı zamanda Nuri Yücel ve Murat Biçer'in de ustasıdır (Âşık Adil ile 28.11.2009 tarihinde Turhal'da âşığın evinde yaptığımız görüşmeden alınmıştır.).

4.4.3.1. TEZ GEL

Bunca âşıkları düşürdün zara
 Gözlerim yolları cananım tez gel
 Vücudum döndürdün ateş-i nâra
 Gözlerim yolları cananım tez gel

Çok zamandır hasretlik de çekerim
 Bu sinemi ateşlere yakarım
 Sevdığım için serden de geçerim
 Azdı yaralarım durmadan tez gel

Senin âşıkların kaynayıp coşar
 Aşkın kulesinde hallolup pişer
 Seni seven kulların yollara düşer
 Azdı yaralarım durmadan tez gel

Bu Âşık Adil'e söyleten sensin
 Yine bu devranı döndüren sensin
 Bütün mahlûkatı yaratan sensin
 Gözlerim yolları cananım tez gel¹¹²

¹¹² (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.3.2. TURHAL'I

Biraz methedeyim bizim Turhal'ı

İlkbaharda açar gülü Turhal'ın

Etrafında halı gibi çayırılar

Burcu burcu kokar gülü Turhal'ın

Yanda Şeker Fabrikası çalışır

Köylüsü kentlisi gelir birleşir

İşsiz güçsüz birbirine karışır

Biraz da methedem bizim Turhal'ı

Varvara Suyu da suların başı

Şekerdir Turhal'ın toprağı taşı

Kesikbaş da yapmış derya savaşı

Biraz da methedem bizim Turhal'ı

Ortasından Yeşilırmak akıyor

Dostlarım gelmişte bana bakıyor

Âdil Turhal için destan yakıyor

Niye methetmeyim bizim Turhal'ı¹¹³

¹¹³ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.4.3.3. HACI BEKTAŞ

Arzuladım sana geldim

Hacı Bektaş Hacı Bektaş

Kerâmeti sende buldum

Hacı Bektaş hacı Bektaş

Geldim de kapında durdum

Eşiğine yüzüm sürdüm

Kerâmeti sende gördüm

Hacı Bektaş Hacı Bektaş

Cenneti âlâdır içi

Kullarında çoktur suçu

Horasan'dan gelir göçü

Hacı Bektaş Hacı Bektaş

Âşık Adil çeker ânı

Gözyaşındır döker ahı

Aşığım sana billâhi

Hacı Bektaş Hacı Bektaş ¹¹⁴

¹¹⁴ (Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

4.5.TURHAL-ZİLE-ARTOVA

HAVZASINDA CUMHURİYET DÖNEMİNDE

YETİŞEN ÂŞIKLARDA

GELENEK, ETKİLEŞİM ve EĞİTİM

Turhal, Zile ve Artova havzasında âşıklık geleneği varlığını hâlâ devam ettirmektedir. Bu havzada âşıklar eğlencelerde ya da kahvehanelerde bir araya gelerek saz eşliğinde şiirlerini söylemektedirler. Âşıklık geleneğinde çevrenin çok büyük önemi vardır ve bu havzada da âşıklık geleneğinin çevreye bağlı olarak süreklilik arz ettiğini görmekteyiz.

Âşıklar sayesinde gelenek ve görenekler nesilden nesle aktarılmaktadır. Âşıkların işledikleri konular da benzerlik göstermektedir. Bu havzada yetişen âşıkların işledikleri konulara baktığımızda genellikle aynı bireysel (gurbet, ölüm, aşk...) ve toplumsal konuları (yoksulluk, işsizlik, adaletsizlik...) işlediklerini görmekteyiz.

Bu havzada yetişen âşıkların işlediği konuların başında gurbet konusu gelmektedir. Geçimlerini sağlamak için yurtlarını bırakıp gitmek zorunda kalan âşıklar duygularını dizelerine aktarmışlardır.

Âşık Kul Semaî'nin: Aşkına yol göründü sevdiğim

Sensiz gidersem o yollar ağlasın

Gurbette kalırsam sazla baş başa

Sazım figan etsin teller ağlasın (Semaî, 1973: 67)

Âşık Kul Aşur'un : Aşur da der böyle kahırlı yazma

Geçer bu günler kendini üzme

Ağlayıp ağlayıp gurbeti gezme

Aklın başından var böyle böyle (Aşur, 1977: 34)

Âşık Söylerî: Gurbet gezdim türküm vardır azıkta

Söylerî der kaldım böyle tuzakta

Dedi benden böyle kalma uzakta

Yolcuyu sevmeyi yol haber verdi

(Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma
ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları:
184, 1992: 352)

Âşık İmamoğlu'nun: Gönül çok dolaştı gurbet elleri

Çok dinledi güzel şirin dilleri

Herkesin gönlünde şen bülbülleri

Benimkinde baykuş bile ötmüyor

(Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

dörtlüklerinde gurbet kavramını işlemeleri bu havzadaki âşıkların ekmek parasını kazanmak için yurtlarını bırakıp gurbete gitmelerini anlatır. Bu havzada geçim sıkıntısı çeken âşıklar hem geçimlerini sağlamak hem de sanatlarını icra etmek için sazlarıyla diyar diyar dolaşmışlardır, bunu da şiirlerinde dile getirmişlerdir.

Şiirlerinde, âşıklar halka çeşitli konularda bilgi vermeye ve onları doğru yola sevk etmeye de çalışmışlardır. Bunun için de şiirlerinde toplumsal konulara değinip toplum hayatını düzenlemeyi de amaçlamışlardır.

Âşık Günahkâr Şehriban'ın: Dünyanın malına sevinip gezme

Kulun gıybetine kuyular kazma

Nefsine uyup da yolundan azma

Sonradan içmeye su bulaman

(Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

Âşık Günahkâr Şehriban'ın: Gururlukla yükün tutma

Sermayene hile katma

Elin kazancını satma

Kazancından kârına bak (Soysal, 2005: 240)

dörtlüklerinde âşık dünyanın geçiciliğini ve dürüstlüğün önemini belirtmiştir. Topluma şiirleriyle öğütler veren âşıkların şiirlerinde değindikleri konular halkı eğitmek ve onlara doğruyu göstermek açısından oldukça önemlidir. Özellikle kırsal kesimlerde halk âşıkların düşüncelerine çok önem bunları verip uygulamaya çalışırlar.

Âşık Perişan'ın: Mağrurlanıp varlığına sevinme

Duygulanıp yokluğuna derinme

Oturup da geçmişinle övünme

Kendi düzenini kendin kurmak zor

(Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

Âşık Gulamî'nin: Hâsıl ol karışma hama

Kamil ol da er makama

Pişmedik çiğ yerin koma

Yiyen de ikrah etmesin (Yardımcı, 2004: 255)

biçimindeki söyleyişleriyle âşıklar dünya malının geçiciliğini önemli olanın çalışıp alın teriyle helal ekmek kazanmak olduğunu vurgulamışlardır. Çoğunluğu yoksul bir hayat içinde olan âşıklar her zaman önemli olanın dünya malı olmadığını asıl zenginliğin dürüstlük ve doğruluk olduğunu n şiirlerinde sıkça işlemişlerdir.

Âşık Aydın Ali'nin: Gösterip sağlamı sakatı satma

Nefsin ateşine düşüp de batma

Hakikat sözünden şaşıp gitme

Sadık meclisinde sohbeti dinle (Yardımcı, 2006: 65)

Âşıklar hem yetenekli genç âşıkların yetişmesinde hem de toplumun eğitilmesinde önemli rol üstlenmişlerdir. Topluma bilgiler vererek onlara doğru yolu göstererek bir nevi rehber görevi görmüşlerdir.

Âşık Hakiroğlu : Hakiroğlu yoksa yalan mı sözüm

Cumhuriyet felsefem, Atatürk özüm

Düşündüm taşındım yok başka çözüm

Seni kurtaracak kalemdir yavrum

(Özhan ve diğer., 1992: 124)

Âşık İmamoğlu: İmamoğlu ne söyleyip ne çalsın

Ârif olan sözlerimden anlasın

Modasın bırakıp ilmini alsın

Benim bu sözlerim öz oldu şimdi (Kalkan, 1991: 175)

dörtlüğünde okumanın önemini ve insanların kurtuluşunun ancak okumakla olacağını belirterek sanatını icra ederken bir yandan da toplumu eğitmeyi amaçlamıştır.

Âşık Kul Semaî'nin: Cahil kalma, okumayı yaz öğren

Yediden yetmiş oku vatandaş

Okuyanlar neler yapmış gez öğren

Yediden yetmiş oku vatandaş (Semaî, 1991: 76)

Âşık Dermanî'nin: İnsanlık nasibin almaz ne çıkar

Değiştiremez kötü huydan ne çıkar

Ne çıkarsa cahil kafadan çıkar

Bilmezin üstüne varana eyvah

(Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

dörtlüğünde de âşığın toplumu eğitmeyi amaçladığını görüyoruz. Yöredeki diğer âşıklar gibi Âşık Kul Semaî de sadece sanatını icra etmemiş, sanatını icra ederken toplumu da eğitmeyi amaçlamıştır.

Âşık Aydın Ali'nin: Aydın Ali ilim irfan bilelim

Helal ile hem haramı seçelim

İnsanlığa sevgi saygı edelim

İlim âdemde olur demedin mi (Yardımcı, 2006: 153)

dörtlüğünde de bu havzada yetişen âşıklardan olan Âşık Aydın Ali'nin eğitimin ne kadar önemli olduğunu vurguladığı görülmektedir.

Kültürün nesilden nesle aktarılmasında önemli konuma sahip olan âşıklar toplumun birlik ve beraberliği için de çalışmışlardır. Toplumun birlik içinde bulunması gerektiğini ve bunun önemini şiirlerinde dile getirmişlerdir. Şiirlerinde birlik içinde yaşamanın önemli olduğunu dile getiren âşıklar bunu şiirlerinde de vurgulamışlardır.

Âşık Otman'ın: Gel kardeşim bir olalım

Birlik Hakkın birliğidir

Yekvücut bir can olalım

Birlik Hakkın birliğidir (Yardımcı, 2004: 254)

Âşık Aydın Ali'nin: Akıl fikir ile gidelim yola

Kardeş fırsat vermeyelim düşmana

Birlikle çalışır arı kovana

Özüne sözüne sadık dostlarım (Yardımcı, 2006: 55)

Âşık Deli Cemal'in: Uyan yüce Ata'm Türkiye'ne bak

Yurdumu birlikten ayırmasın Hak

Hem Kur'an Muhammet Tanrı'mız ortak

Böyle bir Türkiye gerektir bize

(Âşığın yakınlarından alınan ve yayımlanmamış şiiri.)

Âşıklık geleneği içinde, âşıklar arasında etkileşimin de önemli bir yeri vardır. Âşıklar, âşıklığa başlarken ve kendilerine mahlas seçerken de birbirlerini etkilemişler, genç âşıklar kendilerinden daha deneyimli âşıklardan mahlas almışlardır. Bu gelenek bu havzada yetişen âşıklarda da görülmektedir.

“Küçük yaşta saz çalmaya ve şiir söylemeye başlayan Ali Söyleyen, önceleri mahlas olarak Ali adını kullanırken bir şiirinde:

Seni deyip geldim Semaî Baba

Gel bak şu halime pîrin aşkına

Cemde cemiyette hayranım sana

Gel bak şu halime pîrin aşkına

biçiminde ustalığını vurguladığı ve kendisine manevi usta olarak kabul ettiği, yörenin önemli âşıklarından Kul Semaî'nin eşi Nevruz Bacı 'Enginî' mahlasını verir. Bir süre Enginî mahlasıyla şiirler söylerken yine bir dördlüğünde:

Eşi Nevruz adım koydu Enginî

Kul Semaî uygun buldu Aydın'ı

Unutmam dost hatıranı adını

Güler yüzlü şirin dilli can dostum

biçimde açıkladığı gibi Âşık Kul Semaî 'Aydın' mahlasını verince Âşık Aydın Ali bir daha şiirlerinde 'Aydın Ali' mahlasını kullanmıştır." (Yardımcı, 2006: 3)

Aynı yörede yetişen âşıkların şiirlerinde biçim olarak da benzerlik kaçınılmazdır. Âşıklar âşık toplantılarında ya da atışmalarda birbirlerinden etkilenmişlerdir, bunu da şiirlerinde görüyoruz.

Âşık Kul Semaî'nin: Kırklar meydanına girdiğin zaman

Bunlar Ehli Beyit nurudur inan

Gök eşiği çiğnemeyin aman ha aman

Dostlar bu törene sefa geldiniz (Semaî, 1973: 36)

Âşık Sadık'ın : Âşıklar okuyor elifle hece

Hatırımdan çıkmaz gündüz ve gece

Dünyalar benim oldu sizi görünce

Merhaba sevdiğim sefa geldiniz (Yardımcı, 2004: 268)

Âşık Aydın Ali'de de görüldüğü gibi âşıklar arasındaki etkileşim bu havzada da devam etmektedir. Aynı yörede yetişen ve hemen hemen aynı sıkıntıları yaşayan âşıkların aynı düşünce ve tarzda yazmaları kadar âşıklığa başlarken birbirlerine etki etmeleri de kaçınılmazdır; çünkü âşıklık geleneğinin nesilden nesle aktarılmasındaki en önemli köprü âşıklar arasındaki etkileşimdir.

4.6.ÂŞIK KUL SEMAÎ

4.6.1. Âşık Kul Semaî'nin Yaşamı ve Yaşadığı Çağ

Âşık Kul Semaî; içinde bulunduğumuz yirminci asrın ortasında, 1931 yılında Tokat ilinin Turhal ilçesine bağlı Ayranpınarı (Vazanya) köyünde doğmuştur. Babası Ethem Çavuş namıyla bilinen Maruf Ethem, annesi Saliç Oylum'dur. Âşık Kul Semaî, muharrem ayında dünyaya geldiği için kendisine Muharrem adı verilmiştir. Gerçek adı Muharrem Oylum'dur.

Âşık, Muhittin Arabî sulbünden Bostankollu Hasan Halife'den zuhur etmektedir. Hasan Halife, Kayseri'nin Ambar köyünde mekân tutmuştur. Bir bahar günü tarlasında bostan ekerken yanına iki derviş gelir.

- Kolay gelsin çiftçi baba, ne yapıyorsun? diye sorarlar.
- Bostan ekiyorum.
- Biz de çok sıcakladık, bize bostan getir de yiyelim.
- Ben bostan çiğitlerini yeni ekiyorum. Sizlere istesem de nasıl bostan verebilirim?

Dervişler bu cevaba:

- “Hele ilk diktiğin çiğide git de bakıver. “ diye karşılık verirler.

Bostancı Hasan Baba, ilk diktiği çiğidin başına vardığında bostanın bitmiş, kol atmış, çiçek açmış ve üç adet bostanı olmuş görür. Hayret eder ve üç bostanı da koparıp dervişlere getirir. Dervişler, iki adedini alarak birini Hasan Baba'ya verirler. Bostancı Baba:

- Siz kimsiniz? demeye vakit bulamadan, dervişler:
- Kolay gelsin.

deyip yollarına devam ederler.

Bostancı Baba, şaşkın ve hayretler içinde neye uğradığını birkaç saat anlayamaz. Sonra kendisini toparlayıp bostan ekmeyi bırakır ve evinde çoluk çocuğu ile yemesi için kendisine verilen tek bostanı alıp ekmek çıkısına sarıp evine döner.

Evinin önüne geldiğinde hanımını evin kapısı önünde düşünürken bulur.

- Ne düşünüyorsun hanım?
- Ne düşünmeyeyim? Biz fakir kimseleriz. İki derviş hanemize misafir geldi. Yedirecek içirecek kesattır. Ben bu misafirlere nasıl bakacağım?

Hasan Baba:

- Aman karıcığım! O dervişler benim yanıma geldiler, ermiş kişilerdir.

Karısı biraz aksileşerek:

- Hasan, beni sırtına al ve sırtında üç defa bu hayatı süpürürüm. O zaman hizmet eylerim, diye cevap verir.

Dediğini Hasan Baba kabul eder ve yapar; içeriye girerler ve misafirlere:

- Hoş geldiniz, Baba Erenler.

diye hal hatır sorarlar. Baba Erenler'den birisi der ki:

- Hasan Ağa ve hatun kişi; ben Horasan'dan Urum diyarına gelip Karacaköyük'te mesken tutup dergâh açan Hacı Bektaş Veli'yim, yanımdaki Hızır'dır. Bize temiz kalple ikram ettiniz, mihman ettiniz. Hasan Ağa, bundan sonra senin ismin Bostankollu Hasan'dır. Bir isteğiniz varsa bize bildirin. Ne istersiniz; devlet mi, evlat mı?

Hasan Baba, hiç evladı olmadığından ve fakirhane halini de düşünerek:

- Sultan'ım halimizi görüyorsun. Bize evlat ve devlet ihsan edin.

dediğinde, eşi Hasan Baba'ya döner ve erenlere:

- Hallaşmak haktır. Biz yoldaşım ile bir hallaşalım.

deyip Hasan Baba ile dışarı çıkar.

Hasan Baba'ya:

- Hasan, bu saflık seninle gidecek mi? Evlat ve devlet dünya sefasıdır. Sen evladı, devleti bırak da bu erenlerden himmet ve ölke isteyelim.

Bu kararlarını huzurlarına giderek pirlere söylerler.

Pir:

- Himmet ve ölke bir anda verilmez. Eyle hizmet, alırsanız himmet. Sizin dergâhıma gelmenizi beklerim.

Pirler yollarına devam ederler. Bostancı Baba ve eşi Hacı Bektaş Dergâhı'na hizmete giderler. Hizmetleriyle halifeliğe kadar mevki alırlar. Bir rivayete göre; Hünkârın ikinci halifesi mevkiine kadar gelirler.

Halifeliğin özeti de bir tutam otlâ dört kulplu kara kazanı kaynatmakla olur. Bu kara kazan Hacı Bektaş dergâhında, müzede durmaktadır. Bostancı Baba'nın bir de erkek evladı dünyaya gelir. Bu evlada Pir isim koyar:

- Bu da benim Muhittin Çelebi'm olsun, der.¹¹⁵

Muhittin Çelebi'nin Dimitoka'da Seyitali Dergâhı'nda yatmakta olduğu söylenir. Bostankollu Hasan Halife Pir'in emriyle irşadiyete layık olduğu tebşir edilerek Tokat ilinin Reşadiye ilçesine bağlı bir köye gönderilir. Bu köye Bostan köyü adı verilir.

Hasan Halife'nin köyde evlatları zuhur etmiştir. Göç ettikten sonra, vasiyeti üzerine Kayseri'nin Ambar köyü yanında, bostan ektiği tarlada bir taş kuyu yanına gömülmüştür, kabri oradadır.

Hasan Halife'nin Reşadiye, Niksar, Koyunhisar'da muhipleri bulunmaktadır. Evlatlarından bir kısmı Reşadiye'nin Tinyaba köyüne yerleştiklerinde Pala Bektaş namıyla anılan Bektaş Ağa, iki oğlu ile Tinyaba çevresinin büyük dağlarla çevrili dar bir sahasından göç eder. Sivas mutasarrıflığına müracaat ettiklerinde Turhal

¹¹⁵ (Semaî, 1973: 7-8)

muhitinde eski yurt yeri olan Vazanya köyünü kendilerine yurt yeri olarak verirler ve onlar da oraya yerleşirler.

Gün ve seneler geçtikçe, üç beş ev olan burası kendilerini sevenlerin de gelip yerleşmeleriyle büyür. 1966 yılına kadar bu köyün adı Vazanya diye söylenir, 1966 yılından sonra ise bu köye Ayrancı ismi verilmiştir.

Bostankollu Âşık Kul Semaî, Muhittin Arabî Hasan Halife'den geldiğinden halen bu sülalede Muhittin ismi bulunmaktadır. Pir Hacı Bektaş da Bostan Baba'nın ilk evladına "Bu da benim Muhittin Çelebi'm olsun." demiştir. Kul Semaî'nin soyadı çıkmadan önceki sülale lakapları Çelebiler'dir.

Âşık Kul Semaî gerçekte 1933 yılında doğmuştur; ancak eşi Nevruza Bacı ile evlenirken yaşını iki yaş büyütürler ve böylece 1931 doğumlu olur. Âşık Kul Semaî kendisi gibi âşık olan Nevruza Bacı ile birlikte 10.10.1995 tarihinde Niksar'dan gelirken kendi arabasıyla Tokat'ın Niksar yolu üzerinde bulunan piknik yeri Gümenek ile Tokat arasındaki keskin virajda trafik kazası geçirerek eşiyle beraber hakkın rahmetine kavuşmuştur.

4.6.2. Âşık Kul Semaî'nin Âşıklığa Başlaması

“Yedi yaşlarındayken bana korku ile bir aşk düştü. Çocukluk ve gençlik yıllarımda Hurşit ile Mahmerî, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Karacaoğlan, Yunus Emre, Ruhsatî, Nesimî, Viranî, Pir Sultan, Veysel gibi âşıkların öykülerini, şiirlerini okudum. Yöremizin tanınmış âşıklarından (Nuri Gulamî, Kamber... vb.) şiir ve saz dersleri aldım. O zamanlar sürekli “Ya Rabbi bana da bu âşıklıktan nasip ver.” diye gece gündüz Allah’a yalvarırdım. İşte ben bu sevdalarda iken bir gece rüyamda köylüler köy ortasında toplanmış, güreş meydanı gibi halka olmuşlardı. Şehir tarafından meydana bir atlı geldi. Halk içinden beni bulup meydana çekti. Köy halkına bir şeyler söyledi; ama neler dedi bilmiyorum. Atlı sonra çekip gitti.

İşte bu rüyadan sonra bende bir değişiklik oldu. Geceleri yatınca daha uykuya varmadan başımda üç dört metre yüksekliğinde buhar halinde yuvarlak iki ışık halesi belirmeye başladı. Aynı hali, gece anam beni dışarı çıkardığında da görüyor ve korkudan titriyordum. Sonunda anama başımdaki bu esrarlı hali ağlayarak anlattım. Anam:

- “Sakın korkma yavrum.” deyip beni yatıştırdı ve karşılaştığım olayı kimseye anlatmamamı tembihledi.

Artık, içim içime sığmıyordu. Bahar, yaz aylarında; kırdan, bayırdan mal otlatırken dağlara, taşlara kendiliğimden türküler söylemeye başladım.”¹¹⁶

Âşık Kul Semaî âşıklık serüvenine başlamasına ilişkin başka bir olayı da kitabında anlatmıştır.

“Cuma akşamları köyümüzün çevresindeki evliyalara ziyaret ederdim. Hele bir gün, ‘Ali Baba’ dediğimiz evliyaya kış günü akşamı ziyarete gitmiştim. Ziyaretim kabul olsun diye ayakkabılarımı çıkarmıştım. Ortalık ala kar idi. Açık yerlerde sarıdikenler vardı. Ağlayarak yürüdüm, ayaklarıma dikenler batmıştı, üşümüştüm; ancak hiç farkında değildim. Ben içimden coşkuyla âşıklama söylüyordum. Durmadan Ali Baba’ya niyaz edip yalvarıyordum. Bu hal üzerine kendimden geçmiş,

¹¹⁶ (Semaî, 1973: 9)

bayılmışım. Ayıldığımda karanlık basmıştı, her yanı. Ali Baba'dan büyük ilham almıştı.”¹¹⁷

Âşık Kul Semaî'nin âşıklığa başlamasıyla ilgili bir olay da şöyledir:

“Bir gece, rüyamda akrabalarımın Âşık Hüseyin Hulusi ile bizi bir saraya çıkardılar. Sarayda, gaipten bir ses geliyordu. Ses, pencerenin pervazında iki dolu var, onları için, diyordu. Kadehlerin yanına varıp elimize aldık. Arkadaşım aldığı kadehi hemen içti. Benim kadehimin içindeki sıvı hoşaf suyu gibi bulanıktı. Ben bunu içmem, deyip kadehi yere döktüm. Ancak, kadehim bu kez berrak bir sıvıyla dolduruldu. Bu doluyu içip içmediğim bence bir sırdır. Ne bu sırrı ne de Ali Baba'dan aldığım ilhamı kimseye açıklayamam; çünkü üstat Genç Abdal bir dörtlüğünde şöyle der:

Diyen bilmez, bilen demez bu hali

Bildiğini deme sözün misali

Âşıklar sakladı buldu kemali

Sakla kulum beni saklayım seni

Bu olaydan sonra aşkım daha da arttı. Evde maşa, süpürge gibi şeylerle saz çalmaya başladım. Anama, babamın bana saz almasını söylemesi için yalvardım. 1945'lerdeydi, Hacı Bektaş evlatlarından Alırıza Ulusoy Efendi'miz köyümüze cem yürütmeye gelmişti. Köyümüzde cemde âşıklık yapacak âşık yoktu. Zile'nin Karabalçık köyünden dört âşık getirdiler. Bu âşıkların cemde çalıp söylemeleri bendeki hevesi öylesine artırdı ki, kapının önünde beklediğimiz emmioğlu Hüseyin'e, Hüseyin dedim; her mürşidin uyanan âşıkları olurmuş. Gel biz de Alırıza Pir'den âşıklık alalım, dedim.

Efendim, sigara içiyordu. Hizmetli kül tablasını dökmeye dışarı çıkarken efendimizin içtiği sigaranın izmaritini aldım, bir odaya çekildik. Emmioğluma:” Bak Hüseyin. Bu izmariti âşıklığa niyet edip yutalım.” dedim. O: “Bu, yutulur mu?” diye itiraz etti. Ben hemen izmaritin yarısını bölüp niyet ettim ve yuttum. Emmioğlu da yuttu; ama zorlukla. Biz bu durumu büyük amcamız Ahmet Dede'ye bildirdik. O da

¹¹⁷ (Semaî, 1973: 11)

efendimize ilettiler. Efendimiz, bizi huzuruna çağırttı. İçtiği doludan bize verdi, içmemizi söyledi. Destur verip Hak muininiz olsun diye de dua etti. Bu olaydan sonra da kendi halimde âşıklığa devam ettim, ustalığımı geliştirmek için sürekli çalıştım.”¹¹⁸

Kul Semaî Baba'nın âşıklığa uyanışı ve özellikle de âşıklığın ilerletmesinde eşi Nevruz Ana'nın etkisi tartışılmaz. Semaî'yi ozanlık mertebesine çıkaran etmenlerin en önemlilerinden biri de Nevruz Ana'dır. Semaî ile Nevruz arasındaki aşk-muhabbet ilişkisi tanışıp evlendiklerinin ilk günlerindeki gibi halen capcanlı yaşamaktadır. Semaî'deki âşıklık tutkusu zamanla Nevruz Ana'yı da etkisi altına almış; onu da âşık eylemiştir. Karı koca bu iki âşık her zaman, her yerde birlikte olmakta âşıklık geleneğini beraberce yürütmektedirler. Semaî Baba derin bir sevdâ ile bağlandığı eşi Nevruza'yla nasıl evlendiğini de şöyle anlatır:

“1949 yılında, Nevruz, eniştesi ve babaannesiyle birlikte köyümüzde bulunan Ali Baba Tekkesi'ne kurban kesmeye gelmişti. Dedem, Nevruz'un köyü Karabalçık'tan evlenmiş olduğu için ailece bir yakınlığımız vardı. Anam, bu yakınlıktan dolayı onları evde konuk etmiş, kendilerine çok sıcak ilgi göstermişti. Ben, o sıralar on altı, on yedi yaşlarında bir köy delikanlısıyım. Benden bir iki yaş küçük Nevruz kızı görünce, bu kızı Allah sanki benim için yaratmış diye içimden geçirmiş; bu ela gözlü, misket yüzlü Türkmen güzeline daha ilk görüşte yıldırım aşkıyla âşık olmuştum. Kısmet bu ya, bu olaydan sonra kızın babası Mehmet Çavuş bir hastalığa tutulmuş, babam da onu Turhal'da hastaneye aldırmişti. Benimle iki günde bir, köyden hastaneye; yoğurt, süt, börek, çörek gönderirlerdi. Hasta iyi olup köyüne dönünce hanımı Zülfiye'ye:

- ‘Ethem Çavuş'un bu iyiliğini unutamam, yoksa ölürdüm, onunla hısımlığı tazeleyelim. Ethem'in güzel bir oğlu var, kızın birini onun oğluna verelim.’ demiş.

Bu gelişmelerden sonra babam, Ahmet Dede ile Karabalçık'a dünür gidip yedi dünürün arasından Nevruz'u bana Hak emriyle aldı. 1949 yılında büyük bir aşkla sevdiğim Nevruza ile evlendik. Bu evlilikten yarım düzine mahsulümüz oldu. İki erkek, dört kız olmak üzere altı çocuğumuz dünyaya geldi. Adları şöyledir: Gülhanım, Safinaz, Saadettin, Selma, Melahat, Ünal.”¹¹⁹

¹¹⁸ (Semaî, 1991: 13)

¹¹⁹ (Semaî, 1991: 22)

4.6.3. Âşık Kul Semaî'nin Sanatı

Ozanımız, şiirlerinde Semaî ve Kul Semaî mahlasını kullanıyor. Bu mahlasın kendisine rüyasında verildiğini söyleyen âşık, bu sırrını uzun yıllar gizler. 1962 yılında Hacıbektaş'a gittiğinde dergâhta deyişlerini çelebiler huzurunda okur. Feyzullah ve Ali Cevat Ulusoy Efendi'ler aşığa bir mahlas vermeyi düşünürler, önce kendisine sorarlar. O da rüyasını onlara anlatır.

Rüyasında bir pir-i faninin kendisine "Semaî" adını verdiğini söyler. Çelebiler de bu adı uygun görürler ve bundan böyle yapıtlarında bu adı kullanması için kendisine şu belgeyi verirler:

"Turhal'ın Vazanya köyünden Hasan Halife Bostankollu evlatlarından Ethem oğlu Muharrem Oylum, buraya gelip Dergâh-ı Hazretpiri ziyaret ve bizimle görüşmüş bulunmakla işbu ziyaretini mübeyyin isteği üzerine işbu ziyaretname mumaillehy Muharrem Ağa'ya verildi.

Demelerinde "Semaî" mahlasını kullanması da uygun görüldü.

2 Eylül 1962" (Semaî, 1973: 23)

Semaî Baba'nın soy kütüğü ve mahlasına ilişkin bir diğer belgede de şunları okuyoruz:

"Muhuddini Arabî sulbünden Bostankollu Hasan Halife evlatlarından olup Tokat'ın Turhal ilçesi Ayrancınarı (Vazanya) köyünden olup halen Turhal'da ikamet eden Ethem oğlu Muharrem Oylum namı diğer Âşık Semaî her hususta ehil ve muktedir olmakla bu ocağa mensup talibanın kendisine hürmet, itaat inkıyatta bulunmaları hususuna işbu icazetname Âşık Semaî, Muharrem Oylum yedine ita kılınmakla cümleye selam ve beyan-ı muhabbet olunur.

17 Ağustos 1973" (Semaî, 1973: 24)

Semaî, demelerini genellikle doğaçlama (irticalen) ve bağlama eşliğinde söylemiştir. Ezgi olarak da çoğunluk Alevi – Bektaşî tarikatının alışlagelmiş beste formlarını kullanmıştır; ancak bazı deyişlerini kendine özgü bestelerle okumuştur. Saz eşliğinde doğaçlama yapma dışında kalem şuarası tarzında da şiirler yazmıştır. Semaî Baba'nın ilk mesleği çiftçiliktir. Köyünden Turhal'a göç ettikten sonra ticaretle uğraşmaya başlamıştır. Ancak o, âşıklık geleneğimizi halen fiilen sürdüren ve bu geleneğimizi özgün biçimiyle yaşatmaya çalışan sayılı ozanlarımızdan birisi

olmuştur. Otuz yılı aşkın bir zamandır elinde sazı, dilinde sözü yurt içinde ve dışında köy köy, il il gezip durmakta yüzyıllardır kuşaktan kuşağa akıp gelen ozanlık töremizi büyük bir özveriyle yaşatma savaşıını vermekte, insanlarımızı sazıyla ve sözüyle uyarmaya çalışmıştır.

Âşık Semaî ata yadigârı bu geleneğimizi sürdürmek için verdiği uğraşları şöyle anlatmıştır:

“ 1968 yılında ilk olarak Türkiye Âşıklar Bayramı’na katıldım. İki dalda ödül aldım. 1972 yılında Konya Âşıklar Yarışması’nda “Birliğe Çağrı” adlı şiirimle birincilik ödülü kazandım. Yine aynı yıl Hacı Bektaş Veli Törenleri’nde Hacı Bektaş’a Sesleniş dalında da birincilik elde ettim. 1974 yılında Konya Turizm Derneği tarafından Muhammet - Ali ödülünde altın madalya ile ödüllendirildim. Bunların dışında birçok yerde yarışmalara katılıp dereceler aldım. Ankara, İstanbul, Malatya, Niksar, Almus, Erbaa... vb. il ve ilçelerden düzenlenen yarışmalarla çeşitli derecelere girdim.

1973’te Topkapı Plakçılık’ta bir plak yaptım; ayrıca Bahar Kasetçilik’e de eşimle birlikte bir kaset doldurduk. TRT (Ankara, İzmir) arşivlerinde doldurulmuş kasetlerim bulunuyor. Kültür Bakanlığımız ise on sekiz şiirimi bakanlık arşivlerine kaydetmiş. Halk Kültürü’nü Araştırma Dairesi Yayınları Halk Edebiyatı Dizisi’nde (Anakara, 1991) ve yine Bakanlığın Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi’nde (Ankara, 1992) şiirlerim ve kısa bir yaşam öyküm yayımlanmıştır. Ayrıca, kendim de eserlerimi Erenlerin Bağından (1973) ve Âşık Kul Semaî Baba Divanı, Nefesleri ve 12 Hizmet (1991) adlı iki kitapta topladım.

Bu etkinliklerimin yanı sıra çevremde ozanlığa heves eden genç yeteneklere de yardımcı olup onların yetişmesine katkıda bulundum. Âşık Söylê (Salih Yıldız, Savcıköy-Zile), Âşık Kadir (Kadir Türk, Çaylı), Âşık Gerçekî (Hamza Sümer, Çekerek- Yozgat), Âşık Aydın Ali (Ali Söyleyen, Zile) gibi âşıklara yol göstermeye çalıştım. İstekli tüm gençlere âşıklık sanatını öğretmek için kapım açıktır; çünkü bu güzel geleneğimizi sürdürmek ulusal bir görevdir.”¹²⁰

¹²⁰ (Semaî, 1973: 25)

4.6.4. Âşık Kul Semaî'nin Şiirlerinde Dış Yapı

Âşık Semaî şiirlerini; nazım birimi, nazım şekli, ölçü, ölçü kalıbı, durak, uyak-redif gibi biçim özellikleri açısından klasik halk yazınınımızın (âşık edebiyatı) ilke ve kurallarına uygun söyleyip yazmıştır. Dil, anlatım ve biçim (üslup) olarak da kendine özgü bir düzey yakalayabilmiştir. Günümüz halk Türkçesini başarılı bir şekilde (yer yer Tokat ağzından da örneklerle) kullanmıştır. Yalnız, tarıkata ilişkin demelerinde zorunluluktan ötürü eski sözcük, deyim ve terimlere de yer vermiştir.

Öz-içerik (konu, duygu...) olarak Semaî'nin şiirleri çok yönlüdür. O, akla gelebilecek her konuda şiir üretmiştir. Şiirlerinin önemli bir kısmı din, tarikat ve tasavvuf (Alevi-Bektaşî) inancını, düşüncesini işlemiştir. Ancak o, yaşadığı çağın, toplumun sosyal, siyasal, kültürel, ahlaksal ve ekonomik sorunlarına da yabancı kalmamış, halkın içinden yetişen bir halk ozanı olarak halkı doğrudan ilgilendiren bu gibi yaşamsal sorunları ince bir duyarlılıkla dile getirmiştir.

Âşık Kul Semaî, şiirlerinde zaman zaman bireysel sorunlarını (aşk, sevgi, özlem, gurbet, ayrılık, acı, hüzn, neşe, mutluluk, hastalık, ölüm...) da aynı duyarlılıkla işlemiştir. O, Turhallı bir ozan olarak yetiştiği yörenin doğal, turistik, coğrafi ve tarihi güzelliklerini de başarılı bir biçimde şiirleştirmiştir.

4.6.5. Âşık Kul Semaî'nin Şiirlerinde İç Yapı

4.6.5.1. Âşık Kul Semaî'de İşlenen Ana Duygular

1. Âşık Kul Semaî'de Doğa

Anadolu'da insanlar doğayla iç içe yaşarlar. Doğanın gerçekleriyle kendi gerçeklerini birleştirirler. Doğayı sadece içinde yaşanılan bir yer olarak değil, kendilerinden bir parça gibi görürler. Sevgilerini, özlemlerini, sılaya olan hasretlerini de yine doğayla birlikte ele alıp şiirlerine dökmüşlerdir. Âşık Kul Semaî de yüreğindeki doğayla bağdaştırarak anlatmıştır. Geçimini çiftçilikle sağlamış olan Âşık Kul Semaî doğayla iç içedir ve bunu şiirlerinde de yansıtmıştır. Yaşadığı yeri ve eşine olan sevgisini anlatırken de şiirlerinde doğa unsurlarına yer vermiştir.

Bir rençperim çok çiftçilik eyledim

Tarlam bolca ürün vermezdi bana

Bir zaman at koştum öküz hovladım

Şansıma yiğidi gelmezdi bana (Semaî, 1973: 15)

dörtlüğünde çiftçilik yaptığını anlatırken doğa unsurlarından yararlanarak anlatmıştır. Yoksul bir ailenin çocuğu olan Âşık Kul Semaî, ailesini geçindirmek için zor şartlar altında çalıştığını dile getirmiştir.

Ayrıca Âşık Kul Semaî, yaşadığı coğrafyaya olan sevgisini de şiirlerinde dile getirmiştir.

Yüksek yaylaların temiz havası

O soğuk suyunun çamdır kurnası

Anadolu tabiatın anası

Güzel Anadolu'm sende neler var (Semaî, 1991: 140)

Kimi şiirlerinde doğup büyüdüğü köyünü, yaşadığı yerleri betimlemiş ve memleketine olan hayranlığını dile getiren güzellmeler söylemiştir. Bu şiirlerinden biri de Turhal'ı anlattığı şiiridir.

Dört tarafı dağlar ile çevrili

Bir cennet ovası vardır Turhal'ın

Bağ bahçesi güzel aşıldır dalı

Lezzetli meyvesi vardır Turhal'ın (Semaî, 1973: 42)

Âşıkların sevdiklerine olan hislerini anlatırken doğa unsurlarından yararlanmalarının örneğini Âşık Kul Semaî'de de görmekteyiz.

Gelir diye yollarıma bakasın

Ateşini gizli gizli yakasın

İlkbaharda çayır çimen dikesin

Bahçendeki açan güller ağlasın (Semaî, 1991: 68)

Bu dörtlüğünde sevdiğine olan sitemini doğa unsurlarını kullanarak anlatmaktayken kimi şiirlerinde ise sevdiğini turnaya, sevdiğinin yüzünü güle ve nergise benzetmiştir.

Çarkı devran edip gelesin bize

Cemaliniz benzer güle nergise

Siz şelve verdiniz şu gönlümüze

Turnam bizim ile uğra bir daha (Semaî, 1973: 73)

Doğayı âşıklar şiirlerinde sevgilerine seslenirken ya da duygularını dile getirirken kullanır ve doğa unsurları sayesinde daha etkili bir anlatım sağlamış olurlar.

Çiçeklerin rengin saysam sayamam

Ömür boyu koklasam doyamam

Hediye için koparmaya kıyamam

Tabiatı güzel eder çiçekler (Semaî, 1991: 165)

2. Âşık Kul Semaî'de Gurbet

Her dönemde âşıklar doğup büyüdüğü yerlerden ayrılp başka yerlere giderlerdi. Sazlarını alıp diyar diyar gezen âşıklar şiirlerinde memleketlerine olan özlemlerini de dile getirmişlerdir. Bu âşıklardan olan Âşık Kul Semaî de geçimini sağlamak ve sanatını icra edebilmek için sazını alıp gurbete çıkmıştır. Bunu şiirlerinde şöyle ifade etmiştir:

Aşkına yol göründü sevdiğim
Sensiz gidersem o yollar ağlasın
Gurbette kalırsam sazla baş başa

Sazım figan etsin teller ağlasın (Semaî, 1963: 77)

dörtlüğünde eşi Âşık Nevruza Bacı'ya gurbete çıkacağını bildirmektedir. Eşini ve çocuklarını geçindirmek için âşıklığa başlayan ve geçimini bu şekilde sağlayan Âşık Kul Semaî ailesine olan özlemini şiirlerinde dile getirmiştir.

Diyarı gurbette Mecnun misali
Döndürür gurbette Leyla hayali
Vücudumda kaptan canımın canı

Yüzdürür nehirde gider eğlenmez (Semaî, 1991: 210)

Aşkla karıştım çok yele
Can bülbulü döner güle
Hasta hasta gurbet ele

Yürüdüm kuzum yürüdüm¹²¹(Semaî, 1973: 66)

¹²¹ 22.10.1971'de Konya'da âşıklar bayramına davet edilen Âşık Kul Semaî, hasta olduğu halde Konya Âşıklar Bayramı'na katılmak niyetinde olduğunu kuzularına söyledi. Konya'ya gitmem lazım; yoksa yaşayamam dedi. Semaî'nin 6 çocuğu her birden "Baba hastasın gitme." dediler. Aşk bu, esri olmuş aşkına. Evinden çıkmadan bu mısraları söyledi.

diyen Âşık Kul Semaî âşıklığa öyle bağlıdır ki âşıklık söz konusu olunca gözü hiçbir şey görmemektedir. Hasta hasta yollara düşmek dahi onu bu sevdadan alıkoyamamaktadır.

Şu gurbet elleri mekân tutanlar

Size bizim illerden selam getirdim

Ayrılığın acısını çekenler

Size bizim illerden selam getirdim¹²²

sılaya gurbet olmayı çok iyi bilen Âşık Kul Semaî, gittiği yerlerde kendi gibi sılaya gurbet olanların özlemlerini şiirleriyle dile getirmiştir. Onların neler hissettiğini, ailelerine olan özlemlerini de yine şiirlerinde vurgulamıştır. Bu dörtlük de bunlardan biridir.

Gönül arz eyledi gurbet elleri

Kısım kısım saza düzdüm telleri

Beni Mecnun etti dostun dilleri

Bir zaman gurbette döndüm ha döndüm(Semaî, 1973: 10)

diyen Âşık Kul Semaî sıladan uzaklaşıp geçimini sağlamak için gurbette kaldığını anlatmıştır. Gurbette kaldığı yılları ve çektiği sıkıntıları şiirlerinde sık sık dile getiren âşık bu dörtlüğünde kendisini Mecnun'a benzetmiştir.

¹²² Âşık Kul Semaî'nin ölmeden önce tuttuğu ve yayımlanmamış şiir defterinden alınmıştır. "22.11.1992'de oğlum Sadettin Oylum ve eşi m Nevruz'la bizi Viyana'ya davet etmişti. Avusturya, Bektaş Derneği bir gece hazırlamıştı. Dernek başkanı Sayın Nuri Dede bizden de iki yerde sazımla katılmamı istemişti. Sahneye çıktığımızda canlar sizlere sıladan selam getirim, onu size sazımla söyleyeyim deyip yıllarca yârine, yavrusuna hasret kalanlara bu mısraları seslenmişim."

3. Âşık Kul Semaî'de Tanrı Sevgisi

Ruhun kendisini Tanrı sevgisine bağlama ve adama olarak da yorumlanan tasavvuf, İslâmiyet'in kaynaklarından hareketle dini prensiplerin konu ile ilgili yönlerini inceleyen, derinleştiren, bunları yaşam kuralı biçimine sokup başkalarına aktarma yollarını gösteren bir etkinliktir. (Yardımcı, 2009: 27) Âşık Kul Semaî de birçok âşık gibi şiirlerinde Tanrı sevgisini dile getirmiştir.

İnsan beytullahtır lakin mevkisini bilecek

Er kişi ebedi ölmez güz gidip yaz gelecek

Ölüm vardır nefsi ile hem ölmeden ölecek

Ölmeden ölenler ölmez öldürmene lüzum yok (Semaî, 1973: 39)

diyen Âşık Kul Semaî, kişinin her şeyden ilgisini keserek bütün benliğiyle Tanrı'ya yönelmesini ifade etmiştir. Bencillikten kurtulma olan tasavvufla insan nefisini terbiye edip nefisini öldürür.

Hayli yıldır Hak aşkınla gezerim

Ne cemalin gördüm ne de gördürdün

Varlığını kalp evimde sezerim

Ne muradım verdin ne de verdirdin (Semaî, 1991: 176)

dörtlüğünde Tanrı sevgisini ve onun kalbindeki yerini dile getirmiştir.

Ledünden ders aldım dedim Bismillah

Hocam ne dediyse dedim eyvallah

Yüzüm Allah nuru gönlüm Beytullah

Kendin fehmet meze fani dediler (Semaî, 1973: 39)

deyişinde de yine Allah sevgisini dile getirmiştir. Birçok âşık gibi Âşık Kul Semaî de şiirlerinde Allah sevgisini işleyerek kalbinde Allah sevgisinin olduğunu anlatmıştır.

4. Âşık Kul Semaî'de Din Ulularına Duyulan Sevgi ve Saygı:

Âşıklar şiirlerinde din ulularına duydukları sevgi ve saygılarını da dile getirmişlerdir. Kendilerinden önce gelen ve insanların sevgilerini kazanan kişilerin izlerinden gidip onlar gibi doğru yoldan ilerlemeyi amaçlayıp şiirlerinde de bu din ulularına değinmişlerdir. Âşık Kul Semaî de şiirlerinde kutsal sayılan ve âşıkların kendilerine örnek aldıkları kutsal kişilere değinmiştir.

Ey Semaî yola sergerden misin

Bin dokuz yüz altmış iki devahım

Hünkâr Hacı Bektaş ulu dergâhın

Ziyaret eyledim veliyullahı (Semaî, 1973: 54))

diyen Âşık Kul Semaî Hacı Bektaş Veli'ye duyduğu sevgisini dile getirmiştir. Bilgeligi, ermişliği ve kerametleriyle Hacı Bektaş Veli Anadolu ve tüm Türk coğrafyasında âşıkları büyük ölçüde etkilemiştir.

Gezeler Muhammet Ali yolunda

Hünkâr Hacı Bektaş Veli yolunda

Erenleri sevip kendi gönlünde

Bulana da kurban buldurana da (Semaî, 1973: 17)

dörtlüğünde Âşık Kul Semaî Hacı Bektaş Veli'nin yolundan gittiğini belirtmiş ve Hacı Bektaş Veli'ye olan sevgisini ve saygısını şiirlerinde sıkça dile getirmiştir. İnsanların ulu kimseleri, eğer inanıp doğru yoldan şaşmazlarsa kendi gönüllerinde bulacaklarını vurgulamıştır.

Aşkına düşeli divane oldum

Dertlerin dermanı yar Hacı Bektaş

Dergâhına geldim niyaz eyledim

Yeşil libas giymiş er Hacı Bektaş (Semaî, 1991: 106)

Hünkâr Hızır ile seyyah ederdi

Horasan'dan Ruma gelişine bak

Bir çiftçi tarlaya bostana ekerdi

Bostancı yanında duruşuna bak (Semaî, 1973: 11)

diyen Âşık Kul Semaî bu dörtlüğünde; Hacı Bektaş Veli'nin Horasan'dan Hızır ile Rum diyarına gelişinde Kayseri'nin Saklan Kalesi yanında ilkbaharda yol kenarında bostan eken Hasan Baba ile karşılaşmasını anlatmıştır.

Yunus, Yunus Emre olmanın için

Hünkâr dergâhını sorandır Yunus

Aluç verip buğday almanın için

Pir Hacı Bektaş'a varandır Yunus (Semaî, 1991: 223)

dörtlüğünde Yunus Emre'nin Hacı Bektaş Veli'nin dergahına gidişini ve Tanrı'ya ulaşma yollarını Hacı Bektaş Veli'den öğrenme fırsatını saflığı yüzünden kaçırdığı anlatılmıştır.

Emre uyup Yunus Emre olunca

Aşkla dolup can gözle hak görünce

Hoşgörü sevmeyi insana verince

Karanlığa ziya verendir Yunus (Semaî, 1991: 224)

dörtlüğünde ise Yunus Emre'nin insan sevgisini ve bu sevgi sayesinde karanlığı yok ettiğini dile getirmiştir. Kendisine Yunus Emre'yi örnek aldığını ve ona olan saygısını şiirlerinde dile getiren âşık, Yunus Emre'deki hoşgörü ve alçak gönüllüğe olan beğenisini belirtmiştir. Hemen her âşığın kendisine örnek aldığı Yunus Emre, Kul Semaî'ye de örnek olmuştur.

5. Âşık Kul Semaî'de Alevilik Adap ve Erkânı

1-Bir Mürşide Bağlanmak: Mürşit tarikatın başkanıdır. Kişiye doğru yolu gösterir, dini toplantıların yönlendiricisidir. Kişi olgunluğa erişmek için tarikattaki mürşidin izinden gitmelidir. Şimdi artık tarikatlar kalktığından dini ibadetler Ayn-i Cem adı verilen toplantılarda yapılmaktadır. Burada mürşit yerinde dede vardır. Dede terbiye edicidir, üstattır, pirdir. Mürşidin nefesi hak nefesidir, mürşidini tanımayanın imanı yok gibidir. Yola girecek olan talip varlığını mürşide teslim eder; ondan el alır. Dedeler belli yerlerdeki ocaklara bağlıdır. Örneğin; Aydın'da Emiroğulları Ocağı, Kırıkkale'de Hasan Dede Ocağı. Mürşit yerindeki bu dedeler kendilerine bağlı olan köyleri gezer, dini hayatı canlandırır, anlaşmazlıkları giderir, dayanışmayı arttırır. Dedelik bir soy takip eder.

Semaî'nin piri İmam Rıza

Gönül ister ersin bu sırrınıza

Cemal'i Hüseyin birbirinize

Şüphesiz bir cemal göz kaşlarıyla (Semaî, 1973: 58)

diyen Âşık Kul Semaî kendisine mürşit olarak İmam Rıza'yı seçtiğini dile getirmektedir.

Bir mürşide bağlan gel olma âsu

Meyli dünya boştur zevki sefası

Münkirler Hüseyin'e vermediler su

Deryalar emrinde emri hüdâdır (Semaî, 1973: 85)

dörtlüğünde bir mürşide bağlanmanın gerekli olduğunu belirten Âşık Kul Semaî dünyanın geçiciliğine de vurgu yapmıştır.

İkrar verdik bir mürşide bağlıyız

O şahı sultandan dönen değiliz

Dostum yanağında gül ile nergis

Biz âşığız yâdı saran değiliz (Semaî, 1973: 72)

deyişinde ise bir mürşide bağlı olduklarını ve bu yoldan dönmeyeceklerini belirtmiştir.

2-Kendini Bilmek: Alevi geleneğinde olgun insan olabilmek için ilk şart kendini bilmektir. Dini, tasavvufi ve Bektaşiliğe ait şiirler yazan veya söyleyen şairlerde bu özellik görülür. Kendini bilmeyen bir kişinin Alevi topluluğunda yeri yoktur. Kendini bilmek Hakk'ı bilmektir.

Kur'an sende mevcut fahmeyler isen

Doğru rahi bulup cahdeyler isen

Dünyayı terk etmez hakiki insan

Yer altında çürümeye hacet yok (Semaî, 1973: 57)

diyen Âşık Kul Semaî Tanrı'nın, insanın özünde olduğunu, insanın ancak kendisini bilmesiyle gerçek bilgiye ulaşacağını anlatmıştır.

Kul Semaî-m sema insanın başı

Kendini fehmedip bilse bir kişi

Kişinin değeri kendi görüşü

Görüş başka varış başka er başka (Semaî, 1991: 169)

dörtlüğünde her şeyin insanda olduğunu, insanın kendini bildiğinde aslında evreni bildiğini ifade etmiştir.

İkilik yaratan sözü konuşma

Hak âdemde mevcut aman ha şaşma

Sen seni ıslah et bana karışma

Düzde doğru yürü dağ aşamazsın (Semaî, 1973: 90)

diyen Âşık Kul Semaî insanlara doğruluktan şaşmamalarını öğütlerken, Tanrı'nın insanda olduğunu ve insanın Tanrı'yı kendinde bulabileceğini anlatmıştır.

3- Olgunlaşmak İçin Geçilecek Yollar: Kişinin olgunlaşması tarıkata girmesi için maddi varlıklarından sıyrılması gerekir. Bunun için şu yollardan geçmesi gerekir:

a) Nefsi Öldürmek: Semaî şöyle ifade eder:

Eğer öldürürsen nefsini Hak'sın

Bir gün bu faniyi terk edeceksin

Hakkı hakikati fark edeceksin

Gafil gezip uyumana hacet yok (Semaî, 1991: 152)

diyen Âşık Kul Semaî, insanın Tanrı'ya ulaşabilmesi için nefsini öldürmesinin gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca nefsini öldürünce gerçeği fark edip içinde bulunduğu gafletten kurtulacağını da ifade etmiştir.

Semaî'm sana ne kendini tanır

Hakkı hiç sayanlar bir gün utanır

Nefse esir olmuş zevk sefa sanır

Çok görmezdim sazımı çalmaz olaydın (Semaî, 1973: 86)

dörtlüğünde nefsine esir olan insanların geçici olan dünya nimetlerine inanarak Allah'ı ve ona ulaşmayı umursamadıklarını belirterek bu durumdan duyduğu üzüntüyü anlatmıştır.

Sen seni ıslah et öldür nefsini

Kitabı doğru tut açma tersini

Benlik denizine atma sen seni

Gargolup gidersin yanaşılsa (Semaî, 1991: 163)

diyen Âşık Kul Semaî insanın kendine ve isteklerine dalıp Tanrıyı unuttuğunda zarar göreceğini anlatarak insanlara nefislerini öldürmelerini nasihat etmektedir.

Evlâdı resulsün cana canansın

Nefsini öldürüp galip olanın

Hak nuru hikmettir deme yalansın

Verir muradını talip olanın (Semaî, 1973: 48)

dörtlüğünde nefsi öldürüp Hakkı bulan kişinin muradına ereceğini ve huzura kavuşacağını anlatmıştır.

Mürşit bir deryadır körlere nihan

Nefsini öldüren olur pehlivan

Anka yükseklerde uçarsa her an

Aslı didar görmez kuş gelir gider (Semaî, 1973: 40)

diyen Âşık Kul Semaî nefsi öldürerek Hakka ulaşan kişilerin yani mürşitlerin bilgi deryası olduğunu belirtmiştir.

b) Şeriat: Dört kapı dizgesine göre insanı, İnsan-ı Kâmil aşamasına taşıma sıralamasında, ilk sırada yer alan ve ibadetle özdeşleştirilen, yol kurallarına uyma ve yol ulularına saygı yoluyla kendini eğitmesi evresi, Şeriat kapısını ifade eder. Bu kapının makamları şunlardır:

1. İman etmek (İnanmak).
2. İlim öğrenmek.
3. İbadet etmek.
4. Her türlü haramdan uzaklaşmak.
5. Ailesine faydalı olmak.
6. Çevreye hiçbir şekilde zarar vermemek.
7. Peygamber'in emirlerine uymak.
8. Şefkatli olmak.
9. Temizliğe dikkat etmek.
10. Yaramaz işlerden sakınmak.¹²³

¹²³ (Kervan, 'Aralık' 1998)

c) Tarikat: Tarikat kapısı, insanın dünyevi işlerde kendine özgü ve tamamen bağımsız iradesiyle nefsini kontrol altına alarak, her türlü kötülüğü kendinden uzaklaştırmak için bir yola girmeye denir. Bu kapıda kötülükler kişiden uzaklaştırılırken aynı zamanda iyi huyların ve iyiliklerin o kişide bir araya getirilmesi demektir. Bu kapının makamları şunlardır:

1. Tövbe etmek.
2. Mürşidin öğütlerine uymak.
3. Temiz giyinmek.
4. İyilik yolunda savaşmak.
5. Hizmet etmeyi sevmek.
6. Haksızlıktan korkmak.
7. Ümitsizliğe düşmeme.
8. İbret almak.
9. Nimet dağıtmak (cömert olmak).
10. Özünü fakir görmek.¹²⁴

d) Marifet: Marifet kapısı, kişinin Tarikat kapısında öğrendikleri ve ulaştıkları ile duygu ve ilimde en üst düzeye ulaşmak ve Tanrısal sırlara erişmektir. Bildiklerini özümseyerek bunu Tanrı'nın sunduğu verilerle derleyip yorumlama ve sunabilmektir. Basit bir dille ve anlatmak gerekirse örneğin tornacık mesleğini başarı ile öğrenen bir ustanın hünerlerini ortaya koyarak sanatını sergilemesidir. Demiri ateşte döverek ondan tabak, kaşık yapmaktır. Bu kapının makamları şunlardır:

1. Edepli (edeb) olmak.
2. Bencillik, kin ve garezden uzak olmak.
3. Perhizkârlık.
4. Sabır ve kanaat.
5. Hayâ (Utanma).
6. Cömertlik.
7. İlim.
8. Hoşgörü.
9. Özünü bilmek.
10. Ariflik.¹²⁵

¹²⁴ (Kervan, 'Aralık' 1998)

¹²⁵ (Kervan, 'Ocak' 1998)

e) **Hakikat:** Hak yolunda yürüyen tarikat yolcusunun geçmek zorunda olduğu manevi aşamalar olarak algılanan şiirlerde dört kapı kırk makam olarak belirlenen şeriat- tarikat- marifet- hakikat kavramlarını Âşık Kul Semaî de şiirlerinde dile getirmiştir. Bu kapının makamları şunlardır:

1. Alçakgönüllü olmak.
2. Kimsenin ayıbını görmemek.
3. Yapabileceğin hiçbir iyiliği esirgememek.
4. Allah'ın her yarattığını sevmek.
5. Tüm insanları bir görmek.
6. Birliğe yönelmek ve yöneltmek.
7. Gerçeği gizlememek.
8. Manayı bilmek.
9. Tanrısal sırrı öğrenmek.
10. Tanrısal varlığa ulaşmak ve Hakla bir olmak.¹²⁶

Evvel kapı şeriattır bilelim

Tarikat pirine yüzler sürelim

Marifet babından haber verelim

Hakikati saklamaya hacet yok (Semaî, 1973: 57)

dörtlüğünde Bektaşiler için önemli olan dört kapıya değinmiştir.

Şeriat tarikat marifet nedir

Sırrı hakikatte dersimizdedir

Hakka erem dersin nefsini öldür

Nefse esir olan haktan cüdadır (Semaî, 1973: 85)

dörtlüğünde ise Âşık Kul Semaî, Hakka ermenin yolunun insanın nefsinin öldürmesinden geçtiğini ve insanın ancak nefsinin öldürmeyi başardığında tam olarak Hakka ulaşacağını vurgulamıştır.

¹²⁶ (Kervan, 'Ocak', 1998)

Hakikat sırrına ereyim dedim

Can gözümle hakkı göreyim dedim

Dostla alışveriş edeyim dedim

Elinde sermayen hani dediler (Semaî, 1973: 42)

diyen Âşık Kul Semaî, Hakka ermenin yolunun şariat- tarikat- marifet- hakikat kapılarına ulaşmaktan geçtiğini belirtmektedir. Ayrıca nefsine uyup ona esir olan kişinin bu kapılara ulaşamayacağını da ifade etmiştir.

4- Sır Vermemek: Alevilik törelerine göre tarikata giren ve bir mürşide bağlanan bir kişinin sır vermemesi gerekir.

Hakla kul arası yedi kat perde

Son perde kalkmadan yok derman derde

Derler bu perdeyi görenler nerde

Sır vermez bu sırra erenlerimiz (Semaî, 1973: 82)

Âşıklar bir mürşide bağlandıklarında ya da bir tarikata girdiklerinde orda öğrendiklerini ve ulaştıkları olgunluğu kimseye aşikâr etmezler.

Âşık Kul Semaî bunu şöyle ifade eder:

Hakikat sırrına ereyim dedim

Can gözümde hakkı göreyim dedim

Dostla alışveriş edeyim dedim

Elinde sermayen hani dediler (Semaî, 1973: 42)

Kişinin sırrını sorayım dersin

Soruş başka sorgu başka sır başka

Sırrın hazinesin göreyim dersin

Gören başka gözlü başka kör başka (Semaî, 1973: 22)

5- Zikir Etmek: Âşık Kul Semaî şöyle ifade etmiştir:

Âşıklar sarrafa malın satmalı

Benlik kin kibri taşra atmalı

Bazı dervişane zikir çekmeli

Gönlün dilin fikrin illallahı bul (Semaî, 1973: 56)

6-Arif Kişiler Tarafından Cahillerin Hor Görülmemesi: Âşık Kul Semaî şöyle ifade etmiştir:

Arif isen her âdemi hor görme

Gel can gözünü aç bağlı durma

Sultan pazarının yolu zor sorma

Aşk gömleği ateş giymek zor imiş (Semaî, 1973: 15)

diyen Âşık Kul Semaî olgunluğa eren bir kişinin diğer insanları hor görmeyeceğini dile getirmiştir. Asıl olgunluk; başka insanlara yol göstermek ve onları doğru yola sevk etmektir.

Türlü mahsul vermez yüksekte durman

Mahsulü yetişip sürülmez harman

Hiç kimseye kötü deyip hor görmen

İnsanların gizli varı belli olmaz (Semaî, 1973: 75)

dörtlüğünde insanları dışarıdan görüp hor görmenin yanlış olduğunu, insanların içlerindeki zenginliğin dışarıdan bakmakla belli olmayacağını belirtmiştir.

7-Kâinatın Yaradılışı: Aleviler peygamber sülalesinden geldiklerine inanırlar. Kâinat Allah'ın görüntüsüdür, Allah güzelliğini görmek için kâinatı yaratmıştır. Kâinat bir aynadır düşüncesini benimseyen tasavvuf felsefesine inanırlar.

Âşık Kul Semaî bunu şöyle ifade etmiştir:

Devri daim eden senden sanadır

İnsan Ümmül Kur'an insan dünyadır

Kişi Kavnü Mekân arşu semadır

Sema başka turap başka yer başka (Semaî, 1973: 22)

8- Mezhep ve Tarikat Mücadeleleri: Âşık Kul Semaî bunu şöyle ifade etmiştir:

Deşti Kerbela'nın Hüseyini idi

İmam Rıza oldu çok zehir içti

Eyüp gibi yedi sene dert çekti

Zakine'ye yara açtı gidiyor (Semaî, 1973: 76)

9-On İki İmam ve Onlarla İlgili İnanmalar: Caferi'ye mezhebinin erbapları Hz. Muhammet'in ölmeden önce yerine Hz. Ali'yi imam tayin ettiğini, Ali'den sonra oğlu Hasan ve Hüseyin olmak üzere babadan oğla geçerek on iki imamın imamlığa hak kazandığına, diğer halifelerin bu makamı zorla aldıklarına inanırlar.

Âşık Kul Semaî bunu şöyle ifade etmiştir:

Aliyül azimdir Ali neslini

Urum erlerinin aldı postunu

Musa'yı Kazım'ın sulbü aslını

Ziyaret eyledim Nebiyullah'ı (Semaî, 1991: 234)

İkrarımız hak Rıza'nın yolundan
 Dost mesuldür bu Semaî kulundan
 Ruhun gıdasını lebbi balından
 Meyli muhabbete kanan değiliz (Semaî, 1973: 72)

Sulbün Muhammet Ali'den
 On iki imam nurundan
 İster sor kızıl deliden
 Hacı Bektaş Hacı Bektaş (Semaî, 1973: 104)

Ey benim gül yüzlü mahım
 Çektirme cevriyle cefa
 Pirim İmam Rıza Şahım
 Çektirme cevriyle cefa (Semaî, 1973: 103)

Kul Semaî Hak Rıza'ya yüz sürdüm
 Terki dünya olup ölmeden öldüm
 Muhammet Ali'yi Bektaş'ta buldum
 Muhiplerin sultanı o dediler (Semaî, 1973: 42)

10- Kutsal Sayılar: Türk kültüründe sayılar çok önemli bir yere sahiptir. Bunların büyük bölümü geleneksel kültürden ve dini inançlardan kaynaklanmaktadır. Yedi sayısı da bu sayılardan biridir ve Orta Asya'daki Türk boylarından günümüze kadar Türk halk inançları ile günlük yaşamlarında en çok sözü edilen sayıdır.¹²⁷

¹²⁷ (Yardımcı, 2003: 227)

Âşık Kul Semaî bunu şöyle ifade etmiştir:

Biz âşıklar kalleş kalleş gezeriz

Yediden yetmişe kafeleyiz biz

Deyimleri kalp deftere yazarız

Bir gizli varlığız defineyiz biz (Semaî, 1991: 215)

Deşti Kerbela'nın Hüseyini idi

İmam Rıza oldu çok zehir içti

Eyüp gibi yedi sene dert çekti

Zakine'ye yâre açtı gidiyor (Semaî, 1973: 76)

dörtlüklerinde Âşık Kul Semaî kutsal sayılardan yediye kullanmıştır.

Kırklar meydanına girdiğin zaman

Bunlar Ehli Beyit nurudur inan

Gök eşiği çiğnemeyin aman ha aman

Dostlar bu törene sefa geldiniz (Semaî, 1973: 35)

diğer kutsal sayılar gibi kırk sayısı da kutsaldır. Halk masallarında, hikâyelerinde olduğu gibi âşıklar da şiirlerinde bu sayıyı kullanmışlardır. Kırk sayısı ise daha ziyade İslam toplumunun günlük yaşamında en çok kullanılan sayıdır. İçinde kırk sayısı geçen isim ve deyimlerin bazıları şunlardır: kırkpınar, kırk haramiler, kırk-ikinci yağmurları, kırk bir kere maşallah, kırk yılın başı, kırk yılda bir, kırk yıllık dost, bir fincan kahvenin kırk yıl hatırının olması...

Kırk sayısının özel ve uğurlu bir sayı olduğuna, bazı tabiat varlıklarını temsil ettiğine çok eski çağlardan beri inanılır. Dinde, matematikte, astronomide, astrolojide, edebiyat ve tasavvufta ayrı ayrı anlamları vardır. Kırk sayısı eski Mısırlılarda gök varlıklarının kendi yörüngeleri üzerindeki dönüm sürelerini gösterir. Tevrat'ta da insanın yaş dönemlerini belirtir. Muhtemelen 'kırkından sonra azmak' ya da 'kırkından sonra saz çalmak' deyimleri de burada kaynaklanır.

6. Âşık Kul Semaî'de Yoksulluk:

Yoksulluk; âşıkların şiirlerinde değindikleri ortak konuların başında gelir. Her âşık geçimi sağlamak için alır sazını omzuna çıkar gurbet ellere. Yoksul bir ailenin çocuğu olan Âşık Kul Semaî de şiirlerinde yaşadığı yoksulluğu dile getirmiştir. Evini geçindirmek için birçok yola başvuran âşık, âşıklığa da bu amaçla başlamıştır. Sazını omzuna alıp diyar diyar gezerek âşıklık sanatını icra eden Âşık Kul Semaî hem gönül verdiği satını icra ederken hem de evini geçindirmiştir.

Bir düşündüm fakirliği terk edem

Tarlam seni sürüp sürüp terk edem

Kader böyle derdi babamla dedem

Tembellik fakirlik demezdi bana (Semaî, 1973: 16)

diyen Âşık Kul Semaî yoksulluğun getirdiği sıkıntılardan yakınmaktadır. Fakir bir aileden gelen âşık bu durumu ve çektiği sıkıntıları şiirlerinde dile getirmiştir. Oldukça zor şartlar altında bir yaşam süren Âşık Kul Semaî, âşıklığa da geçimini sağlamak amacıyla başlamış, daha sonra âşıklığa gönülden bağlanmış ve bir daha da âşıklıktan vazgeçememiştir.

Çalışanlar türlü mahsul yetiştirir

Varlık insana saadet getirir

Arı çiçek derer balın artırır

Kovanın içinde ballar ne güzel (Semaî, 1973: 88)

dörtlüğünde olduğu gibi kimi şiirlerinde ise varlıklı olmanın yararlarından bahsetmiştir. Yaşamı yoksullukla geçen aşığın da içinde rahat yaşamaya karşı bir arzu vardır. Bunu da şiirlerinde dile getirmiştir.

4.6.5.2 DEVLET BABA

Sazla sözle senle konuşacağım
 Çok istekler sende yâr devlet baba
 İlgili bakana danışacağım
 Arzum milletime kâr devlet baba

Hâl ehlidir baba halden bilenler
 Yardımcı olur uluları sevenler
 Hacı Bektaş törenine gelenler
 Burada çekiyor zor devlet baba

Bu ilçeye yaptır otel moteller
 Bize yardım eylemez asla eller
 Çok yaralar sarar sendeki eller
 İlçenin yarasın sar devlet baba

Bu ilçeye teşkilatlar kurulsun
 Turistlerce hakikatler görülsün
 Televizyondan radyolardan duyulsun
 Bunun imkânları var devlet baba

Hünkârdır devletçe yön veren bize
 Eşit hak tanıyan erkeğe kıza
 Âşık Kul Semaî seslenir size
 Pirin konusunda dur devlet baba¹²⁸

¹²⁸ (Semai, 1973: 28) Ünlü ozanın hünkâra seslenişten birincilik aldığını saziyla sözüyle devlete seslenişini devlet Hacı Bektaş'a oteller yaptırın başlıklı yazısını Türk basını 19-8-1972 tarihli Tercüman Gazetesi yayımlamıştır.

4.6.5.3. ERSİN KEÇECİ BABA

12 İmam Musakazim İmam Rıza'dan gelen
Sulpten sulbe gelen hikmet sırsın Keçeci Baba
Urum diyarına gelip halkı irşat eyleyen
Hünkâr gibi hikmetin çok pirsin Keçeci Baba

Yurdumuzu korumak için yetiştirdin oğlun Ali Haydar'ı
Vatan için şehit olmuş o erlerin her biri
Beş parmak dağında gören söyler Keçeci Pir'i
Cephelerde ordumuzla birsin Keçeci Baba

Ehli Beytin nuru baki hem doğar hem dulunur
Er olanlar don değişir kahi gider kâh gelir
Kâh derünü sultan kahi Kasım Pehlivan olur
Âşıklarda pehlivanda varsın Keçeci Baba

Padişahın isteğiyle sarayına varansın
Eşik altında Kur'an var deyip orda duransın
Keramet göster deyince yünü keçe serensin
Keçeci fermanın alan nursun Keçeci Baba

Fedainin sükûtunun Arif oğlunun cananı
Sensin Şah Mahmut'u Veli gönüllerin sultanı
Akıllının delilerin tabip üstü lokmanı
Semaî'm der muratları versin Keçeci Baba¹²⁹

¹²⁹ (Semaî, 1991: 29) Halk söylencelerine göre Keçeci Baba; Horasan'dan Anadolu'ya gelen türbesi Tokat ili, Erbaa ilçesi, Keçeci köyünde bulunan Sancaklı evliyalarındandır. Ayrıca zamanın önemli sanatlarından olan keçeciliğin en büyük ustasıdır.

4.6.5.4. AHI KEÇECİ BABA

Muhammet Mustafa Ali soyundan

Gelen sensin Ahı Keçeci Baba

Akıllının delilerin halinden

Soran sensin Ahı Keçeci Baba

Zincir zapt etmeyen deliler gelir

Tekkende bağlanır bir gece kalır

Sen himmet edersen akıllı olur

Akıl veren sensin Keçeci Baba

Şah Mahmut'u padişah davet eylemiş

Derviş bir keramet göstereceğini demiş

Yün istemiş keçe olmuş serilmiş

Seren sensin Ahı Keçeci Baba

Delik taşı Horasan'dan atansın

Anadolu'da bulup mesken tutansın

Nice nice keramete yetensin

Bir hikmetsin Akı Keçeci Baba

Ali Haydar padişahın çabası

Şehit olmuş Rusya'dadır türbesi

Bir ah çekmiş bu Keçeci Babası

Ah eyleyen Ahı Keçeci Baba

Semaî'm bu erler çok çekmiş zahmet

Haydar azizini etmiş emanet

Ey Keçeci Sultan sevene himmet

Veren sensin Ahı Keçeci Baba¹³⁰

¹³⁰ (Semaî, 1991: 90)

4.6.5.5. YÂR AZİZ BABA

Muhammet Ali'nin neslinden gelen
Dertlerin dermanı yar Aziz Baba
Bunca dertlilere dermanın veren
Sızlayan yarayı sar Aziz Baba

Aslın neslin 12 İmam'dan geldi
Size hizmet eden himmetin aldı
Zaman geldi törenlerin yapıldı
Size gönül vermek kâr Aziz Baba

Törenine her taraftan gelmişler
Koç kuzulu kurbanları kesmişler
Sazlar coşa gelmiş cemde kurmuşlar
Kuranlara himmet ver Aziz Baba

Aziz Baba Keçeci Hazreti Hünkâr
Sanmayın bu erler toprakta yatar
Türk harp etse kılıçlardan kan akar
Nice hikmetiniz var Aziz Baba

Kul Semaî'm Aziz'ime kul olsam
Dergâhına gelenlere yol olsam
Bir ustadan aşî almış dal olsan
Erenler lokma edip yer Aziz Baba¹³¹

¹³¹ (Semaî, 1991: 92) Tokat'ın Turhal ilçesine bağlı Karkın köyünde yatan Aziz Baba'nın Keçeci Baba'nın torunu olduğu bilinmektedir.

4.6.5.6. ACABA

Kısmet olup dostlar size gelirsek

Kimler ikrarında durur acaba

Sağ olup da sağ olanı görürsek

Kimler ölür kimler kalır acaba

Gerçek talip ikrarında dururlar

Hizmet eyleyenler himmet alırlar

Sağ olanlar cem evine gelirler

Kimler yatar kimler gelir acaba

Muhip olan cem evine gelenler

Entemutu sırra mazhar olanlar

Can gözüyle dost cemalin görenler

Kimler görmez kimler görür acaba

Göz kamaşır baksan pirin nuruna

Gerçek muhip bakar ahret karına

Cem evinde fatımanın darına

Kimler durmaz kimler durur acaba

Kul Semai'm mürşidini bilirler

Hizmet eyleyenler himmet alırlar

Gerçek ölmez don değişir gelirler

Kimler gelmez kimler gelir acaba¹³²

¹³² (Semaî, 1991: 217)

4.6.5.7. GÖR AVRUPA'DA

Avrupa'yı şöyle tarif edeyim
Yaşam özgürlüğü var Avrupa'da
Üçüncü kez gittiğimi söyleyeyim
Ne var ne yok diye sor Avrupa'da

Yeşilsiz fidansız yer göremedim
Geçim sıkıntısı zor göremedim
Fabrikaların bacasını sayamadım
Çalışma imkânı var Avrupa'da

Yer altında trenler gidiyor
Çalışanlar görkü neler ediyor
Bizimkiler ele boyun eğiyor
Mecburi kalıyordur Avrupa'da

Herkes işten gelip işine gider
Zannetme hayalin peşine gider
Pazardan pazara ibadet eder
İbadet nasılmış gör Avrupa'da

Almanya, Fransa, Avusturya'da
Avrupa özgürdür koca dünyada
Bir sosyal adalet vardır bunlarda
İşkence ne demek zor Avrupa'da

Otoban yolları her tarafında
 Fabrikatörleri kâr tarafında
 Saat beşte patron işçi yanında
 Çalışmak nasılmış gör Avrupa'da

Semaî eşimle dört devlet gezdim
 Yurdum geri kalmış kendimi üzdüm
 Gördüklerimi Hamburg şehrinde yazdım
 Hakk'ın has kulları var Avrupa'da¹³³

¹³³ (Âşık Kul Semaî'nin 21.03.1997 tarihinde eşi Nevruza Bacı ile Almanya'ya davet edildiğinde okuduğu ve yayımlanmamış şiiri.)

4.6.5.8. BULANA KURBAN

Hünkâr dergâhından dört mihman geldi
 Gelene de kurban gönderene de
 Gelip de Turhal'da mihmanım oldu
 Olana da kurban oldurana da

Hünkâr aşkı ile gezip dururlar
 Bağlı gönülleri çözüp dururlar
 Aşkın göllerinde yüzüp dururlar
 Dolana da kurban doldurana da

Hünkârıma bağlamışlar özünü
 Sevene verirler aşkın cüzünü
 Gerçekler çalarlar aşkın sazını
 Çalana da kurban çaldırana da

Gezerler Muhammet Ali yolunda
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli yolunda
 Erenleri sevip kendi gönlünde
 Bulana da kurban buldurana da

Sefâyı çilehanede zenzem de buldum
 Dergâha yüz sürdüm niyaz bend oldum
 Semaî'm gözyaşıyla boş kabım doldum
 Dolana da kurban doldurana da¹³⁴

¹³⁴ (Âşık Kul Semaî'nin 28.10.1992 tarihinde yazdığı ve yayımlanmamış şiiri.)

4.6.5.9. YEŞİLİ BİR YANDA ALI BİR YANDA

Aziz Baba törenine gelenler
Yolcusu bir yanda yolu bir yanda
Muhabbet bağından kismet alanlar
Bülbülü bir yanda gülü bir yanda

Bacı kardeş törenine gelmişler
Muhabbetin meclisini kurmuşlar
Giyinmişler çiçeklere dönmüşler
Yeşili bir yanda alı bir yanda

İnkârcılar hak yolundan saparlar
Gerçek olan gerçeklere taparlar
Sazlar inler sohbetle bal yaparlar
Arısı bir yanda balı bir yanda

Erenleri seven kurnaya benzer
Bir katarda giden turnaya benzer
Muhabbet gölünde gerçekler yüzer
Çeşmesi bir yanda gölü bir yanda

Kargın yaylasında tören kurmuşlar
Azizim gönüllerde mevki almışlar
Kul Semaî coşmuş saza vurmuşlar
Saz sözü bir yanda gönlü bir yanda ¹³⁵

¹³⁵ (Semaî, 1991: 94)

4.6.60. KAT'A GEL KAT'A

Bin bir yerde derdin var ise kardeş

Tokat ellerinde Kat'a gel Kat'a

Zemzemi türbesi gizli bir kalleş

Kat suyu şifadır dada gel dada

Doyamazsın lezzetine tadına

Tez yetişir gel dersin imdadına

Bu tabibin Kat diyorlar adına

Duymadıysan duy da ada gel ada

Evliya diyarı Tokat ilini

Mesken etmiş Kazova'nın çölünü

Bulandırman erenlerin gölünü

Gözyaşıyla gönlünü yuda gel yuda

Semai'm der sende gizli dert vardır

Her derdin dermanı ara fert vardır

Gönül sarayına tabibi kondur

Tabipler tabibi Kat'a gel Kat'a¹³⁶

¹³⁶ (Semaî, 1973: 13) Kat Kasabası; Tokat ili Turhal ilçesine bağlı Tokat merkezine 25 km. yine Turhal ilçe merkezine 25 km. mesafede Kazovanın tam ortasında kurulu bir beldedir. Kat Kasabası, çok eski bir yerleşim merkezidir. Kasaba 1450'li yıllarda Karpat, Zağar ve Yüzbeği adı altında üç köyden oluşmaktadır. Günümüze kadar "Kat" ismi ile gelmiştir. Mevcut yerleşik halkı Oğuz Türklerinden ve Türkmenlerden oluşmaktadır.

4.6.61. NE FAYDA

Eğer Ehli Beyti inkâr eylersen
 Alevi olsun muhip olsun ne fayda
 Tarikattan şeriata dönersen
 Alevi olsun talip olsun ne fayda

El ele el hakka rehber bilmezsen
 Mürşit eşiğine yüzler sürmezsen
 Hacı Bektaş dergâhına varmazsan
 Alevi olsun talip olsun ne fayda

Şeriat dediğin şerri atmazsan
 Görölüp de tarikata gitmezsen
 Marifette nefsi esir etmezsen
 Alevi olsun talip olsun ne fayda

Benliğinden geçip turap olmadan
 Aynel yakın hakkı sende bulmadan
 Nefsin ile sen ölmeden ölmeden
 Alevi olsun talip olsun ne fayda

Kul Semaî'm bir gerçeğe yetmeden
 Mahi Muharrem'de oruç tutmadan
 Ah Hüseyin deyip gözyaşı dökmeden
 Alevi olsun talip olsun ne fayda¹³⁷

¹³⁷ (Semaî, 1991: 40)

4.6.62. ÇÖL SAVAŞI

1991'in yılında
Füzeler patlıyordu çöl savaşında
Kutsal toprak Kerbela'nın ölünde
Őehirler yanıyordu çöl savaşında

Dertli Fırat coşmuş akıp gidiyor
Sağını solunu yıkıp gidiyor
Bombalar Bağdat'ı yakıp gidiyor
Analar ağlıyordu çöl savaşında

Münkir geldi Müslüman'la çarpıőtı
Bazı İslam devleti toruna düştü
Uçak bombaları nice kan saçtı
Fırat kan akıyordu çöl savaşında

Erler evliyalar uyuyor mola
Ölüm feryatların duymuyor mola
Kıyamet günleri oluyor mola
Őehirler yanıyordu çöl savaşında

Şimdi kullar inancını boşladı
Evlat azdı atasını taşıladı
İşte böyle kıyametler başladı
Tufanlar oluyordu çöl savaşında

Saddam Hüseyin’de çok hata oldu
 Bir din kardeşiydi Kuveyt’i aldı
 Birleşik Amerika körfeze geldi
 Kıyamet kopuyordu çöl savaşında

Kıyametin çaresine bakan yok
 Allah Allah deyip süngü takan yok
 Füze çağı top, tüfekten korkan yok
 Füzeler patlıyordu çöl savaşında

Bu ne kanlı tufan yaradan Allah
 Korkarım ki yıkılacak Beytullah
 Zalimin zulmünden Allah illallah
 Kulların ölüyordu çöl savaşında

Kurunun yanında vah yananlarla
 Erine pirine inananlarla
 Sabi sübyan kana belenenlerle
 Kul Semaî ağlıyordu çöl savaşında¹³⁸

¹³⁸ (Semaî, 1991: 171)

4.6.63. TURNAM DEYİŞİ

Turnam seyyah eden devri âlemde
 Turnam bizim ile uğra bir daha
 Meyli muhabbetin güzel kelimla
 Turnam bizim ile uğra bir daha

Aşkın yayı çetin çekmeyen bilmez
 Beli beş demeyen menzile ermez
 Gönül ayrılığa hiç razı olmaz
 Turnam bizim ile uğra bir daha

Çarkı devran edip gelesin bize
 Cemaliniz benzer güle nergise
 Siz şelve verdiniz şu gönlümüze
 Turnam bizim ile uğra bir daha

Yeşilbaşlı turnam terk edip gitme
 Makamın gönlümde bizi unutma
 Mamur et haneni tarumar etme
 Turnam bizim ile uğra daha

Bin bir rengi vardır nazlı turnamın
 Saymam ismini nolur sormayın
 Semaî'yi katardan mahrum koymayın
 Turnam bizim ile uğra her defa¹³⁹

¹³⁹ (Semaî, 1973: 73)

4.6.64.BİR SELAM SALSAM

Sıladan gurbete bir selam salsam

Eller selamımı götürür mola

Postaneye varsam telefon açsam

Teller selamımı götürür mola

Hasretlik derdimi ele söylesem

On sene hasretlik çile söylesem

Sabah seherinde yele söylesem

Yeller selamımı götürür mola

Beni koyup yâr diyorsun ellere

Sen gideli el değmedi güllere

Halimi söyledim dilden dillere

Diller selamımı götürür mola

Ben çile çekerim vefasız yaşa

Dört yavru bir yâre bakmazsan boşa

Derdim dedim Kul Semaî kardeşe

Kullar selamımı götürür mola¹⁴⁰

¹⁴⁰ (Semaî, 1991: 146)

4.6.65. YAŞLARIYLA

Canım cananından bir selam geldi

Aldım selamını gözyaşlarıyla

Hakikat rahini bilenler bildi

Bağlanmış sultana can başlarıyla

Canansız cenneti istemez gönül

Huplar şu fanide hoş gülmüş değil

Kerbela gülüsün seviyor meyil

Zar eder bülbüller yoldaşlarıyla

Dermancısın dert çekersin diyemem

Gizli gizli sırlarına eremem

Bin bir rengin vardır bir renk duramazsın

Haberleşir dostum sırdaşlarıyla

Semaî'nin piri İmam İrıza

Gönül ister ersin bu sırrınıza

Cemali Hüseyin birbirinize

Şüphesiz bir cemal göz kaşlarıyla¹⁴¹

¹⁴¹ (Semaî, 1973: 58)

4.6.66. ER BAŞKA

Kişinin sırrını sorayım dersin
 Soruş başka sorgu başka sır başka
 Sırrın hazinesin göreyim dersin
 Gören başka gözlü başka kör başka

Devri daim eden senden sanadır
 İnsan ümmül kuran insan dünyadır
 Kişi kevnü mekân arşı semadır
 Sema başka turap başka yer başka

Kul Semaî'm sema insanın başı
 Kendini fehmedip bilse bir kişi
 Kişinin değeri kendi görüşü
 Görüş başka varış başka er başka¹⁴²

¹⁴² (Semaî, 1973: 22)

4.6.67. BİR RENÇBERİM

Bir rençperim çok çiftçilik eyledim
 Tarlam bolca ürün vermezdi bana
 Bir zaman at koştum öküz hovladım
 Şansıma yiğidi gelmezdi bana

Derin derin süremezdim tarlayı
 Ayıklasam öküz kırar zelveyi
 Ot ayrık yeşerir geçmez bir ayı
 Bahtım kara gelir gülmezdi bana

Bir düşündüm fakirliği terk edem
 Tarlam seni sürüp sürüp terk edem
 Kader böyle derdi babamla dedem
 Tembellik fakirlik demezdi bana

Traktörler çıktı aldım borçla
 Aldım amma bozuktuk babamla
 Harbe girdik ayruğunan otlar
 Otlar öldü boyun eğmezdi bana

Traktörle sürdüm gübre de serptim
 Bana boy vermiyor buğdaya baktım
 Ürün bol ahab çok hayretler ettim
 Bunlar asla selam vermezdi bana

İşler iyi gitti babam sevindi
Yavrularım türlü kumaş giyindi
Çiftçi (Kul Semaî'm) çalıştı güldü
Çalışmasam talih gülmezdi bana ¹⁴³

¹⁴³ (Semaî, 1973: 15)

4.6.68. BANA

Şu dünyada bana dost dost diyenler
Ben ölünce dil yollamayın bana
Mezarıma ziyarete gelenler
O da solar gül yollamayın bana

Nakarat

Açılan gülünü bülbülü dersin
Zar etmeyen gül kadrini ne bilsin
Bülbüle gül bana nazlı yâr gelsin
Halden bilmez el yollamayın bana

Nakarat

Boş olur boş olur
Sevdiğini saran gönül
Hoş olur hoş olur

Kul Semaî'm vadem tekmil olunca
Kıymetimi bilmiyorlar gelince
Cansız ceset namazıma durunca
Musallada el bağlamayın bana

Boş olur boş olur
Sevdiğin saran
Gönül hoş olur¹⁴⁴

¹⁴⁴ (Semaî, 1973: 37)

4.6.69. ZAMAN NELER GETİRDİ

Aman Allah zaman neler getirdi
 Zamana bak zamana bak zamana
 Çalgıcılar sağ sol düdük öttürdü
 Kemana bak kemana bak kemana

Dünya devletleri azdı gidiyor
 Topluma inkârcı sızdı gidiyor
 Kaptanlar dümeni bozdu gidiyor
 Dümene bak dümene bak dümene

Yurt gemi misali kaptanı lider
 Hayvan insanlara yön mü tayin eder
 Hacılar ticari sefere gider
 İmana bak imana bak imana

Kimi gerçek insanlara hak diyor
 Dört mektep okuyan Allah yok diyor
 Semaî topluma tufan geliyor
 Ölen ölür kalana bak kalana¹⁴⁵

¹⁴⁵ (Semaî, 1991: 191)

4.6.70. BACIM AĞLAMA

Cenabı Mevla'nın kanunu budur

Gel ağlama gelin bacım ağlama

Giden geri gelmez çaresi yoktur

Gel ağlama gelin bacım ağlama

Kendini figana salma bu kadar

Ölüme çare yok çaresi mi var

Sabrınızı versin hazreti hünkâr

Gel ağlama gelin bacım ağlama

Sabrını kendinde bulanlara bak

Ailecek kazada ölenlere bak

Şu kanlı Sivas'ta yananlara bak

Gel ağlama gelin bacım ağlama

Şimdi ailenin çabası sensin

Hayat binasının obası sensin

Şimdiden sonra yavruların babası sensin

Gel ağlama gelin bacım ağlama

Bu ölüme çare bulan olmadı
 Ebedi dünyada kalan olmadı
 Baştanbaşa sefa süren olmadı
 Gel ağlama gelin bacım ağlama

Gözü yaşlı yazmanı sardın başına
 Güç yetmiyor bu feleğin işine
 Hak rahmet eylesin Naci eşine
 Gel ağlama gelin bacım ağlama

Hayat kuşun yuvanızdan uçurdun
 Çevrecik halkını zara düşürdün
 Semaî dedemin aşkın coşturdun
 Gel ağlama gelin bacım ağlama¹⁴⁶

¹⁴⁶ (Âşık Kul Semaî'nin 16.11.1994'te yazdığı ve yayımlanmamış bu şiiri dar kurbanı olduğu gece Reşadiye Cem Evi'nde doğaçlama okunmuştur.)

4.6.71. BU ERKEKLER NE YAPAR

Bu erkekler neler yapar

Eğer bacılar olmasa

İnsan sağa sola sapar

Eğer bacılar olmasa

Her koyun peşine meler

Suçlar işler neler neler

Kapı kırar duvar deler

Eğer bacılar olmasa

Yıllar boyu hizmet verir

Hırsın alır nefsin alır

Yoksa başa neler gelir

Eğer bacılar olmasa

Onlar çeker kahrımızı

Onlar hayat süt denizi

Kim büyütür yavrumuzu

Eğer bacılar olmasa

Semaî'm boş sazı çalmaz

Hurisiz cennetlik olmaz

Neslimiz dünyada kalmaz

Eğer bacılar olmasa¹⁴⁷

¹⁴⁷ (Semaî, 1991: 158)

4.6.72. KARŞILAMA

Bir ulu şehirde mesken eyledim
 İnsan güzel olur güzelleşirse
 Hasbıhal edelim bir yol biz bize
 Dinle şu maniyi anlaşılırsa

İyi insan isen sokma ikilik
 Karışık iplikle dokunmaz mekik
 Aşığım der ağzı kanlı bir keklük
 Manaya mani der dil dolaşırsa

Sana bir kötülük eden var mıdır
 Düşmanın var ise anlamalıdır
 Senin kazancındır elmalı mıdır
 Bilen izah eder danışılırsa

Sen seni ıslah et öldür nefsin
 Kitabı doğru tut açma tersini
 Benlik denizine atma sen seni
 Gargolup gidersin yanaşılsa

Kul Semaî sözün gendin bilmeze
 Cahil kâmil olmaz gel vurma yüze
 Derdini döküver kara saza
 Efkârın azalır paylaşılırsa¹⁴⁸

¹⁴⁸ (Semaî, 1973: 93)

4.6.73.ERZURUMLU ÂŞIK EMRAH

Göç eylemiş Erzurum'un ilinden
 Gelivermiş Âşık Emrah Tokat'a
 1854 yılında
 Gelivermiş Âşık Emrah Tokat'a

Tokatlı Nuri ile kardeşlik olmuş
 Şeriat tarikat marifet görmüş
 Ehli Beyt aşkıyla ummana dalmış
 Dalivermiş Âşık Emrah Tokat'ta

Âşık Emrah şu Niksar'a gelince
 Seven gönüllerde mihman olunca
 Dostları Niksar'da bir eş alınca
 Alivermiş Âşık Emrah Tokat'ta

Niksar'dadır Âşık Emrah türbesi
 Ona anıt yaptı belediyesi
 Açılışın yaptı Tokat valisi
 Kalivermiş Âşık Emrah Tokat'ta

Erzurum'dan torunları geldiler
 Erenler yurduymuş Niksar bildiler
 Aşka gelip sazlarını çaldılar
 Çalivermiş Âşık Emrah Tokat'ta

Semaî de Reyhanî'ye gel dedi

Sen de Turhallı bir halli ol dedi

Erenlerin deryasına dal dedi

Dalivermiş Âşık Emrah Tokat'ta¹⁴⁹

¹⁴⁹ (Semaî, 1991: 88)

4.6.74. NE CAMİYE NE TARİKATA

Yirminci asırda bazı insanlar
Ne camiye gider ne tarikata
Allah sevmez ibadetsiz kulları
Ne camiye gider ne tarikata

Hayır sahipleri cami yaptılar
Beş on kişi biraz devam ettiler
Onlar da usanıp kaçıp gittiler
Ne camiye gider ne tarikata

İbadetin bağlarını kesmişler
Dedeye mi hocaya mı küsmüşler
Cami kapısına kilit asmışlar
Ne camiye gider ne tarikata

Ramazan gelince Muharrem var der
Muharrem de su içer yemekler de yer
İbadetsiz kula Allah'ım ne der
Ne camiye gittin ne tarikata

Çölde gezen Mecnun bile Leyla der
Dağda gezen çoban bile Mevla der
Bu toplumun dörtte üçü böyledir
Ne camiye gittin ne tarikata

Küsme bana ibadetsiz kul olmaz
 Arı çiçek dermez ise bal olmaz
 Sermayen bir kefen başka mal olmaz
 Ne camiye gittin ne tarikata

Bir gün fırsat elden gider ölürsün
 Mezarında tek başına kalırsın
 Mahşer günü hangi safa durursun
 Ne camiye gittin ne tarikata

Ne Kâbe'ye gittin ne de dergâha
 Yüzlerini sürmediysen bir şaha
 İbadetsiz kulluk olmaz Allah'a
 Ne camiye gittin ne tarikata

Allah'a Kul Muhammed ümmet ol
 Ya bir talih ehli İslam sünnet ol
 İbadetsiz kulluk olmaz bunu bil
 Ne camiye gittin ne tarikata¹⁵⁰

¹⁵⁰ (Semaî, 1991: 82)

4.6.75.NİŞAN YÜZÜĞÜ TAKILIRKEN

Ozanlardan sesleniş var analara babalara
 Evladı olmayan ağlar düşer çabaya
 Şu dünyada insanoğlu tek başına ne ağlar ne de güler
 Hoş geldiniz yaren yoldaş nişanı kutlamaya
 Hoş geldiniz aziz dostlar bu tada tat katmaya

Bir evlat fidana benzer yetiştirmek kolay mı
 Cemiyetin içerisine katıştırmak kolay mı
 Hayat gülüne bülbülü ötüştürmek kolay mı
 Hoş geldiniz misafirler nişanı kutlamaya

Gönül bağında bu gençler biri bülbül birisi gül bunların
 Birisi çeşme misali birisi göl bunların
 Biri Mecnun biri Leyla birisi çöl bunların
 Hoş geldiniz misafirler nişanı kutlamaya

Nişanlanan bir gün biner bu hayat gemisine
 Yüzük takıp düğün olmak gençlerin gerisine
 Gelin maşallah diyelim damadım hurisine
 Hoş geldiniz misafirler nişanı kutlamaya

Bazı düğün bazı bayram bazı da ölüm olur
 Dostların gelmezse dostum kişiye zulüm olur
 Böyle günü hesap etse zalim de âlim olur
 Hoş geldiniz yaren yoldaş nişanı kutlamaya

Ana baba ağaç kökü evlat ise bir daldır
 Dal aşısın almış ise meyvesi tatlı baldır
 Nişanlanıp düğün olmak hayata gidiş yoldur
 Semaî'm der tüm evlatlar ana atasın unutmaya
 Hoş geldiniz misafirler nişanı kutlamaya
 Hoş geldiniz yaren yoldaş bu tada tat katmaya¹⁵¹

¹⁵¹ (Semaî, 1991: 88)

4.6.76. RAZIYIZ

Bizi kınıyormuş nadan olanlar
Kınasınlar taşlanmaya razıyız
Yeteri dost bahçesinde yeşerelim
Hançer yiyip aşlanmaya

Aşka düşen aşk atına binsinler
Bir yön alıp menziline ersinler
Hak erenler bize bizim desinler
Yâr diliyle aşlanmaya razıyız

Kul Semaî'm fidanımız aşladık
Taşlandıkça karimize başladık
Para etmez ar namusu boşladık
Vefasız boşlanmaya razıyız¹⁵²

¹⁵² (Semaî, 1973: 25) 27.1.1972 Kurban bayramı Perşembe günü Âşık Semaî'yi ziyarete gelen âşık dostlarından Ali Rıza Âşık Hakiki, Semaî'ye muhabbet esnasında:" Semaî, senin eşin Nevruza ile söylediğini kınıyorlar. Bacıyı âşıklık yönünden söyletme." dediğinde Semaî sazını eline alıp Âşık Ali Rıza Hakiki'ye bu şiiriyle cevap verdi.

4.6.77. NAZA BAK NAZA

Sevdiğime bile söyleyelim dedim
 Söyleyemem diyor naza bak naza
 Aşkın deryasını boylayalım dedim
 Gönül baharında yaza bak yaza

Sevdiceğim hallerimden biliyor
 Bacıya erinden himmet oluyor
 Cemalinde nur parlayıp gülüyor
 Hak nuruyla bezenmiş yüze bak yüze

Muhabbetin göllerinde yüzeriz
 Müşteri olana gizli pazarız
 Sazımızla gurbet elde gezeriz
 Mecnun'ı Leyla'yız bize bak bize

Hal ehli bulunca hal yapıyoruz
 Gönülden gönle yol yapıyoruz
 Çiçekler toplayıp bal yapıyoruz
 Saz ve sözümüzde vıza bak vıza

Gerçekler gerçeği arar da bulur
 Gün gelir Semaî Nevruza ölür
 Üç beş yaprak kitap ebedi kalır
 Bizi yaşatacak cüze bak cüze¹⁵³

¹⁵³ (Semaî, 1991: 116)

4.6.78.ALTIN KIRAZ FESTİVALİ ZİLE'DE

Güzel bahar yaz ayları gelince
Altın kiraz festivali Zile'de
Bağ bahçesi aşlı meyve verince
Altın kiraz festivali Zile'de

Hele şu Zile'nin dere bağları
Altın kiraz yüklü aşlı dalları
Kiraz bayramına gelmiş köyleri
Altın kiraz festivali Zile'de

Meşhurdur dünyada Zile Pekmezi
Emsalsiz güzele benziyor yüzü
Şeyh Ahmet Türbesi Hüseyin Gazi
Altın kiraz festivali Zile'de

Zile bağlarının pekmezdür balı
Tatlı meyve verir aşlanan dalı
Semaî'm kim olur kiraz güzeli
Altın kiraz festivali Zile'de¹⁵⁴

¹⁵⁴ (Semaî, 1991: 156)

4.6.79.YÜCE YAYLALARDA ERİKLİTEKKE

Hubyar Sultan'ın nazarlanması

Yüce yaylalarda Erikli Tekke

Muhabbet kervanının pazarlaması

Yüce yaylalarda Erikli tekke

Hubyar gelip mihman olup oturmuş

Bu dervişe hikmetini getirmiş

Bu er Zemheri'de erik yetirmiş

Yüce yaylalarda Erikli tekke

Gönlüdür Ali evi Türkmen'dir soyu

Tarikat evinde selamdır huyu

Bu erin ismidir Erikli köyü

Yüce yaylalarda Erikli tekke

Erikli Tekke'ye törene geldik

Kurbanlar kesildi niyaz bendolduk

Kul Semaî'm burada bir de cem kurduk

Türkmen yaylasında Erikli tekke¹⁵⁵

¹⁵⁵ (Semaî, 1991: 39) Erikli tekke köyü, Tokat ilinin Turhal ilçesine bağlı Amasya sınırında, Yeşilirmak'ın kıyısında kurulmuş bir köydür.

4.6.80. NİYAZ EYLE

Ehli Beyit nesli Ali Aba'ya
 Abdal Musa Şah'a bir niyaz eyle
 Bizi der gahından mahrum koymaya
 Bu ulu dergâha bir niyaz eyle

Abdal Musa Şah'ın kerametleri
 Batında geziyor gaip erleri
 Sağdan sola döndüren değirmenleri
 Böyle ulu maha bir niyaz eyle

Erler ölmez dostum çok don değişir
 Darda kalsan imdadına yetişir
 Âşıkları bülbül gibi ötüşür
 Aşkla gel ilaha bir niyaz eyle

Ulu dergâhını devah etmeye
 Niyazımız Elmalı'da tekkeye
 Dervişler tekkeye hacı Mekke'ye
 Gönlü Beytullah'a bir niyaz eyle

Abdal Musa başı turu sinayı
 Arif olan anlar bu sır manayı
 Hak mekânı olan gönlü binayı
 Semaî'm Beytullah'a bir niyaz eyle¹⁵⁶

¹⁵⁶ (Semaî, 1991: 38)

4.6.81. ERENDEN EYLE

Bu insanlar gider gider gelirler
 Mekânı münezzeh hakkı bilirler
 Entemutu sırra mazhar olurlar
 Yarab bu sırlara erenden eyle

Erdim denmez bu sırlara ermeden
 Evliya'nın buyruğuna girmeden
 Can gözüyle dost cemalin görmeden
 Can gözü açılmış görenden eyle

Bazı adam vardır haktan azarlar
 Dünya gibi geniş değil mezarlar
 Bazıları ikrarını bozarlar
 Yarab ikranıda durandan eyle¹⁵⁷

¹⁵⁷ (Semaî, 1991: 100)

4.6.82. DUVAZDA 12 İMAM

Medet Allah ya Muhammet ya Ali
 Bizi dergâhından mahrum eyleme
 Pirim Hünkâr Hacı Bektaşî Veli
 Bizi dergâhından mahrum eyleme

Hatıcatul Kübra yâri hakkı çun
 Fatûmatu Zöhre nuru hakkı çun
 14 masumu pak seri hakkı çun
 Bizi dergâhından mahrum eyleme

Al yeşil giyinmiş libes bildiysek
 Mahi Muharrem’de yasa girdiysek
 Şah Hasan Hüseyin için gözyaşı döktüysek
 Bizi dergâhından mahrum eyleme

İmam Zeynel zindanlarda inlemiş
 Derdini tambura saza söylemiş
 İmam Bakır aşk kazanında kaynamış
 Bizi dergâhından mahrum eyleme

Musaî Kazım’la İmam İriza
 İmam Cafer ilmin nasip et bize
 Şahtaki Benagi niyazım size

Bizi dergâhından mahrum eyleme
Hasanül Askeri'den gelmiştir Mehdi
Kâh doğar dulunur gelince vahtı
Kul Semaî'm Haydar ölmez bir şahtı
Bizi dergâhından mahrum eyleme¹⁵⁸

¹⁵⁸ (Semaî, 1991: 47)

4.6.83. ÜZÜLME

İnsanoğlu insanlığa faydalı
 Olur, isen bilmeyene üzülme
 Aşılıdır lezzetli meyvenin dalı
 Her can takdir etmez ise üzülme

Sen insan ol iyilik eyle her zaman
 İyilik er kişi işidir inan
 Kötülük edenin yoldaşı şeytan
 Ama olan fehmeylemez üzülme

Hak canı imtihan eyler dünyada
 Ne hakkın var senin malda melalde
 Allah seninledir her insanlıkta
 Kul Semaî'm inkâr etmez üzülme¹⁵⁹

¹⁵⁹ (Semaî, 1973: 80)

4.6.84.SEVİLMİYİ DÜŞÜNME

Sevenler âşıktır sevilen maşuk

Sev de canım sevmeyi düşünme

Kalp evine gelsin dersen bir ıfık

Sev de canım sevmeyi düşünme

Şüphe etme sevilenler sevilir

Sevmek isteyen nefse yenilir

Sever isen can gözle Hak görülür

Sev de canım sevmeyi düşünme

Canım sevgin menfaatsiz olursa

Aynel yakın gönülde Hak bulursa

Sevilen de sevildiğini bilirse

Sev de canım sevmeyi düşünme

Aman sevdiğini nefsin için sevmek

Sevap meleşinin boynunu eğmek

Sevmekte Hak mevcut hilaftır demek

Sev de canım sevmeyi düşünme

Kul Semaî'm canım ile konuştum

Hırsı nefsi bu sabra danıştım

Sevgi ile bir ummana ulaştım

Sev de canım sevlmeyi dūřünme¹⁶⁰

¹⁶⁰ (Âşık Kul Semaî'nin 1 Nisan 1993'te yazdığı ve yayımlanmamış şiiri)

4.6.85.SALLAR BİLE KAN AĞLADI BU SENE

87 Hünkâr tören yılında

Yıllar bile kan ağladı bu sene

Nevşehir’de Zile - İzmir yolunda

Yollar bile kan ağladı bu sene

Törende sohbetle sözden neşe yok

Gül yaprağın dökmüş güzde neşe yok

Dergâh yas içinde sazda neşe yok

Teller bile kan ağladı bu sene

Şehit oldu Bektaş o genç Nurullah

Biri Ali Duran Nur Cemalullah

Ulusoy kan ağladı sel sebülullah

Seller bile kan ağladı bu sene

Üç yiğidin gelin yârî kuzusu

Böyle miydi Şah Hüsey’nin arzusu

Dergâh oldu bir Kerbela yazusu

Çöller bile kan ağladı bu sene

Nola duymayaydık biz bu halleri

Erişmeden meyve döken dalları

Boynun eğmiş ağlar Hünkâr gülleri

Güller bile kan ağladı bu sene¹⁶¹

¹⁶¹ (Semaî, 1991: 98)

4.6.86. BU SENE

Ben o yâre gidemem
 Karşı dağlar kar bu sene
 Yâr gönlünü edemedim
 Bana küsmüş yâr bu sene

Yâr gönlünü edemezsem
 Yaylanıza gidemezsem
 Yâr bohçalı didemezsem
 Dünya bana dar bu sene

Küsme nazlım barışalım
 Hep cemalden görüşelim
 Sevillelim sevişelim
 Felek çok can yer bu sene

Sonu gelir bu yılların
 Doğup göçmesi kulların
 Fırsat eldeyken kolların
 At boynuma sar bu sene

Nevruz çiçeği gözlerin

Bülbül misali sözlerin

Semaî'ye yâr yüzlerin

Bir yenecek nar bu sene¹⁶²

¹⁶² (Semaî, 1991: 159)

4.6.87. KONMAMASINA

Ben bir gülüm hasret kaldım bülbüle
 Bülbül bizim güle konmamasına
 Ah u zâr eylerim ben bir yâr için
 Akar didem yaşı dinmemesine

Ayrılık acısın çekmeyen bilmez
 Gönle aşk meyli dökmeyen bilmez
 Ayrılmışım yârden hiç yüzüm gülmez
 Yâr beni ağlattı gülmemesine

Turnam uçtu kanatları sızlıyor
 Gönül hasret kaldı yâri özlüyor
 Gör ki turap şu yârimi gizliyor
 Çekti gitti yoldan dönmemesine

Sabreyle Semaî'm çaresi budur
 Şu yalan dünyanın binası budur
 Uçan bülbülümün edası budur
 Daha bizim güle konmamasına¹⁶³

¹⁶³(Semaî, 1973: 23) Âşık Kul Semaî bu türküsünü 1967'de ebedi ayrılık üzere annesi Salîç Ana'ya söylemiştir.

4.6.89. DEME ELLERE ELLERE

Türkiye'min iç sırrını

Deme ellere ellere

Tüm ulusun bir erini

Verme ellere ellere

Gel birliğe verelim hız

Birbirimiz sevelim biz

Türkiye'm el değmedik kız

Sarma ellere ellere

Atatürklü akçasını

Mor çiçekli bahçesini

Yurdun namus bohçasını

Serme ellere ellere

Yurt kıymetini bilelim

Bacı kardeş bir olalım

Yurda fabrika kuralım

Kurma ellere ellere

Birlik olmakta vardır kâr

İkilik topluma zarar

Ne işçi ne de hizmetkâr

Durma ellere ellere¹⁶⁴

¹⁶⁴ (Semaî, 1991:197)

4.6.90. NE ÖLMÜŞE DÖNDÜM NE ÖLMEMİŞE

Şu yalan dünyada hayli gün gördüm
 Ne görmüşe döndüm ne görmemiş
 Bazı acı bazı tatlı dem sürdüm
 Ne sürmüşe döndüm ne sürmemiş

Dünya malı için döndürdü durdu
 Mal mülk senin diye kandırdı durdu
 Mal mülk onun imiş yeldirdi durdu
 Ne bulmuşa döndüm ne bulmamışa

Şu dünya malından çok verdim aldım
 Hayli mal kazandım benimdir sandım
 Âşık oldum aşkla ummana daldım
 Ne dalmışa döndüm ne dalmamışa

Aşkla aşk sazını verdiler ele
 Gülmekten faydalı dediler çile
 Ehlibeyt aşkıyla saz çala çala
 Ne çalmışa döndüm ne çalmamışa

Kim çalışıp kim mal sahibi olmuş
 Düşün şu dünyada kim baki kalmış
 Gün gelir de derler Semaî ölmüş
 Ne ölmüşe döndüm ne ölmemiş¹⁶⁵

¹⁶⁵ (Semaî, 1991: 43)

4.6.91. YURT OLDU BİZE

Ayıkta yormazdım rüyamda görsem
 İstanbul Esenyurt yurt oldu bize
 Yaşım genç olsa da bir mesken kursam
 İstanbul Esenyurt yurt oldu bize
 Sıladan ayrılmak dert oldu bize

Anadolu'dan İstanbul'a gelmişler
 Çekmece gölbaşına mesken kurmuşlar
 Perişanlar yolsuz susuz kalmışlar
 İstanbul Esenyurt yurt oldu bize
 Sıladan ayrılmak dert oldu bize

Semaî Esenyurt'un eser yelleri
 Bacı kardeş yurt tutmuş gurbet elleri
 Mevla'm darda koyma garip kulları
 İstanbul Esenyurt yurt oldu bize
 Sıladan ayrılmak dert oldu bize¹⁶⁶

¹⁶⁶ (Semaî, 132: 1991)

4.6.92. AH KARDEŞİM AH

Bu asırda zenginlerin görüşü
 Zoruma gidiyor ah kardeşim ah
 Fabrika yerinin bomboş oluşu
 Zoruma gidiyor ah kardeşim ah

Böyle miydi İslamlığın binası?
 Kurumadan gelinlerin kınası
 Dış devlette hem avradı anası
 Zoruma gidiyor ah kardeşim ah

Diyoruz ki fabrikalar kuralım
 Hem işçi fabrikatör olalım
 Ayşe, Fatma, Ali'yi geri alalım
 Zoruma gidiyor ah kardeşim ah

Söylemekle bitmez bizdeki dertler
 Aydın yolda birleşmeli yiğitler
 Bize leke sürer ferdoğlu fertler
 Zoruma gidiyor ah kardeşim ah

Semaî sözlerim değil bu kadar

İnsan insanlığa canını adar

Aydın fikirliye engel olan var

Zoruma gidiyor ah kardeşim ah¹⁶⁷

¹⁶⁷ (Semaî, 1991: 177)

4.6.93.VAH VAH

Bir köylüydüm hayallerdim şehri
 Hayallarım düş bağladı vah vah
 Köyden zormuş şehristanın kahirî
 Yaz aylarım kış başladı vah vah

Bilemedim şu şehrin huyunu
 Can alıcı gizli gizli oyunu
 İçe içe tulumbanın suyunu
 Böbreklerim taş bağladı vah vah

Böbrek sancılanıp pençe vuruyor
 Ölsem yavrularım öksüz kalıyor
 Çoluk çocuk nazlı yâr da ağlıyor
 Ela gözler yaş bağladı vah vah

Âşık gülmez gören var mı söylesin
 Dertli derdin evvel beyan eylesin
 Karnım taşla dolmuş kurban neylesin
 Babam çifte koç bağladı vah vah

Kul Semaî'm intizarım rey ise
 Bize de bir çeşme imkân var ise
 Düşün ki yakasız beyaz elbise
 Nicesine baş bağladı vah vah¹⁶⁸

¹⁶⁸ (Semaî, 1973: 32) Âşık Semaî 1962'de eski ismi Vazanya, yeni ismi Ayrınpınarı köyünden Turhal'a göç edip Kuytular mevkiine yerleşmiştir. Âşık çiftçi olduğundan ziraat aletleri üzerine alım-satım dükkânı çalıştırır. Âşığın durduğu evde, mahallesinde içme suyu olmadığından tulumba yer altı suyu içerler. Topraktan, kumdan gelen su aşığın sağlığını etkiler; aniden sancılanan âşık doktora gider;

4.6.94. YARIŞMAYA BAŞLADI

20. asırda şu insanoğlu

Hakkın işine karışmaya başladı

Füzeli atomlar dolu

Ay yolunda yarışmaya başladı

Dünya'yı yıkacak benlik davası

Boş değil Türk'lerin barış çağrısı

Bir gün patlayacak atom bombası

O kıyamet yaklaşmaya başladı

Hakkı inkâr eyleyenler çoğaldı

Zinakarlık arttı ar nerde kaldı

Her millette ibadetler azaldı

İnkârcılar kökleşmeye başladı

İnkârcıya Allah neler verecek

Turab coşup zelzeleler olacak

Yılan çıyan gökten taşlar yağacak

Allah'ımız soruşmaya başladı

midesinde ve böbreklerinde taş olduğunu öğrenir. Âşık köyünden şehre geldiğini, köy hayatının şehirden daha üstün olduğunu saziyla dile getirmiştir.

Dünya’da insanlar âdemden kardeş

Şimdiki kardeşler ekseri kalleş

Devletler içinde başladı savaş

İç içinde savaşımaya başladı

O süperler zor getirir barışı

Ateş saçar bu devirir savaşı

Daha ölmeden cehennemin ateşi

Sağdan soldan alışmaya başladı

Semaî’ m insanlar kin ile hırstan

Olmasın bu dünya bozulmuş bostan

Afgan’dan, Irak’tan, Bulgaristan’dan

Türkiye’ye kaçışmaya başladı¹⁶⁹

¹⁶⁹ (Semaî, 1991: 125)

4.6.95. FREN AZ KALDI

Ah benim efendim mazlum Hüseyin

Evliya yoluna giren az kaldı

Bu yolun sahibi üzgün Hüseyin

Tabip yarayı saran az kaldı

Merhemsiz bez ile sararlar yara

Hale yaralıyı düşürür zara

O varsın sızlasın yeter ki para

Talibin halinden soran az kaldı

Sultanım bu derdi açmasam olmaz

Ere er köre kör seçmesem olmaz

Biliriz her devran velisiz kalmaz

Nadana mücerret duran az kaldı

Ölmeden ölmemiş öldüm diyene

Evliya neslinden geldim diyene

Helal haram fark etmeyip yiyene

Haksın diye ikrar veren az kaldı

Nefsinin peşine düşen sevilmez
 Nefis kalesinden aşan sevilmez
 Hâşâ ki gerçekler rûşan sevilmez
 Mekânı münezzeh gören az kaldı

Hüseyin'in yolcusu Hüseyini olur
 Boş ile doluyu arifler bilir
 Gün gelir boş dolu bir seçim olur
 Bu demi devranı süren az kaldı

Semaî 20. asrın bir harabesi
 Tabip olan olmaz can haramisi
 Kurban olan Hacı Bektaş varisi
 Gel hızını durdur fren az kaldı¹⁷⁰

¹⁷⁰ (Semaî, 1991: 28)

4.6.96. KÜSMEZ İDİM

Ben o yâre küsmez idim

Bana serin durmasaydı

Sevgi bağın kesmez idim

Bana tuzak kurmasaydı

Sevgisiyle yarışırdım

Mesut olup sarılırdım

Küsse bile barışırdım

Gönül şişem kırmasaydı

Sev Semaî birisini

Sevmem haksız sürüsünü

Söyler idim gerisini

Haksız başa vurmasaydı¹⁷¹

¹⁷¹ (Semaî, 1991: 173)

4.6.97. HACI BEKTAŞ VELÎ DERGÂHINI ZİYARET

Şükrolsun yaradan yüce Allah'a
Ziyaret eyledim Nebiyullah'ı
Zahir batın sahip odur vallahi
Ziyaret eyledim Nebiyullah'ı

Alüyül azimdir Ali neslini
Urum erlerinin aldı postunu
Musa'yı Kazım'ın sulbü aslını
Ziyaret eyledim Nebiyullah'ı

Çilehanede boynum eğdim ağladım
Delik taşta destur mürvet diledim
Nesli Ali Cevat himmet eyledin
Üç kere geç dedi geçtim vallahi

Bini Ali Ürfet'tir efendim Ruşen
Kanberlik eyledim gösterdi nişan
Ganidir bırakmaz kulu perişan
Ali ebada gördüm Hikmetullah'ı

Bir mahitap parlar dostun cemali
Beli bes diyenler bulur Kemal'i
Çilehaneden ahu zemzem almalı
İçen kullarına şifa billahı

Ey Semaî yola sergardan mısın
Ey Semaî İmam Rıza'dır şahım
Bin dokuz yüz altmış iki devahım
Hünkâr Hacı Bektaş ulu dergâhın
Ziyaret eyledim veliyullahı¹⁷²

¹⁷² (Semaî, 1973: 53)

4.6.98. HABERİN VAR MI

Dostun selamı var bizlere kardeş
 Aleyküm selamdan haberin var mı
 Ali kim diyene olmayız yoldaş
 İşleği bozuktur haberin var mı

Söyleyene bakma söyletendir hak
 Nefesin aldırıp verdirendir hak
 Rüzgâr esmeyince kıpramaz yaprak
 Yaradan sendedir haberin var mı

Allahın cemali kuluna benzer
 Nurundan nur çalmış güzeli güzel
 Cemale sepnedene lanet set hazar
 Âdem secdegahdır haberin var mı

Kul Semaî'm meyil vermez âleme
 Ziyaretim vardır dürüst âdeme
 Hak mihmandır müminlerin gönlüne
 Gönül beytullahtır haberin var mı¹⁷³

¹⁷³ (Semaî, 1973: 81)

4.6.99. NEVRUZ BAYRAMI

Mübarek günlerden biri de budur
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı
İslam âleminde kutsal sayılır
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı

Nuh Tufan günleri geldiği zaman
Gemisi deryaya daldığı zaman
Ağrı Dağı başında kaldığı zaman
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı

Yunus peygamber de deryaya daldı
Onu balık yuttu karnına aldı
İkinci balıktan dünyaya geldi
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı

Bütün İslamlığın sevdiği gündür
Bu kutsal bayramı övdüğü gündür
Ali'nin Beytullah'ta doğduğu gündür
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı

Yirmi bir Mart gelince kış günü geçer
Yaylalarda türlü çiçekler açar
Kullar bayram eder kendinden geçer
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı

Yaylalarda meleşir kuzular
Al yeşil giyinir gelinler kızlar
Bacı kardeş bu bayramı arzular
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı

İşte Nevruz günü bir kutsal gündür
Bayram etmek sevilenle sevendir
Canlı Nevruz Semaî'ye gelendir
İlkbahar ayında Nevruz Bayramı¹⁷⁴

¹⁷⁴ (Semaî, 1991:238)

4.6.100. NEVRUZ BACI'YA

Âşık avratları size diyorum
Görün Semai'nin Nevruza'sını
Vallahi ben riya söylemiyorum
Gördüm bu gerçeğin hulasasını

Dost aşkı var sohbetinde sözünde
Ehli Beyt'in özlemi var özünde
Niyaz ettim seyreyledim yüzünde
Fatima Tüz Zehra'nın iktizasını

Dilberler dilberi nazen mi nazen
Her saat okunur ruhunda ezan
Sırrın efkârına dalıyor bazen
Bazen çeker Muharrem'in yasını

Her zaman matemli kına yok elde
Rıza çilesini vasveder dilde
Arzusu Horasan gözleri yolda
Andırır Zeynep'in inlemesini

Nevruza'ymış duydum güzel adını
Reyhani'yem örnek verdim kadını
Görmek lazım yemeğinin tadını
Cennetten getirmiş aşuresini¹⁷⁵

¹⁷⁵ (Semaî, 1991: 108)

4.6.101. ATIŞMA

Âşık Kul Semaî: Dinle şu sözleri ey âşık kardeş

Seninle yürüylim didara karşı

Hakikat yolunda olursan yoldaş

Gidenler ulaşır settara karşı

Selmanî : Dinlendi sözlerin ey âşık haldaş

Gidilir hazreti hünkâra karşı

Onlardır cihana ol nuru nakkaş

Erdinse o sırrı esrara karşı

Âşık Kul Semaî: O sırrı esrara erenler anlar

Tarikat yoluna girenler anlar

Canını hünkâra verenler anlar

Âşık aşkla gider haydara karşı

Selmanî : Sırrı esrar insanlarda gizlidir

Gönülde gönle yollar izlidir

Katrete erenler süt denizlidir

İdrak eden kullar serdara karşı

Âşık Kul Semaî: Yolcu değil isen yola yazıktır

Aşlı değil isen dala yazıktır

Hayallarsa âşık kula yazıktır

Yönün döndürürse duvara karşı

Selmanî : Hasan can deyince can cana döner

Cananı görünce kan kana döner

Âşık olan narı külhana döner

Halil donun giyen gülzara karşı¹⁷⁶

¹⁷⁶ (Semaî, 1973: 99)

4.6.102. YARABBI

İlgıt ılgıt yeller gelir pirimden

Peşi sıra rahmet gönder Yarabbi

Kulların yalvarır ahu zarından

Kullarına rahmet gönder Yarabbi

Zincirli Baba'ya duaya geldik

Yağmur yağsın diye çift kurban aldık

Namaz kıldık gönülleri birledik

Kullarına rahmet gönder Yarabbi

Teslim bayrağını diktim üstüne

Yardım eyle perişana şaşkına

Rahmet gönder Şah Hüseyin'in aşkına

Kullarına rahmet gönder Yarabbi

Bizler muhubiyiz Hazret-i Pirin

Talibi olmuşuz er oğlu erin

Yağmur meleklerine bir emir verin

Kullarına rahmet gönder Yarabbi

Erenler evliyanın yolu hakkı için
 Muhammet Mustafa Ali hakkı için
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli hakkı için
 Kullarına rahmet gönder Yarabbi

Gözlerim havada ağzım duada
 Sazım zar eğliyor özüm duada
 Allah diyoruz yokluk olmaz Mevla'da
 Kullarına rahmet gönder Yarabbi

Kul Semaî'm İmam Rıza şahımız
 Mürvet'e gelmişiz çok günahımız
 Allah Allah arşa çıkar ahımız
 Kullarına rahmet gönder Yarabbi¹⁷⁷

¹⁷⁷ (Semaî, 1991: 31)

4.6.103.GÜZEL GÖRDÜM

Ben bir güzel gördüm biraz açıldı

Beni peşi sıra baktı verdi

Zülfü yüzlerine doğru saçıldı

Meylimi meylane aktı verdi

Bakıverdim endamına haline

Güneş vurmuş parlar zülfü teline

Ak gerdanda o tomurcuk gülüne

Beni bülbül gibi öttü verdi

Bu güzelin metin yazayım dedim

Üzüldüm onu da üzeyim dedim

Biraz cemalini süzeyim dedim

Gözlerimin nurun döktü verdi

Ne ola bu güzele bakmasam idim

Ben yandım onu da yakmasa idim

Kız bilmiyor hak varlığa hak dedim

O güzel ak ilim okudu verdi

Semaî'm gönlünü güzele taktı

Güzelin güzelden haberi yoktu

Hâlbuki o güzel hak ile haktı

Onun için peşinden bakını verdi¹⁷⁸

¹⁷⁸ (Semaî, 1991: 139)

4.6.104. VEREMEDİM Kİ

Evladı resule gönül vereli
 Yad ellere meyil veremedim ki
 Yar elinden aşk badesin alalı
 Sarhoşum kendimi bilemedim ki

Güzeller içinde yaktı birisi
 Acıdı halime baktı gerisi
 Beni deli eyledi cennet hurisi
 Leyla'mın ismini soramadım ki

Sultan Zakine'ymış öğrendim ismin
 Semaî bizimdir söyledi dostum
 Kamaştı gözlerim nura kavuştum
 Dostum mah cemale doyamadım ki¹⁷⁹

¹⁷⁹ (Semaî, 1973: 69) 15.8.1968'de Hacı Bektaş Dergâhı'nın açılış törenine gidişi ve dergâhı ziyareti.

4.6.105. BİLİNEMEZ Kİ

Bir insan dünyaya gelmezden evvel
 Kişisel benliği bilinemez ki
 Ağlayarak gelir insan dünyaya
 Ağlamadan evvel gülünmez ki

Kimi baştanbaşa ağlayıp gider
 Kimi zevk içinde çağlayıp gider
 Kimi de bahtını bağlayıp gider
 Takdirin yazısı silinemez ki

Gördüğün turaba ekilmedinse
 Yeşerip yetip de biçilmedinse
 Değirmen taşından geçilmedinse
 İnce eleklerden elenilmez ki

Bir insan ki varlığından geçmezse
 Ariflerin çeşmesinden içmezse
 Bir de aşkın kazanında pişmezse
 Sofralara gelse yenilemez ki

Kul Semaî'm aşkın çok cilvesi var
 Cana cananından başka nesi var
 Nice viranenin hazinesi var
 Kimde ne var ne yok bilinemez ki¹⁸⁰

¹⁸⁰ (Semaî, 1973: 38)

4.6.106.BİRİSİ MUHAMMET BİRİSİ ALİ

İslamlığın binası kuranlar

Birisi Muhammet birisi Ali

Harpte başa kırmızılar saranlar

Birisi Muhammet birisi Ali

Zuhura gelince Uhut savaşı

O harpte kırıldı Muhammet dişi

Elini çalınca kan oldu başı

Lebbek der Muhammet çağrısı Ali

Muhammet çağırdı ol Ali gele

Şahi Merdan hemen bindi Döldül'e

Çatal Zülfükar'ı alınca ele

Yetiştı Muhammet'e doğrusu Ali

Kırmızı başlılar yaptı savaşlar

Ölüm var dönüm yok der kızıl başlar

Hak için Kerbela'da kesilen başlar

Kuzusu Muhammet yavrusu Ali

Muhammet Ali'nin atası kardeş

Semaî'm der Fatıma Ali'ye yoldaş

Böyle olunca Muhammet de Ali'ye sırdaş

Vasisi Muhammet varisi Ali¹⁸¹

¹⁸¹ (Semaî, 1991: 84)

4.6.107. VELİDİR VELİ

Bunca evliyalar erlerin piri
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir Veli
 Türk'ün kahramanı Türk düşünürü
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir Veli

Urum diyarına Türklüğü yayan
 Hem Türkçe yazdıran Türkçe okutan
 Vatan için Yeniçeri askerin kuran
 Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir Veli

Yanmış ökseği kara tut yapan
 Cansız yürür diye taşı at yapan
 Osmanlı paşasına kılıç kuşatan
 Hünkâr Hacı Bektaş Velidir Veli

Kul Semaî'm yaşar anma töreni
 Törenle anılır Türk kahramanı
 Asırlar geçtikçe yükselen şanı
 Hünkâr Hacı Bektaş Velidir Veli¹⁸²

¹⁸² (Semaî, 1991: 41)

4.6.108.YÖN VERENDİR HACI BEKTAŞI VELİ

700 yıl evvel dünya halkına

Yön verendir Hacı Bektaş Veli

Ahi Evran'lara Mevlana'lara

Ün verendir Hacı Bektaş Veli

Şemsi Mevlana'ya Bektaş gönderdi

Hazreti Şems Mevlana'ya ders verdi

Mevlana uyandı pervane döndü

Döndürendir Hacı Bektaş Veli

Uçak güvercine benzer uçuncunca

Hünkâr at kayaya örnek binince

Cansız yürür deyip asırlar önce

Bildirendir Hacı Bektaş Veli¹⁸³

¹⁸³ (Semaî, 1991: 66)

4.6.109.GÜLMEZ EMEKLİ

Dert söyleyeyim dul yetimler adına

Bir köşede ağlar gülmez emekli

Aç kalan insanın bak feryadına

Neden halin soran olmaz emekli

İşçi grev yaptı hakkını aldı

Memura da müjde selamı geldi

Yaşlılar o dullar arada kaldı

Az maaşla karnın doymaz emekli

Bağkurlu aylığı düşük mü düşük

65'liklerin mezarı eşik

Bağkurlu esnafa yok mu bir keşik

Keşik yoksa un öğünmez emekli

Bağkurluların hallerinden soran yok

Yeterince ona maaş veren yok

Merhem koyup yarasını saran yok

Buna Allah razı olmaz emekli

Yeterince yoktur huzur evleri
Ölmeden öldürmeyin yaşlı sağları
Davet ediyoruz ağa beyleri
Derler dünya baki kalmaz emekli

Dost zenginler huzur evi yaptırsa
Devlet baba maaşımız artırsa
Semaî'yi dert yanmadan kurtarsa
Yoksa senin gönlün olmaz emekli¹⁸⁴

¹⁸⁴(Semaî, 1991:219)

4.6.110. LEYLİ LEYLİ

Aziz Baba muratları

Vermiş ola leyli leyli

Sinemizde yaraları

Sarmış ola leyli leyli

Söylerler pir namesini

Ali'nin alo sesini

Nefsimizin şişesini

Kırmış ola leyli leyli

Hakikat eyle hayalim

Bu olur kazancım malım

Canım can gözle cemalin

Görmüş ola leyli leyli

Semaî'm sevdim erleri

Ben istemem yad elleri

Yaralarım dost elleri

Sarmış ola leyli leyli¹⁸⁵

¹⁸⁵ (Semaî, 1991: 160)

4.6.111. EDEBİYAT TEMELİ

Edebiyat temelini atanlar

Hem ozanlar hem yazarlar değil mi

Sözlük binasını yapıp çatanlar

Hem ozanlar hem yazarlar değil mi

Latince Farsçaya karşı duranlar

Ahi Evran, Yunus, Karacaoğlan'lar

Yönleri öz Türkçe okul kuranlar

Hem ozanlar hem yazarlar değil mi

Ozanlar Türkçenin imalatçısı

Sanatkârlar ise söz satıcısı

Öz Türkçeyi bozar kimde acısı

Hem ozanlar hem yazarlar değil mi

Öz arı dilimi bozar sanatçı

Sözüme melodi düzer sanatçı

Sor kimin gölünde yüzer sanatçı

Hem ozanlar hem yazarlar değil mi

Ezilenden yana ezene karşı
 Her asırda bozuk düzene karşı
 Edebiyat şehri kültürel çarşı
 Hem ozanlar hem yazarlar değil mi

Kul Semaî'm Pir Sultan'lar oymağı
 Ozanlardır edebiyat kaynağı
 Yapıp yiyemeyen balı kaymağı
 Hem ozanlar hem yazarlar değil mi¹⁸⁶

¹⁸⁶ (Semaî, 1991: 175)

4.6.112. ATIŞMA

Âşık Kul Semaî: Dinle sözlerimi Nevruza Bacı

Aşka düşüp özün kor eyledin mi

Gerçek bacı olur güruhu Naci

Naci olup gönlüm nur eyledin mi

Nevruza Bacı: Dinledim sözünü Âşık Semaî

Sen âşık olalı kar eyledin mi

Yarışmaya niye gittin Konya'ya

Orda yarışırken ar eyledin mi

Âşık Kul Semaî: Âşıkların aşkı çeker götürür

Gider gider menziline yitirir

Sabır başı selametlik getirir

Ayrılık elinden zar eyledin mi

Nevruza Bacı: Ayrılmam bu yoldan beni zar olur

Şit Nebi güruhu Naci'yi bulur

Kadına şefaât erinden gelir

Yoksa dergâhından dur eyledin mi

Âşık Kul Semaî: Semaî'nin piri nurdur pîr kişi

Hak ile hak olan olur er kişi

Hakkı fehmedemez ama kör kişi

Âdemde hak mevcut fark eyledin mi

Nevruza Bacı: Nevruza'yam şu dünyaya geleli

Can gözünü açıp piri görelı

Kısmetini verir pır yeşil eli

Günahı sevaptan nargeyledin mi¹⁸⁷

¹⁸⁷ (Semaî, 1991: 45)

4.6.113. ÂŞIK REYHANÎ KARDEŞİME

Sen bir reyhan ben bir nevrüz çiçeği

Çiçeklerde balı buldum Reyhanî

Gerçek olan anlar imiş gerçeği

Bahri ummanlara daldım Reyhanî

Ehlibeyt sohbetimiz sözümüz

Turaba salmışız engin özümüzü

Fatımatüz Zehra'ya var niyazımız

Aşkım ile Mecnun oldum Reyhanî

Gizli olur ibadetle yasımız

Eşinden peşinden size hısımız

Deryalardan dolmaz elde tasımız

Didem çeşmesinden doldum Reyhanî

Fadime anamdan elde kınamaz

Kerbela çölünde Zeynep anamız

Onların uğruna feda canımız

Ehlibeyt aşkıyla soldum Reyhanî¹⁸⁸

¹⁸⁸ (Semaî, 1991: 109)

4.6.114. AŞK BENİ

Bu aşk beni yıllar boyu döndürür
 Bilmiyorum ağlatır bilmem güldürür
 Emeklerim boş kabımı doldurur
 Bu umutla döndürüyor aşk beni

Anafartalar'da gezerken coştum
 Aşkın göllerinde yüzerken coştum
 Ayakta eseri yazarken coştum
 Bir umutla kandırıyor aşk beni

Saman pazarında kurşunlu hana
 Âşıklar derneği kilitliydi bana
 Aşk beni döndürür hep yana yana
 Duman gizli yandırıyor aşk beni

Çağırması halk ozanlar derneği
 Tokat'tan getirdim yeşil ırmağı
 Fırsat bulamadım ilmim vermeyi
 Verin diye umduruyor aşk beni

Ankara'da Anafarta yolunda

Bana bakar gelen geçen kulunda

Kul Semaî coşmuş kendi halinde

Gurbet elde döndürüyor aşk beni¹⁸⁹

¹⁸⁹ (Semaî, 1991: 211)

4.6.115. TAŞLAR BENİ

Zamanede suçluya suçlusun desem
Doğru söz istemez aşlarlar beni
Mevla'm razı olmaz yalan söylesem
Sen gül alman diye boşlarlar beni

Kişi kusur işler suçluyum demez
Suçu tastık olsa kabul eylemez
Rehberin bulmayan menzile ermez
Şeytan sende desem taşlarlar beni

Kul Semaî tellal Mevla söyletir
Aşkın deryasına dalıp boyladır
Arif sözü çok güldürmez ağladır
Acı badem olsan aşlarlar seni¹⁹⁰

¹⁹⁰ (Semaî, 1973: 34)

4.6.116. YANDIRMA BARI

Yâr halim sorarsan gel de kendin sor

Muhannet ellere sordurma bari

Yararsan kalbimi ellerinle yar

Yat eller eliyle yandırma bari

Küskünlük şişesin kıramaz isen

Gelip hallerimi soramaz isen

Kalbim yarasını saramaz isen

Tabip olmayana sardırma bari

Kul Semaî'm yandım yar diye diye

İstediğim yar sende var diye diye

Beni sevmek âşık kâr diye diye

Attın kor ateşe yandırma bari¹⁹¹

¹⁹¹ (Semaî, 1973: 17)

4.6.117. DEME BARI

İnkâr eylersen Ali'yi
 Aleviyim deme bari
 Sevmezsen Bektaş Veli'yi
 Aleviyim deme bari

Alevinin özelliği
 Doğruluktur güzelliği
 Atmazsan senlik benliği
 Aleviyim deme bari

Ermeni'ysen kiliseye
 Sünni isen gir camiye
 Lanet yolsuz Alevi'ye
 Aleviyim deme bari

İbadetsiz kul olur mu
 Arı olmasa bal olur mu
 Kök olmasa dal olur mu
 Aleviyim deme bari

Alevi yalancı olmaz
 Razılıksız lokma yemez
 Muhip ikrardan dönmez
 Aleviyim deme bari

Âşık yabanda dolandır mı

Tozdan derya bulanır mı

Kul Semaî inanır mı

Aleviyim deme bari¹⁹²

¹⁹² (Semaî, 1973: 20)

4.6.118. İLLE BİRİSİ

Şu dünyada üç hizmetten usandım
 Yiyip içmek tıraş ille birisi
 Yıllarca yedirdim doyurdum sandım
 Yiyip içmek tıraş ille birisi

Sabahtan yedirdim akşam istiyor
 Öğlen yemek vermez isem küsüyor
 Üçü birden suratını asıyor
 Yiyip içmek tıraş ille birisi

Üçü birden böyle karar almışlar
 İsteklerim hep sıraya koymuşlar
 Anladım ki başa bela olmuşlar
 Yiyip içmek tıraş ille birisi

Şu yiyip içmeyi bire düşürsem
 Oruç moruç derken tora düşürsem
 Azat edip tebdülünü şaşırsam
 Yiyip içmek tıraş ille birisi

Hele şu tıraştan da usandı canım
 Bunun bir kolay söyle sultanım
 Göbekten üst yanım olsaydı hanım
 Yiyip içmek tıraş ille birisi

Birisi dediğim o hain nefis
 Onu aç koydun ya başa çıkar hırs
 Onunla yeminli tuttuk bahis
 Nefsi yendik ise kolay gerisi

Nefis beni sokma hallerden hale
 Sana uysam gelir başıma bela
 Seni hasım vermiş yaradan kula
 Seni yenen başpehlivan er kişi

Nefsini öldüren gerçek er kişi
 Cennet hurisidir insanın eşi
 Bunu fehmedemez ama kör kişi
 Dersi nasıl ise odur görüşü

Yemek içmek nefsimizden söz açtık
 Sarraf olanlara mücevher saçtık
 Kul Semaî'm üçü ile anlaştık
 Bunlar ile anlaşılamaz her kişi¹⁹³

¹⁹³ (Semaî, 1991: 137)

4.6.119. BOSTANCI

Hünkâr Hızır ile seyyah ederdi
 Horasan'dan Rum'a gelişine bak
 Bir çiftçi tarlaya bostan ekerdi
 Bostancı yanında duruşuna bak

Çiftçi yorulmuşsun otur dediler
 Gel bizle müşkülün bitir dediler
 Ektiğin bostandan getir dediler
 Bu zatların emir verişine bak

Bostancı der yeni çivit ekerim
 Anda bostan yoktur boyun bükerim
 Olsaydı bostan kökten sökerim
 Bostancının mahcup oluşuna bak

Hızır bostancıya eşim hak dedi
 Nutuf canlı ilk çivide bak dedi
 Erenlerde asla yokluk yok dedi
 Bunun ilk emene varışına bak

Gördü ilk ektiği bostanı bitmiş
 Yeşermiş yetişmiş hem de kol atmış
 Saatler ay olmuş üç bostan yetmiş
 İkisin koparıp verişine bak

Yolcular bostanı alıp gittiler
 Bostancı der bunlar ne iş ettiler
 Eker ekmez bostanları yettiler
 Bir düşündü böyle er işine bak

Bostancı düşündü bunlar er ola
 İşin terk etti ben yürüdü yola
 Yalvardı bunları bir dahi bula
 Geldi ki evinde buluşuna bak

Yüzün sürüp hemen duaya durdu
 Hızır anda bostancıya buyurdu
 Bu zat Hünkâr Hacı Bektaş duyurdu
 Bostancının ümmet alışına bak

Bostancı muhittin Arabî oğlusun
 Bundan sonra ismin bostan kollusun
 Kul Semaî kimdir sorma nolsun
 Bostancı neslinden gelişine bak¹⁹⁴

¹⁹⁴ (Semaî, 1973: 11) Hacı Bektaş'ın Horasan'dan Hızır ile Urum diyarına gelişinde Kayseri'nin saklan kalesi yanında ilkbaharda yol kenarında bostan eken Hasan Baba'yla karşılaşmasını beyan eden bir şiiirdir.

4.6.120.YİRMİNCİ ASIR İNSANLARINA

Yirminci asrın altmış sekizi
Tarih başın almış gidiyor bak bak
İlimle okuduk genç neslimizi
Çözelim kuranı ne diyor bak bak

Kuranda mevcuttur gizli hazine
Dünya ahret için delildir bize
Âlim lazım bunu anlamamıza
Eller ayda dünya arıyor bak bak

İlimle turabı eylerler alet
Ne bir ferasettir ne de keramet
Çalışan insana hak eyler nusret
Ben yerde el gökte geziyor bak bak

İnsanlığı gösterenler insandır
Hakkın bütün hazinesi sanadır
Gaflet uykusundan başını kaldır
İnsanlar füzede uçuyor bak bak

Maariftten aldılar her türlü fendi
Çalışmak ibadet anla efendi
Okut genç nesli düşün sen seni
Kul Semaî derdin yazıyor bak bak¹⁹⁵

¹⁹⁵ (Semaî, 1973: 74)

4.6.121.GÖRMEYE GELDİK

İstanbul iline Tokat ilinden
 Yareni yoldaşı görmeye geldik
 Muhammet Mustafa Haydar yolundan
 Canlarla muhabbet kurmaya geldik

Gönlü gönle verelim diye
 Cem evine bile girelim diye
 Gözlü yaraları saralım diye
 Nutuf merhemiyle sarmaya geldik

Dostlar cem evine girmek lazım
 El ele el hakka bilmek lazım
 Mansur'un darına durmak lazım
 Enel hak deyip de durmaya geldik

Bu yolun kıymetin bil fırsat varken
 Hizmet edip himmet al fırsat varken
 Ölmeden nefsinle öl fırsat varken
 Zannetme ki baki durmaya geldik

Aylar günler geçip zaman gelecek
 Sanma ki canlılar baki kalacak
 Vadesi yetenler bir gün ölecek

Er geç bu acıyı görmeye geldik
 Hak yolunda menzilini alsana
 Gözyaşıyla boş kabını doldursana
 Hüseyin dergâhında yerin bulsana
 Dünya'ya imtihan olmaya geldik

Kul Semaî Mecnun oldum Leyla'ma
 Aşk ile aşığım Mevla'ma
 Ya Hüseyin bizi mahrum eyleme
 Bu senin yolunu sürmeye geldik¹⁹⁶

¹⁹⁶ (Âşık Kul Semaî'nin 8.02.1992'de yazdığı ve yayımlanmamış şiiri)

4.6.122. HACET YOK

Gelin dostlar halleşelim burada
 Hakikati gizlemeye hacet yok
 Ne zannettin âdemdedir yaradan
 Yerde gökte aramaya hacet yok

Kuran sende mevcut fehmeyle ise
 Doğru rahi bulup cahdeyle isen
 Dünyayı terk etmez hakiki insan
 Yer altında çürümeye hacet yok

Eğer öldürürsen nefsini haksın
 Bir gün bu faniyi terk edeceksin
 Hakkı hakikati fark edeceksin
 Gafil gezip uyumana hacet yok

Evvel kapı şeriattır bilelim
 Tarikat pirine yüzler sürelim
 Marifet bahından haber verelim
 Hakikati saklamaya hacet yok

Müşkülün var ise danış âlim var
 İbret ister isen işte ölüm var
 Semaî der Hamdurullah pirim var
 Şu dünyaya tapmamıza hacet yok¹⁹⁷

¹⁹⁷ (Semaî, 1973: 57)

4.6.123.LÜZUM YOK

İnsanoğlu insanlığın esrarını bilersen
 Bilen bilir bilmeyene bildirmene lüzum yok
 Hak zerresi âdemdedir can gözüyle görürsen
 Gören görür görmeyene göstermene lüzum yok

İnsan hak immil Kuran'dır harflerini görene
 Âdemin haklığını melekten sor sana niyaz verene
 Dört kapıdan kırk makamdan lokma sofraya serene
 Seren serer sermeyene serdirmene lüzum yok

İnsan Beytullah'tır lakin mevkisini bilecek
 Er kişi ebedi ölmez güz gidip yaz gelecek
 Ölüm vardır nefsi ile ölmeden evvel ölecek
 Ölmeden ölenler ölmez öldürmene lüzum yok

Ölmeden ölenler erer bu sırrın esrarına
 Yürür mürşit pazarına bakar kispî karına
 Hakka teslim olan yanmaz nemrutların narına
 Kürede pişenler yanmaz yandırmana lüzum yok

Kaynayıp pişmeyen çiğdir sofralara gelemes
 Çiğ et çirkin olur yahu yerim desen yenemez
 Kul Semaî'm derdin, gizli gül desen de gülemez
 Goki derdine ağlasın güldürmene lüzum yok¹⁹⁸

¹⁹⁸ (Semaî, 1991: 46)

4.6.124.BİRİ HACI BEKTAŞ BİRİ ATATÜRK

Türk halkına özgürlüğü getiren

Biri Hacı Bektaş biri Atatürk

Devrim yapıp özgürlüğe yetiren

Biri Hacı Bektaş biri Atatürk

Latince Farsçaya karşı duranlar

Pir Sultan Yunus'lar Karacaoğlan'lar

Türk halkına Türkçe okul kuranlar

Biri Hacı Bektaş biri Atatürk

Harf devrimi kadın erkek hakları

Düşman paylaşmıştı bu toprakları

Birlik olup elde edilen hakları

Biri Hacı Bektaş biri Atatürk

700 yıl evvel Bektaşî Veli

Atatürk'ün kutlandı 100. Yılı

Birisi Mustafa birisi Ali

Biri Hacı Bektaş biri Atatürk

Samsun, Tokat, Sivas'taki yurttaş

Kongreler yapıp koştı dadaşa

Anadolu'dan geldi Hacı Bektaş'a

Biri Hacı Bektaş biri Atatürk

Cemalettin Çelebi'yle görüşen
Birlik olup millet meclisin açan
Zahir batın birbirine danışan
Evladı Hacı Bektaş biri Atatürk

Ey Semaî ordu millet var olsun
Bacı kardeş kucaklaşıp yar olsun
Selam salmış Türk milleti bir olsun
Biri Hacı Bektaş biri Atatürk¹⁹⁹

¹⁹⁹ (Semaî, 1991: 64)

4.6.125. ATATÜRK

Dünya tarihinde emsalsiz lider
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk
 Geleceği gören canlı bir radar
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk

İçten dıştan düşman yurdu sarmıştı
 Kurtarmak için haktan destur almıştı
 Padişahlık beylik hüküm sürmüştü
 Kurtaran o yüce Kemal Atatürk

Samsun, Havza, Amasya'da yurttaşa
 Yurt elden gidiyor söyledi paşa
 Tokat'tan, Sivas'tan koştu dadaşa
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk

Kongreler yapıp karar aldılar
 Anadolu'dan Ankara'ya geldiler
 Cumhuriyet hükümeti kurdular
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk

Anadolu kadın erkeği coştı
 Er ve subay paşalarla anlaştı
 Ya ölüm ya istiklal savaşın açtı
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk

Genç ihtiyar vatan için can verdi
 Bu güzel yurdundan düşmanı sürdü
 Zafere ulaştı öldü öldürdü
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk

Cumhuriyet hükümeti kuruldu
 Padişah duyunca kaçtı kayboldu
 Türk milleti coştı bir devrim oldu
 Önderi o Gazi Kemal Atatürk

Yenilik getirdi devrimler yaptı
 Medreseyi tekkeleri kapattı
 Sarığı bürüğü takkeyi attı
 O Gazi Mustafa Kemal Atatürk

Eşitlik özgürlük temelin atan
 Farsça değil Türk'e Türkçe okutan
 Çiftlikler yeşertip fabrika yapan
 O yüce Mustafa Kemal Atatürk²⁰⁰

²⁰⁰ (Semaî, 1991:188)

4.6.126. ATATÜRK

Türk gençliği vatan size emanet
Güzel yurdu korun dedi Atatürk
Cumhuriyeti horlayan olursa şayet
Başlarına vurun dedi Atatürk

Gericilik derman olmaz bir derde
Yurdum cennet softa gözünde perde
Anadolu dediğimiz bu yurda
Fabrikalar kurun dedi Atatürk

Kimisi istiyor kurak şariat
Kimisi der gel yürütelim tarikat
Bugün aya gitmek büyük marifet
İleriyi görün dedi Atatürk

Kul Semaî'm köye yaya giderken
Eller gökyüzünde paya giderken
Komşular füzeyle aya giderken
Zannetmeyin ki durun dedi Atatürk²⁰¹

²⁰¹ (Semaî, 1991: 192)

4.6.127. ATATÜRK

Ali Rıza Bey'den Zübeyde Ana'dan

Gelen sensin sevdiceğim Atatürk

İlhamını desturunu Mevla'dan

Alan sensin sevdiceğim Atatürk

Sahip geldin Türk halkının başına

Sen son verdin hilafetlik işine

Yurdu bölenleri yurdun dışına

Süren sensin sevdiceğim Atatürk

Türk milleti ile verdin el ele

Ordunun başına geçtin tez hele

Yurttan düşman kaçtı çok öle öle

Vuran sensin sevdiceğim Atatürk

Seni unutmaz asla bu Türk milleti

Bizlere sen verdin bu hürriyeti

Çalışmakla kurdun cumhuriyeti

Kuran sensin sevdiceğim Atatürk

61 yaşında bu cumhuriyet

Devam edecektir hep ilelebet

Der Semaî millet yarasın elbet

Saran sensin sevdiceğim Atatürk²⁰²

²⁰² (Semaî, 1991: 196)

4.6.128. GEL GEL

Âdem şu dünyaya gelmişsin
 Bir ulu dergâha didara gel gel
 Dost gülü hoş kokar bunu duymuşsun
 Gül koklayım dersin bir zerre gel gel

Hünkârın bağında olam dersin
 Haliyle halleşip hal olam dersin
 Bir zerrecik alıp göl olam dersin
 Ser çeşmeye uğra pınara gel gel

Ser çeşmemiz Hacı Bektaş Veli
 Yüz yirmi dört bin nebi evveli
 Hem Muhammet hem Hüseyin hem Ali
 Mukaddes Allah olan Hünkâra gel gel

İnsanlığın felsefesini veren
 Cansız duvar yerli kayalar süren
 Cansız vasıtaya ibaret gösteren
 Hikmetullah olan seddara gel gel

Denizler boya olsa ağaçlar kalem
 Hünkârın vasfını yazmaz vesselam
 Kul Semaî'm arar isen ölümsüz âlem
 Hacı Bektaş Veli Haydar'a gel gel²⁰³

²⁰³ (Semaî, 1973: 27)

4.6.129.AL DA GEL

Men ölmeden öldüm kardeş o dünyadan
 Sesleniyorum sana
 Dünyadaki mala mülke tapun varmış
 Birkaçını al da gel

Malım vardır diyen sensin tek başına
 Geliyorsun bak bana
 Mal sahibi mülk sahibi mirasçınız
 Bize bir bezle gelirsem mal yarısın
 Böl de gel

Ölmeyen bir âleme ermek murat
 Atla kardeş aşk atına sen ölmeden ol de gel
 Ey biçare Kul Semaî Ehli Beyt'in
 Muhabbeti ulu deryaya benzer
 O deryadan sür gemiyi o âleme dal da gel²⁰⁴

²⁰⁴ (Semaî, 1973: 24)

4.6.130. GÜZEL

Yine bahar geldi yeşerdi dağlar
 Yeşile bürünmüş dallar ne güzel
 Giymiş libasını renk almış bağlar
 Bağ bahçe yetiren kullar ne güzel

Çalışanlar türlü mahsul yetiştirir
 Varlık insanlara sadet getirir
 Arı çiçek derer balın artırır
 Kovanın içinde ballar ne güzel

Çiftçi hazırlamış bağ bohçasını
 Aşlı fidanından yer meyvesini
 Koyun kuzu otlar kazovasını
 Meleşir kuzular diller ne güzel

Bahar bayramında gördük yazları
 Gölde yüzer ördek ile kazları
 Gider tarlalara köylü kızları
 Çapasını vuran eller ne güzel

Semaî'm kavuştuk bahara yaza
 Güzeller kendini çekerler naza
 Hayran oldum yeşil dalda avaza
 Bülbüller ötüşür güller ne güzel²⁰⁵

²⁰⁵ (Semaî, 1973: 88)

4.6.131. CENNET

Bana cennet tarif eyleme sofu
Gözüm yer altında huride değil
Gel kurtul saflıktan anla bu lafi
O hayaller cinle peride değil

Gericinin bu söz gitmez hoşuna
Ayda mesken kurar bak kardeşine
Göz ilerde dikkat eyle başına
Bakan gözler neden geride değil

Göz ileri bakar gitmeyiz geri
Arkan arkan giden düşer serseri
Onun için Atatürk dedi ileri
Gericilik milletin kârı da değil

Baş yukarda ezilen taban olanlar
Fakir zümre vücut çıban olanlar
Gıda verir dürüst çoban olanlar
Aç kurt gibi gözü sürüde değil

Kul Semaî'm kör körüne gezmeyiz
Tefeciyi ezer fakir ezmeyiz
İmanlı görünüp göbek yazmayız
Gözlerimiz kızla karıda değil²⁰⁶

²⁰⁶ (Semaî, 1991: 174)

4.6.132. GÖRENLERDEN OL

Kardeş şu dünyada nefis şişesin

Sabır taşı ile kıranlardan ol

Bir canı canana gönül köşesin

Teslimi rızayla verenlerden ol

Canana can veren ölmez dediler

Vücut tazelenir solmaz dediler

Gönül defterinden silmez dediler

Gönülden gönle görenlerden ol

Gönül Beytullah'tır arifler bilir

Semaî'm gerçekler niyaz bend olur

Gerçek kişi perde arkasın görür

Bakar kör olma da görenlerden ol²⁰⁷

²⁰⁷ (Semaî, 1991: 150)

4.6.133. BUL

Hakkı bulayım dersen divane gönül
 Turap ol kardeşim eyvallahı bul
 Şu ulu dergâhtan al mana gönül
 Amasya şehrinde Hamdullah'ı bul

Vücut bir şehirdir fikir dükkânı
 Yakında bul Medine'yle Mekke'ni
 Hak mekânı sende ara sen seni
 Aşklı gönüllerde Beytullah'ı bul

Sat sıfatın bilenlere eyvallah
 Can gözüyle görenlere eyvallah
 Her zamane Nebi Pir Hamdurullah
 Bu ulu dergâhta bir Allah'ı bul

Âşıklar sarrafa malın satmalı
 Benlik kin kibri taşra atmalı
 Bazı dervişane zikir çekmeli
 Gönülün dilin fikrin illallahı bul

Öldü sanma Hamdurullah Bektaş'ı
 Bunca evliyalar ser çeşme başı
 Kul Semaî'm erler hepsi bir kişi
 Zamanenin kutbu Velîyullah'ı bul²⁰⁸

²⁰⁸ (Semaî, 1973: 60) Sazıyla gezmekte olan âşığın yolu Amasya şehrine vuruyor. Amasya'da türbesi olan Pir Hamdullah'ı ziyaret edip kendi gönlüne sesleniyor. Gezmekle hak bulunmaz diyen Bostankollu Kul Semaî ölmeyen bir âlem arayan gönlüne türbenin yanı başında sesleniyor.

4.6.134.DESTURÎ PİR

Cemaatte size kelam söyleyeyim hocam
 Sözlerimden mana alıver hocam
 Gönlüm Beytullah'tır niyaz eyleyeyim
 Gönül hak mekânı biliver hocam

Sözlerinden ilham alayım dersin
 Eldeki boş tası doldurayım dersin
 Muhabbet gölüne dalayım dersin
 Yüzmeyi bilersen dalıver hocam

Aşkın deryasına her can dalamaz
 Gözyaşıyla her can kabın dolduramaz
 Benlik karlı dağdır mahsul veremez
 Gönlünü turaba salıver hocam

Ruhun gıdasını vermek istersen
 Erenler sırrına ermek istersen
 Muhabbet cemine girmek istersen
 Eşin ile ceme geliver hocam

Ehli Beyt'e bağlı olsun özünüz
 Bin namaza bedel bir niyazımız
 Senin eşin hem bacımız kızımız
 İşte bunu böyle biliver hocam

Şeriattan tarikata gelmesi de var
 Marifette menzil alması da var
 Ölüm var ölmeden ölmesi de var
 Ölmeden nefsinle ölüver hocam

Kul Semaî Bostankollu soyunda
 Nefsi ütelim şu oynanan oyunda
 Memnun isen Erikbelen köyünde
 İkilik yapmazsan kalıver hocam²⁰⁹

²⁰⁹ (6.11.1994'te Tokat Reşadiye'nin Erikbelen köyüne giden Âşık Kul Semaî Baba gününüz muhabbetinde köy muhtarı ile köy büyükleri muhabbet ederken köyün cami hocası da gelir. Hoş beşten sonra Semaî Baba, hocayla cami ve cem ibadeti hakkında konuşur. Bu sohbetten sonra Kul Semaî bu şiiri yazar. Âşık Kul Semaî'nin bu şiiri yayımlanmamıştır.)

4.6.135. YALANCIYA İNANAMAM

Salınıp naz eden dilber
 Çok naz etme dayanamam
 Yanlış yolu gitme dön gel
 Yalancıya inanamam

Hani söz vermiştin bana
 Yemin etmiştin yalana
 İşin gücün hep plana
 Boyan siyah boyanamam

Yalancıya yuh çekerim
 Bade doldursa dökerim
 Konuşsun bıyık bükerim
 Çok uyurum uyanamam

Zamanede açık farşa
 Örtün desem çıvlık arşa
 Şeytansın Allahın başka
 Ölmeyince soyunamam

Güzelliğin senin olsun
 Yası matem benim olsun
 Semaî'yem çilem dolsun
 Ben yat yâre sarılamam²¹⁰

²¹⁰ (Semaî, 1973: 89)

4.6.136. VAZGEÇEMEM

Şehirlere göç etsem de
 Köyüm senden vazgeçemem
 Senden göçüp suç etsem de
 Köyüm senden vazgeçemem

Köyün sakin duruşu
 Garip halden soruşu var
 Türlü mahsul verişi var
 Köyüm senden vazgeçemem

Sular gibi akan olsam
 Bentlerimi yıkan olsam
 Değil mebus bakan olsam
 Köyüm senden vazgeçemem

Der Semaî'm sevdim yâri
 Bütün köyler ömrüm varı
 Sevdığım Ayranpınar'ı
 Köyüm senden vazgeçemem²¹¹

²¹¹ (Semaî, 1991: 145)

4.6.137. BARIŞ İSTER TÜRKİYE’M

1986 sevgi yılında

Tüm dünyadan barış ister Türkiye’ m

Barış etmek devletlerin elinde

Barış için görüş ister Türkiye’ m

Yaşamak var iken öldürmek niye

Zayıfı ezip de yıldırma niye

Yaşamaya geldik biz bu dünyaya

Yaşam için barış ister Türkiye’ m

Yurtta cihanda sulh söz Atatürk’ ün

Özgürlüğe giden iz Atatürk’ ün

Barış sembolüyüz biz Atatürk’ ün

Tüm dünyadan barış ister Türkiye’ m

Dünya insanları âdemden kardeş

Kardeş kardeşine açar mı savaş

Eğer hakkın varsa kalemle anla

Kalem ile barış ister Türkiye’ m

Katliamlar terörizm durmalı

Dünya Türkiye’ den örnek almalı

Füzeli atomlar sınırlanmalı

Tüm dünyadan barış ister Türkiye’ m

Kul Semaî'm barış yılı kutlu olsun
Zehirler panzehir ağız tatlı olsun
İnsan kıyımları nihayet bulsun
Yaşam için görüş ister Türkiye'm
Tüm dünyadan barış ister Türkiye'm²¹²

²¹² (Semaî, 1991: 212)

4.6.138.ŞU DÜNYADAN BOŞ BOŞUNA DÖNEMEM

Hak emriyle şu dünyaya gelince
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem
 Vade yetip ömür tamam olunca
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Aklım erdi Ehli Beyt'e hak dedim
 Aşkın küresine batınca girdim
 12 kez dergâhına yüz sürdüm
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Kâh Muhammet dedim gani de Ali
 Gâhî Balım Sultan kâh Kızıl Deli
 Hüvvel evvel ahir Bektaşî Veli
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Aşka düştüm aşk sazın ele aldım
 Eller kıza ben pire âşık oldum
 Zemheride sazla dağlarda kaldım
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Can gözüm açılıp cemal göreyim
 Niyetim ölmeden evvel öleyim
 Himmet şahım sermayeli
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Asla ayırmadım erlerden eri
 Gerçeğe hak dedim eyledim kari
 Mecbur tutuyorum hazreti piri
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Ehli Beyit için çokça ağladım
 Gözyaşım la ahret yüküm tayladım
 Umudumu Şah Hüseyin'e bağladım
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Ehli Beyit seveni hiç unutmaz
 Hizmet eyle dergâhtan mahrum etmez
 Sevenler sevilir onlar boş gitmez
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem

Dükkân senin tezgâh senin mal senin
 Ceset senin bu can senin hal senin
 Mekânın ya bu Semaî kul senin
 Şu dünyadan boş boşuna dönemem
 Men beşerim yoksa rıza olamam²¹³

²¹³ (Semaî, 1991: 73)

4.6.139.AHRET SERMAYEMİ TUTMAK MURADIM

Cenabı bariden kısmet olursa
 İmam Hüseyin'e gitmek muradım
 Hazreti hünkâr da himmet verirse
 Dergâhını devah etmek muradım

Deşti Kerbela'ya varırsam eğer
 Şehitler yurdunu görürsem eğer
 Eşim ile Mihman olursam eğer
 Dergâhında üç gün yatmak muradım

Yaşım son saatin bulmazdan evvel
 Azrail yanıma gelmezden evvel
 Allah emanetin almazdan evvel
 Ahret sermayemi tutmak muradım

Seri hak yoluna yeldirmek için
 Cana cananı bildirmek için
 Elimde boş kabım doldurmak için
 Hüseyin çun gözyaşı dökmek muradım

Gözyaşı siler bu gönlün aynasın
 Göreydim Şah Hüseyin'in Leyla'sısın
 Ali Ekber'in Ali Asgarın anasın
 Ah ebediyen yasın tutmak muradım

Abül Kasım Fadime'ye varınca
 Elde kandan kınasını görünce
 Böylece Fadime gelin olunca
 Yezide lanet etmek muradım

Kul Semaî'm arzumanım Kerbela
 Dileğim kabul et yaradan Mevla
 Şehitler aşkına sen kısmet eyle
 Şehitlere niyaz etmek muradım²¹⁴

²¹⁴ (Semaî, 1991: 33)

4.6.140. ZÜLFÜ TELE ACIDIM

Gönül bahçesine bir yol uğrattım
 Güle har karışmış güle acıdım
 Vücut kovanında balına baktım
 Kovanda yat an bala acıdım

Devam eyler iken bu doğru yola
 Hal ehli olamayan girmiş bu hale
 Bir kurt girmiş aş vurdüğüm dala
 Meyvesi bozulmuş dala acıdım

Bazı gönlü bozuk yola döndürmüş
 Has kumaşı siyah çula döndürmüş
 Has altını sarı pula döndürmüş
 Madeni bozulmuş pula acıdım

Yurdu cennet yerde mekân tutardı
 Cem olunca gönlü gönle katardı
 Berrak sular gibi duru akardı
 İçilmez bulanık göle acıdım

Bu Semaî gerçekleri söylüyor
 Herkes toplumunu takip eğliyor
 Sürüden ayrılmış kuzu ağlıyor
 Kirpikler yaş zülfü tele acıdım²¹⁵

²¹⁵ (Semaî, 1991: 122)

4.6.141. GELMEZ OLAYDIM

Aman Allah dünya çok tatlı amma
 Nola bu zamana gelmez olaydım
 Nefsin düşmanındır sözüne kanma
 Zamanenin halini görmez olaydım

Torun karşı geldi büyük neneme
 Mini etek azmış çıkmış kime ne
 Otluyor başıboş dalmış çimene
 Kör olası gözüm görmez olaydım

Ben bir gencim utanmazdan utandım
 İmtihan günlerim yeni anladım
 Kazancımın bereketin bulmadım
 Haram helal olmaz yemez olaydım

Semaî'm sana ne kendini tanır
 Hakkı hiçe sayanlar bir gün utanır
 Nefse esir olmuş zevk sefa sanır
 Çok görmezdim sazımı çalmaz olaydım²¹⁶

²¹⁶ (Semaî, 1973: 86)

4.6.142. HOŞGÖRÜLÜ OLALIM

Dünya insanına sesleniyorum
 Sevgi, saygı hoşgörülü olalım
 Halkı uyarmayı üstleniyorum
 Sevgi, saygı, hoşgörülü olalım

Dünya insanları âdemden kardeş
 Kardeş kardeşine açar mı savaş
 Eğer Hakk'ın var ise kalemle anlaş
 Sevgi, saygı, hoşgörülü olalım

Yurtta, cihanda sulh söz Atatürk'ün
 Özgürlüğe giden iz Atatürk'ün
 Barış sembolüyüz biz Atatürk'ün
 Sevgi, saygı, hoşgörülü olalım

Yaşamak var iken öldürmek niye
 Zayıfı ezip de yıldırmaq niye
 Yaşamaya geldi insan dünyaya
 Sevgi, saygı, hoşgörülü olalım

Canımı yarattın ki can alırsın
 İsa'ya Musa'ya hesap verirsın
 Muhammet sefaatından mahrum kalırsın
 Sevgi, saygı, hoşgörülü olalım

Yaşam bir gün biter düşün yarını
 Bırakırsın bu dünyanın varını
 Sermaye etme cehennemın narını
 Sevgi, saygı, hoşgörölü olalım

20. asır füze çağın takip et
 Kültürün ilerlet sen de Ay'a git
 Oku karşındakini ilimle korkut
 Sevgi, saygı, hoşgörölü olalım

Tüm dünyada barış ister Türkiye'm
 Barış için yarış ister Türkiye'm
 Sevgi ile görüş ister Türkiye'm
 Sevgi, saygı, hoşgörölü olalım

95 hoşgörölü yılı kutlu olsun
 Zehirler panzehir ağız tat olsun
 İnsan kıyımları nihayet bulsun
 Sevgi, saygı, hoşgörölü olalım

Kul Semaî'm haktan aldım bu sanı
 Barış ister Türkiye'nin ozanı
 Dünyadaki katliamlı düzeni
 Barış edip hoşgörölü olalım²¹⁷

²¹⁷ (Âşık Kul Semaî'nin 18.01.1995 tarihinde Kültür Bakanlığı'nın isteğı üzerine yazdığı yayımlanmamış şiiri.)

4.6.143.ULUSOY GÜLÜYDÜ BEKTAŞ EFENDİM

12 İmam Hacı Bektaş neslinden
 Bir gerçek veliydi Bektaş efendim
 Ulusoyluk şahı merdan aslından
 Ulusoy gülüydü Bektaş efendim

Aşk ile deryaya dururdu
 Gönül aşk sazını çalar dururdu
 Mağrur gözlerinden çağlar dururdu
 Aşk ile doluydu Bektaş efendim

Aşkın badesini içtiği zaman
 Zincir zapt etmezdi coştığı zaman
 Kaza yapar kendinden geçtiği zaman
 Ölmeden ölüydü Bektaş efendim

86 yılı neler getirdi
 Bu kazalar nice ocak batırdı
 42'nci kaza aldı götürdü
 Feyzullah oğluydu Bektaş efendim

Fadime Ana'nın yârî yoldaşı
 Veliyettin Nazim Şefike'nin kardeşi
 Fitnet Ana yaktı ciğerin başı
 Bir oğul balıydı Bektaş efendim

Silinmezmiş felek alinyazısı
 Ah eyleyip ağlar o dört kuzusu
 Nesrin serap sinen hem kuzüdesi
 Onlar dört gülüydü Bektaş efendim

Ecel yolu oldu Nevşehir yolu
 Kazaleyin şehit postnişin oğlu
 Bektaş'ıma anıt çilane belli
 Çilehane beliydi Bektaş efendim

Şahı Merdan Şah Hüseyin'in çilesi
 Ehli Beyt'te miras yoktur çaresi
 Feyzullah atası Fitnet anası
 Bunların gülüydü Bektaş efendim

Semaî'nin piri hem âşık yoldaşı
 Ben onda bulmuştum Hacı Bektaş'ı
 Er ölmez kör görmez hepsi bir kişi
 Bir kızıl deliydi Bektaş efendim²¹⁸

²¹⁸ (Semaî, 1991: 153)

4.6.144. SELAM GETİRDİM

Şu gurbet elleri mekân tutanlar
Size bizim illerden selam getirdim
Ayrılığın acısını çekenler
Size bizim illerden selam getirdim

Dünya malı için gurbete gelen
Yâr ve yavrusuna çok hasret kalan
Binlerce bacı var selam salan
O zülfü tellerden selam getirdim

Şu gurbetin parası var zoru var
Memlekette yavrusu var yâri var
Eşine hasret bacıların zarı var
O dertli dillerden selam getirdim

Gel vatan tutma gurbet elleri
Türkçe değil Viyana'nın dilleri
Gel soldurma yar koynunda gülleri
Hasret güllerinden selam getirdim

Semaî der üstüne dert ekleyenler var
Yârine yâr gülüne saklayanlar var
Türkiye'de yolunuz bekleyenler var
Bütün illerinden selam getirdim
Türkçe dillerinden selam getirdim²¹⁹

²¹⁹ (Âşık Kul Semaî'nin 22.11.1992'de yazdığı ve yayımlanmamış şiiri)

4.6.145. GÖRELİM

Ben o yâri sevdim demesi kolay
 Canını canana ver de görelim
 Elin lokmasını yemesi kolay
 Şu senin sofrasını ser de görelim

Eroğlu er olan Ali Aba'dır
 Şefaât kanımız ol Mustafa'dır
 Ben tabibim demek dile kolaydır
 Bu dil yarasını sar da görelim

Semaî'yim aldanmaz kalleş olana
 Canım kurban olsun nefsen ölene
 Keramet uzaktır aslı yalana
 Bu sözün fehimine var da görelim²²⁰

²²⁰ (Semaî, 1973: 64)

4.6.146. GİDELİM Mİ SEVDİĞİM

Yüce dağ başları beyaz kar oldu
 Muhabbete gidelim mi sevdiğim
 Bülbül gibi beni yine zar aldı
 Terki diyar edelim mi sevgilim

İstemem dünyanın fazla akçasın
 Gel gezelim dostun bağ ve bahçesin
 Fırsat varken muhabbetin bohçasın
 Beraberce gidelim mi sevgilim

İstemem cennetin başka hurisin
 Eşim gül huridir ne yapayım gerisin
 Semaî der senle aşkın sürüsün
 Çoban olup güdelim mi sevgilim²²¹

²²¹ (Semaî, 1991: 117)

4.6.147. HALI DOKUYAN KIZLAR

Büşürüm çatak köyünde
 Halı tezgâhı gördüm
 Halıcılık var mı soyunda
 Dokuyan kızlara sordum

Oh halı dokuyan kızlar
 Canlıda fabrika sizler
 Kızlar gelin olunca
 Halıdan olsun çeyizler

Çözmesini çözmüşler
 Sırada sıra dizmişler
 Bin iki yüz adet yazmışlar
 Canım halı dokuyan kızlar

Oh halı dokuyan kızlar
 Canlıda fabrika sizler
 Kızlar gelin olunca
 Halıdan olsun çeyizler

Sevil nakış döküyor
 Çıraklar dolduruyor
 Sonra da kirkit vuruyor
 Canım halı dokuyan kızlar

Oh halı dokuyan kızlar

Canlıda fabrika sizler

Kızlar gelin olunca

Halıdan olsun çeyizler

Yayla çiçeği adı

Dokutur paranın tadı

Halı yurdu etmiş Tokat'ı

Canım halı dokuyan kızlar

Canım halı dokuyan kızlar

Canlı da fabrika sizler

Kızlar gelin olunca

Halıdan olsun çeyizler

Semaî yem saz çaldım

Kızlar size sevindim

Halınızı beğendim

Güzel halı dokuyan kızlar²²²

²²² (Semaî, 1991: 185)

4.6.148. ATIŞMA

Âşık Kul Semaî: Bak sana söyleyim Âşık Hüdâî
 Hüdâî'ysen ben de kulun olurum
 Muhammet Mustafa Ali olursan
 Haticatul Kübra dulun olurum

Hüdâî : Vücut iklimini gezmek gerektir
 İlmin düğümünü çözmek gerektir
 Girip bu deryada yüzmek gerektir
 Sen balık ol ben de gölün olurum

Âşık Kul Semaî: Her âşıktâ bu deryada yüzemez
 Kendi kitabını kendi yazamaz
 Mürşitten ders almayan harfin çözemez
 Sen elif ol dostum dalın olurum

Hüdâî : Vücut bir kurandır gözlüler görür
 Ustaya gidenler dersini alır
 Mecnunsuz Leyla da ne kıymet olur
 Sen Leyla ol ben de çölün olurum

Âşık Kul Semaî: Mecnun gibi Mevla'ya Mecnun olursan
 Âşık Semaî'yi zerre görürsen
 Ey Hüdâî ölmeden evvel ölürsen
 Ebedi ölmezsin salın olurum

Hüdaî : Hüdaî'yem gezdim ben diyar diyar
 Bu gönül sazını eyledim ayar
 Canım her Mecnun'un bir Leyla'sı var
 Sen bülbül ol ben de gülün olurum²²³

²²³ (Semai, 1973: 18) 24.8.1971 tarihinde dergâhta âşıklar dalga dalga coşarlarken Âşık Semaî, Âşık Hüdaî'ye senin mahlasın Hüdaî'dir, seninle âşıklama olarak muhabbet edelim deyip sazını eline alıp Âşık Hüdaî'ye sesleniyor.

4.6.149. AH KUZUM

Hayatta başıma bir acı geldi
Yaktın yüreğimi ah kuzum kuzum
Felek bir ok attı sinemi deldi
Yaktın yüreğimi ah kuzum kuzum

15.3.1983 tarihi
Hanemde figan var günlerden salı
Hep dürülü kaldı yeşili alı
Yaktın yüreğimi ah kuzum kuzum

Dünyanın tatlıdan acısı fazla
Yavrum göçtü gitti ilkbahar yazda
Fatımana huyu var idi sizde
Acı saldın bize ah kuzum kuzum

Fadime Rıza'dan dünyaya geldin
Sekiz yıl bizlere hizmet eyledin
Derdin neydi bana beyan etmedin
Al ettin bizlere ah kuzum kuzum

Ölsem ruhum seni unutmayacak
Senin acın bizden hiç gitmeyecek
Kim gelse de yerini tutmayacak
Gurufu Naci sendin ah kuzum kuzum

İki oğlumdan üstün diyordum sana
 Meğerki Allah'ım gücenmiş ban
 Muradını başlı koydu dünyada
 Seni çok sevmişiz ah kuzum kuzum

Hacer Ana dedim hamsin demedim
 Yıllar boyu noksanını görmedim
 Yavrum yavrum ille devran sürmedim
 Al ettin bizlere ah kuzum kuzum

Hanem yasta bülbül ötmez kuş uçtu
 Eşim dostum senin için figana düştü
 Gözüm yaşı kalemime karıştı
 Yaktın Semaî babanı ah kuzum kuzum

Hicran ettim Semaî'nin özünü
 Öksüz koydun Önder Ender kuzunu
 Hacer gelin doktor yumdu gözünü
 Al ettin bizlere ah kuzum kuzum²²⁴

²²⁴ (Semaî, 1991: 204)

4.6.150.DAMLA DAMLA YAŞ GÖRDÜM

Ah Hüseyin'im tebrikini alınca
 Gözden akan damla damla yaş gördüm
 Manasını çözüp gözüm dolunca
 Haziranda şu gönlümde kış gördüm

İmam Zeynel gördü o zindanları
 Yusuf'u Kenan'a mısır elleri
 Hüseyin'e de Kerbela'nın çöllere
 İşte sizi bu erlere eş gördüm

Gözyaşları akar ise gönle
 Filizlenir yaprak açtırır güle
 Kavuşursun güle biraz sabreyle
 Sabır bahçesinde böyle düş gördüm

Dayın Semaî der döner bu devran
 Yardımcınız olsun yaradan Sübhan
 Sabır ile Yusuf Mısır'a Sultan
 Şap Hüseyin'i sabır başı baş gördüm²²⁵

²²⁵ (Semaî, 1991: 170)

4.6.151. ATIŞMA

Semaî: Çok şükür yaratan yüce Mevla'ya
 Hakikatten haber verenler gördüm
 Güneşsiz ahmaklar dünya bom boştur
 Dağların arkasın görenler gördüm

Sularî: Hikmet pazarında Fevzi kudretin
 Susuz değirmenler kuranlar gördüm
 Hikmet göçündeyken kuru taş içre
 Kurdun da rızkını verenler gördüm

Semaî: Halden bilmeyenler hâlâ hoş değil
 Kurumuş meyvede lezzet hoş değil
 Yirminci asırda ilim boş değil
 Gerçek bohçasını serenler gördüm

Sularî: Ariflerin bohçasını açınca
 Orta yere gevherini saçınca
 Değerin keşfedip paha biçince
 Nice defterleri dürenler gördüm

Semaî: Hakikat yolunda gerçek yol diye
 Arının yaptığı tatlı bal diye
 Şu bizim Turhal'da can kurban diye
 Muhabbet çiçeği verenler gördüm

Sularî: Sensin be insafsız sormazsın beni
 Sevgili uğruna koydun bu canı
 Yalnız başıma ben kestirdim seri
 Yar ile dert devran sürenler gördüm

Semaî: Çile çekmeyenler gülmez dediler
 Eldeki boş kabı dolmaz dediler
 Çağırınlar mahrum olmaz dediler
 Sabredene murat verenler gördüm

Sularî: Sabır taşı olsa bile de çatlar
 Elbet menzilini alır insanlar
 Ben âdeme bende yoktur kanatlar
 Hakkın rızasını erenler gördüm

Semaî: Nice âşık sadık yollarda gezmiş
 Kul Semaî türlü dallarda gezmiş
 Mecnun Leyla için çöllerde gezmiş
 Leyla diye Mevla bulanlar gördüm

Sularî: Herkes bulamazmış gani Mevla'yı
 Her kul keşfedemez Davut Sularî
 Defteri kudrette gerçek dünyayı
 Ama çoğu yolda kalanlar gördüm²²⁶

²²⁶ (Semaî, 1991: 234)

4.6.152.DESTURİ PİR İLK ESERİMİ SUNUYORUM

On sekizde bir âşık düştü serime
 Kimselerim bakmaz oldu halime
 Halim arz eyledim pir efendime
 Yârin sevdasına döndüm ha döndüm

Deli diye yarenlerim aleşür
 Sinemde yaralar tek tek sızlaşır
 Gönül Bahri ummanlara ulaşır
 Kırkların cemine erdim ha erdim

Gönül arz eyledi gurbet elleri
 Kısım kısım saza düzdüm telleri
 Beni Mecnun etti dostun dilleri
 Bir zaman gurbette döndüm ha döndüm

Didara kavuşur serle can veren
 Fani dünya fani bize bu âlem
 Âdem ölmez öldürmezse yaradan
 Kışın dağ başında kaldım ha kaldım

Erenler Semaî ismin dediler
 Bostan Kolu Hasan neslin dediler
 Feyzullah efendim taktik verdiler
 Kısmetime razı oldum ha oldum²²⁷

²²⁷ (Semaî, 1973: 9)

4.6.153. ALMIŞA DÖNDÜM

Gönül nazlı yardan ayrı düşeli
 Leyla'sın yitirmiş Mecnun'a döndüm
 Ben ağlarım eller olsa neşeli
 Yuvası bozulmuş baykuşa döndüm

Felek hasret koydu bir tek yârime
 Merhem neyler kaysak tutmaz yarama
 Tabipler hiç el sürmesin sineme
 Bin bir yerden yâre almışa döndüm

Felek bu ayrılık gelsin başına
 Nasıl kanunun var Allah aşkına
 Kul Semaî'm yandım döndüm şaşkına
 Deryalarda alev almışa döndüm²²⁸

²²⁸ (Semaî, 1973: 78)

4.6.154. ERİDİM

Ben bu aşkın kazanında
Eridim kuzum eridim
Şu turapta nice nice
Çürüdüm kuzum çürüdüm

Aşkla karıştım çok yele
Can bülbülü döner güle
Hasta hasta gurbet ele
Yürüdüm kuzum yürüdüm

Devam eyledim yoluma
Aşı vurdular dalıma
Âşık libasın ahvalime
Bürüdüm kuzum bürüdüm

Aşk deryasına dalınca
Gönlümden hesap sorunca
Babam annemi alınca
Vardım kuzum vardım

Kulak ver aşkın sesine
Kul Semaî'nin nesine
Men atamın annesine
Yâr idim kuzum yâr idim²²⁹

²²⁹ (Semaî, 1973: 66) (22.10.1971 tarihinde Konya'da Âşıklar Bayramı'na davet edilen Âşık Semaî hasta olduğu halde Konya Âşıklar Bayramı'na katılmak niyetinde olduğunu çocuklarına söyler: "Konya'ya gitmem lazım, yoksa yaşayamam." dedi. Semaî'nin altı çocuğu hep birlikte : "Baba hastasın, gitme." dediler. Âşık Semaî, evden çıkmadan çocuklarına bu deyişi söyler.)

4.6.155. İSTERSEN İNAN

Hakkı inkâr eyleyenler çoğaldı
 İstersen inanma istersen inan
 İnanmayan cehennem narına yandı
 İstersen inanma istersen inan

Şu dünyaya gelen bir gün ölecek
 Sorgu sual melekleri gelecek
 Herkes ettiğine hesap verecek
 İstersen inanma istersen inan

Canım amel defterine bakarlar
 Sevap ile günahını tartarlar
 Günah çoksa cehenneme atarlar
 İstersen inanma istersen inan

Ümmet olalım Muhammet Mustafa'ya
 Beli bes diyelim Ali Aba'ya
 Böyle kullar gider cennet alaya
 İstersen inanma istersen inan

Kul Semaî beşer şaşar mı şaşar
 İnanan bu zattı sıfatta yaşar
 İnanmayan esfel kalıba düşer
 İstersen inanma istersen inan²³⁰

²³⁰ (Âşık Kul Semaî'nin 7.04.1992'de yazdığı ve yayımlanmamış şiiri)

4.6.156. SABAHTAN

Hayli yıldır gurbet elde kalan yâr
 Seher vakti eve gelse sabahtan
 Aldatıcı bazı mektup yazan yâr
 Özledim kapımı çalsa sabahtan

Yârin seven kişi tapmaz akçaya
 Tozlar konu al kırmızı bohçaya
 Nazar etse susuz kalan bahçeye
 Solmuş gülün ele alsa sabahtan

Ey Semaî çare var mı konuma
 Uyanmadan yârim girse koynuma
 Sarılası yar kolları boynuma
 Kolların boynuma salsa sabahtan²³¹

²³¹ (Semaî, 1991: 147)

4.6.157. TEZAHÜRAT

Kitabımın önsözünü

Hazırlayan Duran Taştan

Sevgiye vermiş özünü

İlhamı Hacı Bektaş'tan

Beytullah gönül hanesi

Öğretmek onun gayesi

Özel Güneş Dershanesi

Seçmez kardeşi kardeşten

Semaî memnun olmazdı

Gençlerimiz bunalmazdı

Kimse sınıfta kalmazdı

Özel ders olsaydı baştan²³²

²³² (Semaî, 1991: 120)

4.6.158. YAVRUM SİZDEN KUZUM SİZDEN

Vatan millet neler bekler

Yavrum sizden kuzum sizden

Bekliyoruz çok istekler

Yavrum sizden kuzum sizden

Aydın yolu tutmanızı

Bir menzile yetmenizi

Aya kadar gitmenizi

Bekliyoruz yavrum sizden kuzum sizden

Çalışıp menzile yetmek

Olmadık şey icat etmek

Aydan da Merih'e gitmek

Bekliyoruz yavrum sizden kuzum sizden

Kul Semaî'yi anlamak

Sözlerinden mana almak

Öğretmeni rehber bilmek

Bekliyoruz yavrum sizden kuzum sizden²³³

²³³ (Semaî, 1991: 142)

4.6.159. ATIŞMA

Nevruza: Dinle sözlerimi Âşık Semaî

Yorulup yollarda kalmayan sen

Çağır Allah'ına doğruca yürü

Yatlara mutafin sermeyesin sen

Semaî: Dinledim sözünü Âşık Nevruza

Âşık yolda kalır sanmayasın sen

Bülbül gibi dönen güle nergise

Destursuz o bağa girmeyesin sen

Nevruza: Destur aldık dost gülüne öteriz

Zaman gelir biz murada yeteriz

Müşteri olana göher satarız

Bizi yabancı kuş sanmayasın sen

Semaî: Âşıkların türkü türkü hali var

Yükün göher hakka doğru yolun var

Hanene bu ışık yetmez bu kadar

Sönük fener gibi yanmayasın sen

Nevruza: Nevruza'yam der ki gam katar katar

Ateşim gizlidir dumanın tüter

Cereyanım barajdan ışığım yeter

Bizi sönük fener sanmayasın sen

Semaî: Âşık aşka gelmez dalgalanmadan

Vapur gitmez deryalara dalmadan

Semaî'yi ak gerdana almadan

Yalnız cennete varmayasın sen²³⁴

²³⁴ (Semaî, 1991: 113)

4.6.160. TURHAL

Dört tarafı dağlar ile çevrili
 Bir cennet ovası vardır Turhal'ın
 Bağ bahçesi güzel aşıldır dalı
 Lezzetli meyvesi vardır Turhal'ın

Yeşilirmak ortasından akıyor
 Çiftçilere büyük kâr bırakıyor
 Çeşitli mahsuller pancar ekiyor
 İlerleme sevdası var Turhal'ın

Başta Şeker Fabrikası çalışır
 Yiğitleri hem çalışır güreşir
 Turhal meydanında atlar yarışır
 Nice fabrikası vardır Turhal'ın

Varvara suyu var suların hası
 Kesikbaş buradadır mescit binası
 Meşhurdur Turhal'da Süt Fabrikası
 Süt akan kurnası vardır Turhal'ın

Bu Turhal'da daha neler olacak
 İlçeyken il emri bir gün gelecek
 Ozanlar haykırıp sazın çalacak
 Ozan Semaî'si vardır Turhal'ın²³⁵

²³⁵ (Semaî, 1991: 164)

4.6.161.TALİP OLANIN

Evladı resulsün cana canansın
 Nefsini öldürüp galip olanın
 Hak nuru hikmettir deme yalansın
 Verir muradını talip olanın

Bir kişi ki nefsin öldürür ise
 Ummandan kabını doldurur ise
 Gönül saray dostu kondurur ise
 Ahreti dünyadır muhip olanın

Yer altında cennet cehennem olmaz
 Gerçek âdem evsel kalıba sığmaz
 Yalancı softaya insan inanmaz
 Kulu kurbanıyız sahip olanın

Âlimim der inkâr eyler Allah'ı
 Şeytana tabidir vallah billahı
 Yirminci asırda nedir ilahı
 Hak belasın verir rakip olanın

Kul Semaî'm ıslah eyle sen seni
 Ölmeden öl sinene sar kefeni
 Mahlûk azar ise sallâr zemini
 Âşıklar tellağı yüce Mevla'nın²³⁶

²³⁶ (Semaî, 1973: 83)

4.6.162. AĞLASIN

Âşığına yol göründü sevdiğim
 Sensiz gidersem yollar ağlasın
 Gurbette kalırsam sazla baş başa
 Sazım figan etsin teller ağlasın

Gelir diye yollarıma bakasın
 Ateşini gizli gizli yakasın
 İlkbaharda çayır çimen dikesin
 Bohçandaki açan güller ağlasın

Âşıklık zarına her can giremez
 Tora düşen elbet serbest duramaz
 Yüzün gülse bile gönlün gülemez
 Başındaki zülfü teller ağlasın

Bana ettiğini felek bulasın
 Elbet arz eğliyor Mecnun Leyla'sın
 Postaneden telgraflar vurasın
 Selamın saldıgın teller ağlasın

Olur olmazlara gönül bağlama
 Halden bilmezlere halin söyleme
 Ey sevdiğim yalnızca ağlama
 Seninle Semaî kul da ağlasın²³⁷

²³⁷ (Semaî, 1973: 67)

4.6.163. KARIŞAMAZSIN

Sapık sapıklığını bilse iyi olur
 Kişinin görüşüne karışamazsın
 Gönülden karayı silse iyi olur
 İnsan hazinedir yarışamazsın

Kişi görüşünde reyinde hürdür
 Evliyaya şirk koşan amadır kördür
 Darılma kanunun pençesi zordur
 Cezayı çekmeden barışamazsın

İkilik yaratan sözü konuşma
 Hak âdemde mevcut aman ha şaşma
 Sen seni ıslah et bana karışma
 Düzde doğru yürü dağ aşamazsın

Öyle söz söyle ki birlik olalım
 Uyu eller ayda benim hayalim
 Âdem kimdir meleklerle soralım
 Sen bu gizli ruhu taşıyamazsın

Kul Semaî'm niyaz eder âdeme
 Lanet halkası var sakın al deme
 Hakka eren evliyaı hor görme
 Bedduasın alma yaşayamazsın²³⁸

²³⁸ (Semaî, 1973: 90)

4.6.164. TOKAT

Gazi Osman Paşa yiğitler yurdu
 Nice kahramanı dolu Tokat'ın
 Ayvaz Köroğlu'lar obalar kurdu
 Çamlıbel'den gelir yolu Tokat'ın

Meyveli Kazova cennet ovası
 Çamlarla bürünmüş Topçam yaylası
 Tokat bağ bahçesi meyvenin hası
 Aşlı meyve dolu dalı Tokat'ın

Vişne festivalli Almus Barajı
 Tufan tepesinde bayram var bacı
 Almus'tadır karanlığın ilacı
 Ziya saçan var ampulü Tokat'ın

Dünya hayran Niksar Ayvaz suyuna
 Niksar'daki Melik Gazi soyuna
 Âşık Emrah burada hasret köyüne
 Ayvaz suyu akar balı Tokat'ın

Reşat demiş Reşadiye kurulmuş
 Kaynar su fişkırmış kaplıca olmuş
 Erbaa tütünü çok rekor kırmış
 Metresi bir milyon halı Tokat'ın

Kömür madenlidir dost Artova'sı
 Şu Zile pekmezi hele çalması
 “Yandı ha yandı”nın Sadık Baba'sı
 Bir kumru misali dili Tokat'ın

Yeşilırmak Tokat'tan çağlayıp akar
 Gümenek ovaya su taksim yapar
 Tokat pehlivanı topuktan kapar
 Tunç çelik bilekli eli Tokat'ın

Tokat'ın gözdesi Turhal ilçesi
 Kesik Baş burada mescit binası
 Şeker fabrikası hem ispiertosu
 Kul Semaî olsun kulu Tokat'ın²³⁹

²³⁹ (Semaî, 1991: 180)

4.6.165. NE DE DURDURDUN

Hayli yıldır hak aşkınla gezerim
 Ne cemalin gördüm ne de gördürdün
 Varlığını kalp evimde sezerim
 Ne muradım verdin ne de verdirdin

Varlığına asla güven etmedim
 Yalancıya asla iman etmedim
 Aşkın mazharını tamam etmedim
 Ne can gözüm açtırdın ne de gördürdün

Mevla'm varlığına erenler de var
 Can verdin o canı alanlar da var
 Dünyadan göçüp de gelenler de var
 Ne gelen söyledi ne de sordurdum

Dağ başında oturmuşum bir taş
 Semaî ne dersin dikkat et baş
 Millet para için uğraşır boşa
 Ne mal sahip ettin ne de durdurdun²⁴⁰

²⁴⁰ (Semaî, 1991: 176)

4.6.166. ATIŞMA

Sularî: Keçeli Rıza'yla yollardan geldim
 Seni bulamadım söyle nerdeydin
 Gece sabaha dek kahve bekledim
 Bir habercik veremedim nerdeydin

Semaî: Dün aşk atıyla seyyaha çıktım
 Sen gelince olamadım ne deyim
 Nice sözle gönül kalesin yaptım
 Sen gelince bulamadım ne deyim

Sularî: Rıza gider gelir kitlidir dükkân
 Bilmem ki ne yerde püryanda yaran
 Yoldan gelmiş gayet yorgun bir kervan
 Sohbetine eremedim nerdeydin

Semaî: Sana derim ben bu candan geçmiştim
 Yine gönüllere dükkân açmıştım
 Zannetme ki kardeş senden kaçmıştım
 Sen gelince olamadım de deyim

Sularî: Hanedan kişiler bilirim kaçmaz
 Dost sırrı baş gitse aduya açmaz
 Senden başka benim değerim biçmez
 Meydanına varamadım nerdeydin

Semaî: Eşim ile davet üzere gittim

Aldım muhabbet bal okşayıp içtim

Söyle yoksa gardaş hata mı ettim

Sen gelince bulunmadım ne deyim

Sularî: Davut Sularî der ey canı canan

Bilirim hanedan istermiş mihman

Sen benim derdime merhemler olsan

Elin ile saramadım nerdeydin

Semaî: Kul Semaî'm dostum dostu arardım

Geldiğine bilsen nasıl sevindim

İstersen emanet canım verirdim

Hizmetine eremedim ne deyim²⁴¹

²⁴¹ (Semaî, 1991: 226)

4.6.167.DEDEME HASRETİZ SEN SEFA GELDİN

Dost er meydanında kuş gibi uçtum
 Celali cevherden doluyu döktüm
 İlim eyleyip rehberden heceyi söktüm
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Yolumu unutup oldum cehalet
 Çok şükür veliyi buldum nihayet
 Hakkı hak olduk eyledin himmet
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Dede talibini her zaman arar
 Gelir bir gün dedik eyledik karar
 Kuş da yavrusunun yuvasını yapar
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Aman dedem aman unutma bizi
 Caferi Sadık'tır elde niyazı
 Yine aşka geldim çektim avazı
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Muharrem Semaî Ana Nevruz'a
 Ah eyledim kendim düştüm avaza
 Bir ah çektim geldim naza niyaza
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Erenler lokması dolu sahanım
 Yüz akımdır orada Gül Cihan Hanım
 Zamanı gelince gözden nihanım
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Gönüllerimiz birdir özümüz Ali
 Eşi benzeri bulunmaz derler Alevi
 Dargın kalmaz bizde dedem Semaî
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Alevi gerçekçidir imanı gerçek
 Su konmayan çiçek solar giderek
 Senede bir sefer gelmeniz gerek
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin

Bir Şevket Özkan'ım niyaza geldim
 Desturu pir deyip ummana daldım
 Hizmet edip pirden himmetim aldım
 Dedeme hasretiz sen sefa geldin²⁴²

²⁴² (Semaî, 1991: 133)

4.6.168. NEYİN VAR SENİN EY İNSANOĞLU

Neyine güvenin ey insanoğlu
İyi düşün taşın neyin var senin
Mezarda son bulur hayatın yolu
İyi düşün taşın neyin var senin

Gerçek insan tapmaz dünyada mala
İnsan haklarına dikkat helale
Mecburi gidiş var dönmeyen yola
İyi düşün taşın neyin var senin

Yiğitliğin olsa cihanın eri
Güzelliğin olsa emsalsiz peri
Yaş elliden sonra yol döner geri
İyi düşün taşın neyin var senin

Şu dünyaya tapun olsa ne fayda
Altından bir kapın olsa ne fayda
Ecel kapın çalar ya hafta ayda
İyi düşün taşın neyin var senin

Semaî insanın ölmesi de var
Dünyada eseri kalması da var
Varın yoğun yiğitliğin bu kadar
İyi düşün taşın neyin var senin²⁴³

²⁴³ (Semaî, 1991: 178)

4.6.169. ELMADUR

Sen koca hünkâra burak mı oldun
 Arşa kürşe giden düldüle döndün
 Gonca güllerine çok meftun oldum
 Kendin alıç meyven elmadır senin

Bu çilehane mekânın mı ilin mi
 Nehiyullah ile bile geldin mi
 Münkir sarıya utanmazsın dedin mi
 Kendin alıç meyven elmadır senin

Tuğba gibi arşa dayanır ucun
 Bunca sıra münkir inanmaz niçin
 Hep çile çekersin hünkârın için
 Kendin alıç meyven elmadır senin

Ufak yaprakların benzersin güle
 Bize ibret ahu zenzem çilehane
 Ağaçların ulususun bilene
 Kendin alıç meyven elmadır senin

Semai de seni ziyaret etti
 Canana bağlandı demanın tuttu
 Yıl bin dokuz yüz altmış ikiyi götü
 Kendin alıç meyven elmadır senin²⁴⁴

²⁴⁴ (Semaî, 1973: 55)

4.6.170. AYRI DEĞİLSİN

Elesdü bezminde ruhlar âlemin
 Yaradan Mevla'msın gayri değilsin
 Şu balçıktan yarattığın âdemin
 Nuru vahidisin ayrı değilsin

Halk ettin âdemi sat suvatınla
 Gönlün mekân ettin gezen kulunla
 Güzelliği verdin kula nurunla
 Başka mahlûkatın nuru ne bilsin

Aşk verdin insana yürüyen kendin
 Lütuf ettin ona söyleyen kendin
 Söyleten de sensin dinleyen kendin
 Sen kuldan kul senden ayrı değilsin

Bu aşk yakın etti uzaklığını
 Kuldan ayrı olmayan ilahlığını
 Aşk ile duyurtun Allahlığını
 İnanmayanların varı değilsin

Nur sır verdin o inanan insana
 İnanmayan sana dedin şeytana
 Dünyayı imtihan verdin her cana
 Cahil zarar ile kârı ne bilsin

Bu serde bu canda şüphem yok sensin
 İnsandan insanı hem üretensin
 Bende o canlı men, hikmeti sensin
 Arif olmayan bu sırrı ne bilsin

Sen diyorsun er kişide elik var
 Kendin bilen her kişide varlık var
 Rahim deryasında gizli sırlık var
 Perdeli göz görmez eri ne bilsin

Kulların yarattın kula gizlendin
 Gören görünen sen hale gizlendin
 Kendin yaptın bu gönle gizlendin
 Gören görür görmeyen görü ne bilsin

Der Semaî'm hakka mekân ser sende
 Hakkı göreyim dersin ara var sende
 Hak Muhammet Kevnü mekân tur sende
 Başın arş bilmeyen turu ne bilsin²⁴⁵

²⁴⁵ (Semaî, 1991: 35)

4.6.171. AHUZARA DÜŞERSİN

Piri inkâr etme hakla hak isen
 Bir dert gelir ahu zara düşersin
 Pirlik mevkisine sakın göz dikme
 Suyu kesik bir pınara düşersin

Gel aldanma bu nefsin fendine
 Sular bile bak akıyor engine
 Gel yaklaşma değirmenin bendine
 Parçan kalmaz bir dönere düşersin

Allah Allah ol demedi kuluna
 Benliğinden geçen gider yoluna
 Yoksa bir gün uğrar tufan yeline
 Alır gider bir kenara düşersin

Firavun da Allahlık iddia etti
 Sen nesin ki cennet cehennem yaptı
 Hışım deryasına gargolup gitti
 Sen de bir gün bir hazara düşersin

Aşk ehline denmez kar gibi gibi
 Yüze gülme sadık yâr gibi gibi
 Zehir saçıyorsun har gibi gibi
 Müşterisiz bir pazara düşersin

Nefis seni çeker çeker götürür
 Dalga vurur bir deryaya batırır
 Vaden yeter bir mezara yatırır
 Yılan çıyan bir mezara düşersin

Zalimlik edip de mazlumum deme
 Hünkârın neslini inkâr eyleme
 Hak lokması diye çiğ etler yeme
 Semaî'm der bir gün nara düşersin²⁴⁶

²⁴⁶ (Semaî, 1991: 70)

4.6.172. AH HÜSEYİN VAH HÜSEYİN

Bir ah çekip düştü yola
Yolları vardı bir çöle
Çölün ismi Kerbela
İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
İmam Hasan Şah Hüseyin

Haymagahları kurdular
Toprak kan olmuş gördüler
Hür şehit şehit oldular
İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
İmam Hasan Şah Hüseyin

Kapalı Fırat yolları
Kesildi Abbas kolları
Vermezler içim suları
İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
İmam Hasan Şah Hüseyin

Susuz şehit o imamlar
 Ali Ekber Ali Askar
 Analar ah çekip ağlar
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Gelin olmuş Fadime Ana
 Ele yakmış kandan kına
 Haber verin Şehribana
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ebul Kasım can verince
 Fadime saçın yolunca
 Hüseyin ağlar görünce
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ehli Beyti şehit ettiler
 Haymagahlar yaktılar
 Başları mızrağa taktılar
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Lanet yezidin canına
 Taptı dünyanın malına
 Muhammet koymaz yanına
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Semaî'm bu çile bitmez
 Erler dünyayı terk etmez
 Yalvaranı mahrum etmez
 İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin
 İmam Hasan Şah Hüseyin²⁴⁷

²⁴⁷ (Semaî, 1991: 44)

4.6.173.DESTURÎ PİR GELECEK BİR GÜN

Cihanın sahibi yaradan Allah
 Bizlere bir sahip salacak bir gün
 Hünkârın hikmeti sırrı Hamdullah
 Halimiz perişan bilecek bir gün

Kâh Muhammet dedik kâh da Ali
 Kâh Hüseyin dedik kâh da Veli
 Lidersiz ne olacak sevenin hali
 Bu topluma sahip gelecek bir gün

Yıllarca böyleydi zalimin ahtı
 Kimi kurşunladı kimisi yaktı
 Geleceksen tez gel beklenen Mehdi
 Askerin içinden gelecek bir gün

Nefsi için gezen şeyhler dedeler
 Mevki için siyasette liderler
 Bu toplumu paramparça edenler
 Ezilene hesap verecek bir gün

Tarihi okuduk çok ibret aldık
 Atatürk gideli sahipsiz kaldık
 Biz özgürlük için çok şehit verdik
 Haklı hakkın mutlak alacak bir gün

Canlar bu gafletten gel uyanalım
 Demokrasi için hep bir olalım
 Bizi temsil eden lider bulalım
 Uyan ki o günler olacak bir gün

Kul Semaî'm der ki birlik olursak
 Yıllar boyu aldandığımız bilirsek
 Gazi olayı Sivas'tan ibret alırsak
 Bu toplum hakkını alacak bir gün²⁴⁸

²⁴⁸ (Âşık Kul Semaî'nin 25.11.1995'te yazdığı ve yayımlanmamış şiiri.)

4.6.174. CANDAKİYDİ O

Aynaya baktım da ben bana taptım
 Ben ben değilim ya bendekiydi o
 Cemaldeki nura bir niyaz ettim
 O nur hak nuruydu candakiydi o

Cemaldeki o nur hakkın nurudur
 Bu aşk bu ruh lütuf hakkın sırrıdır
 İnsana emanet kâh alır verir
 Gel benim zannetme sendekiydi o

O Allah ki kullarını yaratır
 Gâhî zahir eder gâhî sır eder
 Bu devri âleme kâh gelir kâh gider
 Vücutta dolaşan kandakiydi o

Vücut ilmin arif olmayan bilmez
 Haklığın bilmezse kişi er olmaz
 İnsan ölür doğar amma hak ölmez
 Her âleme baktı kündekeydi o

Vücudun bu canın sahibi gaffar
 Bana ait ne can ne de serim var
 Semaî'nin nasihati bu kadar
 Aşkıyla söyleten ondakiydi o²⁴⁹

²⁴⁹ (Semaî, 1991: 95)

4.6.175. CANIMIN CANANI

Benim pirim Hasan Bulguriza Şah
 Ezeli ervahta kayıtlıdır mah
 İlmi ledününde olur mu ırak
 Yokladım gönlümün tahtındadır o

Yanılıp uzakta aramayasın
 Ararsan taşrada bulamayasın
 Çayır o sultana yanılmayasın
 Yetişir carına ahtındadır o

Bülbül güle öter daim zarınan
 Muhammet Ali'nin nuru onunla
 Allah buyurmuştur hem kuranla
 Doğarda durulur vahdındadır o

Ey Semaî çekme derdi ile hicran
 Bir güzel sevdim ki ol ilmi kuran
 Sırrı hikmetiyle dönüyor devran
 Yeşil eli dünya çarkındadır o²⁵⁰

²⁵⁰ (Semaî, 1973: 87)

4.6.176.TURNALAR

Bir çift turna yolcu eyledik Turhal'dan
 Şu gurbet ellerde gezer turnalar
 Turnalar da birli garip hallerden
 Çöllerde kanadın süzer turnalar

Kazova Tokat'tan uğran Banaz'a
 Niyaz eyleyin o Pir Sultan Üstat'a
 Meraklıydı turnadaki avaza
 O sultanla eyleyin pazar turnalar

Yıldız dağın yücesinden uçunca
 Sivas'tan da Şarkışla'ya geçince
 Mihman eyler Koca Veysel bir gece
 Saray olur ufak mezar turnalar

Erciyes'ten geçip Konya'ya konun
 Mevlana dünyaya duyurmuş ünün
 Dergâhı üstünde pervane dönün
 Şems'ten alın bir bergüzar turnalar

Turnam kısmet arar isen geri gel
 Pir Hacı Bektaş'ta vardır yeşil el
 Yunus gibi buğday alma himmet al
 Aşk ehline ferman yazar turnalar

Ahi evren âşık Paşa'ya selam
 Haydar'ı Sultan'da gümbürtü âlem
 Ankara'da mesken eyleyin vesselam
 Orda nazargâhım nazar turnalar

Uğrayın Atatürk'e o gazi ere
 Yüz sürün turnalar Anıtkabir'e
 Hacı Bayram Veli'ye o şehitlere
 Yoksa Semaî'yi üzer turnalar²⁵¹

²⁵¹ (Semaî, 1991: 193)

4.6.177. YİRMİNCİ ASIRDA TOKAT İLİNDE

Yirminci asırda Tokat ilinde
 Aşka gelip sazın çalan âşıklar
 1950-1980 yıllarında
 Sazı ile bize gelen âşıklar

Şu Karabalçıklı Nuri Gülamî
 Hakikatte ürfaniydi kelamı
 İmam Rıza'dan aldık ilhamı
 Hizmet edip himmet alan âşıklar

Hıncıp Taşkıran'dan Eyüp Bakirî
 Keman çalıp savunurdu fakiri
 1984'te ahiri
 Gâhî gidip gâhî gelen âşıklar

Yüce Pınar'dan da Sadık Doğanay
 Bir pençe atardı görseydiniz vay
 Âşık Remzanî'yi şehitlerden say
 Diyarı gurbette ölen âşıklar

Yenice köyden de Âşık Söylerî
 Huylarıma hoş gelirdi huyları
 Sazı ile çok dolandı köyleri
 Leyla deyip Mevla bulan âşıklar

Kervansaray'dan Âşık Nurullah
 Nesli Hubuyar'a Allah eyvallah
 Âşıkların eserlerin inşallah
 Bastıracak kıymet bilen âşıklar

Çaylı'dan çağlardı Kadir sazıyla
 Dergâha pirine bağlı özüyle
 Koca Hubuyar'a naz niyazıyla
 Canın serin feda kılan âşıklar

Mustafa Fezaî Turhallı idi
 Çok çaldık çağırdık bir halli idi
 Bir yol Konya bir de dergâha geldi
 Bazı deryalara dalan âşıklar

Hamza Gerçeği de yanıma geldi
 İlk saz dersini bizlerden aldı
 Can gözü açıldı sazını çaldı
 Beş kişiydi dersin alan âşıklar

Hüseyin Hulusî aşk yoldaşımdı
 Dört sene habersiz gurbette kaldı
 27 sene dertle deryaya daldı
 Dert içinde derman bulan âşıklar

Şah Kalender nesli Âşık Zekâî
 Beytullah misali hem gönlü evi
 Cemal efendimdir can da cananı
 Pirinden desturun alan âşıklar

Hasan Turabî'nin yanık sesi
 Erenler yolunda çoktu hevesi
 Bir bülbül namesi yanık namesi
 Mekânı münezzeh olan âşıklar

Dost Ali Dedeoğlu Hıdır Aptallı
 Vücudu gemiydi gönlü kaptanlı
 Sofrası açıktı bizle saz çaldı
 Rahman çeşmesinden dolan âşıklar

Âşıklara Nevruz'a hizmet eylerdi
 O da coşa gelip hemen söylerdi
 Âşıklarla dergâh yolun boylardı
 Onu anaları bilen âşıklar

Hasan Selmanî'yle verdik baş başa
 Kars Erzurum âşıklarla yarışa
 Konya'ya çok yere hep koşa koşa
 Bizle yarıştılar gelen âşıklar

İkimiz de özü pire bağladık
 Basın yazdı birincilikler aldık
 TRT'ye çok da bantlar doldurduk
 Şimdi oldu hepsi yalan âşıklar

Âşık Ahmet Özcan ustaydı bize
 Bektaş yaylasında karıştı söze
 Bektaş ise bize Bekir ise size
 Bu sözle yaylayı alan âşıklar

Âşık Aydın Ali sözün çekmezdi
 Kim olsa haksıza boyun bükmezdi
 Kul Aşur da boşa gözyaşı dökmezdi
 Gözyaşıyla boş kabın dolan âşıklar

Mehmet Dağdeviren hem Ali Rıza
 Âşık Adil Yaman vurur da saza
 Üçü şairane düşerdi naza
 Bazı da naz ehli olan âşıklar

Kul Semaî'm yirmi âşık söyledim
 Aşka gelip ummanları boyladım
 Hünkâr dükkânında tezgâhtar idim
 Selam bizden sonra gelen âşıklar²⁵²

²⁵² (Semaî, 1991: 77)

4.6.178. YAŞLILAR

İnsan yaşı yetmiş seksen olunca
Yola doğru yavaş yürür yaşlılar
Rast gelip de bir dostunu görünce
El göğüste selam verir yaşlılar

Yaşlandıkça hatırı geç sorulur
Sert söyleyen küser gönlü kırılır
Yola gitse dizde fer yok yorulur
Dinlenmek için yolda durur yaşlılar

Yavaş yürür dizlerinde feri yok
Usul söyler sözlerinde feri yok
Tanımıyor gözlerinde feri yok
Uzakları puslu görür yaşlılar

Uyarıyorum zenginleri beyleri
Cennet olmak isterlerse yerleri
Yaptırsınlar vakıf huzur evleri
İşte orda huzur bulur yaşlılar

Büyüğün bilmeyen Allah'ın bilmez
Yaşlıya bak hak yanında zayi olmaz
Kul Semaî'm dünya kimseye kalmaz
Genci de yaşlanır ölür yaşlılar²⁵³

²⁵³ (Semaî, 1991: 121)

4.6.179. GÖZÜ YAŞLI BACILAR

Haktan ne isterse dileği olur
 Saçı uzun gözü yaşlı bacılar
 Yalvarsa kırk günde Mevla'sını bulur
 Saçı uzun gözü yaşlı bacılar

Ah eylese gözyaşları sel olur
 Kendi bülbül yavruları gül olur
 İnanclıdır ibadeti bol olur
 Saçı uzun gözü yaşlı bacılar

Eşi onu sevse sevilmem demez
 Hırslanıp da dövse dövülmem demez
 Kişi evden kovsa kovulmam demez
 Saçı uzun gözü yaşlı bacılar

Bazı erkek vardır çok içki içer
 Eve bir şey almaz çalımlar satar
 Bacı evde yavrusuyla aç yatar
 Saçı uzun gözü yaşlı bacılar

Bacı er kişiye emanet kuştur
 Kusuru yok iken ağlatma suçtur
 Dertli bacıların gözleri yaştır
 Saçı uzun gözü yaşlı bacılar

Saçı uzunların alkışın alma
Ahtı yerde kalmaz kalacak sama
O da insan eşitlikten ayrılma
Saçı uzun gözü yaşlı bacılar

Semaî'm bacılar başımın tacı
Gerçek bacı olur Gürufû Naci
Şefaât eşinden dikkat et bacı
Saçı uzun gözü yaşlı bacılar²⁵⁴

²⁵⁴ (Semaî, 1991: 148)

4.6.180.BARIŞ İÇİN YARIŞ EDİN ÇOCUKLAR

Yetmiş dokuz yılı çocuk yılıdır
 Özgürlükçe yarış edin çocuklar
 İnsan olan insanı mı öldürür
 Tüm dünyada barış edin çocuklar

İnsan kıyımına paydos deyiniz
 Sağ sol ayırmayıp gel dost deyiniz
 Mezhep ırkçılığa siz son veriniz
 Kucaklaşıp sarış edin çocuklar

Ben güçlüyüm diye yıldırmaq niye
 Yaşamak var iken öldürmek niye
 Halkı grup grup böldürmek niye
 Birleştirmek bir iş edin çocuklar

Yurtta cihanda sulh söz Atatürk'ün
 Nizalar yerine barış getirin
 Silahların kusmasını bitirin
 Kalem ile dönüş edin çocuklar

Semaî'yem çocuk yılı kutlu olsun
 Zehirler panzehir ağız tatlı olsun
 İnsan kıyımları nihayet bulsun
 Barış için yarış edin çocuklar²⁵⁵

²⁵⁵ (Semaî, 1991: 179)

4.6.181. GÜZEL ANADOLU'M

Anadolu sana dolu demişler
 Güzel Anadolu'm sende neler var
 Yaşamın kaynağı balı demişler
 Güzel Anadolu'm sende neler var

Yiğit sende güzel sende yâr sende
 Her ne arar isen hepsi var sende
 Çalışan insana büyük kâr sende
 Güzel Anadolu'm sende neler var

Avcısı bir yanda avın bir yanda
 Ovası bir yanda dağın bir yanda
 Bahçesi bir yanda bağın bir yanda
 Güzel Anadolu'm sende neler var

Yüksek yaylaların temiz havası
 O soğuk suyunun çamdır kurnası
 Anadolu tabiatın anası
 Güzel Anadolu'm sende neler var

Babalar ah çeker ana yas tutar
 Elde ilim bizde nizalar artar
 Gizli madenlerin bağrında yatar
 Güzel Anadolu'm sende neler var

Kızılırmak’a Çekerek Yeşilirmak’ı

Sende vardır güzellerin oymağı

Anadolu âşıkların kaynağı

Güzel Anadolu’m sende neler var

Anadolu’m anaların adıdır

Türkiye’yi dış devlette tanıtır

Kul Semaî’m ölür eseri kalır

Güzel Anadolu’m sende neler var²⁵⁶

²⁵⁶ (Semaî, 1991: 140)

4.6.182. KARDA FAYDA VAR

İnsanoğlu kış günün hor görme
 Lapa lapa yağan karda fayda var
 Kar yağmayan yılı sakın yâr görme
 Lapa lapa yağan karda fayda var

Kışın toprak suyun alır hoş olur
 Güzeller meskeni çeşme başı olur
 Kar yağmazsa barajlar bomboş olur
 Lapa lapa yağan karda fayda var

Kış günleri dinlenmeyi bildirir
 Toprak kısırlaşır yüzler güldürür
 O zararlı böcekleri öldürür
 Lapa lapa yağan karda fayda var

Kar yağar tabiat yükünü alır
 İlkbaharda bir de kaba yel olur
 Sular coşar derelerden ses gelir
 Buram buram yağan karda fayda var

Toprağın zehrin kar alır imiş
 Semaî'm efkârı yâr alır imiş
 Yârdan kardan bize kâr olur imiş
 Lapa lapa yağan karda fayda var
 Buram buram kokan yârdan fayda var²⁵⁷

²⁵⁷ (Semaî, 1991: 155)

4.6.183. YÂR

Sen nasıl güzelsin yok mu insafın
 Hâlâ senin gönlün olmadı mı yâr
 Cümle kusur bende isterim affın
 Boyun eğen murat almadı mı yâr

Yâr senin yoluna boynum eğridir
 Yalan dünya alım satım yerlidir
 Aşk gömleği bu sinemi eritir
 Hâlâ benim çilem dolmadı mı yâr

Çile çekmeyenler gülmez dediler
 Gerçek er olanlar ölmez dediler
 Kıyas kıyamete kalmaz dediler
 Senin derdin baki kalmadı mı yâr

Mazluma cevreden bulur belasın
 Hâkimler hâkimi bilir alasın
 Muhtar gelip çok Zülfikar çalansın
 Zalim ettiğini bulmadı mı yâr

Âşık Semaî'nin efkârına bak
 Yâr seni seveli dön kârına bak
 Açıver kolların boynuma bırak
 Kaçma benden gönlün olmadı mı yâr²⁵⁸

²⁵⁸ (Semaî, 1973: 30)

4.6.174. SEFA YÂR

Gönlüm arz eylerdi sizi görmeyi
 Sefa ile sefa geldin sefa yar
 Mübarek hakine yüzüm sürmeyi
 Sefa ile sefa geldin sefa yâr

İki güzel şu gönlümün mihmanı
 Mübarek sefayla bir nur doğanı
 Serturap can emanet neyim var hani
 Sefa ile sefa geldin sefa yâr

Âşıkların efkâr eyler zar eyler
 Tabip çoktur amma yaramı bağlar
 Yâre saram derken sancısın arar
 Sefa ile sefa geldin sefa yâr

Çilemiz dolmadan sürmeyiz sefa
 Ecdadın sulbündür kuzu Mustafa
 Zaman azmış bunda göremem vefa
 Sefa ile sefa geldin sefa yâr

Bir destur isteriz vermez oldunuz
 Sırrı hakikate almaz oldunuz
 Münafık çoğaldı bilmez oldunuz
 Sefa ile sefa geldin sefa yâr

Hikmetsiniz her sırları bilensiz

Bir nursunuz bin bir renge girensiz

Âşık Semaî'ye aşkı verensiz

Sefa ile sefa geldin sefa yâr²⁵⁹

²⁵⁹ (Semaî, 1973: 94)

4.6.175. GELİR GİDER

Evladı resule beli demeyen
 İbadet evine boş gelir gider
 Hakikatin küntü kenzin bilmeyen
 Bir hayal peşinde düş gelir gider

Hakikatin esrarını bilmeyen
 Erbabı kâmilden dersin almayan
 Gönlü engin olup turap olmayan
 Bir gıda vermeyen taş gelir gider

Mürşit bir deryadır körlere nihan
 Nefsini öldüren olur pehlivan
 Anka yükseklerde uçarsa her an
 Aslı didar görmez kuş gelir gider

Kırklar meclisinde engür ezenler
 Seni takip eder sırda gezenler
 Sürü sahibi sütsüzlerden bezerler
 Sürüde olsa da coş gelir gider

Kul Semaî'm yeter sözü uzatma
 Sarrafı bulmadan mücevher satma
 Hak aldanmaz sakın kendin aldanma
 Bu meydanda nice baş gelir gider²⁶⁰

²⁶⁰ (Semaî, 1973: 40)

4.6.176. ANNELER

İnsanlar dünyaya gelmezden evvel
 Dokuz ay vücutta sallar anneler
 Daha kimliğimiz bilmeden evvel
 Süt verir ağza ballar anneler

Getirir dünyaya zahmetler ile
 Türlü meşakkatler mihnetler ile
 Ninni çalar bizi benzetir güle
 Öper sever sarar beler anneler

Yedi yaşta okullara gönderir
 İstikbale doğru bize yön verir
 Bakarsın ki çocuk eve geç gelir
 Kuzum nerde diye meler anneler

Giydirir yavruyu biraz kış görse
 Kanat gerer bir alıcı kuş görse
 Yavrusunun başına bir iş gelse
 Başını saçını yolar anneler

Der ki yavrum yolun Atatürk yolu
 Ata sönmez ı ışık sende bir dalı
 Yurdumuza milletime faydalı
 Ol evlat der dilek diler anneler

Anan Anadolu ismini koydu
 Fatmalar Mehmetler düşmanı kovdu
 Baban harpte annen evde mi durdu
 Top tüfek çakacak dağları deler anneler

Anneler görür evlat büyüdüğünü
 İstikbali anne baba düşünür
 Semaî'm gelince anneler günü
 Kimi ağlar kimi güler anneler²⁶¹

²⁶¹ (Semaî, 1973: 13)

4.6.177. KENELER

Hele diyeyim başa gelen halleri
Doymak bizle mi sömürücü keneler
Yok, ediyor kazandığımız malları
Doymak bilmez sömürücü keneler

Boş kalmıştır tavukların tüneği
Körpe öldü öldürecek ineği
Zannedersin bulmuş beleş yemeği
Doymak bilmez sömürücü keneler

Sülük gibi kanı emdikçe emer
Başını gövdeye gömdükçe gömer
Keneler çok tavlı vurulur semer
Doymak bilmez sömürücü keneler

Kan emmeyi elden koymak diyorlar
Asla hatır hürmet saymayız diyorlar
Gıdamız kan kandan doymayız diyorlar
Doymak bilmez sömürücü keneler

Semaî'ye neler etti keneler
İt olurmuş kanlı et yiyen keneler
Fenni ilaç serpelim hep gebereler
Doymak bilmez sömürücü keneler²⁶²

²⁶² (Semaî, 1991: 168)

4.6.178. GANİ DEDİLER

Bir dertle ahu figan eylerdim
 Her dertlere derman Ali dediler
 Derdim derman bulmaz diye ağlardım
 Muratlar verici gani dediler

Hakikat sırrına ereyim dedim
 Can gözümle hakkı göreyim dedim
 Dostla alışveriş edeyim dedim
 Elinde sermayen hani dediler

Sermaye deyince para sanırdım
 Şu fani dünyaya çok aldanırdım
 Kırkların ceminde dersimi aldım
 Evvela sen seni tanı dediler

Ledünden ders aldım dedim Bismillah
 Hocam ne dediyse dedim eyvallah
 Yüzüm Allah nuru gönlüm Beytullah
 Gendin fehmet meze fani dediler

Kul Semaî'm hak Rıza'ya yüz sürdüm
 Terki dünya olup ölmeden öldüm
 Muhammet Ali'yi Bektaş'ta buldum
 Muhiplerin o sultanı dediler²⁶³

²⁶³ (Semaî, 1973: 42)

4.6.179. ÇİÇEKLER

Yaz gelince türlü renkten açarlar
 Kır yerleri güzel eder çiçekler
 Her birisi türlü koku saçarlar
 Her yerleri güzel eder çiçekler

Çiçeklerin rengin saysam sayamam
 Ömür boyu koklasam doyamam
 Hediye için koparmaya kıyamam
 Tabiatı güzel eder çiçekler

Yazın açması var güzün solması
 Size mümkün saksılarda kalması
 Lakin Semaî'nin bir gün ölmesi
 Daha açmaz solar gider çiçekler²⁶⁴

²⁶⁴ (Semaî, 1991: 165)

4.6.180. DÖNDÜM ERENLER

Bir güzelin cemalini görünce
 O anda Mecnun'a döndüm erenler
 Destur alıp deryasına dalınca
 Şükürler olsun bir yudum aldım erenler

Bir zaman bu aşkın yeliyle estim
 İnandım rahmana gamanı kestim
 Çok çeşmeye tuttum boş döndü destim
 Didem çeşmesinden doldum erenler

Gönlü yükseklere bir an uğradım
 Kâr kış tufan vardır şaşırdım kaldım
 Engin turaplarda reyhan gül buldum
 Bağ bahçeye hayran oldum erenler

Turapta yetişmiş türlü meyveler
 Meyveden tatmayan damak ne anlar
 Aşlı meyvelere insan mı kanar
 İşte bu aşından çaldım erenler

Çok meyve acıdır olmazsa aş
 Bu Kul Semaî'nin aşıdır başı
 Bir gıda verir mi yoğursan taşı
 Turap olup mahsul verdim erenler²⁶⁵

²⁶⁵ (Semaî, 1973: 41)

4.6.181. ALİ ABADIR

Gözlerin sep elmas kaşların kalem
 Bilir isen âdem arşı âlâdır
 Hüsnü cemalinden ziya olur âlem
 Âşıklar maşuku Ali abadır

Ali abanın gel yoluna gire gör
 Gel de makamına yüzler süre gör
 İnsanda hak mevcut insan ol da gör
 Hakkı taşrada aramak hatadır

Şeriat tarikat marifet nedir
 Sırrı hakikatte dersimizdedir
 Hakka ereyim dersin nefsini öldür
 Nefse esir olan haktan cüdadır

Bir mürşide bağlan gel olma asû
 Meyli dünya boştur zevki sefası
 Münkirler Hüseyin'e vermediler su
 Deryalar emrinde emri hüdadır

Kul Semaî'm sen bu sırrı görürsen
 Hak âdemde anla şüphem var dersin
 Zamanın imanını bilersen
 Gafil olma Muhammet Mustafa'dır²⁶⁶

²⁶⁶ (Semaî, 1973: 85)

4.6.182.ATIŞMA

Nevruza Bacı: Ey âşık pirine sıdkıyla sarıl

Telli kitap olan sazın var mıdır

Ariflerin nutku kelâmı ağır

Hakkı hakikat da gözün var mıdır

Âşık Kul Semaî: Ürfani mektepte pirin aşkıyla

Tarikatta öter sazımız bizim

Vücudumuz pişmiş aşk ateşiyle

Vechi Kitabullah yüzümüz bizim

Nevruza Bacı: Hakkı hakikate erebildin mi

Aşkın badesini alabildin mi

Cenneti alaya varabildin mi

Elinde fermanın yazın var mıdır

Âşık Kul Semaî: Her içilen işrete bade demeyiz

Aşk badesi sırdır ya da demeyiz

Muhabbet deryadır suda demeyiz

Böyle fermanımız yazımız bizim

Nevruza Bacı: Nevruza'yam der ki pişmeyen çiğdir

Aşkın badesini içmeyen çiğdir

Can ile serinden geçmeyen çiğdir

Yenecek lokmada tuzun var mıdır

Âşık Kul Semaî: Kul Semaî bu aşk bizi pişirdi

Aşkın badesinden aklın şaşırdı

Arı namusundan serden geçirdi

Lokmadan ayarlı tuzumuz bizim ²⁶⁷

²⁶⁷ (Semaî, 1973: 111) Âşık Semaî ile Nevruza Bacı'nın karşılaşması; Âşık Nevruza Bacı, Semaî'ye: "Elindeki saz nedir?" diye soruyor. Semaî de "Saz." diyor. " Senden söz isterim, sözüme söz isterim." diyen Nevruza Bacı ile atışması.

4.6.183. ATIŞMA

Semaî: Nevruz halim sormaz diye gücenme
 Sormaktadır canım sorduğundandır
 Gizli yaralarım sarmaz zannetme
 Sarmaz zannettiğin sardığındandır

Sularî: Yârine bir hizmet dedim de kalktı
 Yerine cevaplar verdiğiındendir
 Evet, can ortağın hem can yoldaşın
 Onun ile yola girdiğindendir

Semaî: Gelip şu dünyaya başını yudun
 Mevsim kış geliyor herhalde üşüdün
 Senin şu halini bilir umudun
 Bilmez zannettiğin bildiğindendir

Sularî: Nevruz Sultan sana fenerler idi
 Divan oğlu kızı torunlar verdi
 Sana arka verip haneni kurdu
 El bağlı huzurunda durduğundandır

Semaî: Tenkit etme dostum haller sorulur
 Sel kesilir yine çaylar durulur
 Sana da bir canlı bina bulunur
 Bulmaz zannettiğin bulduğundandır

Sularî: Derler ki bir ağaç dalıyla gürlər
 Kepenek altında yatarmış erler
 Keçeci gibi gerçekler pırlar
 Kudret kanadını gerdiğindendir

Semaî: Kul Semaî'm gerçekleri görecek
 Kendi dersine de yardım olacak
 Aziz Baba Keçeci murat verecek
 Vermez zannettiğin verdiğindendir

Sularî: Davut Sularî der Semaî Baba
 Benim bir can bir saz bir hırka aba
 Neler neler yaratıcıdır bu hüda
 Bin saati bile sürdüğündendir²⁶⁸

²⁶⁸ (Semaî, 1991: 228)

4.6.184. KURAN'IMIZ BİR

Canım kardeş birlik beraber olalım

Allah'ımız birdir Kuran'ımız bir

İslam âleminde ikilik olmaz

Allah'ımız birdir Kuran'ımız bir

Evladı Resul'ü sever müminler

Hilafet devası değil bu günler

Salâvatı Şerif'te hak birsın derler

Allah'ımız birdir Kuran'ımız bir

Âdem babamızdır Havva anamız

Al bayrakta nişanedir İslam kanımız

Semaî'm der hak Muhammet dinimiz

Allah'ımız birdir Kuran'ımız bir²⁶⁹

²⁶⁹ (Semaî, 1991: 60)

4.6.185.İMANDAN GELİR

Alevi olana mezhepsiz derler
Nesli mezhebimiz âdemden gelir
Mekânı münezzehi ne bilsin körler
Mezhebimiz canı canandan gelir

Hangi mezheptendi Muhammet Ali
Mezhebi var ise demişiz beli
Mezhep diye İslamiyet'i bölenler deli
İnanç kaynağımız Kuran'dan gelir

Muhammet buyurdu Ehli Beyt'im hak
Şüpheliysen bin bir hadisesine bak
Mezhep haksı Caferi Sadık'tır mutlak
Onun nesli Şah-ı Merdan'dan gelir

Allah bir Muhammet bir Kuran bir
Dört kapı bir salâvatı veren bir
Bayrak bir vatan bir ikilik nedir
Bayraktaki o kan da kandan gelir

Der Semaî millet bir olmak gerek
İkilikten geçip yâr olmak gerek
Arı gibi birleşip sır olmak gerek
Mezhepçilik tarihi zamandan gelir²⁷⁰

²⁷⁰ (Semaî, 1991: 97)

4.6.186.ATATÜRK'E METHİ SENA AZ GELİR

Atatürk varlığın tarif eylesem
 Derya gibi ilmim olsa az gelir
 Varlığının birer birer söylesem
 Kumru gibi dilim olsa az gelir

Yazarlar ozanlar destanlar yazsa
 Yorulmazdı yüz bin ordular bozsa
 Savaş ünün duyan Afrika Asya
 Methi içi âlim olsa az gelir

1881'de doğuşu
 Atatürk'tü karanlığın güneşi
 Sembol etti özgürlüğün barışı
 Özgürlüğe yüz bin zalim az gelir

Ne esir ne ölmüş dedemin oğlu
 Özgürce yetişmiş babamın dölü
 Türk oğlunun Kemalizm'dir yolu
 Sağda solda yolum olsa vız gelir

1938 göçmesi

Yurt millet üstüne ziya saçması

Atatürk'ten akar yaşam çeşmesi

Depo etsem gönül gölüm az gelir

1981 Atatürk yılı

Atamıza anıt ettik gönlü

Ataya gidenin Semaî yolu

Bin Semaî yolun olsa az gelir²⁷¹

²⁷¹ (Semaî, 1991: 195)

4.6.187. PERİŞAN OLUR

Er kişi demekle kişi er olmaz
 Gerçek er kişide bir nişan olur
 Veli çoktur her velide pir olmaz
 Pir olan veliler dervişane olur

Hak mevcut mu hakkı haklamayanda
 Bu gönöl evinde saklanmayanda
 Gönöl odasını paklamayanda
 Ol yüce Mevla'nın kahrı şan olur

Âdem hak zerresi bilmeyen kişi
 Gözünden perdeyi silmeyen kişi
 Kendi toplumuna uymayan kişi
 Ey Semaî bunlar perişan olur²⁷²

²⁷² (Semaî, 1991: 42)

4.6.188. NOLUR

Hakka ereyim dersene divane gönül
 Evvela sen sana bak nolur nolur
 Ellemal esmasın hak uzak değil
 Hak görünür ışığın yak nolur nolur

Evladı resulü inkâr eyleme
 Hocanı bulmadan mektup çiğneme
 Aşka düşen aşk ehlini kınama
 Ummadığın kişi hak olur olur

Semaî muharrem aşka esirim
 Aşkım Allah'ımdır hakka yüz süren
 Lütfüne mazhar et sahübül kerem
 Aradan perdeyi çek nolur nolur²⁷³

²⁷³ (Semaî, 1973: 48)

4.6.189. HEDAYEM YOKTUR

Gönül dosta gitmek istiyor kardeş
 Dosta götürecek hediyem yoktur
 Can ile serimde oluyor yoldaş
 Canı seri versem razılık yoktur

Cana danıştım ki vereyim seni
 Emanetim dedi veremem dedi
 Serim versem küstürürüm türabı
 Nasıl gideyim dosta hazırlık yoktur

Kul Semaî'm öldüm kalınca naçar
 Gönül gitmek ister feryatlar saçar
 Baktım aşka dosta bir kapı açar
 Sevgi aşktan başka hediyem yoktur²⁷⁴

²⁷⁴ (Semaî, 1973: 79)

4.6.190. GİDİYOR

Ah eyleyerek Ehli Beyt yasına
 İmam Rıza veda göçtü gidiyor
 Siyah bayrağını dert sinesine
 Ecel şerbetini içti gidiyor

Deşti Kerbelâ'nın Hüseyini idi
 İmam Rıza oldu çok zehir içti
 Eyüp gibi yedi sene dert çekti
 Zakine'ye yâre açtı gidiyor

29.9.68'de

Söyledi radyolar ilk seslenişte
 Bir nur doğdu teneşürün üstüne
 Terk etti dünyayı uçtu gidiyor

Mahdumu şahinin düşünüy kaldı
 Murat alam derken yasa boyandı
 Huriye Fitnet de hep kan ağladı
 Körpe kuzuların saçtı gidiyor

Aslan atam diye tuttu salından
 Felek doyamadım Mürsel Balım'dan
 Fatih'imden Mesude'mden kanımdan
 Ecel aranızdan seçti gidiyor

Zakine'nin kucağında can verdi
 Bu hikmettir Kerbela'da böyle oldu
 Mebus mebusanlar namazın kıldı
 Tabutun ellerde uçtu gidiyor

Bütün ümmetlerim yasımı tutsun
 Âşıklar zar ile vafımı etsin
 Muhip olanlarım yoluna gitsin
 Tarikat sultanı göçtü gidiyor

Nail ana yüzün sürdü dizine
 Doğan hasret kaldı soğuk yüzüne
 Figan düştü Ulusoy'lar özüne
 Kan ağlar gözyaşları coştı gidiyor

Dergâhı alada çok figan oldu
 At kaya dibine türbesi konu
 Kul Semaî ordu ağladı yandı
 Ayrılık şerbetin içti gidiyor ²⁷⁵

²⁷⁵ (Semaî, 1963: 76) 29.9.1968 cananım iman Ali Rıza'nın vefatı üzerine cenaze törenine gidişinde kendisine okuduğu mersiye.

4.6.191. ATIŞMA

Âşık Semaî söylüyor:

Âşıklar elde sazını
 Çaldıkça çalmak istiyor
 Gönülde bahar yazını
 Buldukça bulmak istiyor

Arı olsam dost balına
 Hak nusret etse kuluna
 Canım cananın yoluna
 Öldükçe ölmek istiyor

Mecnunum güzel hasına
 Boyandım aşk boyasına
 Semaî'm aşk deryasına
 Daldıkça dalmak istiyor

Âşık Yenerî Söylüyor:

Âşıkların gül cemali
 Güldükçe gülmek istiyor
 Azrail dönüyor cana
 Aldıkça almak istiyor

Boş gezme âşık dünyada
 Yarışma varmış Konya'da
 Kimisi görür rüyada
 Gördükçe görmek istiyor

Taş atma âşık haline
 Suçsuzdur atma kuluna
 Yenerî'yi pir yoluna
 Saldıkça salmak istiyor²⁷⁶

²⁷⁶(Semaî,1973: 45) Çorum'un Alancak köyünden Âşık Hüseyin Yenerî, Âşık Semaî'ye mihman geldiğinde iki âşık karşılıklı bu deyişleri hatıra olarak okumuşlardır.

Bazı atışmalar sıra ile dörtlükler halinde yazılırken bazı atışmalar şiir bütünlüğünde de yapılır. Şiir dörtlüğünde yazılan atışmaların örneklerinden biridir.

4.6.192. GÖRENDİR YUNUS

Yunus, Yunus Emre olmanın için
 Hünkâr dergâhını sorandır Yunus
 Alıç verip buğday almanın için
 Pir Hacı Bektaş'a varandır Yunus

Hünkâr onun derviş halin görünce
 Buğday mı istersin himmet mi istersin deyince
 Buğday alıp yola revan olunca
 Geri dönüp himmet sorandır Yunus

Yunus o hünkârdan himmet diledi
 Kısmetin Taptuk'ta ona yolladı
 Taptuk dergâhında onu eyledi
 Hizmet edip himmet alandır Yunus

Emre uyup Yunus Emre olunca
 Aşkla dolup gözle hak görünce
 Hoşgörü sevmeyi insana verince
 Karanlığa ziya verendir Yunus

Yaratan için sevdi yaratılanı
 Bunca mahlûkatı ille insanı
 Sevgi gözüyle gördü bütün cihanı
 Her milleti bir gözle görendir Yunus

Bana seni gerek diye bağlandı
Yedi asırdır Yunus Emre söylendi
Dünyaya sevmeyi tarif eyledi
Hoşgörüyle kılavuz olandır Yunus

Yunus ilmi dille tarif olunmaz
Aşk Allah'tır ilime akıl ermez
Tas tas alsan derya dibi bulunmaz
Semaî'ye kaynak verendir Yunus²⁷⁷

²⁷⁷ (Semaî, 1991: 223)

4.6.193. GEMİ

Ehliyetsiz birkaç kaptanlı gemi
Yolda kalır devam etmez arkadaş
Hayal gemisine binmez bu millet
Üç beş asır geri gitmez arkadaş

Araplardan İsrail'den ibret al
Softa kervanını al başına çal
Verilen vaatler yalanla hayal
Türk milleti yalan yutmaz arkadaş

Yılma ey Türk genci o gün gelecek
Aslan hükmedecek kurt at yiyecek
Cumhuriyet hürriyet kadim kalacak
Menemen düdüğü ötmez arkadaş

Der Semaî hürriyeti biliriz
Hürriyet için beden kelle veririz
Deniz dalgalanır menzil alırız
Özgürlük vapuru batmaz arkadaş²⁷⁸

²⁷⁸ (Semaî, 1991: 169)

4.6.194. YEDİDEN YETMİŞE OKU VATANDAŞ

Cahil kalma okumayı yaz öğren
 Yediden yetmişe oku vatandaş
 Okuyanlar neler yapmış gez öğren
 Yediden yetmişe oku vatandaş

Okumayan ömür ziyana gidiyor
 Menzile yetemez yaya gidiyor
 Okuyanlar füzeyle aya gidiyor
 Yediden yetmişe oku vatandaş

Okul yaptır okumayanı okut
 Kooperatif kur türlü kumaşlar dokut
 Oku karşıdakini ilimle korkut
 Yediden yetmişe oku vatandaş

Birlik olmamak ya topluma zarar
 İmeceyle toplum büyük kar sağlar
 Okullar yaptırır fabrika kurar
 Yediden yetmişe oku vatandaş

Turhallı bir hallı hepsi el ele
 Damla damla bu su döndü bir göle
 Semaî'm der devam eyleyin okula
 Yediden yetmişe oku vatandaş²⁷⁹

²⁷⁹ (Semaî, 1991: 86)

4.6.195. TASARRUFA ÇAĞRI

Buğday tanesinden ekmeğe kadar
İsraf etme tasarruf eyle kardeş
Ekmek bulamayan çok insan var
İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Mahsul yetiştirmek inan ki zor
Gece gündüz çalışan çiftçilere sor
Toprağını teri ile yoğurur
İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Tasarruftan zengin olanlara bak
İsraftan yokluğa kalanlara bak
Dünyada açlıktan ölenlere bak
İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Muhafaza et fazla ekmek kurutma
Artan ekmekleri çöplere atma
Hakkın nimetidir günaha batma
İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Hakkın nimetleri dinin direği
Aç kor isen titretirsin yüreği
Aç doyurmak insanlığın gereği
İsraf etme tasarruf eyle kardeş

İnsan çok kazanıp bol bol alırsa
 Sofrasından istediğın bulursa
 Artanını fakirlere verirse
 İsrâf etme tasarruf eyle kardeş

Dünyada yapılır hayır hasenat
 Bugün dünya ama yarınsa ahret
 Açık giydir aç doyur o sana himmet
 İsrâf etme tasarruf eyle kardeş

Tasarrufa çağrı tüm vatandaşlar
 İsrâfı önleyin tüm kuruluşlar
 Böyle olsun istikbale yarışlar
 İsrâf etme tasarruf eyle kardeş

Atalar der hazıra hazine dayanmaz
 Fazla israftan er kişi anlamaz
 Dişi kuşsuz erkek yuva kuramaz
 İsrâf etme tasarruf eyle kardeş

Dişi kuş dediğim erkeğin eşi
 Hazırlayan bacı getiren kişi
 Yurt çapında uygulayalım bu işi
 İsrâf etme tasarruf eyle kardeş

Ampulün yüz mumluk ise kırk olsun
 Cereyan depo olup yurt faydalansın
 Musluklara dikkat su damlamasın
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Altmış milyon musluk bozuksa yarı
 Kaç yüz bin ton olur bunun zararı
 Conta değiş ziyan etme bulalım kârı
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Tasarrufu düşünmedik yıllarca
 Buğday çekip depo eder karınca
 Kâğıttan alalım da poşetlerce
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Motorlu araçlar Türkiye’imizde
 Yakıt ziyan etmemek hep elimizde
 Yakın ise yürüyelim fer varsa dizde
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Pirzoladan al da kıymaya kadar
 Sebzelerden al da meyveye kadar
 Yurt çapında böyle eyleyelim kâr
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Bir koyundan emlik kuzu doğunca
 Kaç kilodur ona bıçak vurunca
 Hesap eyle güze toklu olunca
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Tasarrufun her birisi bir çiçek
 Tasarruf için arı gibi çalışalım
 Fabrikatör olsun gelecek kuşak
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Her tasarruf damla damla göl olur
 Engeller aşılar dağlar yol olur
 Köye kente fabrikalar kurulur
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Kazancımız tutup zengin olalım
 Yurdumuza füze üstü kuralım
 Füze ile aya kadar varalım
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş

Kul Semaî'm bu halkımın ozanı
 Tatbik eden yirmi dörtlük bu sanı
 Her dörtlükte tasarruf için yazanı
 İsraf etme tasarruf eyle kardeş²⁸⁰

²⁸⁰ (Semaî, 1991: 127-130) 10.12.1990 tarihinde Kültür Bakanlığı bir israf önleme, tasarrufa çağrı eser yarışması istemiştir Bu eseri Âşık Kul Semaî bu istek üzerine hazırlamıştır.

4.6.196. KARDEŞ

Gönül arz eyledi pir dergâhını
 Kısmet olunmazsa gidilmez kardeş
 Aşkım ile tarif etsem şahımı
 Sırrı hikmet tarif edilmez kardeş

Sazım ile dergâhına varsaydım
 Gümbür gümbür aşk sazımı çalsaydım
 Adadığım kurbanımı alsaydım
 Nasip yoksa lokma yutulmaz kardeş

Sazla delik taştan geçmek isterdim
 Çilehanede zemzem içmek isterdim
 Muhabbet bohçasın açmak isterdim
 Her mecliste bohça didilmez kardeş

Muhip olan mürşidine gittiler
 Pirin dergâhını devah ettiler
 Çoban olan sürüsünü göttüler
 Ensizler sürüde güdülmez kardeş

Semaî'yem on dört yıldır giderdim
 Hünkâr dergâhına devah ederdim
 Bu benim kusurum en büyük derdim
 Pirsiz dem devranlar sürülmez kardeş²⁸¹

²⁸¹ (Semaî, 1991: 214)

4.6.197. GÖNLÜN CANA NASİHAT SÖZÜ

Can kardeş gönlünle otur hesaba
 Dünyadan ahretten sor kardeş kardeş
 Gönül sarayıdır hakkın mekânı
 Canına bir canan bul kardeş kardeş

Şu yalan dünyada oyalanırsın
 Ehli Beyit'i sevmez ne zevk alırsın
 Dünyada kendine çok dost bulursun
 Ahrette yâr bulmak zor kardeş kardeş

Muhammet'ten şefaati beklersin
 Evladın sevmezsen ne sayıklarsın
 Başkasının günahını neylersin
 Kendi sualini ver kardeş kardeş

Kişilikte erlik nefsin öldürmek
 Kamillik cahile hakkı bildirmek
 Bir milletimiz ikiliği söndürmek
 Öldürerek bu kini vur kardeş kardeş

Âdemiz âdemin evlatlarıyız
 İslam saflarında Türk milletiyyiz
 Semaî der Muhammet ümmetleriyiz
 İster Allah'ıma sor kardeş kardeş²⁸²

²⁸² (Semaî, 1973: 97)

4.6.198. YARA SARAN OLMAMIŞ

Almanya'dan Fransa'ya vardığım zaman
 Dostlar gönlü gönle veren olmamış
 Burada dostlarımı gördüğüm zaman
 Birlik olup ceme giren olmamış

Gurbete geleli hayli yıl olmuş
 Yetişen yavrular burada doğmuş
 Büyümüşler yirmi yaşına değmiş
 Alevi cemini gören olmamış

Yolumuzdan geri kalmayalım bizler
 Hangi milletsiniz söyleyin sizler
 Gelinlik çağına gelmiş bu kızlar
 Fatma darına duran olmamış

Zannetme kır yerde koyun yayılır
 Noksanlığımız Hak yanında duyulur
 Görülmedik talip mundar sayılır
 Pençe-i Ali Aba vuran olmamış

Almanya, Fransa bak neler etmiş
 İbadeti inancını terk etmiş
 Allah Allah demesini unutmuş
 İnancında sadık duran olmamış

Birlik olup cemde bir olmamışlar
 Gönü gönle verip yâr olmamışlar
 Yirmi dört senedir görülmemişler
 Tabip gelip yara saran olmamış

Semaî dostları böyleymiş gurbet
 Hizmet etmeyenler alır mı himmet
 Dünya’da ibadetsiz yoktur bir millet
 Bizlerden de geri kalan olmamış²⁸³

²⁸³ (Âşık Kul Semaî’nin 16.10.1996 tarihinde eşi Nevruza Bacı ile Almanya’ya davet edildiğinde okuduğu ve yayımlanmamış şiiri.)

4.6.199. GELEMEM DEMİŞ

Büşürüm Çatak'ta bir âşık duydum
 Bir selam gönderdim gelemem demiş
 Bu nasıl âşıklık hayrette kaldım
 Ben mihmanın gönlün alamam demiş

Dede babasından dersin almamış
 İnsanlığın esrarını bilmemiş
 Aşka gelip aşk sazını çalmamış
 Ben aşkın sazını çalamam demiş

Sazımdan çalmaya telim yok demiş
 Bağban bahçesinde gülüm yok demiş
 Gönül çeşmesinden gölüm yok demiş
 Ben yüzgeç değilim dalamam demiş

Âşık olanlara bir tel de yeter
 Bülbülün zarına bir gül de yeter
 Hakka gidenlere bir yol da yeter
 Bu sırrı esrarı bilemem demiş

Bu nasıl âşıklık hayrette kaldım
 Diyarı gurbette efkâra daldım
 Aradım noksanlığı özümde buldum
 Kul Semaî ağlar gülemem demiş²⁸⁴

²⁸⁴ (Semaî, 1991: 187)

4.6.200. YÂR İMİŞ

Beytullah arardım yüz sürem deyu
 Yüz süreceğ gönlümdeki yar imiş
 Nadana çağırmam Kerem et deyu
 Kerem kani arşı rahman yar imiş

Yar dedim de yaratana sığındım
 Bir deryaya daldım yundum arındım
 Allah derler başka sıfat sanırdım
 Âdeme secde etmek büyük kâr imiş

Arif isen her âdemi hor görme
 Gel can gözünü aç bağlı kör durma
 Sultan pazarının yolu zor sorma
 Aşk gömleği ateş giymek zor imiş

Çıktım o pazara pazar eyledim
 Mala kıymet yetmez nazar eyledim
 Ben kendi derdimle yüküm tayladım
 Dert yüzü dermandan daha kâr imiş

Semaî'yi arşın yüzüne saldım
 Aşkın bulutundan deryaya daldım
 Katre katre engin turaba yağdım
 Türlü türlü mahsul orda var imiş²⁸⁵

²⁸⁵ (Semaî, 1973: 84)

4.6.201. BABA NASİHATİ

Bir evlat babadan ayrı düşmezse

Baba şefkatini bilemez imiş

Ayrılık şarabın elden içmezse

Ah edip gözyaşın silemez imiş

Çok ninniler çalıp uyuttun baba

Yokluklar içinde büyüttün baba

Tuttun elimden de yürüttün baba

Öksüzler dünyada gülemez imiş

Baba hakkı inan peygamber hakkı

Anne hakkı haktır miski amber hakkı

Hizmet et himmet al şenelip şakı

Beddua alanlar düzelmez imiş

Atasın bilmeyen Mevla'sını bilmez

Bedduasın alsa hiç darlık görmez

Baba dua etse hiç darlık görmez

Her fidandan meyve yenilmez imiş

Annenin babanın sözünü dinle

Seni yetiştirir benzetir güle

Sosyeteye sapıp çektirme çile

Berbat yoldan geri dönülmez imiş²⁸⁶

²⁸⁶ (Semaî, 1973: 91)

4.6.202.BAŞIMDA BİR BULUT BULUŞUM OLDU

Dostum Şu dünyaya geliŐime bak
 Bir zerre halinde gelişim oldu
 AŞkın deryasına dalıŐıma bak
 Ol ana rahminde kalışım oldu

Dokuz ay dokuz gün sakince yattım
 Hem  Ő medim hem gıda tattım
 AĞlayarak kendim dünyaya attım
 Dünyada kendimi buluşum oldu

Daha akıl başa gelmeden evvel
 Fikrim akıl bağlık olmadan evvel
 Elime sazımı almadan evvel
 Başımda bir bulut buluşum oldu

Bu aşkın bulutu başımda döndü
 Yüreğim gizlice yandı ha yandı
 Yaş on beşte babam bana saz aldı
 Bir haftalık usta  alıŐım oldu

Hayli yıllar boyu sazımı  aldım
 Bir  mam Rıza'ya ben  Őık oldum
 Onun için kışta dağlarda kaldım
 Hayli düşüp  lmedim kalışım oldu

On sekiz yaşımda kendimi bildim
 AŞkın gıdasıyla kismetim buldum
 Yağmur ocağından Nevruza aldım
 Ondan altı mahsul alışım oldu

Birisi Gül Hanım bülüllü avaz
 Birisinin ismi Nazlı Safinaz
 Birisi Sadettin çaldı o da saz
 Onun da Hacer'i buluşu oldu

İki fidan ismi Selma Melahat
 Ünal'ın zekâsı dürüstü gayet
 Bir çiğit misali evlattan evlat
 Bir kökte çok dallar oluşum oldu

Musa gülden Naci taze bir filiz
 Safinaz'dan deniz biri de yeliz
 Celali coşturan Gül isimli kız
 Daha bundan geri gelişim oldu

Sadettin'den Önder biri de Ender
 Engin'in işini hayra döndür
 Katreler ummandan gönder ha gönder
 Evlat devlet murat alışım oldu

Selma Feyzullah'tan ülküyle güvenç
 Melahat Celal İsmail Ebru çok güleç
 Ünal Saliç Ümit Uğur ilim saç
 Şimdilik torunda kalışım oldu

İşte Semaî'nin sülmü gelişi
 Hem maddi hem manevi alışı
 Aşk ve eseri baki kalışı
 Dahasının rüya oluşum oldu²⁸⁷

²⁸⁷ (Semaî, 1991: 199)

4.6.203. ETTİM BULDUM DÜNYASI

Babama yalan söyledim

Evladım yalancı oldu

Aldattım sandım aldandım

Anladım edenler buldu

Bir gün çatlar bir gün çöker

Çürük temelin binası

Dünya öyle bir dünya ki

Ettim buldum dünyası

Can yakma canını yakarlar

Kan dökme kanın dökerler

Ev yıkma evin yıkarlar

Gözlerim çok şahit oldu

Bir gün çatlar bir gün çöker

Çürük temelin binası

Dünya öyle bir dünya ki

Ettim buldum dünyası

Semaî'm edenler bulur

Kişi kazancını bilir

İnsan ölür ünü kalır

Yel tepe su çukur buldu²⁸⁸

²⁸⁸ (Semaî, 1991: 161)

4.6.204. ORMANI KORU

Atamızdan miras Türk milletine
 Büyük varlığımız ormanı koru
 Kökü ana baba evlattır dalı
 Büyük varlığımız ormanı koru

Yaz gelince yeşil yapraklar açar
 Rüzgâr eser temiz havalar saçar
 Bulut ağlar yağmur ormana kaçar
 Büyük varlığımız ormanı koru

Salındığın beşik durduğun bina
 Beton çıktı dersin kalıptır ona
 Radyo televizyon evde mobilya
 Büyük varlığımız ormanı koru

Bir ağaç bir insan fikri olana
 Ne halk ne hak razı balta çalana
 Kesmek helal müsaadesin alana
 Büyük varlığımız ormanı koru

Ormanın faydası saymakla bitmez
 Kıymetin biçmeyi dil tarif etmez
 Ormansız bir ülke ileri gitmez
 Büyük varlığımız ormanı koru

Ormansız kır yerler hep öksüz olur
Güneş yakar yakar dağdır köz olur
Rüzgârdan yağmurdan tepe düz olur
Büyük varlığımız ormanı koru

Canlı mahlûk ormanlarda yatarlar
Dalın yaprağını siper tutarlar
Ey Semaî sana tabut yaparlar
Büyük varlığımız ormanı koru²⁸⁹

²⁸⁹ (Semaî, 1991: 166)

4.6.205. BARIŞALIM BAYRAM GÜNÜ

Bana küskün durma yârim

Barışalım bayram günü

Gönül bağın kırma yârim

Görüşelim bayram günü

Eyüpler gibi sızladım

Gelir diye çok gözledim

Aç kollarını özledim

Sarılalım bayram günü

Yarsız bayramlar olmuyor

Ellerim kına almıyor

Ağlarım yüzüm gülmüyor

Gülüşelim bayram günü

Dost dost ile buluşur

Hep cemalden görüşürler

Küsler barışrlar

Barışalım bayram günü

Aramızdan kalksın perde

Kul Semaî'm arzum yârde

Yâr seninle تنها yerde

Buluşalım bayram günü²⁹⁰

²⁹⁰ (Semaî, 1991: 216)

4.6.206. BİRLİĞE ÇAĞRI

Türk evladı Türkiye’ni seversen
 Birlik ol kardeşim birbirini sev
 Atatürk’ü ulusunu öğren
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Ata’nın açtığı yol cumhuriyet
 Getirdi eşitlik hem de hürriyet
 İkilik kalmasın edelim niyet
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Dışarıdan yurda göz dikenler var
 Zehirli zehirli söz ekenler var
 Nice gizli gizli har dikenler var
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Vatan senin millet senin yurt senin
 Ordu senin ulus senin fert senin
 Tuzağına düşmeyelim kimsenin
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Fırsat verme düşmanlara kalleşe
 Hasım olmayalım kardeş kardeşe
 Yurt için beraber gidelim savaşa
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Yirminci asır füze çağın takip et
 Kültürün ilerlet sen de Ay'a git
 Oku karşındakini ilimle korkut
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Atatürk'ten başka lider arama
 Türk' n atası o peder arama
 Birlik olur isen keder arama
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Bir kovanda arılardan ibret al
 Bir tarlada darılardan ibret al
 Nine Fatma karılardan ibret al
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Karıncalar yolda katar giderler
 Yaz kış yiyeceğın depo ederler
 Bizde depo olmuş gamlar kederler
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Bir katarda gidelim turna misali
 Bir çeşmeden akalım kurna misali
 Tatlı meyve olalım hurma misali
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Doğu batı kimseye yem olmayalım
 Türk oğluy sak Türk halkını bölmeyelim
 Parçalanıp perişan olmayalım
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Dünya tarihinden yurdu sildirme
 Sen ele gül eli sana güldürme
 Kandırılıp birbirini öldürme
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Bu yurt böyle cennet gibi değildi
 Düşman yurda doldu harabe oldu
 Yurdu kurtarmak için çok canlar öldü
 O günleri düşün birbirini sev

O askeri Mehdi coştı o zaman
 Samsun Anadolu'ya geçti o zaman
 Kurtuluş bayrağı açtı o zaman
 Unutma atanı Atatürk'ü sev

Düşman yurdu her taraftan sarmıştı
 Köyler yandı süngü karınlar deşti
 Kazma kürek balta Türk halkı coştı
 Birleşti kurtardı vatanını sev

Atatürk der böyle vatan kurtardık
 Türk halkına cumhuriyeti kurduk
 Vatani gençliğe emanet verdik
 Diyen Atatürk'ü vatanını sev

Altmıştan seksene yılları sevme
 Yurda zehir saçan dilleri sevme
 Vatana göz diken elleri sevme
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Köylü kentli memur işçi el ele
 Fabrikalar kurun işçi olma ele
 Birlik için acele edin acele
 Birlik ol kardeşim birbirini sev

Der Semaî'm ordu millet bir olsun
 Birlik olun olmadık şey var olsun
 Yurtta barış bayramları görülsün
 Birlik ol kardeşim birbirini sev²⁹¹

²⁹¹ (Semaî, 1991: 206-209)

4.6.207. BİR HAL GELDİ BAŞIMA

Yaşantımda bir hal geldi başıma
 Sancılanıp dara düştüm doktor bey
 Çare sizden böbrekteki taşıma
 Bu dert ile dara düştüm doktor bey

Sancı çeke çeke Turhal'dan geldim
 Tıp fakültesinde sizleri buldum
 Sizlerden dermanım bulurum sandım
 Sancı geldi yere düştüm doktor bey

Film çektirdiniz taş var dediler
 Sizde çok çileli baş var dediler
 Günde üç kez sancı iğnesi verdiler
 Belim yandı nara düştüm doktor bey

Gece gündüz tam bir hafta ağladım
 Doktoruma ameliyat söyledim
 Doktor dayan dedi sabreyledim
 Sabır ile vara düştüm doktor bey

Doktor dedi ben cerrahım arkadaş
 Sözlerimi iyi dinle vatandaş
 Bir taş için bıçak vuramam kardeş
 İnsanlığı böyle seçtim doktor bey

Âşık bu sancıya dayan dediler
 Acılardan acı beğen dediler
 Dert içi dermandır uyan dediler
 Dert içinde vara düştüm doktor bey

Ölüm aratıyor böbrek sancısı
 Bu âşıklık dert yükünün yolcusu
 Samsun'da gariplik yürek acısı
 Gurbet elde tora düştüm doktor bey

Tıp fakültesinin ismini duydum
 Okul mudur hastane mi bilmedim
 Burada doktor yetiştirmiş anladım
 Böyle işe ben de şaştım doktor bey

O başhekim Ulusoy'a uğradım
 O dinledi ben derdimi söyledim
 Cömertlik neslinden niyaz eyledim
 Dert benden ben dertten geçtim doktor bey

Fakültede bir de Doktor İbrahim
 Hiç kötü niyetin yoktur İbrahim
 Bütün nasihatın haktır İbrahim
 Sözün tuttum kâra düştüm doktor bey

Ameliyat çaresi yok anladık
 Nevruza'yla tam bir hafta ağladık
 Tabipler tabibine name yolladık
 Tabip üstü Habib vardır doktor bey

İşte o Habib'ler geldi bir gece
 Dua eylediler halim görünce
 Doktor hayret dedi sancı durunca
 Sadakatli yâre düştüm doktor bey

Bu dert ile akla karayı seçtim
 Samsun'dan Turhal'a telefon açtım
 Fırtıman'ın suyu yetişti içtim
 Evliya suyundan içtim doktor bey

Kul Semaî'm der ki dünya boş değil
 Çağırdığım toprak değil taş değil
 Benim fiğim güvercin ya kuş değil
 Yeşil elli pire düştüm doktor bey²⁹²

²⁹² (Semaî, 1991: 182-184)

4.6.208. İNANÇ OLMASA

İnsandan insana inanç olmasa
Yazmakla bu dertler imlaya sığmaz
Bir ülkede dini inanç olmasa
Ceza dosyaları binaya sığmaz

Kimisi inanmış Davut Musa'ya
Kimisi Meryem'e kimi İsa'ya
Eşit tüzük kuran anayasaya
Bir besmele bin bir manaya sığmaz

İnsanın kanunu vicdan yasası
Cehennem korkusu cennet sevdası
Helal haram yoksa sözün kısası
Toplum azar hapishaneye sığmaz

Kul Semaî cahil âlim olmasa
Son menzile varan yolum olmasa
Eğer ki dünyada ölüm olmasa
İnsanoğlu kükrer dünyaya sığmaz²⁹³

²⁹³ (Semaî, 1991: 151)

4.6.209. BELLİ OLMAZ

Aşka düşen aşk ehlini kınaman
 Aşkın dükkânının kârı belli olmaz
 Yalancıya erim dese inanman
 Gönlündeki kışı karı belli olmaz

Türlü mahsul vermez yüksekte durman
 Mahsulü yetişip sürülmez harman
 Hiç kimseye kötü deyip hor görmen
 İnsanların gizli varı belli olmaz

Nice Mehmet'ler sığırlar güttü
 Nice Musa hey hey çobanlık etti
 Süleyman tahtını haran varlığını netti
 Efsane Pehtül'ün huru belli olmaz

Hayal ettirme dedem Allah aşkına
 Gel gönderme beni dağlar başına
 Örnek olmak istiyorum kardeşime
 İsa, Musa sende turu belli olmaz

Ne ararsam bende beni ararım
 Aşkima esirim olsa zararım
 Cahilane görüşlere yanarım
 Semaî'nin yanan kuru belli olmaz²⁹⁴

²⁹⁴ (Semaî, 1973: 75)

4.6.210. YÜRÜ KANLI SİVAS

Kalemim kan kusar gözüm kan ağlar
 Yürü kanlı Sivas sana da kalmaz
 Devir devran döner bir umur çıkar
 Yürü kanlı Sivas sana da kalmaz

2 Temmuz Cuma aşure günü
 Yezit Kerbela'da yaptıydı bunu
 Sahte Müslüman'ın dünü bugünü
 Yürü Mervan soyu sana da kalmaz

Küfeden mi geldin Mervan'ın dölü
 Sivas eli oldu Kerbela çölü
 Ozanlar yazarlar otuz yedi ölü
 Yürü kara molla sana da kalmaz

Muaviye'den kalma plan kurdunuz
 Namaz için camilere doldunuz
 Pir Sultan'ın heykelini kırdınız
 Yürü kanlı Sivaslı sana da kalmaz

Bu mu Müslümanlık bu mu İslamlık
 Yaktınız gençleri siz kılıç artık
 Sabrımız taşıyor yeter sabrettik
 Yürü kanlı Sivas sana da kalmaz

Şeriatçı şer başına gelecek
 Kuduranlar belasını bulacak
 Atatürk Cumhuriyet'i kadim kalacak
 Yürü kanlı yobaz sana da kalmaz

100 bin oruç tutsan 100 bin de namaz
 Kâtip ibadet kabul mü yobaz
 Bu yanına kalmaz yaz bir yere yaz
 Yürü kara molla sana da kalmaz

Biz gerçek İslam'ız sahte değiliz
 Mervan'ın torunu softa değiliz
 Özgürlük için bir ölür bin diriliriz
 Yürü kanlı Sivas sana da kalmaz

Müslüman'ım diyor adam yakıyor
 Otel yanmış adam eti kokuyor
 Uyan kardeş şeriatçı hortluyor
 İnsan yakan molla sana da kalmaz

Nesimi Çimen'le Muhlis Akarsu
 Otel alev almış vermediniz su
 Deden de Kerbela'da vermediydi su
 Muaviye torunu sana da kalmaz

Hasretimle o edibe suları
 Yakın yaktın kâfir genç fidanları
 Lanet etti size dünyanın insanları
 Yürü şeriatçı sana da kalmaz

Der Semaî daha neler olacak
 Kuduranlar belasını bulacak
 Sanma şehit kanı yerde kalacak
 Yürü kanlı kâtip sana da kalmaz²⁹⁵

²⁹⁵ (Âşık Kul Semaî'nin 2.07.1993 tarihinde yazdığı yayımlanmamış şiiri.)

4.6.211. GİDER EĞLENMEZ

Gönül arz eyledi ol cananını
 Diyarı gurbetten gider eğlenmez
 Vefasız güzeli dünya malını
 Can canandan başka gider eğlenmez

Diyarı gurbette Mecnun misali
 Döndürür gurbette Leyla hayali
 Vücudumda kaptan canımın canı
 Yüzdürür nehirde gider eğlenmez

Çok ağlatma Semaî'de derman yok
 Ahretin elinde bir ferman yok
 Döndürür efendim çarkı devran çok
 Yolcu eder ahirde gider eğlenmez²⁹⁶

²⁹⁶ (Semaî, 1991: 210)

4.6.212. İNSAFSIZ

Gece gündüz sana yar diye diye
Yüreğimde fer kalmadı insafsız
Güzel seni sevmek kâr diye diye
Varlığımda var kalmadı insafsız

Küskün müdür yârin şirin dilleri
Açmaz gerdan yaylasının gülleri
Varlığımı sürdürü aşkın selleri
Bağım bahçem bar kalmadı insafsız

Kul Semaî'm bu can canana koştu
Kerem gibi bu vücudum tutuştu
Bir of... Attım karşı dağlara düştü
Dağ başında kar kalmadı insafsız²⁹⁷

²⁹⁷ (Semaî, 1973: 59)

4.6.213. KAFİLEYİZ BİZ

Biz âşıklar kalleş kalleş gezeriz
 Yediden yetmişe kafeleyiz biz
 Deyimleri kalp defterine yazarız
 Bir gizli varlığız defineyiz biz

Hakikat şehrinde birliğimiz var
 Gurufî Nacî'yle yarlığımız var
 Eriz er kişiyiz erliğimiz var
 İnsan fabrikası makineyiz biz

İnsan var eğliyor imalatımız
 Mevla'ya akraba kemalatımız
 Allah'a benziyor sat sıfatımız
 Varlık celilindir bahaneyiz biz

Âdem Allah devil Allah âdemde
 Hak âdemde yoksa ara ki kimde
 Taşradan arama ara sen sende
 Böyle bir varlığız daha neyiz biz

Kul Semaî'm sözden hisse kaparız
 Rıza pazarından alır satarız
 Ray ortası mezar bulur yatarız
 Rahim deryasında şahaneyiz biz²⁹⁸

²⁹⁸ (Semaî, 1973: 62)

4.6.214. DEĞİLİZ

Nazlı dosttan bize bir selam geldi
 Selamın ellere veren değiliz
 Acıklı sözlerin ciğerim deldi
 Bir ikrardan asla dönen değiliz

İkrar verdik bir mürşide bağlıyız
 O şahı sultandan dönen değiliz
 Dostum yanağında gül ile nergis
 Biz âşiksiz yâdı saran değiliz

İlmi cavidanda canan bulunmaz
 Ledün mektebinde yanlış ders olmaz
 Ampul çoktur amma cereyansız yanmaz
 Biz gutüpsüz bir an yanan değiliz

Bir gutübün bin bir türlü teli var
 Hak mekânı mümkünlerin gönlü var
 Koklamaya burcu burcu gülü var
 Her gülün dalına konan değiliz

İkrarımız hak Rıza'nın yolundan
 Dost mesuldür bu Semaî kulundan
 Ruhun gıdasını lebbi balından
 Meyli muhabbete kanan değiliz²⁹⁹

²⁹⁹ (Semaî, 1973: 72) Âşık kardeşi Hıdırlı Bakiri'den gelen selama karşılık gönderdiği deyiş.

4.6.215. VALİMİZ

Yıllar boyu sahip diye beklerdik
Köyü ilçesiyle Tokat ilimiz
Çok kurbanlar kestik dilek diledik
Hakka şükür geldi bir genç valimiz

Recep Yazıcıoğlu almış adını
Boşa hiç atmadı tek adımını
Örnek bir il yaptı bu Tokat'ımı
Köy köy gezdi sordu bizim halimiz

Yazın kışın köy köy üstüne gezdi
Yazıcıoğlu halkın dertlerin yazdı
Tükürdü kazmaya temeller kazdı
Çalış okulsuz köy kalmasın köylümüz

Önderlik eyledi çok yollar açtı
Genç valim coştukça köylüde coştı
Okulsuz köy okullara kavuştu
Cahil kalma oku dedi yavrumuz

Açtırdı Tokat'a halı kursunu
Okullara sıra atölyesini
Varlıklar yok eder yokluk hırsını
Çalışmalı hem kızımız hem oğlumuz

Devletlerde bizim geri kalmamız
Çok geç kalmış fabrikalar kurmamız
Kahvelerde bir kumarbaz olmamız
O kumarı yasak etti valimiz

Tokatlı'lar daha neler olacak
Temennimiz Mevla'm ömür verecek
Tokat'ta tren yok uçak gelecek
TRT'den lütuf etti valimiz

O Allah'a bağlı Allah verecek
Sanma ki çalışan geri kalacak
Tokatlı insansa anıt olacak
Yoksa dille tarif olmaz ulumuz

Valimizin çalışması söz ile
Bitiremem sohbet ile saz ile
Çalışana giderim naz niyaz ile
Ana atadan aşıldır dalınız

İşte görevliler örnek almalı
Çalıştığı il birinci olmalı
İnsan göçer eserleri kalmalı
Semaî'm der sen çok yaşa valimiz ³⁰⁰

³⁰⁰ (Semaî, 1991: 136)

4.6.216. AH ÇEKMEYİZ

Şu dünyadan göçene ah çekmeyiz
 Renk değişir gelir gidenlerimiz
 Biz tarlaya cansız tohum ekmeyiz
 Bunu haber vermez bilenlerimiz

Yumulur açılır gerçeğin gözü
 Aşk ehlinden haber al doğru sözü
 Vücut meyve ruhta çividin özü
 Bunun için ölmez ölenlerimiz

Ölünmeyen bir âleme erenler
 Erenlere lokma sofraya serenler
 Erişir canana ser can verenler
 Bu âlemde yaşar verenlerimiz

Hakla kul arası yedi hat perde
 Son perde kalkmadan yok derman derde
 Derler bu perdeyi görenler nerde
 Sır vermez bu sırra erenlerimiz

Âşık Semaî'yem bir âlemim var
 Canlı mürekkepli bir kalemim var
 Vücut defterine bir selamım var
 Vücudu harf eyler dendenlerimiz³⁰¹

³⁰¹ (Semaî, 1973: 82)

4.6.217. KOŞARSIN DENİZ

Nedir bu sendeki tükenmez sevdâ
Gece gündüz daim coşarsın
Dalga halk hak diye söylersin Mevlâ
Dalga peş peşe koşarsın deniz

Nerden gelip böyle nere gidersin
Nehirleri ırmakları yutarsın
Hak rahmeti yanda sen bir zerresin
Ne kendi kendine şişersin deniz

Gümbürtün insana bir sevdâ verir
Motorla vapurla yolculuk olur
Bunca çay ırmaklar hep sana gelir
Ne artarsın ne de taşarsın deniz

Yaz gününde mihmanların geliyor
Plajların huri kılman doluyor
İnsan yüzmez ise dalıp ölüyor
Nice canlılarla yaşarsın deniz

Karadeniz seni çok hırslı gördüm
Semaî'm denizden hikmetin sordum
Bu bahri ummana hayrette kaldım
Ölenleri atıp boşarsın deniz
Nice Yunus'larla yaşarsın deniz³⁰²

³⁰² (Semaî, 1991: 131)

4.6.218. SEFA GELDİNİZ

Hacı Bektaş dergâhına gelenler

Anma törenine sefa geldiniz

Yeşil türbelere yüzler sürenler

Anma törenine sefa geldiniz

Kırklar meydanına girdiğin zaman

Bunlar Ehli Beyit nurudur inan

Gök eşiği çiğnemeyin aman ha aman

Dostlar bu törene sefa geldiniz

Cemalettin Çelebi'nin yanında sancak

Vatanı kurtarmakta değil sakınmak

Atatürk bu dergâha gelmiştir ancak

Siz de bu dergâha sefa geldiniz

Er ölmez kör görmez fehmet sen seni

Delik taştan geçmeden içme zembereği

Bizi kabul etsin erenler cemi

Anma törenine sefa geldiniz

Bu dergâh Muhammet Ali dergâhı

Hünkâr Hacı Bektaş Veli dergâhı

Âşık Semaî'nin hak Rıza Şahı

Bu ulu dergâha sefa geldiniz³⁰³

³⁰³ (Semaî, 1973: 35) 23 Ağustos 1972 tarihinde Hacı Bektaş Turizm Geliştirme Derneği'nin Âşık Kul Semaî'ye yedi sayılı davetiye mektubu üzerine Âşık Kul Semaî, âşık arkadaşları Mustafa Fezai, Salih Söyleri ve Hasan Selman ile anma törenine gittiklerinde Hacı Bektaş Belediye başkanı, Sayın Mehmet Aygüneş'in iteği üzerine Âşık Semaî törene gelen mihmanlara anma törenine hoş sefa geldiniz deyimini saziyla dile getirmiştir.

4.6.219. TÖRENE HOŞ GELDİNİZ

Anma töreni var Abdal Musa'nın
 Var deyip de gelenler hoş geldiniz
 Devahına geldik kutsal insanın
 Nur deyip de gelenler hoş geldiniz

Abdal Musa nesli Muhammet Ali
 Amcaoğlu Hacı Bektaş Veli
 Geyiğe ok atmış kaygısız eli
 Sır deyip de gelenler hoş geldiniz

Elmalı tekkede dertler dermanı
 Gelenektir Abdal Musa kurbanı
 Gaip erenlerinin piri yaranı
 Pir deyip de gelenler hoş geldiniz

Ufak bir kazanla kırk bin askeri
 Doyuran sen idin erlerin eri
 Uçar su değirmen kerametleri
 Var deyip de gelenler hoş geldiniz

Kul Semaî'm naza niyaza geldik
 Gaip erenleri Şah Baz'a geldik
 Abdal Musa dergâhına yüz sürdük
 Er deyip de gelenler hoş geldiniz³⁰⁴

³⁰⁴ (Semaî, 1991: 37)

4.6.220. GELENLER HOŞ GELDİNİZ

İkrar verenler ezelden hem Muhammet Ali'ye
 Ehli Beyt'e ikrarını verenler hoş geldiniz
 Özgürlük temelin atan Hacı Bektaş Veli'ye
 Bacı kardeş törenine gelenler hoş geldiniz

Yurdun dört bir yöresinden dergâhı arzulayıp
 Bu dergâha yüzlerini sürenler hoş geldiniz

Çilehanede delik taştan geçmeden zemzem içme
 Hünkâr eşit hak tanınmış insansan insan seçme
 Dergâhı Ulu Beytullah Hünkâr deyip de geçme
 Gönül dergâhında hacı olanlar hoş geldiniz

Kul Semaî'm yol olayım pire aşkla gelene
 Birlik olup her konuda derde deva bulana
 Hizmet edip himmet alıp boş kabını dolana
 Bu sırrı esrara eren erenler hoş geldiniz
 Hacı Bektaş törenine gelenler hoş geldiniz³⁰⁵

³⁰⁵ (Semaî, 1991: 72)

4.6.221. SEFA GELDİNİZ

Nasıl başlamalı sevdiğim söze
Tokat'tan selamına geliyor bize
Erenler katında geldik yüz yüze
Dostlar İstanbul'a sefa geldiniz

Engin akar yeşil ırmağın suyu
Gönül arzu eder haneyi köyü
Soyların ulusu dedemin soyu
Canlar çırpıcıya sefa geldiniz

Görmek ister gönül böyle biliciyi
Gönlü zengin pirim koy fakirliği
Dürüst çalışarak yık ikiliği
Dostlar hanemize sefa geldiniz

Vazanya köyümüz Turhal'da kaldı
Semaî dedemiz sohbete daldı
Alıp bağlamayı nefesler çaldı
Canlar hanemize sefa geldiniz

Nevruz Ana olmuş bacılar başı
Gözünden akıtır yâr için yaşı
Gıybette söylenmek kötünün işi
Dostlar demimize sefa geldiniz

Aşk ile bakınca uzak yakındır
Sizleri arz etmek tabi hakkımdır
Erenlerin yolu gönül tamımdır
Canlar cemimize sefa geldiniz³⁰⁶

³⁰⁶ (Semaî, 1991: 123)

4.6.222. 12 EYLÜL 1980

12 Eylül 1980’de

Harekâta geçti şanlı ordumuz

Devrim yaptı ordu paşalar önde

Büyük küçük böyleydi arzumuz

Yurdumuzda bir gizlice harp oldu

Bir kardeş öldürdü birisi öldü

Çocukları öksüz gelin dul kaldı

Bacı kardeş kan ağladı gözümüz

Siyasi vekiller hep yemin etti

Demokrasi yasaları unuttu

Hep partiler birbirine kin tuttu

Türk halkına böyle miydi sözünüz

Türk halkını grup grup böldüler

Kimi sağcı kimi solcu oldular

İki yılda beş bin küsur öldüler

Erkeğimiz, gelinimiz, kızımız

Evren Paşa ihtar verdi duyurdu

Toplum kıyım olur meclis uyurdu

Türk ordusu idareye el koydu

12 Eylül gülü verdi yüzümüz

Orduya vekâlet şu altı paşa
 Kenan Evren Paşa geçti başa
 Saltık Şahin Kaya geldi coşa
 Tümer ersin Celasun'dur özümüz

Birinci devrimci Kemal Ata'mız
 İkinci devrimci Cemal Ağa'mız
 Üçüncü devrimci Evren Baba'mız
 Devrim yaşadıkça ordumuz

Yılmaz Atatürk'ün devrimcileri
 Devrimle devirir ayrımcıları
 Cumhuriyet düşmanı gericileri
 Yok, eder Mehmetçik elde süngümüz

Atatürk rejimi dost baki kalır
 Cumhuriyet bayrağı dost dalgalanır
 Yurdumuza göz diken mağlup olur
 Kul Semaî'm cihan bilir ünümüz³⁰⁷

³⁰⁷ (Semaî, 1991: 162)

4.7.Âşık Kul Semaî’de Etkileşim

4.7.1.Âşık Kul Semaî’nin Etkilendiği Âşıklar

Âşıklar kendilerinden önce gelen âşıklardan etkilenmişlerdir ve etkileşim yoluyla usta âşıkların söylemlerine yakın şiirler söyleyip önceki usta bir aşığı anımsatan deyişler yazmışlardır. Bu etkiden doğal olarak Âşık Kul Semaî de etkilenmiştir.

Âşık Kul Semaî, halk şiirimizin önde gelen âşıklarından Yunus Emre, Pir Sultan, Âşık Veysel, Ruhsatî, Viranî, Nuri Gulamî gibi âşıklardan etkilenmiştir. Bunu kendisi de kitaplarında dile getirmiştir. Bu etkiyi aşığın şiirlerinde açıkça görmekteyiz.

Pir Sultan Abdal’ın: Ağaçlarda yeşil yaprak

Bastığımız kara toprak

Yer altında kefen yırtmak

Başımızdan geçer bir gün (Aslanoğlu, 1984: 42)

dörtlüğü ile Yunus Emre’nin:

Yunus sözün bunu söyler

Aşkın deryasını boylar

Şu yüce köşkler saraylar

Viran olur kalır bir gün (Yardımcı, 2009: 35)

dörtlüğüyle Viranî’nin:

Haktır Viranî yazıla

Taşlardaki sır çözüle

Mezar yan yana kazıla

O da elbet olur bir gün (Püsküllüoğlu, 1975: 343)

Âşık Kul Semaî'nin: Kul Semaî'm der ki birlik olursak

Yıllar boyu aldandığımız bilirsek

Gazi olayı Sivas'tan ibret alırsak

Bu toplum hakkını alacak bir gün³⁰⁸

deyişleri ister istemez Yunus Emre'nin, Pir Sultan Abdal'ın ve Viranî'nin Âşık Kul Semaî üzerindeki etkisini göstermektedir.

Pir Sultan Abdal'ın: Pir Sultan haber ver dosttan

Bülbül ötüyor kafesten

Hem gül ağlar, hem gülistan

Ah Hüseyin, vah Hüseyin (Öztelli, 1983: 76)

dörtlüğüyle biten şiirine Âşık Kul Semaî'nin:

Semaî'm bu çile bitmez

Erler dünyayı terk etmez

Yalvaranı mahrum etmez

İmam Hasan Şah Hüseyin

Ah Hüseyin vah Hüseyin

İmam Hasan Şah Hüseyin (Semaî, 1991: 45)

biçimde biten şiiri âşığın Pir Sultan Abdal'dan etkilendiği savımızı doğrulayan örneklerdendir.

Pir Sultan Abdal'ın: Pir Sultan'ım gerçek veli

Erenlerden çekmem eli

On iki İmamın yolu

Hünkâr Hacı Bektaş Veli (Fuat, 1977: 38)

³⁰⁸ (Âşık Kul Semaî'nin 25.11.1995'te yazdığı ve yayımlanmamış şiiri.)

biçimindeki özgün söyleyişi ile Âşık Kul Semaî'nin:

Kul Semaî'm yaşar anma töreni

Törenle anılır Türk kahramanı

Asırlar geçtikçe yükselen şanı

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir Veli (Semaî, 1991: 41)

dörtlüğü arasındaki benzerlik de bu etkiyi ortaya koyan örneklerdendir.

Pir Sultan Abdal'ın: Pir Sultan'ım Haydar gel bazı bazı

Gayrı çekmez oldum cevri ile nazı

Havalandı uçtu gönlümün bazı

Bilece konalım uçmadan gel gel (Fuat, 1977: 52)

biçimdeki özgün deyişiyle Âşık Kul Semaî'nin:

Denizler boya olsa ağaçlar kalem

Hünkârın vasfını yazmaz vesselam

Kul Semaî'm arar isen ölümsüz âlem

Hacı Bektaş Veli Haydar'a gel gel (Semaî, 1973: 27)

dörtlüğü arasındaki benzerlik de Âşık Kul Semaî'nin diğer aşıklar gibi aşıklığın temel taşlarından biri olan Pir Sultan Abdal'dan etkilendiği savını ortaya koymaktadır.

Bu şiirlerin dışında Pir Sultan Abdal'ın:

Himmet eyle pirim misafir gele

Yavan yasik yiyip yüzümüze güle

Pir Sultan uğuru tut sen gel eve

Mihmanlar siz bize sefa geldiniz (Korkmaz, 1974:65)

deyişi ile Âşık Kul Semaî'nin :

Kırklar meydanına girdiğin zaman

Bunlar Ehli Beyit nurudur inan

Gök eşiği çiğnemeyin aman ha aman

Dostlar bu törene sefa geldiniz (Semaî, 1973: 35)

dörtlüğü arasındaki benzeyiş de bu etkileşimi göstermektedir. Bunun dışında âşık edebiyatının diğer önemli ozanlarından olan Ruhsatî de Âşık Kul Semaî'nin etkilendiği âşıklardandır.

Ruhsatî'nin : Yelkenim dağıldı yeller içinde

Ümidim boğuldu seller içinde

Ruhsatî cevretme eller içinde

Onu bölük bölük böldün efendim (Kalkan, 1991: 76)

dörtlüğünün benzerini Âşık Kul Semaî'nin:

Semaî'nin piri hem âşık yoldaşı

Ben onda bulmuştum Hacı Bektaş'ı

Er ölmez kör görmez hepsi bir kişi

Bir kızıl deliydi Bektaş efendim (Semaî, 1991: 153)

dörtlüğünde görmekteyiz. Bu benzerlik de Âşık Kul Semaî'nin Ruhsatî'den de etkilendiğini göstermektedir.

4.7.2.Âşık Kul Semaî'nin Etkilediği Âşıklar

Âşık Kul Semaî Pir Sultan Abdal Yunus Emre, Nuri Gulamî, Ruhsatî... gibi başka âşıklardan etkilendiği gibi kendisi de birçok aşığı etkilemiştir. Âşık Kul Semaî çevresinde ozanlığa heves eden gençlere de yardımcı olup onların yetişmesine katkıda bulunmuştur. Aynı coğrafyada yaşayan âşıkların âşık meclislerinde ya da âşık karşılaşmalarında bir araya gelerek birbirlerinden etkilenmeleri kaçınılmazdır.

Âşıklık geleneğini ulusal bir görev olarak gören âşık, çevresinde âşıklığa istekli tüm gençlere âşıklık sanatını öğretmek için uğraşmıştır. Bunun yanı sıra Âşık Kul Semaî eşi Nevruz Bacı'nın da âşıklığa başlamasında en önemli etken olmuştur. Âşık Söylerî, Âşık Gerçekî, Âşık Aydın Ali gibi âşıklara yol göstermeye çalışmıştır.

Âşık Kul Semaî'nin: Semaî'yem 14 yıldır giderdim

Hünkâr dergâhına devah ederdim

Bu benim kusurum en büyük derdim

Pirsiz dem devranlar sürülmez kardeş(Semaî, 1991: 214)

dörtlüğüyle Âşık Aydın Ali'nin:

Aydın Ali'm baktım bağ u soluma

Gönül sen de mutlu olurum sanma

Dünyayı doldurmuş hürriyet ama

Hakikat dost olan nerdedir kardeş (Öztelli, 1941: 245)

biçimdeki dörtlüğü arasındaki benzerlik bu iki âşık arasındaki etkileşimi örneklemektedir.

Ayrıca Âşık Kul Semaî'nin:

Kul Semaî'm yaşar anma töreni

Törenle anılır Türk kahramanı

Asırlar geçtikçe yükselen şanı

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir Veli (Semaî, 1991: 43)

biçimindeki deyişi ile Âşık Aydın Ali'nin:

Sevgi neşe dolu hünkâr bağında

İlim irfan vardır güzel huyunda

Aydın Ali'm yalvarır pir yolunda

Hünkâr Hacı Bektaş Veli'dir Veli (Yardımcı, 2006: 71)

dörtlüğü arasındaki benzerlik de Âşık Kul Semaî'nin Âşık Aydın Ali üzerindeki etkisini ortaya koyan diğer bir örnektir.

Âşık Kul Semaî'nin: Bir zaman bu aşkın yeliyle estim

İnandım rahmana gümanı kestim

Çok çeşmeye tuttum boş döndü destim

Didem çeşmesinden doldum erenler

(Semaî, 1973: 41)

dörtlüğünün benzerini Âşık Söylerî'nin:

İnkârcı kişinin yüzüne baktım

Derdi olmayana derdimi döktüm

Bu ilmi gevheri yerinden söktüm

Onun için perişanım erenler (Özhan ve diğer., 1992: 353)

dörtlüğünde de görmekteyiz.

Örneklerde de görüldüğü gibi Âşık Kul Semaî; aynı dönemde yaşadığı ve âşıklığa hevesli gençlere hem örnek hem de rehber olmuştur. Genç âşıklar da şiirlerini Âşık Kul Semaî'den ilham alarak yazmışlardır.

4.8. SÖZLÜK

Abdal: Derviş, tarikat adamı, gönlünü Tanrı'ya vermiş, dünya ile ilgisini kesmiş kimse.

Acep: Acaba

Ağu: Zehir

Ağyar: Yabancılar, eller.

Ahi (Baba): Keçeci Baba'nın diğer adı.

Ahir: Son, sonraki, sonuncu

Ahû: Ceylan, karaca, maral; güzel ve genç kız.

Ahval: Durumlar, oluşlar.

Al-i Âbâ: Hz. Muhammet'in abası altına girenler.

Anı: Onu.

Anın: Onun.

Ârif: Bilgili, ermiş.

Arş: Gök, dokuzuncu ve en sonuncu gök katı.

Arzuhal: Dilekçe, halini bildirme.

Aşikâr: Açık, belli, ortada.

Aşina: Tanıdık, bildik.

Aziz Baba: Keçeci Baba evlatlarından Ali Haydar'ın oğlu.

Bâd: Yel.

Beleş: Bedava.

Beli: Evet.

Bend: Engel, set.

Ben-i Âdem: İnsanoğlu.

Bend olmak: Bağlanmak.

Beytullah: Allah'ın evi.

Bezm: Toplantı, meclis.

Bihamdillâh: Tanrı'nın yardımıyla.

Burak: Hz. Muhammed'in Miraç'ta bindiği efsanevi ata verilen isim.

Cemal: Yüz, sima, çehre.

Cevr: Haksızlık edip incitme, eziyet.

Cüda: Ayrı düşmüş.

Çah: Kuyu.

Çalap: Tanrı.

Çarh: Gök, felek, talih.

Çarh vurmak: Dönmek.

Çile: Dervişlerin kırk günlük sıkıntı denemesi, eziyet.

Dâr: Yer, yurt, ev. (Tarikatta pir huzurunda saygı gösterme, sorguya çekilme, hesap verme.)

Dede: Alevî-Bektaşilerde tarikat önderi.

Dehr: Dünya, çağ, zaman.

Dem: An, zaman.

Denk: Hile.

Derceylemek: Toplamak, biriktirmek.

Dergâh: Tekke, zaviye.

Derun: Gönül, yürek, iç, ruh.

Derviş: Tarikatlardan birine girmiş kimse.

Dest ü daman: El ve etek.

Devah: Kutsal yerleri ziyaret etmek.

Devil: Şeytan.

Deyu: Diye.

Didâr: Yüz, çehre.

Dört Kapı: Şeriat, tarikat, marifet, hakikat.

Ehl-i Beyt: Hz. Muhammet'in ev halkı.

Ehl-i Dil: Tanrı adamı, gönül adamı.

Elest-i Bezm: Tanrı'nın Âdem peygamberi yarattığı zaman, "Ben sizin rabbiniz değil miyim?" sorusunda olduğu gibi, olumsuz soru. Ruhların ilk yaratıldığı an.

Elhamdülillah: Tanrı'ya hamdolsun.

Engür: Üzüm.

Erkan: Yol, yol kuralları, esaslar.

Ervah: Ruhlar, ruhlar âlemi, erenlerin ruhları.

Esfel: Alçak ve bayağı insan.

Esrar: Sır, giz, gizem.

Evlâd-ı Resul: Hz. Muhammet'in soyundan gelenler.

Farş etmek: Açığa vurmak.

Fehm eylemek: Anlamak.

Fena fillah: İnsanın kendinden ve bütün dünya işlerinden vazgeçip birlik denizine dalması, Tanrı'ya ulaşması.

Fer: Can, güç, ışık.

Gada-bela: Kötülük, dert, sıkıntı.

Gaffar: Bağışlaması çok olan.

Gafil: Aymaz, ayıkmaz, dikkatsiz.

Gaip: Yitik, kayıp, belirsiz.

Gani: Tanrı adı.

Gardaş: Kardeş.

Gevher: inci.

Gülşen: Gül bahçesi.

Güman: Sanı, zan.

Hacet: Gereksenen nesne, dilek.

Hakir: Bayağı, küçük, önemsiz.

Hanedan: Hacı Bektaş çelebilerinin hanesi, Hacı Bektaş soyu.

Hâr: Diken.

Hasbihal: Görüşüp dertleşme.

Hemi: Elbette.

Hidayet: Yol gösterme, doğru yolu arama isteği.

Hikmet-i Hûda: Tanrı'nın hikmeti.

Himmet: Ermiş kimsenin yardımı.

Hovlamak: Ürkmek ya da korku sonucu birden atılmak.

Hûda: Tanrı, hak, rab.

Hûlus: Doğruluk.

Hüsn: Güzellik, olgunluk.

Hüsn-ü niyet: İyi niyet, güzel istek.

İblis-i Nâdan: Nobran, kötü, şeytan.

İkrar: Dil ile söyleme, söz verme.

İkram: Ağırlama, saygı gösterme.

İşmar: Kaş göz işareti.

Kâbe-yi Beytullah: Tanrı'nın evi Kâbe.

Kadem: Ayak, adım.

Kadim: Eski, öncesi bilinmeyen.

Kalleş: Arkadan vuran kimse.

Kamer: Ay.

Katre: Damla.

Kavil (Kavl) : Sözleşme, söz.

Kemal: Olgunluk.

Kemter: Değersiz.

Kevn ü Mekân: Varlık, evren, kâinat.

Kiblegâh: Kiblenin bulunduğu yer.

Kınamak: Yapılan işi kötü gördüğünü söylemek, ayıplamak.

Kırklar Meclisi: Alevî-Bektaşî inancında, evreni yönettiğine inanılan kırk kutsal kişi.

Kıyl ü kal: Dedikodu.

Kusur: Eksik, hata, noksan, yetersizlik.

Künde: Düzen, tuzak.

Küntü kenz: Tanrı'nın ilk durumu anlamında gizli hazine.

Lal: Kırmızı renkte süs taşı.

Leb: Dudak.

Levh-ü kalem: Yazgı, alınyazısı.

Ledün: Tanrı katı.

Mahlûkat: Yaratıklar, her türlü yaratılmış varlık.

Mede: Yardım, imdat.

Menzil: Alınan yol.

Merdane: Mertçe, yiğitçe.

Meşakkat: Sıkıntılı iş, güçlük, sıkıntı.

Meşk: Eğlence, neşe, sevinç.

Meyil vermek: Sevmek.

Mihman: Konuk.

Mihnet: Sıkıntı, dert.

Muataassıp: Taassuplu, bağnaz.

Muhannet: Alçak.

Musahip: Arkadaş, dost.

Münafık: Ara bozan; Peygamber zamanında yalandan İslam olup da kâfirlikte direnenler.

Mürşit: Doğru yolu gösteren, kılavuz; müritlere yol gösteren şeyh, pir.

Mürve / Mürüvvet: İyilikseverlik, cömertlik.

Nazar kılmak: Bakmak, izlemek, göz atmak.

Niyaz: Yalvarma, dua, tarikat selamı.

Noksan: Eksik, kusur, hata.

Od: Ateş.

Pak: Temiz, saf, duru.

Peyman: Ant.

Piran: Pirlar.

Rah: Yol.

Remz: İsteği gizli imgelerle anlatma.

Reva: Uygun, yaraşır.

Ruşen: Aydınlık, parlak.

Sadık: Doğru, gerçek, bağlı.

Savmak: Gidermek, def etmek.

Settar: Bağışlayan, ayıpları örten.

Seyran: Gezme, gezi.

Sıdk: Bağlılık.

Sırullah: Tanrı'nın sırrı.

Sûret ve mânâ: Biçim, öz; dış, iç.

Şah-ı Merdan: Mertlerin şahı, Hz. Ali'nin sıfatlardan biri.

Şems: Güneş.

Şerh eylemek: Açıklamak, yorumlamak.

Şeriat: Doğru yol, Tanrı buyruğu.

Şirk: İnanmamak.

Tarikat: Tanrı'ya ulaşma isteğiyle tutulan yol.

Tarikat-ı Nazenin: Bektaşî Tarikatının diğer adı.

Tay: Denk, eş, eşit.

Teneşir: Üstünde merhum ve merhumelerin yıkandığı mermer.

Tevekkeltü tealallah: Tanrı'ya sığındım.

Turap: Toz, toprak.

Umman: Deniz, okyanus.

Ustaz-ı Kâmil: Yetkin, büyük üstad.

Üstaz: Üstad, üstün yetenekli, bilgili kimse, öğretmen.

Vebal: Günah.

Yad: Yabancı.

Yâd: Anma.

Yumak: Yıkamak.

V. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. SONUÇ

Âşığın bağlı bulunduğu gelenek ve çevre onun âşıklığa başlamasında ve şiirinin oluşmasında etkilidir. Bu havzada yetişen âşıklarda da çevrenin etkisi oldukça önemlidir. Zile, Turhal ve Artova âşıklık geleneğinin günümüzde de yoğun olarak sürdürüldüğü bir yerdir. Âşıklar sadece sanatlarını icra etmekle kalmayıp toplumu da eğitme ve onlara yol gösterme bakımından önemli bir görev yüklenmişlerdir. Özellikle zile âşıklık geleneğini halen sürdüren ve birçok önemli âşığın yetişmesini sağlayan bir yerdir. Âşık şiiri, bireysel bir şiir olduğu kadar bir gelenek edebiyatıdır. Âşıklar, bağlı bulundukları geleneğin kurallarına uymak zorundadırlar (Artun, 1996: 14) Âşıkların âşıklığa başlaması ve işledikleri konular da incelendiğinde âşıklar arasındaki etkileşimin ne kadar önemli olduğunu görmekteyiz.

Âşık Kul Semaî'nin : Kul Semaî'm naza niyaza geldik

Gaip erenleri Şah baza geldik

Abdal Musa dergâhına yüz sürdük

Er deyip de gelenler hoş geldiniz merhaba

(Semaî, 1991: 37)

Âşık Aydın Ali'nin: Aydın Ali'm muhabbettir arzumuz

Her daim ki engin ola gönlümüz

Mürşidi kâmile bağlı özümüz

Hoş geldiniz aziz dostlar merhaba (Yardımcı, 2006: 52)

Bu havzada yetişen âşıkların şiirleri incelendiğinde içerik, biçim ve üslup olarak da birbirlerinden etkilendikleri görülmektedir. Yukarıdaki dörtlükler de âşıklar arasındaki bu etkileşim görülmektedir.

5.2. ÖNERİLER

Âşıklık geleneğinin devam etmesi ve âşık edebiyatının gelişmesinde âşıkların etkileri yadsınamayacak kadar çoktur. Âşıklar geleneğin devam etmesiyle kalmayıp kültür birikimlerinin nesilden nesle aktarılmasını da sağlayarak gelenek ve göreneklerin sürekliliğini sağlamaktadırlar. Bu bakımdan âşıkların şiirlerinin incelenmesi ve sanatlarını icra edebilmesi için gerekli şartlar hazırlanmalıdır.

Zile, Turhal ve Artova havzasında yetişen âşıklar da âşıklık geleneğinin gelişmesi ve sürdürülmesi açısından oldukça etkili ve önemlidir; ama ne yazık ki bu âşıkların değeri yeterince bilinmemektedir. Belli zamanlarda yapılacak âşık toplantılarıyla bu yöredeki âşıklar bir araya getirilip bu geleneğin devamlılığı sağlanmalıdır. Âşıkların kültürün devam etmesinde ve yeni nesle ulaşmasında ne kadar önemli olduğuna daha çok dikkat edilmelidir. Toplumun eğitilmesinde de âşıklar oldukça önemlidir; çünkü âşıklık geleneğinin halen sürdürüldüğü yerlerde de görüldüğü gibi halk âşıkların şiirlerini ve işledikleri konuları ilgiyle takip etmektedir.

Âşıklık geleneğinin sürdürülmesi, âşık edebiyatının gelişmesi âşıkların incelenmesi ve gün ışığına çıkarılmamış şiirlerinin bulunup incelenmesi ile mümkün olur. Ele alınan çalışmanın, âşıklık geleneğinin bu havzadaki ve âşık edebiyatındaki önemini göstermeyi hedeflemesi bakımından bilim alanına ışık tutmasını temenni ediyorum. Ayrıca çalışmanın Zile, Turhal ve Artova havzasında yetişen âşıklar hakkında da bir değerlendirmeye varacak olması yönünden Türkçe öğretimine yararlı olması temennisi içindeyim.

KAYNAKÇA

- AKSAN, D. (1998). Halk Şiirimizin Gücü. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ARAT, R. (1969). Eski Türk Şiiri. Ankara.
- ARISOY, M. (1985). Türk Halk Şiiri Antolojisi. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- ASLANOĞLU, İ. (1997). Kul Himmet. İstanbul: Ekin Yayınları.
- ASLANOĞLU, İ. (1995).XIX. Yüzyıl Alevi-Bektaşî Şairi Kul Himmet Üstadım. İstanbul: Can Yayınları.
- ARTUN, E. (2008). Âşık Edebiyatı Araştırmaları. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- BAŞGÖZ, İ. (1956). İzahlı Türk Halk Şiiri Antolojisi. İstanbul: Ahmet Halit Yaşaroğlu Kitapçılık ve Kağıtçılık TAŞ. , Nurgök Mat.
- BAYGÜL, N. (1999). Tokat ve Divriği Kaynaklı Cönkler Üzerinde Bir Tetkik, Yüksek Lisans Bitirme Tezi, Sivas.
- BORATAV, P. Ve FIRATLI, H.(Haz: Metin Turan) (2000). Türk Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı, İstanbul.
- CUMBUR, M. (1968). Başakların Sesi- Türk Halk Şairleri Eserleri ve Hayatları. Ankara: Poyraz Reklam Yayınları: 1.
- DİZDAROĞLU, H. (1994). Halk Şiirinde Türler, Halk Ozanlarının Sesi. Ankara: Hakad Yayınları.
- ELÇİN, Ş. (1988). Halk Şiiri Antolojisi. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanları Yayınları.
- ERÖZ, M. (1990). Türkiye’de Alevilik ve Bektaşilik. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları /1234.

- GÜREL, Z. (1980). Halk Âşıklarından Deyişler. Ankara: Olgaç Matbaası.
- Hızl. YARDIMCI, M. (2009). Tarihi ve Kültürü İle Zile Sempozyumu. İstanbul: Zile Belediyesi Kültür Yayınları.
- KALKAN, E. (1991). XX. Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- KOCA, T. (1990). Bektaşî Nefesleri ve Şathiyeleri. İstanbul: Naci Kasım İstanbul Maarif Kitaphanesi ve Matbaası A.Ş.
- KOCATÜRK, V. (1968). Tekke Şiiri Antolojisi. Ankara: Edebiyat Yayın Evi.
- KÖPRÜLÜZÂDE, M. (1919) Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. İstanbul: Matbaa-i Âmire.
- NECDET, A. (1997). Tekke Şiiri- Dini ve Tasavvufî Şiirler Antolojisi. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- ÖZEN, K. (1987). “Halk Şiirinde Kul Himmetler”, III. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri. Eskişehir: Yunus Emre Kültür ve Turizm Vakfı Yayınları: 3.
- ÖZHAN, M. (1992). Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları: 184.
- ÖZMEN, İ. (1995). Alevî- Bektaşî Şiirleri Antolojisi. Ankara: Saypa Yayın Dağıtım, C: 2.
- ÖZTELLİ, C. (1974). Pir Sultan Abdal- Bütün Şiirleri. İstanbul: Milliyet Yayınları,
- ÖZTELLİ, Haz. C. (1973). Bektaşî Gülleri, Alevî- Bektaşî Şiirleri Antolojisi. İstanbul: Milliyet Yayınları.

- PÜSKÜLLÜOĞLU, A. (1975). Türk Halk Şiiri Antolojisi. İstanbul: Bilgi Yayınları.
- SEMAÎ, Â. (1973). Geldim Erenler. İstanbul.
- SEMAÎ, Â. (1991). Divanı Nefesleri ve 12 Hizmet. İstanbul.
- SEVENGİL, R. (1965). Yüzyıllar Boyunca Halk Şairleri. İstanbul: Atlas Kitabevi.
- ŞİMŞEK, M.(1995). Dede Korkut ve Ahmet Yesevi'den Günümüze Uzanan Ünlü Alevi Ozanlar. İstanbul: Can Yayınları.
- TURAN, M. (1994). Kul Himmet. Ankara: Gün Orta Yayınları.
- (1982). Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi- Devirler / İsimler/ Eserler /Terimler. İstanbul: Dergâh Yayınları, C:5.
- ULU, E. (1987). 100. Yılda Almus. İstanbul: Acar Matbaacılık Tesisleri.
- UMay, G. (1996). Âşık Tarzı Edebiyatı Hakkında Düşünceler. Ankara.
- YALINCAKLI, H. (1995). Kul Himmet Üstadım. Ankara.
- YARDIMCI, M. (1983). Yüzyıllar Boyu Zileli Halk Ozanları. Ankara: Ürün Yayınları.
- YARDIMCI, M. (2003). Âşık Edebiyatı Araştırmaları. Ankara: Ürün Yayınları.
- YARDIMCI, M. (2004). 16.Yüzyıldan Günümüze İz Bırakan Zileli Şairler. Zile Belediyesi Kültür Yayınları.
- YARDIMCI, M. (2004). Başlangıcından Günümüze Halk Şiiri –Âşık Şiiri – Tekke Şiiri. Ankara.

- YARDIMCI, M. (2005). Yazılı Anlatım İlkeleri- Ses ve Şekil Bilgisi. Ankara.
- YARDIMCI, M. (2006). Âşık Aydın Ali. İzmir: Ürün Yayınları.
- YARDIMCI, M. (2009). Yaşamları- Sanatları ve Şiirlerinin Yorumlarıyla Âşıklarımız. İzmir: Ürün Yayınları.
- YARDIMCI, M. (2010). Zile Şiirleri. Zile Belediyesi Kültür Yayınları.
- ZELYUT, R. (1989). Halk Şiirinde Baş Kaldırı. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Halk Bilgisi Haberleri, Türk Folklor Araştırmaları, Sivas Folkloru Dergileri ve Erciyes Dergilerinin Külliyyatı
- Mehmet Yardımcı Özel Kütüphanesinde Bulunan Cönkler